

PŘEKLADY

DIBLÍK

*Obraz venkovského života
v pěti jednáních od Charlotty Birch-Pfeiffrové*

OSOBY

<i>Starý</i> BARTÁK, <i>zámožný hospodář</i>					
<i>Matka</i> BARTÁKOVÁ, <i>jeho žena</i>					
PAVEL	}	<i>dvojčata, jejich synové</i>	}		
VÍT					
<i>Kmotr</i> KLÍMA	}	<i>sedláci</i>		<i>ze Žernova</i>	
ŠTĚPÁN					
BENEŠ					
ADAM					
<i>Stará</i> VOSTŘEBALKA	}	<i>její vnučka</i>			}
VERUNKA, <i>její vnučka</i>					
<i>Kmotra</i> MARKYTA					
<i>Strýc</i> ŘÍHA, <i>sedlák</i>	}	<i>selská děvčata</i>			
MADLENKA, <i>jeho dcera</i>					
ZUZKA					
MAŘENKA					
DOROTKA					

Poslední jednání o rok později nežli předešlá

Místo děje : Žernov a Boušín, vesnice v Krkonošských horách

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Ouhledná selská světnice, s krátkou dekorací, prostřední a postranní dvěře, vpravo na uzavřené kulise visí velké dřevěné hodiny, pod nimi stojí stůl strakatě prostřený. Vlevo v první kulise otevřené okno. Vpravo i vlevo v popředí dřevěné stolice a stolička.

VÝSTUP PRVNÍ

Matka BARTÁKOVÁ. *Otec* BARTÁK.

MATKA (*stojíc u okna ven vyhlíží, velmi znepokojena; kroj má bohatě selský*)

Ani sluchu ani čuchu po nich — ani Pavel ani Vít není k spatření! Můj bože, jakých starostí mi ten hoch nadělá!

OTEC (*šedesátník, statný, bohatý hospodář — z postranních dveří v domácím oděvu s dýmkou v ruce*)

Nu jakže, panímámo, ještě tu vašeho mazlíka nemáme?

MATKA

Želbohu, dosud nic! Pavel již přes hodinu za ním vyběhnul — zdá se, že ho také nenašel.

OTEC (*sedne si*)

Nu, jen se tak neděs, stará, jako by tu šlo o život! Vždyť víš, jak svévolný to hoch, ten Vít. Kdožpak ví, co mu zas do hlavy vlezlo.

MATKA (*sepnouc ruce*)

Právě to! Po celý den ani se neukáže, a ráno tak časně vyběhne a bez snídaně!

OTEC (*pozloben*)

Nevidáno! Ale cožpak se přihodilo?

MATKA

Vím já to? Již po dlouhý čas byl smutný a nevrlý, nemoha snést, že bratr jeho Pavel přesporní práci přijal u strýce Říhy v Boušíně. Je to přece jen svatá pravda, že dvojčata neradno roztrhovat.

OTEC (*vždy kouří*)

A to jsou komedie! Na to bych se podíval! Dvojčata jsou lidé jako druzí, a mají-li žít mezi lidmi, musí uvykat životu jako všickni. Pročpak si Pavel z toho nic nedělá, proč ten rád a statečně pracuje? Jen ten Vít, ten Vítek, ten Víteček, to rozmazlené klouče, proč tomu se má všechno dít po vůli?

MATKA

A kdožpak ho tak rozmazlil?

OTEC

A snad já?

MATKA

Tedy já?

OTEC

Nu tiše, oba jsme asi stejně vinni a stejně k politování; (*nepokojně*) jenže ani tak ani jinak se nedovíme, kde vězí, a mně to věru již pomalu samému divno —

MATKA (*zoufale*)

Je to hrůza! Je to k zbláznění! Včera k večeru běžel k Boušínu Pavlovi vstříc, vesel, že jej zase uhlídá, vrátil se ale sám, velmi pozdě a velmi smuten. Ptám se ho, kde nechal Pavla, tu on nevrle praví: „Má ještě na práci, přijde zejtra!“ Nato mně ani nedá dobrou noc a běží do komory. Ráno ho tu víc nebylo a k obědu také nepřišel. Starý Kosina viděl prý ho po stráních běžeti k bařinám, od té chvíle nikdo neví, kam se poděl.

OTEC (*nepokoj ukrýváje*)

Hm, a cožpak Pavel, co ten říkal, když se z Boušína dnes navrátil?

MATKA

Lekl se, až celý zbledl, a na mou otázku, jestli se snad spolu rozhněvali, začervenál se a zvolal: „Ale matko, co si myslíte, mohu se na svého bližence hněvat?“ Nato odběhl celý zděšený, chtě po něm pátrati, a —

OTEC (*ukazuje ke dveřům*)

Nu, a teď je zas — (*Vyskočí.*) Jakže, sám?

VÝSTUP DRUHÝ

PAVEL, *později* VERUNKA. PŘEDEŠLÍ.

PAVEL (*v lesklých botkách, do půl lýtek bílé punčochy, žluté koženky, v zelené kazajce, na krku má hedbávný šátek a vydrovku v ruce, velmi zkormoucený*)

Ano, pantáto, sám! — Není k nalezení, panímámo!

MATKA

Pomoz Pánbůh! (*Sklesne na židli.*) Když ty ho nevedeš, Pavle, pak se mu jistě něco velmi zlého přihodilo!

PAVEL (*polekán*)

Matičko!

MATKA

Ach ano, musím to již vyznat! Pozorovala jsem ho včera a naslouchala u komory, a tam on, chudáček, ustavičně vzlykal: „Pavel mne víc nemiluje, a já bez jeho lásky nemohu žít — já musím umřít!“

PAVEL (*spráskne ruce*)

Tu to máme! Hned mně to napadlo, že snad něco takového — když — protože — (*Zajikne se.*)

MATKA (*netrpělivě*)

Pročže? — Nu, takžpak mluv — ven s tím!

PAVEL (*mrzutě*)

Inu proto — protože je blázen, matinko! Když pro mne včera přišel, aby mne doprovodil domů, tu náhodou viděl, že — inu, že jsem se s hezkou Madlenkou, totiž s domácí dcerou, — víte — tak trochu škádlil.

MATKA

Cože?

PAVEL

Inu víte, ona se smála, a já ji štíp tak trochu do tváře; bylo to ale *ponejprv*, můžete mi věřit, maminko!

OTEC (*do sebe bruče*)

Nu, a nebylo by zle, třeba to bylo i po druhé.

PAVEL (*zvědavě*)

Co pravíte, pantáto?

OTEC

Pranic! Mluv dál!

PAVEL

Nu, a tu si ten blázínek myslí, že jsem do Madlenky zamilován, a je žárliv až hrůza. (*Dupne.*) Je to kříž s tím nezkušeným chlapcem!

MATKA (*chlácholic ho*)

Vždyť je dvojče, Pavlíčku!

PAVEL

A já také, matko, a miluju ho od srdce, a přál bych mu třeba do mandele děvčat se zamilovat, jen aby mne netrýznil. (*Odhodlán.*) Ale teď, matko, poradte, kde se mám ještě po chlapci shánět, kde je která vševědoucí osoba, jenž v noci vidí a ve dne slídí?

MATKA

Na moutě věru, znám já takovou! Jakžpak, co myslíte, pantáto, neměl by si nechat hádat? Já myslím, tam za bařinou, rozumíte, u staré Vostřebalky, nemohl by se tam alespoň ptát?

PAVEL

Jakže, u té čarodějnice? Ne, matko!

OTEC

Ba, je to čarodějnice a zlý drak, ale stejná pravda, že svou vědomostí kantora i rychtáře do kapsy strčí; na dělala nám před čtyřeceti roky dosti trampot svou prohnanou zchytralostí! Hm, (*vrtě hlavou*) ví ona, kde co skryto a ukradeno, — ví, co potkati má koho, — ta by mohla, ta ví — ale nám nepoví!

PAVEL

Ba právě, protože nás příliš nenávidí — celou rodinu —, ba i statku se na půl hodiny vyhýbá!

MATKA (*zádumčivě*)

Ovšem, má to ale též své příčiny! Však víte co? Ta její vnučka, ten diblík, je prý již skoro chytřejší a prohnanější než stará — což abysme na tu se obrátili?

PAVEL (*uskočí*)

Jakže, na toho zlostného křečka? Zachraň bůh! Milejší mi ještě ta stará než ta mladá čarodějnice!

OTEC

Máš skoro pravdu, hochu! Je to zlostné a nevlídné stvoření, všech rozšafných lidí ve vsi pravé pokušení. Všetečná jako straka, umouněná a rozcuchaná jako netopýr a neodbytná jako cvrček.

MATKA (*vpadne*)

Ale také veselá a švitorná jako cvrček, pravý to díblík; doopravdy přece žádnému neublíží a mnohému již dobře posloužila. Jen ji vyhledej, bude ti snad nápomocna.

PAVEL (*v nesnážích*)

Ne, matko, *to* nežádejte, raději vyhledám tu starou.

VERUNKA (*za scénou*)

Puť, puť, puť! Sem, slepičko, sem! Puť, puť, puť!

OTEC (*naslouchaje*)

Kdyby ten díblík co živ našemu dvoru se byl přiblížil a nebyl se mu odjakživa na tisíc kroků vyhýbal, řekl bych, že slyším jeho pronikavý křik.

(*Pěkná bílá slepice vltne oknem přes jeviště a sedne na hodiny.*)

MATKA (*polekaná*)

Propána, co mi to tu letí přes hlavu?

OTEC (*se smíchem na slepici ukazuje*)

Cizé to kuře, chce si tu u nás pohovět.

VERUNKA (*za scénou*)

Puť, puť, puť, ty ošklivá slípko! (*Strčí hlavu oknem do síně, po slepici se ohlížejíc.*) Aha, čtveráku, teď tě mám! (*Skočí rázem do sednice, oblečena ve sprostou sukni, s obstarlou hnědou šněrovačkou, košilku má z hrubého nebíleného plátna, na krku sametovou stužku, na níž visí něco za nadry schovaného, modré punčochy a hrubé selské střevíce; na hlavě má malý strakatý šáteček a vlasy rozcuchané. Jakmile se octne ve světnici, zavře rychle okno za sebou.*) Tudy mi již nevyletíš, putičko! S dovolením! (*Bez ohledu na přítomné chopí se rychle stoličky, postaví ji na stůl, pak přišoupne k stolu židlici,*

skočí na ni, na stůl, na stoličku, strhne si zástěrku a přehodí ji kuřeti přes hlavu.)

VŠICKNI (*s podivením a žasnutím ji pozorují*)

OTEC

Co ty tu děláš v naší sednici?

VERUNKA (*vezme kuře pod paždí, ohlídne se a praví chladně*)

Vždyť vidíte, jdu si pro svou slepičku.

MATKA (*s podivením a mrzutě*)

Toť ale divná manýra, diblíku! Kdo tě to učil, skákat v cizém domě lidem do oken?

OTEC (*hněvivě*)

Po stolech a židlicích tancovat, křečku ty!

VERUNKA (*zvolna stoupá dolů a postaví stoličku i židli na svá místa, pak odvětví vesele a polo uštěpačně*)

Není to mou vinou, kmotra Bartáková, že váš pan Lapák, jenž vaši drůbeži pokoj dává, po slepičkách chudých lidí se honí a jim po životě slídí. Kam váš pes mou slepičku zažene, tam mně musí být také dovoleno si ji zase vzít. Ostatně odpusťte, že jsem svým sprostým střevicem vyleštěné sně vaše pokálela; rádo se to beztoho nestalo.

OTEC (*přísně*)

Pro to pro všechno jsi ale mohla dveřmi přijít, diblíku, jako ostatní rozšafní lidé.

VERUNKA (*se vzdorným smíchem*)

Tak, a zatím by byla slepička oknem zas vyletěla panu Lapáčkovi zrovna do tlamy! Nemějte za zlé, kmotře Bartáku, vždyť se to beztoho víckráte nestane. Ostatně kdyby vám přišla zase jednou chuť na mne volat, vezte, že mi na křtu dali jméno Verunka. Poroučím se! (*Odchází.*)

OTEC (*pod sebe*)

Ty nezbedo!

MATKA (*váhavě*)

Poslyš, Verunko! Jestliže náš pes tvému kuřátku snad ublížil, vyhledej si mezi naší drůbeží jiné, třeba to nejhezčí.

VERUNKA (*určitě*)

Děkuju! To kuřátko jsem si takřka z vejce sama vy-

pěstila, a proto je mi tak milé, že o jiné nestojím, a kdyby mělo zlatá pířka a třebas i stříbrnou chocholku. (*Hladíc kuře.*) Kdo mne jednou o tuhleto kuřátko připraví, ten mi ho do smrti ničím nevynahradí. (*Lstivě.*) Kdyby vaše ulízané dvojče pan Vítek takhle náhodou přišel k ourazu, — byl by vám Kosinův Jiřík aneb Klímův Josífek náhradou?

MATKA (*běží jí vstříc*)

Jak, ty o něm víš?

PAVEL (*rychle*)

Verunko, tys viděla mého bratra?

VERUNKA (*měří jej od hlavy k patě, vyšpoulí ústa a odvrátí se s ousměškem od něho*)

Myslíte, že bych vám o něm dala zprávu?

MATKA (*třesouc se*)

Mně ale, jeho matce, přece tu lásku mně prokážeš?

VERUNKA

Nevěděla bych proč! Prokázali jste mi kdy co dobrého a milého po celý ten čas, co jsem mezi vámi vůlí Pána-boha vyrůstala jako ta rokyta v lese? Popřáli jste mně božího sluníčka, kde jsem si ho sama nevyhledala? Inu ovšem, vy jste boháči, já chudý sirotek, ošklivý diblík; je to v pořádku: když vy lidé o mne nedbáte, já zas nedbám o vás! (*Vesele.*) Mám se přitom také dobře. (*Náhle uštěpačně.*) Pročpak se neptáte mé báby, staré Vostřebalky? Vždyť prý je čarodějnice! Ta ví všechno! Jestli se jí zlíbí vám říci, kde se asi váš nezvedený mazánek uschoval, pak číňte, co já se svou slípkou; jděte si pro něj, vezměte si ho, jestli a kdekoliv ho naleznete. (*Rychle se obrátí a uteče prostředními dveřmi, volajíc :*) Puť, puť, puť! Pojď na hřaď, miloušku, na hřaď s tebou!

OTEC (*zlostně*)

Tvoje štěstí, měla jsi čas, žes táhla, ty žábo! S chutí bych ho zaškrtil, toho diblíka!

MATKA (*chlácholíc ho*)

Jen se upokojte, pantáto! Ona za to nemůže, že tak

divoce vyrostla, a k tomu ji lidé ustavičně škádlí pro tu její matku, co s vojákem utekla.

PAVEL

Ta si nedá ublížit, ta umí splácet. Však buď jak buď, já starou Vostřebalku přece vyhledám.

MATKA (*úzkostlivě*)

Jen dej pozor, synáčku, ať tě neuhrane!

PAVEL

I vždyť mne snad nekousne. (*Odejde.*)

OTEC (*zlostně*)

Matko, to ti povídám, tentokrát přede mnou chlapce neuchráníš. Mám na něj naměřeno, a jakmile ho Pavel přivede —

MATKA

Bude hladový, pantáto, a vy si nezkazíte večeri; jen kdyby tu už byl! (*Vezme otce pod paždí, který bručí a hlavou vrtí. Odejdou.*)

PROMĚNA

Otevřená krajina v celé hloubce jeviště, vpravo v druhé kulise chaloupka staré Vostřebalky, vlevo na uzavřených kulisích kolmé skalní stěny. V první kulise kamenná lávka, v pozadí šikmo přes jeviště řeka Úpa, po břehách rákosím porostlá, přes ni vede z jeviště můstek; levá strana holá, skalnatá, pravá stromovím přeplněná, za řekou chodník a křovina. Soumrak.

VÝSTUP TŘETÍ

Stará VOSTŘEBALKA, kmotr KLÍMA vystoupí vpravo z chatrče.

VOSTŘEBALKA (*šedesátiletá, v starém obnošeném oděvu, shrbená, s berlí, hlas její pronikavý*)

Tedy tak, tak, tedy Josífka zase popadly křeče — vida, vida!

KLÍMA

Ba právě, kmotra, žel pánubohu!

VOSTŘEBALKA (*s potutelným smíchem*)

Tedy vy jste tomu ubohému chlapci můj lékvař nedali
užívat?

KLÍMA (*zaražen*)

Ba právě, kmotra!

VOSTŘEBALKA (*významně*)

Dali jste mu to po třikrát, při prvním kúropění, v po-
ledne při klekání a v pravou půlnoc při ouplňku?

KLÍMA (*v nesnázi*)

Ba právě, kmotra, — ba, ba právě tak se stalo!

VOSTŘEBALKA (*vztýčí se*)

Kmotře Klímo, vy jste lhář! Kdyby byl Josífek užíval,
byl by zdrav. Prodala jsem vám jakživa špínu místo me-
dicíny?

KLÍMA

To právě ne, kmotra! Ale přišel k nám felčar a ten
nám řek, že ta vaše medicína je nekřesťanský hokus
pokus, pravá čertovina; a Josífek že není pohan, a že
se s ním musí po křesťansku zacházet — potom, kmotra,
vyhodil nám tu medicínu z okna.

VOSTŘEBALKA (*zlostně bije berlí o zem*)

Jakže, můj drahocenný lík? Táhněte, odkud jste přišel!
Co tu ještě chcete?

KLÍMA (*vytáhne papír*)

Ba, ba, kmotra. Nehněvejte se, vždyť já jdu. Ale Josífka
popadly křeče zas, a moje stará poslala mě sem zas
a řekla: „Jdi s Pánembohem, Klímo, jdi k té bábě,
a jestli našemu chlapci pomůže —“

VOSTŘEBALKA (*se smíchem*)

Hahaha, nic vám nepomůže!

KLÍMA (*rozvine papír za papírem a vyndá z něj peníz*)

Ba pomůže, kmotra. Moje stará řekla: „Dej jí tenhle
pěkný, hladký, stříbrný pětirýnčák a přines tinkturu.“
Co, kmotra?

VOSTŘEBALKA (*rychle po něm sáhne*)

Jakže, pětirýnčák? (*Prohlíží peněz překvapeným zrakem.*) Ten to spraví, máte pravdu, ten je dobrého rázu. (*Volá.*) He, Veruno, přines mou apatyku! — Zas někde běhá, to větřidlo, ten diblík. Neslyšíš? (*Zdvihne berlu.*) No počkej, ty poběhlice, ty ucítíš, až se vrátíš! (*Jde k chaloupce.*) Pojďte, kmotře, dám vám ten lékvař.

KLÍMA

Dobrá, kmotra. Ale kmotra, vy tu holku tuze bijete, z toho nepojde nic dobrého.

VOSTŘEBALKA (*zastaví se*)

A co vy tomu rozumíte, zpozdilče! Především třeba z té holky ničemnou matku její vyklepat. Učte mne vychovávat; pěstujte si svůj brav a mně přenechte léčení a moje vlastní vychování. (*Odejdou.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

VÍT, *později* VERUNKA.

VÍT (*sám, vyjde mezi skalami vlevo v stejném kroji jako Pavel, jenž trochu štíhlejší a outlejší; je bledý a ouzkostranně sem tam pohlíží*)

Ach, kde jsem se octnul! Toť hořejší cesta k Boušínu a tam stojí domek té čarodějnice. Hu, jak jen přicházím do toho zlověstného okolí. (*Jde kupředu.*) Bolestí a hladem celý zmámen, mdlý jak štvaná zvěř, nemohu více z místa. (*Uvrhne se na lávku.*) Hm, vše jedno, ať zhynu tady nebo tam.

VERUNKA (*vystoupí vpravo za chaloupkou*)

I vida, to roztomilé dvojče! (*Po špičkách se přiblíží.*) Nu jak? Copak nám schází? (*Outřpně pro sebe.*) Chudák, jak bídně vyhlíží! (*Nahlas.*) Aj, aj, Vítku, copak ty tu hledáš?

VÍT (*obráti se k ní polekán*)
Ach, to ten zlý duch! (*Svévolně, jako dítě.*) Nech mne,
zlostný diblíku, táhni svou cestou; nemám s tebou.

VERUNKA (*s úsměvem*)
Ale já s tebou, ty tvrdohlavče! Jakže, na naší půdě, na
naší lávce se roztahuješ a posíláš mne pryč?

VÍT (*vstane napolo*)
Máš pravdu, proč bych nešel; vše jedno, kde umru.

VERUNKA
Tedy tak, ty chceš umřít? Je-li tomu tak, nechci ti
překážet. Umírej spánembohem. (*Odchází.*)

VÍT
Tedy ty myslíš, že na mně nic nezáleží?

VERUNKA
I já si jen myslím, že takový hoch, jenž v pouhém
zlatém štěstí plave, a přece umřít chce tak bez příčiny, je
budto blázen, nebo bezbožník. A věru, obou není škoda.

VÍT
Bez příčiny? Což ty rozumíš; nemilujíc žádného, nevíš,
jak to bolí, (*zlostně a plačtivě*) když člověk ztratí toho,
kteréhož nade všechny miloval.

VERUNKA (*blíží se mu*)
To myslíš Pavla, není-li pravda?

VÍT (*zlostně*)
Ba pravda, Pavla; ten zrádce, který se do Madlenky
zamiloval.

VERUNKA (*lekne se*)
Jak? Vida! Odkud ty to víš?

VÍT (*se směšnou bolestí*)
Již mnoho týdnů je ke mně vždy chladnější; včera jej
napadnu, jak Říhovic Madlenku (*zoufale*) bral za bradu,
a přitom na ni koukal tak — inu, tak se na mne jakživ
nepodíval!

VERUNKA (*s humorem*)
Není možná!

VÍT (*rychle*)
Tu jsem si přede vzal, že nechci žít, a také nebudu.

Usoužím se, utrápím se, uzlobím se a zahynu hladem,
a všickni samým pláčem nade mnou musejí za mnou!

VERUNKA (*chladně*)

I bože chraň, to se nestane; to by za to stálo, pro tebe
se utrápit, ty hloupý chlapče!

VÍT (*vyskočí*)

Posmíváš se mi, ošklivý šotku? Ale věru, ani nevím,
proč se tu s tebou do řeči dávám.

VERUNKA

Věřu, já také ne. Pan Vítek mi tu čest už hezkých pár
měsíců neproukázal — musí to být doopravdy velmi
zlé, že se se mnou spouštíš.

VÍT

Dej mi pokoj, ty ochechule; již jdu. (*Chopí se u srdce.*)
O běda, co se to se mnou děje? (*Padne na lávku.*)

VERUNKA (*se smíchem*)

Inu, děje se s tebou jako s bláznem, který si nebyl
v stavu jídlo odvyknout. Od dětinství házel jsi po mně
kamením, a to kdekoliv jsem ti do cesty přišla. Počkej,
teď ti to splatím. (*Sáhne do kapsy a vytáhne krajíc černého
chleba.*) Pozor, chlapíku, chytej, hochu, chyť! (*Hodí
mu chléb.*)

VÍT (*hltavě po něm sáhne*)

A co — co teď s ním?

VERUNKA

Je to má večere, ale neměla jsem ještě čas do ní se dát.
Musela jsem běžet za slepičkou, a pak nejsem ani
zčásti tak hladová, jak ty vypadáš. (*Dobrosrdečně a škád-
livě.*) Jen jezte, pane Vítku, není to z čarodějně pece,
je to od pekaře. Chuť projde. Trochu víc otrub v tom,
nežli se pro dvojčata na vašem statku peče, čistí to ale
zuby.

VÍT (*sám s sebou bojuje*)

Díblíku, díblíku, neměl bych to přece jíst, ačkoliv jsem
hladov jako vlk; ale přece — věru — nemůžu.

VERUNKA (*se smíchem*)

Protože to chléb *ode mne!* Nu ovšem, tak veliký pán!

VÍT (*odhodlaně*)

Ne tak, já ti ale vždycky ubližoval, na setkání jsem ti nadával proto, poněvadž to ostatní také dělali. Vidíš, za to všechno zlé nesmím teď přijmout takovou dobrotu od tebe. (*Vrací jí chléb.*) Nech si ten chléb.

VERUNKA (*strčí chléb do kapsy*)

Pro mne a za mne. Chceš-li tedy mermomocí hladem umřít a jen proto, že Pavel vzal Madlenku za bradu, vykážu ti alespoň místo, kde to můžeš s pohodlím vykonat a kde ti nikdo v cestě nebude, leda Pánbůh, a toho ty se beztoho nebojíš.

VÍT (*pozorně*)

Kdo ti to řek, diblíku, že se Pánaboha nebojím?

VERUNKA

Nu myslím, že takový ničema, který z dětinské svéhla-
vosti celé své rodině takový zármutek působí, nemá ani
pojmu o bázni boží.

VÍT (*podiven a zahanben*)

Diblíku!

VERUNKA

A všechno to pochází jen z toho, že nikoho nemiluješ
než sebe samého. Pavla chceš donutit, aby jen *pro tebe*
byl na světě. To ale není vůle boží, jinak by nebyl hochy
a děvčata stvořil; (*důvěrně*) mezi náma však řečeno,
Vítku, ty jen tak děláš, jako bysi chtěl si ublížit, a zatím
na to ani nemyslíš. Věř mi, Vítku, až na tě přijde ten
pravý hlad, kterého ty ani neznáš, až ti tak doopravdy
k hrdlu sáhne, pak vylezeš po všech čtyrech ze svého
doupěte a budeš křičet po chlebě, že to až tam ve vašem
statku uslyší.

VÍT (*zahanben, dupne vzdorně*)

Ne a ne, to neudělám, nestydaté, mladé výžle ty. Což-
pak ty víš, co mi schází!

VERUNKA

Co ti schází? I to ti hnedle povím; práce, a to namáhavá,
hrubý šat, tvrdý chléb, ne však jednou denně, ale denně
ráno i večer, vydatný vejlupek — to ti schází. Ta škola,

v které opovržený diblík sedmnáct roků vězí, v které nabyl rozum, aniž se stal bezbožným, taky by jiného chlapíka z tebe byla udělala. Pojď, dovedu tě do jeskyně, kam zalézávám, když mi někdy babiččina hůl příliš tvrdá bývá. Tam rozjímej, až se nasytíš, čili vlastně vyhladovíš tak, až se ti zachce domů jít, a pak odpros hezky pantátu a panímámu a nikdy více takové hlouposti nevyváděj; bude ti tak nejlépe. Nemyslíš? — Nuže, za mnou, za mnou! (*Běží přes můstek za skaliska.*)

VÍT (*bez pohnutí, strhne si ouzkoští a horkem šátek s krku*)
Pane můj, co se to se mnou děje? Propadnul bych se vztekem a zahanbením — a přece musím za ní, kdybych i nechtěl. Myslím, ten diblík že umí čarovat. (*Běží za Verunkou přes můstek, kdež oba zmizí.*)

VÝSTUP PÁTÝ

VOSTŘEBALKA, KLÍMA *vyjdou z chaloupky.*

VOSTŘEBALKA

Teď víte všechno, kmotře; poslechnete-li navlas, bude Josífek zdrav a může ještě zejtra tancovat.

KLÍMA

Ba, kmotra, už ho vidím. Dobrou noc! (*Odchází.*)

VOSTŘEBALKA (*volá za ním*)

Jen nezapomeňte při prvním kůropění.

KLÍMA

Ba, kmotra, toť je hlavní věc. (*Odejde.*)

VOSTŘEBALKA (*sama, posměšně*)

Ba, hlavní věc, ty hlupáku, jen samé čáry, toť se rozumí. Ten vesnický lid co může pochopit, tomu nevěří. (*Směje se.*) Bez kejklů ničeho nepořídíš; zaříkání a podvod, ten ti zaplatí. (*Zhlídne hedbávný šátek Vítův.*)
U kozla, kde se tu vzal ten pěkný, skvostný šátek. Bohatých sousedů to dítě, které ho ztratilo. (*Vesele.*)
Pro Verunku pěkná paráda pro neděli. (*Mrzutě.*) Bez-

toho ta holka roste jako z vody, denně víc potřebuje. To kůzle jí až hrůza, pořád jen skáče a nic nedělá. Ale vtipná, čiperná je, až z ní strach, k tomu potřebná, v léčení příručná — velmi užitečná. (*Náhle divoce.*) Kde jen as vězí? (*Křičí.*) Verunko, diblíku, křečku, — ne-slyšíš?

VÝSTUP ŠESTÝ

PAVEL. VOSTŘEBALKA.

PAVEL (*vyběhne vlevo, uchvácen*)
Slyšte mne, matko stará!

VOSTŘEBALKA (*uleknuta*)
Jak, pro živý svět! Není to Pavel z bohatého statku? Hej, chlapče, pročpak se nežeňáš a neděláš tři kříže — nestojí tu snad Vostřebalka před tebou, „ta čarodějnice“?

PAVEL
Nechte těch starých nešvárů, matko, a dovolte mi rozumné slovo. Budete-li ochotná, škoda vám z toho nevyplyne. (*Sahá do kapsy.*)

VOSTŘEBALKA (*chtivě*)
Aha, ty zvoníš s tolary! Máš dobře, stará Vostřebalka miluje ty běloušky, (*nastrkuje ruku*) a peníze jsou peníze, páni světa, a dělají z leckoho pána; co by byl tvůj otec bez peněz! (*Zlostně.*) Z vašeho statku ale nepřijímám nic, a za všechno bohatství světa vám také neudělám nic!

VERUNKA (*vrátí se a zastaví se na mostě přes zábradlí přehnutá poslouchajíc*)

PAVEL
Spravedlivé nebe, což nemáte kouska srdce, matko? Poslyšte pak! Můj bratr Vít se nám ztratil odvěrka, rodiče jsou zoufalí, bůhví co se mu přihodilo. Vy jste vševědoucí, mohla byste nám poradit, snad pomoci jedním slovem!

VOSTŘEBALKA (*s potutelným smíchem*)

I vida, najednou jsem vám dobrá! Toť je pěkná historie. Starý Barták tedy umírá strachy pro svého rozmazleného syna? Aj, aj! (*Kývá hlavou.*) To by byla nemilá příhoda pro takového boháče. (*Po náhlé myšlénce.*) Hola! (*Vytáhne hedvábný šátek.*) Je ti snad povědoma tahle paráda?

PAVEL (*vzkřikne a chopí se šátku*)

Jakže, Vítkův šátek? Jak se vám dostal do ruky?

VOSTŘEBALKA (*se vzteklou radostí a třesavým hlasem*)

Je-li to Vítkův šátek, tedy se po své polovici sháněj tam v tůni mezi rybami. Při samém břehu tamhle zdvihla jsem si ho, hezké dvojčátko! — Pozdrav mi hezky pantatínka, slyšíš, Pavlíčku? Hihihí! (*Odejde do chaloupky.*)

VÝSTUP SEDMÝ

PAVEL. VERUNKA.

(*Zvolna se stmívá.*)

PAVEL (*celý bez sebe vrhne se na zem*)

Tam v tůni! Vít, můj bratr — ach běda — ne, to není možná!

VERUNKA (*s mostu, po chvíli, odměřeně*)

Je vám tak líto vašeho bratra, Pavle?

PAVEL

I vždyť jsem si to myslel, že někde zas nasloucháš, ty všetečná sojko! Co tu chceš ode mne?

VERUNKA (*ještě na mostě*)

Byla jsem blázen; popadla mne outrpnost a chtěla jsem vám říci, že Vítek se netopí v tůni, — chtěla jsem vám zase pomoci —

PAVEL (*rychle*)

Že není v tůni? A ty tedy víš, kde je?

VERUNKA (*zpívá pro sebe*)

Cvrčku malý, milý,

v trávě švitořivý,
tralala — nu a co víc?

PAVEL (*dupne*)

Ty tedy víš a nepovíš — (*prosebně*) i když tě hezky poprosím?

VERUNKA (*zkrátka*)

Ne.

PAVEL

Verunko, cokoliv jen žádáš, vše ti dám: mou berušku, to černé kůzlátko — jen mluv!

VERUNKA (*vyrazí v smích*)

Pavle, vy jste hlupák!

PAVEL (*hrozivě*)

Díblíku!

VERUNKA (*sestupuje s mostu*)

Hned vám povím proč. Jste hlupák proto, že se ještě domníváte, že vám jen slovíčko zase uvěřím.

PAVEL

Verunko —

VERUNKA

Myslíte, že mám tak krátkou paměť jako vy? Kdo vás vytáh před rokem z vody tam blízko mlýna, zrovna před kolem, když jste potmě o posvícení z boušínského domu běžel — samým strachem před bludičkou do nejhlubší tůně zabředl?

PAVEL

Tys to byla, Verunko!

VERUNKA

A co by se bylo s vámi stalo, kdybych vám nebyla přišla s dlouhou tyčkou na pomoc?

PAVEL

Byl bych se dostal pod kola a byl bych tam zahynul.

VERUNKA

Tak jest. Ale copak jste mi slíbil, když jsme oba mokří a polomrtví šťastně k břehu vybředli?

PAVEL (*prosebně*)

Ale Verunko!

VERUNKA

„Diblíku,“ pravil jste, „za tu službu žádej co chceš — berouška, slepičku, kúzle aneb cokoliv jiného.“ A co já na to?

PAVEL

Odbylas mne, že nic nepotřebuješ.

VERUNKA

Ale nato jste mne zapřisáhal, že ode mne nemůžete takovou službu bez odplaty přijímat, a já zas na to: „Tedy dobrá, Pavle. V okamžení sama nevím co, ale až jednou k vám předstoupím a řeknu: „Pavle, tohleto se mi líbí, to bych ráda, dáš mně to?““

PAVEL (*zaražen*)

Slíbil jsem, že dám — bude-li to totiž v mé moci.

VERUNKA

Na to jste mi dal ruku a odešel jste, a od těch dob — je tomu celý rok — vyhýbal jste se mi kde jste mohl na půl míle cesty. Nejsm už děťátko, Pavle, a vím, že jen ten je rozšafný člověk, kdo své slovo drží a rád vyplňuje.

PAVEL

Jsem zahanben!

VERUNKA

Aj, to mne právě těší.

PAVEL

A proč?

VERUNKA

Protože o vás nestojím.

PAVEL

A proč?

VERUNKA

Protože sám za nic nestojíte.

PAVEL (*urážen*)

Diblíku!

VERUNKA

Slyšte mne, Pavle, nevážím si vás, ani otce vašeho, ani matky vaší — neboť z vás udělali člověka nevděčného

a pověrečného. Bázlivost a nevděk jsou nejhorší vady mužského!

PAVEL

Nemluv dál — co jsem dlužen, zaplatím ti.

VERUNKA

Zaplatíte! — I vida! Cokoliv ale od vás pochází, to rovněž nenávidím. Když vám po celý rok, od té chvíle, co vás nebohá Verunka z vody vytáhla, ani okamžiček nezbyl jediným slůvkem ji poctíti, — tu jste dokázal, že jste *zlého a zatvrzelého* srdce, pane Pavle; jinak by vám bylo přece nápadné bylo, proč se v celém sousedstvu o zbabělosti Bartákového blížence, jenž před bludičkou jako posedlý do vody skáče, nic nepovídá, — a tu byste si byl na prstech vypočet, že asi ten diblík, ta štěbetavá straka umí také hubu držet, a byl byste přišel a řekl: „Děkuju, Verunko!“ a jedno stisknutí ruky bylo by jí co uznalost milejší bývalo než všechny hloupé dary — a Verunka by si myslela, že jste statečný hoch, kdežto nyní naopak s vámi pohrdat musí až do smrti. Je tomu tak, Pavle? — A teď dobrou noc! (*Odchází k domku; zatím se setmělo.*)

PAVEL (*za ní*)

Verunko, čím tě zase udobřím? O mluv!

VERUNKA (*zastaví se*)

Jestli mne hezky odprosíte, Pavle —

PAVEL (*zaražen*)

To je neslýchané, já tebe —

VERUNKA

Ano, začněte: „Verunko, anebo třeba: diblíku, já dvojče Bartákovic, prosím“ — nechcete?

PAVEL (*polo zlostně*)

Vždyť nemáš rozum — udělám vše, co mohu. Nic nového neslíbím, ale při starém zůstanu; povíš-li mi, kde Víta naleznu, pak žádej kde chceš a kdy chceš a co chceš ode mne.

VERUNKA

Ale odprosit přece ne? Dobrá! (*Pronikavě.*) Buďsi! Jste

tedy hotov vždycky mi být po vůli a vyplnit, oč vás požádám, jen když to nebude nic proti Pánubohu a počestnosti? Dáte mi na to ruku? (*Podává mu ruku.*)

PAVEL (*plácne jí do ruky*)

Zde měj slib můj po druhé a buď jista, že ho dozajista splním.

VERUNKA (*chladně ukazuje k můstku*)

Dobrá! A teď jděte tamto přes můstek, pak pěšinkou deset kroků až k voříškám, za nimi je v skále skulina, a tam naleznete Vítka.

PAVEL

Diblíku, neděláš-li si ze mne blázna, jestli ho tam naleznu, pak se přesvědčíš, že Pavel není ani tak surového a tak zatvrzelého srdce a že ti do své nejděšší smrti vděčným bude. (*Běží přes můstek a zmizí za skalinou.*)

VERUNKA (*skáče jako zběsilá a tleská rukama plna smíchu a radosti*)

Hahaha! Tak jsem tě chytla, ty hezké dvojče, ty pyšný sedláku, ty zbabělé, nevděčné klouče, — ty tedy neodprosíš, když komu místo poděkování ublížíš? Hej, má tě diblík, má tě v pazourech — chraň se šotka! Hahaha! A zejtra je posvícení a pouť v Boušíně, basa tam hraje a šalamaje — zpěv a radost všude — tancovat se bude — diblík taky — hopsa hej, hopsasa — z kola, holky, — sólo! (*Měsíc náhle vyjde svítě vpravo na skaliska. Verunka stojí tak, že stín její padá na skály.*) Však vy zvíte, vy pyšné holky z Boušína, co ten škaredý cvrček umí! Ten bude skákat. (*Spatří stín.*) Aj, pěkně se vítáme, pane stíne! (*Divoce.*) Hej, hochu, ty můj nejvěrnější tanečníku, ukaž nám, co my spolu dovedem! (*Zpívá, přitom si dává takt a hází rukama k tanci.*)

Cvrčku malý, milý,
v trávě švitořivý,
nic si z toho nedělej,
třeba jsme tu sami,
veselo je s námi,
poskočme si spolu, hej!

(Mezi tancem vrátí se Pavel s Vítom ruku v ruce a hledí zlekání na Verunku. V půli mostu)

PAVEL
Pánbůh s námi! Koukej, Vítku, co to dělá ta Verunka?

VÍT *(s úžasem)*
Propána, to čaruje!

PAVEL
Diblíku, co to znamená?

VERUNKA *(ohlídne se)*
Zejtra je posvícení v Boušíně — což nevíte? A já si pozvala svého tanečníka; my se spolu cvičíme. Hahaha!
(Tančí dál a zpívá:)

Cvrčku malý, milý,
v trávě švitořivý,
tralala — nu a co víc?

VÍT *(Pavlovi)*
Pojď, pojď, já se jí děším!

VOSTŘEBALKA *(za scénou)*
Verunko! Verunko!

VERUNKA *(zastaví tanec)*
Hned, babičko, hned! *(Pozdraví stín.)* Dobrou noc, můj černý čiprný tanečníku! Zejtra zas! *(K bratřím.)* Dobrou noc, vy zbabělci! Pavle, na svůj slib ať mi nezapomenete! Haha! *(Běží do domku.)* Cvrčku milý, švitořivý!

PAVEL *(od Vity odvrácen)*
Mám dobrou paměť, nestarej se!

(Konec co nejrychlejší; opona slítne.)

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Předsín velké hospody, uprostřed vrata s vyhlídkou v otevřenou krajinu; na dřevěných stěnách visí věnce; od času k času zaznívá veselá hudba.

VÝSTUP PRVNÍ

ŠTĚPÁN, BENEŠ, ADAM *a více selských synků svátečně oblečených, s kytkami za klobouky, vyhlíží otevřenými vraty.*

ŠTĚPÁN

Hnedle tu budou, už je hezkou chvíli po mši.

ADAM

A nač tu čekáme, na ty holky z Boušína? Už tu máme našich holek dost!

ŠTĚPÁN

Protože z celého kraje, ze všech holek ty z Boušína jsou nejhezčí.

ADAM *(uštěpačně)*

Nejhezčí a nejbohatší, hahaha!

BENEŠ

A snad si nemyslí na Madlenku Říhovic? Tu ti slupne Bartákovice dvojče jako lusk.

ŠTĚPÁN

Jakže, Pavel? Na to se podívám! *(Vstoupí dopředu.)*

BENEŠ

Stará Pelegrinka to dávno mé sestřenici svěřila. Madlence se ten Pavlíček líbí.

ŠTĚPÁN *(zlostně)*

Tak, ten Pavlíček? Co je o hodně mladší než ona? I dejte si pokoj! Víím to lepší, co té se líbí.

BENEŠ *(uštěpačně)*

Přece jen hořela, když ji ten Pavlíček bral za bradu; Říhovic oráči ti to dosvědčí.

ŠTĚPÁN (*hodí pánovitě hlavou*)

Uvěřím, teprv až to sám uhlídám. Však hle, tam už přichází. Vivat! Teď si každý svou holku hledejte. Já znám svou a ta je má.

BENEŠ

A co, nebude-li z Boušína, bude odjinud, vždy se ještě na nás dostane.

ŠTĚPÁN

Inu arci, pro tebe, kropáči, bude holka, co husy pase, vždy ještě dobrá, a stará panna ti také ještě zbude. Buď bez starosti.

ADAM (*směje se*)

Hahaha!

BENEŠ

Měj se na pozoru, Štěpáne! Pýcha předchází pád a po tanci teprv pranice.

(*Vpravo za scénou započne veselá muzika.*)

ŠTĚPÁN

Tanečník hezké Madlenky, ten se nebojí. Vida, tam přichází, první a nejhezčí.

VÝSTUP DRUHÝ

MADLENKA, ZUZKA, MAŘENKA, DOROTKA a ještě DVĚ HOLKY. *Vystoupí v páru, ruku v ruce; za nimi hejno selských synků. Holky mají bílé punčochy s červenými cviklemi, černé aksamitové šněrovačky se zlatými portami, naškrobené, krátké, nadýchané rukávky, krátké, růžově lemované sukně a bílé zástěrky; na hlavách mají plachetky a na ramenou červené fábory.*

ŠTĚPÁN } Vivat naše posvícení!
ADAM }

VŠICKNI

Vivat, vivat!

ŠTĚPÁN (*vyhazuje klobouk*)

Sláva hezkým holkám z Boušína!

VŠECKY (*se smíchem*)

Pěkně děkujem.

MADLENKA (*živě*)

Aj, díky, díky, Štěpáne! (*Ohlídne se ke dveřím.*) Ale co to slyším? Vy jste už začali tancovat? Doufáme, že jste na nás čekali.

ŠTĚPÁN

I toť se rozumí. Ti muzikanti vás jenom přivítali.

MADLENKA

To jest v pořádku. Nevidím tu ale — jste tu všickni ze Žernova?

BENEŠ

Už jsme všickni pohromadě. Nikdo neschází, jen to vzácné panstvo, ty dvojčata.

MADLENKA (*protáhle*)

I vida, tak!

ŠTĚPÁN (*zlostně na Beneše pohlédna*)

Nic to; myslím, že bez dvojčat také bude veselo. (*Pokloní se před Madlenkou, ruku jí podáváje.*) Panno Madlenko Říhovic, uctivě vás prosím o tanec, o první, o poslední, a co mezi tím, to přídavkem.

MADLENKA (*s poklonou*)

Je mi líto, Štěpáne. Nemějte za zlé, už jsem ale Bartákovíc Pavlovi slíbila.

ŠTĚPÁN (*odskočí*)

Jakže! Panno Madlenko? A mně jste neslíbila?

MADLENKA

Slíbila jsem s vámi tancovat, ale kdy a jestli zrovna o posvícení, to je jiná. Prodnes vyhledejte si jinou.

BENEŠ (*otočí se na kramfleku*)

Třeba starou pannu, Štěpáne, nebo pasačku, něco ti vždycky ještě zbyde.

VŠICKNI (*se smějou*)

ŠTĚPÁN

Jmenuju se Štěpán, rozumíš? (*Vztekle hrozí Benešovi.*)

BENEŠ

A já Beneš, třeba před muzikou.
(*Hudba utichne.*)

VÝSTUP TŘETÍ

PAVEL, VÍT *z prostředka*. PŘEDEŠLÍ.

VŠICKNI (*pozdravují se*)

I vidíme, dvojčata!

MADLENKA (*s výčitkou*)

Nezdá se, že si tuze pospíchali.

PAVEL (*Madlence*)

I pozdrav vás Bůh, panno Madlenko!

MADLENKA (*uštěpačně*)

Děkuji poslušně, pane Pavle. Myslela jsem už, že dnešní posvícení s vaším pantátou a s vaší panímámou za pecí strávíte.

PAVEL (*ohnivě*)

Ne, to jste si nemyslela, Madlenko; vždyť znáte Pavla, že není peciválek.

VÍT (*jenž se Zuzkou byl rozprávěl*)

Pantáta chtěl, abysme ho po mši ještě domů provodili.

PAVEL

Nu a myslím, že poslouchat se musí, to přec nahlídnete, Madlenko.

MADLENKA (*přívětivě k Pavlovi*)

Hezké to bylo od vás! (*Polo k Vítovi.*) Oba jste statní synové. (*K Pavlovi.*) Nu a teď, Pavle! (*Mrká naň jakoby ve srozumění.*) Když jste mne včera tak pěkně prosil, tedy myslím, dejte zahrát a první taneček —

BENEŠ (*jenž byl Štěpánovu vzteku unikaje až k vratům postoupil, pohlíží vlevo za scénu*)

Hejsa, Štěpáne, tamhle máš tanečnici! Ta se vystrojila, ta hoří!

ADAM (*hledí ze vrat*)

Nevídaná paráda, u všech blesků! Ta se vyfintila. Na hlavě má kokrhel jako strašidlo.

ZUZKA a MAŘENKA

Diblík, diblík!

MADLENKA (*těž ze vrat hledíc*)

Fi, ta žába! (*Hudba začne.*) Pojdte, Pavle!

PAVEL (*jenžto při zvolání „diblík!“ se zalekl, zůstane nepokojně se ohlížeje na svém místě*)

VÍT (*polekán šepce Pavlovi*)

Vyhněme se jí; je z ní strach!

(*Oba se obrátí k odchodu.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

VERUNKA. PŘEDEŠLÍ.

VERUNKA (*je nápadně oblečena, majíc na sobě staromódní dlouhý kabátek, červenou sukni s množstvím faldů a se žlutým lemováním, střevíce se špalíčkami, strakatou zástěrku a na hlavě kokrhel; všechno na ní visí, jako by vězela v cizích šatech. Vystoupí s drzostí mezi tanečnický a projdouc jejich řadem nedbá na ousměšky. Minouc Madlenku zastoupí Pavlovi cestu, načež všickni podivení a zaraženi umlknou*)

Zde mne máte, Pavle Bartákovice. Co jste ode mne včera tak snažně žádal, abych vás totiž brzy o něco poprosila, teď to splňuju. Žádám vás se vši uctivostí o tanec, o první a o poslední, a mezitím nepůjdete do kola se žádnou holkou ani se žádnou ženou, když vám to nedovolím. Tak to chci a tak to bude.

VŠICKNI (*udiveni*)

Co to slyším? Slyšeli jste?

PAVEL (*jako bleskem zmámen, celý v ohni*)

Ale Verunko, já —

MADLENKA (*vztekem se třese*)

Diblíku, Pavel je odvěrka se mnou zamluven!

VERUNKA

Mně ale zamluvil se dříve, už před rokem, a včera se to jen zas obnovilo. Jedná se teď jen o to, komu z nás dvou Pavel Bartákovíc v slibu dostojí.

PAVEL (*bojuje s vnitřním vztekem*)

Veruno, já — Nu ovšem, dal jsem ti slovo, máš to právo, žádati co chceš ode mne, jenže jsem se nenadál —

MADLENKA (*zlostně mu skočí do řeči*)

Jakže, tahle osoba má právo žádat od vás, Pavle? — To je jiná! Držte si tedy slovo, věru že vám už v cestě nebudu. (*Se zlostným smíchem.*) Ovšem, na koho hezký diblík práva má, ať si s ním tancuje. Jiného beztoho neuloví, a pro mě zbydou všickni ostatní — jeden jako druhý, tančit umí každý.

PAVEL (*hněvivě, skoro bolně*)

Nenadál jsem se, panno Magdaleno Říhovic, že vám jeden jako druhý, jen když tančit umí. (*S odvrácenou tváří ruku Verunce podávaje.*) Tancovat ty také umíš?

VERUNKA (*s vítěznou důvěrou*)

Toť se ví, že umím, a jak! (*Hrdě odejde s Pavlem k tanci.*)

VÍT (*chce za nimi, Pavel mu však zabrání*)

VŠICKNI (*hledí s podivením za nimi*)

ZUZKA (*spráskne ruce*)

Není-liž pak to k zbláznění! S diblíkem jde to pyšné dvojče do kola — a jindy ani nás si nevšímal.

MAŘENKA

Není jinak, ta mu jistě udělala.

MADLENKA (*vztek přemáhajíc*)

A co mi po tom? Ať si skáče, s kým se mu líbí. Štěpáne, pojďte vy teď se mnou do kola.

ŠTĚPÁN (*pitvorně se kloní*)

Je mi líto, panno Madlenko, nemějte za zlé, už jsem ale s hezkou Dorotkou zamluven. (*Vezme děvče pod paží a odvede vpravo do kola.*)

MADLENKA (*kousne se do rtů, pro sebe*)

Splatíš mně tuto hanbu, počkej, Pavle!

VÍT (*pro sebe, radostně*)

Tedy tu Madlenku přece nemiluje. (*Jde pro Madlenku.*) Se mnou pojdte do kola, panno, a nehoršete se tak na Pavla. Ten dotíravý diblík mu nejspíš učaroval.

MADLENKA (*jižlivě*)

Toť se rozumí, svou krásou a tou červenou sukni s faldama. Mějte se dobře, Vítku, pro dnešek nebudu se žádným z vašeho statku tancovat. (*Odejde vpravo, za ní dva tanečníci.*)

VÍT

Jsem přece žádostiv, jak se ten Pavel s tím diblíkem v kole vyjímá! (*Odejde za ostatními.*)

ZUZKA (*vztekle*)

Ten Pavel ztratil hlavu! Holce z Boušina, dceři svého hospodáře takovou hanbu udělat!

MAŘENKA

Povídám, že mu udělala, a vím také čím. Kmotra Pelegrinka mi to vyradila. Na té černé sametce, co nosí na krku, visí žabí háček, a když s tím porozpráví, ať žádá co chce, všecko prorazí.

ADAM (*se smíchem*)

Kýho šlaka! Na ten žabí háček se musíme podívat.

BENEŠ (*k Zuzce*)

Nejkrásnější Zuzanko, co tomu říkáte, půjdem spolu?

ZUZKA (*povržlivě*)

Tancujete sice jako moták, Beneši, když mi ale slíbíte, že holky z Boušina na tom diblíku pomstíte a nám k té žabí nožce pomůžete, budete dnes můj první, můj poslední a co mezi tím.

BENEŠ

Dobrá, platí; to bude bez čarů. Teď ale do kola; než se tam párkrát otočíme, uvidíte, co jsem za chlapíka.

VŠICKNI (*odejdou vpravo. V následující scéně hudba se časem opakuje. Dvěře zůstanou dokořán.*)

VÝSTUP PÁTÝ

VÍT *vpravo vystoupí, hned za ním* PAVEL.

VÍT (*v směšném hněvu*)

Není to k vydržení; nevím, co soudit o tom Pavlovi. Jako ve snách stojí nepohnutý vedle toho diblíka, ani si ho nevšímáje, hledá jenom vždy Madlenku, jen po ní se pídí s tesknýma zrakoma. Ach, on ji přec jen miluje.

(*Hudba utichne.*)

PAVEL (*vyběhne celý rozjařen*)

Zaplať Pánbůh, jeden tanec bych byl přestál; jak to ale dále půjde, to nevím, hněvem a hanbou myslím zahynout. Ach Víte, kdybys věděl, jak je mi okolo srdce!

VÍT (*jako dříve*)

Na mou věru, huť ti nemůže být nežli mně, vida tě v takové tísní. Ale kdepak jsi zůstavil svou tanečnici?

PAVEL (*vztekle*)

Tam, kde jsme stáli, když hudba utichla.

VÍT (*ohnivě*)

Ale tancuje ta třasořitka na mou věru jako čamrda; radost se na ni podívat. Škoda, že v tak bláznovských cárách vězí. Jinak ti na mou věru svou hbitou nožkou nedělala hanbu, a očka má ten diblík — to jsou očka, na mou věru, hezčích není ve světě.

PAVEL (*s podivením*)

Co ti to napadá; dej si pokoj, s takovou řečí mně nespomůžeš. Co mi po tom zlostném diblíku; ale Madlenka, ach, Víte, co as Madlenka o mně myslí. (*Dupne.*) Má mne za špatného sprostáka, a Bůh ví, že jím nejsem, Víte!

VÍT (*trpce*)

Nu ovšem, na Madlence záleží ti stokrát víc než na ostatních lidech, toť patrné. Ale pro živý bůh, pročpak jsi ji tak urazil, když toho diblíka tak nenávidíš?

PAVEL

To bych marně tobě i celému světu vysvětloval. Dost

na tom, slovo mé dostala, teď jsem v pasti. Kdož by si byl pomyslíl, že ta potměšilá žába takovou léčku mně přichystala.

VÍT (*prostosrdečně*)

Inu, vděčnost naši přece zasluhuje. Včera nejenže mi pomohla, přivedla mne také k rozumu. Ach, kdybys věděl—!

PAVEL

Nemluv o vděčnosti, dnešním dnem je všecko vyrovnáno; dnešní hanbou jsme si kvit.

VÝSTUP ŠESTÝ

MADLENKA. PŘEDEŠLÍ.

PAVEL (*jde jí vstříc*)

Ach, Madlenko!

VÍT (*vzdorně se obrátí*)

MADLENKA (*pro sebe*)

Jsmo tu sami, zdalížpak mne odprosí.

PAVEL

Madlenko, vím to, že máte tisíc příčin se na mne hněvati, snad navždy. Nejtajnějšimu přání mému přišla jste tak vroucně vstříc a zaslíbila jste se pro mne bez mého vědomí.

MADLENKA (*víc bolně než v hněvu*)

Myslela jsem, že vás potěším, překvapím; já bláhová, mohla jsem se nadíti, že mi takovou hanbu uděláte?

PAVEL (*ohnivě*)

Já jsem se nenadál, Madlenko, — jsem nevinný; ale ten díblík strojil mi léčku. (*Šeptem k ní.*) Všecko vám zjevím, vám jediné všecko, upřímně —
(*Zvenčí smích, křik a volání: Ať ho ukáže! Ať nám začaruje!*)

PAVEL (*uskočí od Madlenky*)

Co se to děje?

VÍT

Něco s diblíkem.

MADLENKA (*v smíchu pro sebe*)

A teď začnou ty rejdy.

VÝSTUP SEDMÝ

VERUNKA, ZUZKA, MAŘENKA, BENEŠ, ŠTĚPÁN, ADAM,
synkové a děvčata. PŘEDEŠLÍ.

VERUNKA (*bez čepce, s rozpuštěnými vlasy, šáteček na krku má polo stržený, v ruce drží zlatý medalion, hněviva, třese se na celém těle*)

Nechte mne, nechci a neudělám to!

NĚKTEŘÍ (*křičí*)

Ona musí a musí!

VERUNKA

Žádný mne nedonutí, na to se podíváte!

PAVEL (*k Beneši*)

Co to máte s tou holkou? Co chcete?

ZUZKA

V tom penízi tady, co jsme jí za nádry vytáhli, uschovává žabí háček.

BENEŠ

Nechť je to cokoli, dost na tom, že tím hochy mámí a že jí to dodává kuráže.

MADLENKA (*vítězně*)

Máte pravdu, ať nám to ukáže, ta červená suknička, ta hezká čarodějnice na ošklivci zhlídnutá; ať zvíme, jak se dvojčata lákají.

VŠICKNI (*krom Pavla a Víta*)

Ukažte žabí háček! Sem s tím čarováním!

VERUNKA (*divoce*)

Kdo na mne sáhne, tomu oči vyškrábu!

BENEŠ (*v smíchu*)

Dejte pozor, ta maličká má drápy, a jestli ji dohřejem,

udělá se netopýrem a ulítne. Její matka také uměla lítat, ulítla s vojákem.

VERUNKA (*trhne sebou*)

I ty bídníče! (*Přemáhá slze.*)

BENEŠ (*jako by nebyl slyšel*)

Dceruška neměla ještě tenkrát peroutka, a ta čarodějná babka její pověsila na ni zatím ten háček, aby mohla uletět, kdy se jí zlíbí.

ZUZKA

Lítat umí, to je pravda, to jsme viděli.

VERUNKA (*s opovržením*)

Vy hloupá chaso, myslíte, že bych zlomyslnost a nesmysl váš vytrpěla, kdybych lítat uměla? A že bych trpěla vaše násilí, kdybych drápy měla? Ej, kdybych uměla čarovat, to by se vám zle vedlo! — Na mou babičku, která vám už tolikrát spomohla, lajete, vy nevděčníci, protože má více rozumu ve své šedivé hlavě než celá ves dohromady; nazýváte ji čarodějnici — styďte se! Abych vám ale pro jednou navždy dokázala, jaké čáry při sobě nosívám a jaká jsem bezbožnice — (*Otevře peníz a vyndá z něj složenou modlitbičku.*) Nuže, Madlenko, přečtete si to.

MADLENKA (*v nesnázích*)

Já — já — snad bych já —

VERUNKA (*vítězně*)

Inu ovšem, načpak byste čtla, když neumíte. Jste hezká, bohatá — nepotřebujete číst a psát. (*Obrátí se vzdorně k Pavlovi.*) Pavle, proukažte mi ještě tu lásku a přečtete jim to. Mně věřit nechtějí a přesvědčit se nemohou.

PAVEL (*polo mrzutě, polo ze vzteku na ostatní popadne modlitbičku a čte*)

„Modlitbička pobožného, opuštěného sirotka k nejblahoslavenější boží rodičce.“

VŠICKNI (*zaraženi odstoupí*)

Ach — modlitba!

PAVEL (*pohnut*)

Ubohý diblík!

VERUNKA (*odejme mu zas modlitbičku, složí ji do pouzdra a uschová za nádry*)

Slyšeli jste, to jsou moje čáry. S tou modlitbičkou vstávám a po té se kladu spát. Toť mé celé bohatství, a po jiném ani netoužím. S tou modlitbičkou na srdci vím, že o mně Pánbůh ví a že nade mnou bdí, jako nad každým sirotkem. Neukázala jsem vám to snad proto, že se vás bojím, raději bych se od vás rozškubat a zašlapat dala. Ukázala jsem to ale kvůli své staré babičce, které přezdíváte, ačkoli mne v bázni boží vychovala. O mně myslíte si třeba toho nejhoršího, nic mi po tom. Co mi na tom záleží, jaké mínění o mně má tak pověrečná, surová a hloupá chasa jako vy a kterou z celého srdce nenávidím.

VŠICKNI (*mimo Pavla a Víta*)

Jaká to řeč! — Vyžeňte ji! Vemte na ni kamení!

PAVEL (*vstoupí mezi ně, s celou silou*)

Zpátky! Kdo se jí dotkne, běda mu! Já tu stojím: Bartákovice dvojče, Pavel!

VÍT (*přistoupí k němu*)

A já s ním!

VŠICKNI (*bručí*)

PAVEL

Radím vám, buďte zticha; ten díblík tu pouhou pravdu vám zvěstoval, vy zbabělci! Řádní chlapíci, jenž se nestydí nebohou, malomocnou holku napadat; jsou to švarné holky, jež z takových hrubostí se radují.

VŠICKNI (*bručí*)

PAVEL

Slyšte to, panna Verunka je pro dnešní posvícení má vyvolená tanečnice. Kdo jí jen slovem ublíží, urazil mne. Pamatujte si to, hoši!

(*Hudba započne.*)

PAVEL

Hoj, tam zas hudba začíná! Byli jsme teprv jednou v kole. Sólo, hoši! Pojď, Verunko!

(*Všeobecný ruch a podivení.*)

VERUNKA (*překvapením očima jiskří, dech i hlas její se třese a mocí přemáhá pláč*)

Jakže? Pavle, vy — vy se ujímáte diblíka? — Diblíka, který vám ublížil víc, nežli se mu zdálo, jak mu ani ve snu nenapadlo? To jsem neočekávala — to je hezké od vás. Jste hodný člověk, Pavle. Nebudu ale déle státi na svém; učinil jste mi zadosť, ba mnohem více. Nechci, abyste ještě déle s opovrženým sirotkem se obíral; tancujte nyní podle chutě své, volte podle srdce svého, buďte vesel, zdrav a šťasten. Já vám děkuju. (*Odbíhá k prostředku.*)

PAVEL

Nikoli, děvče, zůstaň; já chci dostat slovu svému.

VERUNKA (*vrtí hlavou a odmítá Pavla rukama*)

Vy jste poctivý člověk, Pavle, — jsme si kvit. (*Odběhne.*)

PAVEL (*chvíli na rozpacích*)

Nuže, Vítku, ani pomyšlení do tance. Pujdeme domů. (*Odchází.*)

VÍT (*radostně ho následuje prostředkem vlevo, ani nepozdravě*)

MADLENKA (*se zlostným smíchem je provází; ostatní vyjevení v rozličných tlupách stojí bez pohnutí*)

Opona spadne.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Krajina s domkem Vostřebalky jako v prvním jednání. Večer.

VÝSTUP PRVNÍ

VOSTŘEBALKA, *později* VERUNKA.

VOSTŘEBALKA (*vyjde z domu, majíc pláštík přes sebe a košík v ruce*)

Mrzí mne to věru, že ta holka doma není, — skutečně mne to mrzí, tak pozdě ještě vydat se do Boušína. Kovář ale platí dobře, a v tak zlém čase neradno promeškat výdělek. (*Obrací se k domku.*) Do domku mi zatím nikdo nevleze — ta hloupá chasa vyhýbá se mu zdaleka. (*Směje se.*) Je to přece velká výhoda, že jsou lidi strašpytlové. Pověra je nejlepším hlídačem mých pokladů. (*Jde k můstku.*)

VERUNKA (*z pravé strany, bez dechu, rozčilená*)

Babičko! Probůh, babičko!

VOSTŘEBALKA (*uleknuta*)

Kýho šlaka! — Ne, ta holka mne ulekla! — Verunko, jsi to opravdu? Tak časně od muziky? Vždyť jsi byla jako posedlá a nedalas pokoje, ažs mne uprosila. Což tě tak brzy domů přihnalo?

VERUNKA (*rozzlobena*)

Ne, ta hanba, ten smích, to rouhání! (*Dupne.*) Babičko, já to nepřežiju, já nechci být déle na světě, takhle ne! A vy jste na všem vinna; proč se tak tváříte, jako byste doopravdy čarovala?

VOSTŘEBALKA (*s trpkým smíchem*)

Protože to vynáší, protože tě přece krmit musím a poněvadž sedlák staré bábě, co čaruje, platí víc než doktorovi.

VERUNKA

Tedy pro peníze! (*Netrpělivě.*) Vždy jen o penězích

mluvíte a o výtěžkách, a přece jsem ještě nic takového u vás nespatriła; vím ale, babičko, že nejste chudá, a tu bych ráda věděla, proč na mne takové cáry navěšujete?

VOSTŘEBALKA (*zlostně*)

Cože? Cáry? A není to sváteční oblek a nejvzácnější šperk tvé nebožky mámy, co tak marná bývala?

VERUNKA (*s trpkým smíchem*)

Inu ovšem! Mně se to samotné dříve dosti líbilo — což já rozuměla šatům! Ale jak jsem přišla mezi lidi, tu mi bylo jasno, že jsem vyfintěna jako blázen! — Babičko, já nechci sice žádnou parádu, ale — (*s důrazem, náhle*) také nechci již nikdy směšně vypadat! Slyšte, babičko, toho jsem se nenadála, že mne tak tuze nenávidí a že námi tak hrozně opovrhují, sice bych Bartákovíc Pavla nikdy nebyla donutila se mnou jít do kola!

VOSTŘEBALKA (*zaražena*)

Jakže! Blázníš? Pavla — Bartákovíc Pavla že jsi donutila? Toho hrdopýška? Jdi mi, ty v hrdlo lžeš!

VERUNKA (*vzdorně*)

Já nelhu nikdy — to víte, babičko!

VOSTŘEBALKA (*vzteky se třese*)

Tedy ta jedovatá spřež z Bartákovíc dvora — ty dvojčata s tebou mají? Jistě že to něco znamená! Hned se vyznej, co máš za pletky?

VERUNKA

Pranic, babičko! (*Ostře na ni pohlédne.*) Raději vy mi ale vysvětlete, proč se vždycky tak durdíte, když je o těch dvojčatech a jejich rodině dost malá zmínka?

VOSTŘEBALKA

Do toho ti pranic není! (*Zlostně křičí.*) Diblíku, tedy Pavel s tebou tancoval? Jestliže jsi do něho zamilovaná — !?

VERUNKA

Zamilovaná? (*Vyrazí v smích, vtom se zajikne.*) Já? Hahaha — ne, to ne, babičko!

VOSTŘEBALKA

Cože? Ty se zatvrzuješ a vysmíváš se? A nechceš s barvou ven? (*Zdvihne berlu.*) Nu, jen počkej, hned se pravdy dopídíme!

VERUNKA (*s rukama křížem složenýma pevně před babičku vstoupí*)
Babičko, tu hůl nechte s pokojem; já se již tlouci nedám! Nejsem více žádným děckem — slavím dnes sedmáctý den svého narození — s bitím bude ode dneška konec!

VOSTŘEBALKA (*berlu pomalu spouští*)

Tak —? Pravda, dnes je den tvého narození! Na moutě věru, chudáku, (*skoro pohnuta*) na to bych byla málem zapomněla!

VERUNKA (*chopí ji za ruku, náhle, dobrosrdečně a vážně*)

Nic nedělá, babičko! Děkuju vám za každou ránu, za každou suchou kůrku, kterých jste mi udělila; naučila jsem se trpělivosti a skromnosti. Teď ale bude jiná — to postačilo, a kdybyste se mne dost málo ještě dotkla, (*s důrazem*) bránit bych se arci nesměla, ale musela bych vám *utýct* — a já bych tu raději do smrti při vás vydržela, vám byla k ruce, vás ošetřovala a vás zastala, kdybyste nemohla sama z místa.

VOSTŘEBALKA (*skoro s pláčem*)

Máš pravdu, vnoučátko! Ovšem, kdo by mne zastal, kdo ošetřoval, kdyby tebe u mne nebylo?

VERUNKA (*vezme ji pevně za ruku*)

Nu, tedy vidíte, babičko, a teď smilujte se již nade mnou! Dejte mi třeba reznou kytlici, ale ať je čistá, ať je hezky celá, bez těch ošklivých záplat — slovem, ať nejsem v šeredných hadrách!

VOSTŘEBALKA (*padajíc do starého tónu*)

I kozla! Jen tak zůstaň, jak jsi byla dosud! Marnivost a paráda přivedla matku tvou k pádu a otce tvého do hrobu. (*Zvýšeným hlasem.*) Vyhlížej si spánembohem vždycky jako žebračka; lépe, když se ti budou posmívat, než aby tě naposled svedli a zkazili, děťátko! A teď musím do Boušína.

VERUNKA

Jakže! Až do Boušína? Ještě dnes? Ale babičko, tot se před půlnocí ani nevrátíte?

VOSTŘEBALKA (*v chůzi, dychtivě*)

Není také potřebí, jen když penízky přinesu — penízky! Ulehni si třeba, nedočkáš-li se. Ty šaty ať mi taky hezky uložíš, rozumíš? Bylo by jich škoda, kdyby se pokazily. Slyšíš? Měj se dobře! (*Odchází.*)

VERUNKA (*hledí za ní*)

Ty šaty uložit? Bylo by jich škoda? (*Popadne zástěru.*) Pěkné cáry, krásná škoda! (*Trpce.*) Hahaha, uložím je na věky! (*Trhá si šat.*) Pryč s tebou, ty starosvětská kytle, ty švábský kokrheli! Raději se zase do své nuzoty převlíknu! (*Běží k můstku a vrhá šaty, z nichž se rychle vysvlékla, do řeky.*) Pryč s vámi! Plav si k Boušínu, maškaro, která jsi tolik hanby a bolesti Verunce a Pavlovi způsobila! (*Pod kazajkou má šněrovačku a košilku s krátkými rukávky, takže oblek slušný a vkusný zůstane, z předešlého obleku jen sukně a punčochy zbydou.*) Ach, já nebohá, co jsem to dnes vyvedla! Co si o mně pomyslí! (*Dá se do usedavého pláče, zakryje tvář, obrácena zády k Pavlovi.*)

VÝSTUP DRUHÝ

PAVEL. VERUNKA.

PAVEL (*s kloboukem a holí, kazajku má hozenou přes rameno; vyjde z pravé strany a zůstane podiven stát, když viděl, jak Verunka šaty do vody hází*)

Jakže! Tys to, diblíku? Co tu pláčeš? Co tu děláš?

VERUNKA (*polekaná vyskočí a zvolna se k němu obrátí*)

A co vy tady děláte, Pavle?

PAVEL

Při tak velké vodě nemožno brodem přejít, musím přes můstek k Boušínu.

VERUNKA (*sejde s můstku, třesoucím hlasem*)

Nebudu vám tedy v cestě.

PAVEL (*odměřeně*)

Děkuju! (*Jde doprostřed mostu.*) Diblíku, dobrou noc!

VERUNKA (*se sklopenou hlavou slze přemáhajíc*)

Dobrou noc! Spěte dobře, Pavle!

PAVEL (*obráťí se, náhle*)

Ale prosím tě, pročpak pláčeš, diblíku?

VERUNKA (*v smíchu stírá si rukama slze*)

I vždyť už nepláču!

PAVEL

Ty lžeš! Cožpak tvé oči nevidím — jsou zalité! Stalo se ti něco? Ublížil ti někdo? Posmívali se ti zas?

VERUNKA

Ne, ne, Pavle! Vy jste se mne tak jadrně zastal, že se na mne již nikdo z těch nelidů neodváží!

PAVEL (*netrpělivě*)

Nač se tedy tak divně tváříš? Bez příčiny nebudeš přece tak znepokojena?

VERUNKA (*zakryje si rukama tvář*)

Prosím — nechte mne, Pavle, — vždyť pak víte —

PAVEL (*v patrném boji sám s sebou*)

Trápíš se snad pro ten křik, co jsme měli v hospodě? Dojmul tě tak příliš?

VERUNKA (*náhle*)

Trápím se, že milý Pánbůh tak bídného sirotka na živu nechává, který nikomu k radosti, nikomu ku prospěchu, všem i sobě samému jen trápení působí. (*Vrhne se na lávku vlevo, zakrývajíc tvář.*)

PAVEL (*dojat*)

Skoro mi jí líto! (*Blíží se k ní.*) Diblíku, věř mi, že tě lituju — věř mi — od srdce. Až podnes zvyklý tebe za uštěpačného posměváčka míti, ani jsem nemyslel, že také plakat umíš.

VERUNKA (*pozdvihne hlavu jako změněna, od té chvíle jemná a přívětivá*)

Inu, soudil jste jako druzí; mysleli jste, že citu nemám,

a proto jste po mně šlapali a proto jste mne nenáviděli.

PAVEL (*přistoupí blíže*)

Soudil jsem, Verunko, že jsi zlostná, a každý za to měl. (*Šetrně.*) Jestliže tě nenávidí, věř mi, že to hlavně jen tvou vinou.

VERUNKA (*pozorně poslouchajíc, sepne ruce a skloní hlavu, tichým hlasem*)

Nenadála jsem se, že tak náramně se mnou opovrhují. Ovšem, vy máte právo k tomu, proti vám jsem se prohřešila — ostatní však nemají k tomu žádné příčiny.

PAVEL (*jemně, ale přísně*)

Nemysli, že tebou povrhuju; ačkoli jen z pomsty jsi mne k tanci pobídla, přece vím, že já to byl, jenž se dříve prohřešil.

VERUNKA

Máte pravdu, vaši pýchu chtěla jsem zahanbit, myslíc, že jste nevděčný, věrolomný a bázlivý. Ode dneška ale vím, že se umíte zastat pronásledovaného, že se nebojíte celých zástupů a že slib a dané slovo vám svaté jsou. A proto bych ráda umřela zármutkem a lítostí, že jsem takovou hanbu na vás uvalila. (*Vášnivě.*) Ale jako že Pánaboha miluju, Pavle, nevěděla jsem, že Madlenku tak doopravdy milujete a že vás nešťastným svým nápadem o její lásku připravím.

PAVEL (*skoro netrpělivě*)

Nevidáno, hněv Madlenčin mi srdce neutrhne. Nechme tu holku stranou, jen o tebe se teď jedná, nebožátko, která sama sobě skoro bez příčiny tak příliš ubližuješ.

VERUNKA (*poposedne, jako by Pavlovi chtěla místa popřáti*)

Pavle, nemyslím, že si ubližuju. Zním sebe i chyby své, a kterých neznám, jen mi je všechny vyčtete, ať se polepším, bude-li to v mé moci.

PAVEL (*podíven, přiblíží se k ní, podepíraje se o hůl, a kazajka mu spadne na zem*)

Jelikož jsi tak jemná a přístupná, Verunko, ač bych se toho nikdy byl nenadál, tedy ti upřímně a bez výčitky povím, proč tebou každý tak opovrhuje, třeba jsi niko-

mu nic zlého neudělala. Hlavní toho příčina je, že na sebe nic nedbáš, že se nechováš jako jiné dospělé holky, ale že skotačíš jako dítě, jako pravý hoch. Když ti napadne, vyšvihneš se na kteréhokoliv koně na pastvě a rejdiš s nejrozpustilejšími hochy o závod. Smělým být a strachu neznat jest ovšem chvalitebná věc, jenže u děvčete takové důkazy nebezpečné odvahy nejsou na místě. Lidem je to nápadné, proto přicházíš do řečí a do zlé pověsti, třeba jsi byla jinak počestná a rozšafná. Takové pomlouvání tě dopálí, a protože máš ostrý jazeček a bystřejší rozum než tvoji pomlouvači, odpovídáš jim, předhazuješ jim tajné slabosti, kterých ty jsi opět na nich vyslídila, — a proto se tě bojí. Bázeň pak tvoří nenávist; a potom — mezi námi řečeno — bylo by záhodno, abys jistých hloupostí nechala, které tě u nejshovívavějšího v podezření uvádí.

VERUNKA (*pokojně*)

Jakých hloupostí?

PAVEL (*zajímavě*)

Nu, jako na příklad včera navečer, co jsi tropila, když jsme odcházeli?

VERUNKA (*zamyšlena*)

Včera? Ach ovšem, ale jen hlouposti; skákala jsem, zpívala a radovala se podle svého způsobu. Bavila jsem se se svým stínem, nemajíc tu koho jiného. To já často dělávám — takové hlouposti. Je to něco zlého?

PAVEL (*polo zvědavě, polo s nedůvěrou*)

Tys přece jen divná holka, diblíku! Člověk nikterak nevypátrá, jsi-li vlastně dobrá nebo zlá. (*Mezi následující řečí přisedá k ní bezvolně.*)

VERUNKA

Já to vlastně sama nevím. Myslela jsem sice dosud, že nejsem zlá, když ale vy o tom pochybujete, musím o tom znova přísně rozjímat. Jen ale také považte, jak bídný byl až dosavád můj los. V sedmém roku ztratila jsem matku. Není mi povědomo, proč ona je u lidí v tak zlé pověsti, a vím toliko, že prý s vojákem

někam do světa utekla. Pamatuji se jen, že mne velmi ráda mívala; (*s pláčem*) ona ale byla ta jediná ve světě, co mne kdy milovala, a proto na ni nic zlého dopustit nemohu. Otec můj, mrzutý, nevlídný muž, pranic si mne nevšímal a brzy nato zemřel; slovem, poslední políbení matky je má jediná krásná upomínka. Od těch dob se mnou každý strkal, nikdo mne nepohladil, nikdo pro mne soucitu a vlídného slova neměl. Co tedy žádáte od bídného, opuštěného sirotka, jako já jsem? (*Pláče.*)

PAVEL (*hledí své pohnutí přemoci*)

Ale prosím tě, Verunko, jenom zase neplač.

VERUNKA (*stírá si slze*)

Máte pravdu, pláčem se nikdy neospravedlním, budu se bránit skutkem a minulostí. (*Přísně a pokojně.*) Osiřelá, opuštěná byla jsem i babičce jen k obtíži; bitím a hladem vychována, byla jsem tak nešťastná, že by se kámen byl nade mnou ustrnul, ale lidi naopak: ti na mne láli a předhazovali mně chybu matky mé. Vidíte, to jsem nesnesla. (*S hlubokým citem.*) Nebohá matka má třebaš chybila, zůstane přece matkou, kterou do smrti v srdci nosit nepřestanu. A když mi tedy někdo matku předhodí, když ji přezdívá vojačkou, (*chvěje se zlostí*) tu se tak dopálím, že těm lidem také jejich špatné kousky předhodím; ale věřte mi, Pavle, (*vloží ruku na srdce*) že jsem se dosavád vždycky slovy jen bránila a doopravdy nikomu neublížila.

PAVEL (*vždy pozorlivěji, soucitně*)

To bylo hezké od tebe, Verunko!

VERUNKA (*pokojně*)

Byla to má povinnost, Pavle. Co se toho týče, že na sebe nedržím, jak pravíte, to z toho pochází, že jsem chudá a že nemám, co bych hezkého na sebe oblékla; a za druhé vím dobře, že jsem nehezká a škaredá, aniž bych byla tak zpozdilá myslit, že šperkem nebo pentličkou o mák hezčí budu, než se milému Pánubohu zlíbilo, abych byla.

PAVEL (*s patrným podivením a zalíbením na ni pohlíží*)

Ale Verunko, bez té starosvětské parády nebyla bys

ani tak zlá, a kdož ví, kdybys tak hezkou kytlici oblékla, jako má Madlenka —

VERUNKA (*pokojně*)

Zůstala bych jen přece diblíkem. Ostatně má nehezkost mně ještě málo starostí nadělala. (*Rozmarně.*) Vždyť vím, že mně milý Pánbůh pro tu krásu žádné předhůzky nedělá, a já jemu také ne.

PAVEL (*dychtivě*)

Ale vždyť ti povídám, že dokonce nejsi a nejsi škaredá. I ten Vít dnes povídal, že máš roztomilé oči, — a věru, (*hledí na ni*) to jsou oči jako trnky.

VERUNKA (*chladně*)

I co mi po tom, jaké oči mám, co na tom, že se tomu nelíbím, o koho nestojím. Kdybych ale byla hezká, byla bych spokojena, kdybych se líbila jenom vyvolenému srdce svého, (*se smíchem*) třeba by mne celý ostatní svět držel za sovu, — nestarala bych se o to ani tolikhle. (*Mlaskne prstem.*)

PAVEL (*prohlíží ji zpytavým zrakem*)

Na moutě věru, to je ti podobné. Tobě není každý vhod, jen když umí tancovat. Poslyš, diblíku: co jsem na světě, mně tolik myšlének hlavu nemátlo jako dnes následkem tvých řečí. Ach, kdyby tě všickni tak znali, jako já —

VERUNKA

I co mi po nich! Vždyť jsem vám řekla, že bych jen jednomu se chtěla zalíbit.

PAVEL (*miří ji zrakem a odsedá trochu od ní*)

Přede mnou se ale ospravedlňuješ; z toho by se tedy dalo soudit, že — (*zajikne se*) že já to jsem, kterému se chceš za —

VERUNKA (*nepokojná, vyskočí*)

I bože opatruj! (*Ohlíží se.*) Ale vida, slunce už zašlo, nastává noc. (*Vesele.*) Nevidíte tamto svatojanské mušky, neproskakují tam bludičky? Hoj, to je čas pro diblíka; nechte ho o samotě!

PAVEL (*vyskočí*)

U kozla, já musím pospíšet k Boušínu.

VERUNKA (*polo úštěpačně*)

Nebohý Pavle, připravila jsem vás o pěknou hodinku.

PAVEL (*vážně*)

Ne, Verunko, o tus mne nepřipravila, ale způsobilas mi ji. Nelituju, že jsem od muziky tak časně odešel.

VERUNKA (*zvědavě*)

A proč jste to udělal, Pavle?

PAVEL

Zhnusila se mi ta chasa, jenž s tebou tak nelidsky zacházela; nechtěl jsem také, jednou s tebou zamluven, s jinou pustit se do kola.

VERUNKA

Rcete raději, že by Madlenka beztoho s váma víc nebyla tančila. Ale upokojte se, jestliže jsem vás s vaší milou rozdvojila, také vás s ní zase smírím.

PAVEL (*roztržitě*)

A což, Madlenka není dávno ještě moje milá. (*Hladí si vlasy s čela.*) Nechme toho teď. Především bych raději s tebou byl smířen.

VERUNKA (*v rozmaru*)

Jakže, se mnou? Nu, já myslím, že jsme kamarádi.

PAVEL

Ach, to není možná, vždyť jsem tě tak urazil, vždyť jsem tak opovržlivě s tebou zacházel. Nechal jsem tě po tanci v kole stát, aniž bych tě byl o hubičku žádal, jak to mrav a způsob o posvícení.

VERUNKA (*s nuceným smíchem, znepokojena*)

Aj věru, Pavle, na to jsem ani nepomyslela.

PAVEL (*ohnivě*)

Ale já na to vzpomněl, a to teď, Verunko, sama jsi mne k tanci pobídla, žádám teď své právo. (*Bliží se k ní.*)

VERUNKA (*přísně*)

Právo vaše, Pavle, bylo na hubičku po tanci přede všemi lidmi, když byl den; tehdy jste na ni nevzpomněl,

žádáte ji teď, když jsme sami, když se tmí; teď, Pavle, zas já nechci.

PAVEL

A proč ne, Verunko?

VERUNKA

Protože se to nesluší, Pavle, protože nejsem více žádné dítě.

PAVEL (*chce ji obejmout*)

Verunko!

VERUNKA (*vytrhne se mu, uskočí několik kroků, chvějícím hlasem*)

Ne, Pavle, nikoli! Chcete mne jen políbit, protože líc mou již dobře nevidíte. Zejtra za bílého dne styděl byste se snad, že jste nehezkého diblíka líbal. Na setkání byste se červenal a klopil byste oči, kdybych vám do cesty přišla, a to bych od nynějška nesnesla více, kdežto jste mne poznal, jako mne jen Pánbůh zná. Hanbou a bolestí stala bych se zase zlou, a já to nechci a nebudu více. (*Trochu veseleji.*) Zejtra vám dopomůžu k hubičce od hezké Madlenky, a tu si jistě vyznáte: Diblík měl včera více rozumu než já, dvojče, Pavel z Bartákovíc dvora. (*Podává mu ruku, vesele.*) Tedy dobrou noc, příteli, spěte dobře!

PAVEL (*zaražen a pozloben*)

Tobě je hej, mít více rozumu než já, protože jsi mne samotna, jak se zdá, rozumu zbavila. Čarovat umíš, a na mou věru, že bych byl notně zbabělý a hoden politování i posměchu, kdybych teď takhle bez hubičky odtáh. (*Dupne.*) Pravím ti, Verunko, že se odtud nehnu, dokud k právu svému nepřijdu.

(*Jest slyšeti hlasy.*)

VERUNKA (*běží k levé straně a naslouchá*)

Pst, zticha, Pavle, neslyšel jste hlasy? Tam někdo přichází.

PAVEL (*poslouchá, polekán*)

Na mou věru, máš pravdu.

VERUNKA (*rychle*)

Hlasy se blíží — to jsou lidé z Boušina — již se vrací

od muziky. Hej, Pavle, teď nohy na ramena, chcete-li je předstihnout. (*S nuceným smíchem.*) A nechcete-li, zůstaňte si, máte-li dosti srdnatosti zejtra v celém kraji být rozkřičen, že chodíte za diblíkem.

PAVEL (*dupne, chvilku nerozhodnut, dá si klobouk na hlavu a hodí kazajku přes rameno*)

Verunko, ještě jsme spolu nedomluvili — prozatím dobrou noc! (*Odběhne přes most.*)

(*Hlasy se blíží.*)

VERUNKA (*majíc ruce složené hledí za ním*)

Ej, ten utíká! (*Malá přestávka.*) Tak veliká to hanba v kraji, mým hochem být! (*Vyšpoulí ústa.*) Utíkej si, Pavle, utíkej, již tě dozajista nedostihnou! Buďsi! Zejtra tedy smírím tě s hezkou Madlenkou, ale od diblíka jakživ hubičku nedostaneš! (*Odejde do domku.*)

(*Hlasy zcela se přiblížily.*)

Opona spadne.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Ouzká svobodná krajina, prostřed jeviště stromy, vpravo studnice, za ní široký dub, u něhož lávka.

VÝSTUP PRVNÍ

PAVEL, *později* VÍT.

PAVEL (*s pravé strany, bez kazajky, udýchán, hledí vlevo*)
Nemejlím-li se, byl to pantáta, co tam do Říhovic zahrady vklouzl. Co to znamená? Nikdy tam nebyl, leda v neděli, a to už před půl rokem. Za kabátem měl kytku, jak se mi zdá. (*S nuceným smíchem.*) Propána, snad nejde na námluvy! (*Jde k studni.*) To vedro není k snešení; volky ať zatím odpočinou, mně je také oddechu třeba. (*Sedne na lávku a stírá si pot s čela.*) Ta Madlenka mně ani neděkuje, když ji pozdravím. Je mi proto tak teskno, proto tak horko? Od toho posvícení jsem jako vyměněn; snad mi ten diblík neučaroval? Dobře jen, že jsem ji nepolíbil, měla víc rozumu než já.

VÍT (*rychle pravou stranou, ohlížeje se*)

A, dobře že tě nalézám, Pavle!

PAVEL (*podíven*)

U kozla, Víte! Pozdrav tě Bůh, hochu! Ale co tě sem vede? Vždyť není neděle! Přišel jsi snad s pantátou?

VÍT

I uchovej, ten o tom neví. Vykradl jsem se za ním, abych ti to zvěstoval. Otec a matka již po dva dny se radili, a dnes pantáta najednou vytáhl sváteční kabát a poslal mne přes pole. Já ale za chvíli se navrátil, a tu náhodou zpozorovav, že svou dýmku zapomněl, nesu ji za ním; mám alespoň výmluvu. Viděl jsi ho již?

PAVEL (*znepokojen*)

Jen zdaleka; ale jestli se nemejlím —

VÍT

Inu, vyplísni tebe trochu pro ten křik u muziky, a pak tě smíří s Madlenkou a —

PAVEL

Dej mi pokoj — rozumíš?

VÍT

Inu, vždyť už nic proti tomu nemám — diblík mi otevřel oči.

PAVEL

Cože, diblík? A viděls ho?

VÍT

Inu, proto jsem se právě opozdil, jinak bych byl pantátu stokrát předešel. Sotva jsem ji poznal — tak změněná, tak přívětivá, tak čistotná.

PAVEL

Aj, věru, myslel jsem, že ji ani cítit nemůžeš.

VÍT

Inu, co bývalo, to již není, já si tě беру všady za příklad; ode dneška — vlastně již od muziky — se mi zcela zalíbila.

PAVEL

Tak? I toť neslýcháno! (*Pro sebe.*) Vida, tomu se teď taky zalíbila.

VÍT

A jak hezky rozumně rozprávěla! Povídala mi —

PAVEL

Snad ne o večeru po muzice?

VÍT

Myslíš snad o muzice? — Ne, ona mi jen držela kázání, že jsem neznaboh a svéhlavý, soběcký chlap —

PAVEL

To je pěkné vyražení.

VÍT

— protože ti Madlenku nepřēju.

PAVEL

Tak?

VÍT
Bratři že si nemají překážet, že se mají podporovat
v lásce.

PAVEL
Ale co je té holce pořád do našich pletek?

VÍT
I nezlob se, Pavlíku, ona to dobře myslí.

PAVEL
Ať se ale stará o sebe!

VÍT
Tys nevděčný hoch; ona mne hezky napomenula, abych
ti neztrpčoval živobyť, abych byl příčinnivý a přestal
vzdychat a být mrzutý, a že mne pak celý svět bude
mocht dobře vystát. Na to já: „A ty také, diblíku!“
A ta mladá čarodějnice dala mi na to ruku a smála se
a kývala hlavou, a svítila očkama a ukazovala takové
zoubky —

PAVEL
Tak? — Zoubky — očka — čarodějnice — i toť by
člověk —

VÍT
Uhlídáš, že teď budu jiný, — a ode dneška měj si Mad-
lenku rád jak chceš, nemám nic proti tomu.

PAVEL
Nic?

VÍT
Pranic!

PAVEL
No, to mne těší! Ale já teď také nemám nic mít proti
holce, kterou ty si vybereš?

VÍT (*zaražen*)
Nu, to se snad samo sebou rozumí.

PAVEL
Přijde na to, kdo to jest! Každou ti nebudu trpět,
(*zajikne se*) a především — varuj se diblíka, rozumíš?

VÍT
Diblíka? — Inu, ta by právě mohla člověka —

PAVEL

— uhranout! Rozumíš? A proto tě varuju — jestliže již nejsi také ztracen, (*pro sebe*) jako já — slovem, (*zlostně*) diblík je strašně nebezpečný, to si pamatuj, toho se chraň! Sice tě —

VÍT (*polekán*)

Ale propána — jen pak se vzpamatuj! Vždyť je dobře — již na ni ani nepomyslím.

PAVEL

Dobře uděláš! Zapomeň na to, jako vždycky děláváš.

VÍT (*sáhne do kapsy*)

A namoutě — pantátova dýmka!

PAVEL

Vidíš, darebáku, a proto jsi vlastně příběh. Poslyš, pantáta je tam u Říšů, mohl bys tam tak trochu přezvědět, co tam vařejí.

VÍT

Pokusíme se, pokusíme! — Ale myslím, že se to dá na prstech vypočítat. Poslyš, Pavle, koho budeš mít radši, mne nebo svou ženu?

PAVEL

Ale bláhový, o tom není ani řeč!

VÍT

Inu, jestli tě s Madlenkou smířejí — diblík to alespoň povídal.

PAVEL

Už zase začínáš! (*Dupne.*) Táhni svou cestou!

VÍT

Inu, vždyť mne snad nesníš! Co ti jen zas ten diblík udělal?

PAVEL

Mám já jít s fajfkou za pantátou?

VÍT

Ne, ne — již jdu! Ten nebohý dobrý diblíček! (*Zajde vlevo.*)

PAVEL

Mně se zdá, že ten marnivý kluk se do ní zbouch.

To by bylo neštěstí pro rodinu, kdyby už takový holo-
brádek — ale zticha, vždyť jsme stejného stáří. Ale
on je o deset let pozadu s rozumem, a já ho ovšem
také nemám nazbyt — vždyť mne taky napadla bláz-
nivá chvíle, že jsem ji chtěl políbit! — Hm, škoda přec,
že z toho nic nebylo! Ona mi ani z hlavy nejde! Pořád
ji hledám, vše nadarmo — a tomu chlapečkovi vběhne
sama do cesty! — Pořád ji vidím před sebou — a teď
se mi docela zdá, že ji slyším! (*Vstoupne na špičky.*)
Namoutě — ona to, a jde za Madlenkou! Věru, ta drží
slovo! To to se mnou šklublo! Stůj co stůj, pro celý
svět musím se dozvědět, jak to asi ten diblík navlíkne,
tu Madlenu uchlácholit!

VÝSTUP DRUHÝ

MADLENKA a VERUNKA z první kulisy vpravo. PAVEL.

MADLENKA (*s vědrama na ramenou*)

Dej mi pokoje, diblíku! Třetí den to, co mne svou
zdlouhavou řečí pronásleduješ; (*podstaví vědra*) nemysli,
že ti jen slova věřím. Pro pouhé vyzrazení, kde Vít
vězel, on ti své slovo k tanci s tebou jistě nedal.

VERUNKA (*slušně oblečena, vzadu jí vlasy visí ve dvou vrkočích
— přítulně*)

To ne, ale obnovil ho; vždyť pravím, že bylo před
rokem již dáno, když ubohý do té tůně zabředl před
samým kolem.

MADLENKA

A tos tu hned byla také při ruce? I vždyť vím, vím!

PAVEL (*pro sebe*)

Namoutě — o tom, že jsem tam strachy před bludičkou
uvázl, nepovídá ani muk!

VERUNKA

Pavel si myslel, že mi za takovou službu je díky povin-
ován, — a místo co byste se proto naň horšila, měla

byste ho spíše chválit. Hoch, který zavázán vděčností i hanbu i potupu snáší, zasluhuje věru té nejpřímnější lásky! — Já bych byla pyšná na ni.

MADLENKA (*povržlivě*)

Ty? Nu ovšem! Ale Říhovic Madlenka, která může na každém prstě deset ženichů ovinout, ta být pyšná — na lásku zpozdilého chlapce? Hahaha!

VERUNKA

Nesmějte se, panno Madlenko! Na tak šlechetné srdce, jako jest Pavlovo, mohla by se i princezna pyšnit! Pavel vám stojí za víc než všickni ostatní dohromady! Nejenže je nejstatnější, nejbohatší a nejhezčí, má také to nejlepší srdce. A ctí otce svého i matku svou, bude tedy i ženu svou na rukou nosit. A mimo toho je přičinlivý, správný a počestný. Vy, Madlenko, jste jeho první láskou. Na takovém chlapíku si můžete zakládat, věřte mi, Madlenko!

MADLENKA

Všickni se mejlíte! O lásce mně ten blbý hoch ještě ani slovíčko neřek — schází mu k tomu kuráž!

VERUNKA

Jakže? Nic že vám neřek? Ani slovíčko o lásce? (*Dříve podivena, opět se vzpamatuje.*) Ale třeba ne — jeho oči vám to dávno zvěstovaly — alespoň o posvícení při té nešťastné muzice byl celý zoufalý!

MADLENKA

Cožpak myslíš, že jsem slepá? Nedíval se zrovna tak též na tebe, jako bys ani ošklivá nebyla? A to jsi — můžeš mi věřit! A neběžel potom za tebou? Aj, to by byl hezký ženich pro Říhovic Madlenku; i jen si ho nech, ty dotíravá! Bude to beztoho první a poslední, kterému jsi padla do oka!

PAVEL (*po náhlém nápadu přejde zadem po špičkách jeviště*)

VERUNKA (*třesoucím hlasem*)

Ach, kdožpak o mně mluví, mne si nikdo nevšimne!

MADLENKA

Povídám ti, že ti ho přenechávám — jakživa jsem na toho čahouna nepomyslila.

PAVEL (*jako by právě teprv rychle vystoupil*)

Aj, tu jste, Madlenko! Pantáta mne k vám posílá, máte jít do dvora. (*Jako by Verunku teď teprv zhlídl.*) I vida, Verunka! I pozdrav Pánbůh, diblíku! Cožpak tebe přivádí k Boušínu?

MADLENKA (*rozžlobena Pavlovou vlídností*)

Ta osoba mi nejde s krku; blázen, hučí mi pořád do uší, abych se s vámi smířila!

PAVEL (*jakoby udiven*)

Se mnou smířila? Ale cožpak jí to napadá? Cožpak se spolu hněváme?

MADLENKA (*zaražena*)

Nu, přece bych myslela — vaše chování u muziky! Máte špatnou paměť, Pavle!

PAVEL

Mejlíte se, Madlenko, — mám až tůze dobrou. Dobře vím, že jsem vám o tanec tenkrát ani neřekl, ale vy že jste se mně sama nabídla teprv před hospodou!

MADLENKA (*kousne se do rtů a odvrátí se*)

PAVEL

Nebyl bych vám také dal košíčkem, kdybych náhodou, víte sama proč, nebyl již zamluven býval. Ale dejme tomu, že se hněváme. Prosím tě, diblíku, proč se do té věci pleteš? Myslíš opravdu, že se máme rádi s Madlenkou? I to nám ani nenapadlo!

MADLENKA (*s tajným vztekem*)

Vždyť jsem to té dolézavé holce už také řekla! Teď jsi to sama slyšela, diblíku.

VERUNKA (*spráskne ruce podivením*)

Ale Pavle, — vždyť jsem sama viděla —

PAVEL

— že s Madlenkou pohrávám? — Inu, kdožpak by se rád s holkama neškádlil; ale každou hned milovat,

kteřou za bradu vezmu, a snad naposled i za ženu vzít —
i ty můj bože!

MADLENKA (*nanejvýš rozčlobena, hledí vše zakřýt úsměškem*)
Nejsvrchovanější! Ani nám nenapadlo, toť se rozumí —
a nato my dva! Já jsem beztoho nevěstou, a takového
holobrádka ani bych nechtěla. Ten ať si obskakuje
diblíka, jen ať ve své nezkušenosti neprohloupne, mohlo
by se stát, že mu jednou komínem vylítne někam
za mámou. Dejte si na tu ještěřku pozor, Pavlíčku!
Uklouzne-li vám, — takový klenot už do smrti ne-
najdete, a kdybyste projel celou českou zem skřz naskřz!
Tedy mnoho štěstí vespolek, roztomilý pářečku! Ha-
haha! (*Pokloní se směšně, sebere vědra a odběhne.*)

VÝSTUP TŘETÍ

PAVEL. VERUNKA.

PAVEL

A to by byla čistá žena pro mne bývala — za týden
bych jí byl krk zakřoutil! Verunko, (*obráť se k ní
s jasnou tváří*) na mou věřu, kdyby tebe nebylo, měl
bych ji už na krku a — copak se ti ale stalo? Bledá jako
stěna — třeseš se na celém těle!

VERUNKA (*přemáhá se*)

Pavle, prosím vás probůh, co vám napadlo takhle
s Madlenkou zacházet? To vám do nejdelší smrti ne-
odpustí!

PAVEL

Taky to na ní nežádám. Věz, že jsem všecko slyšel,
co jste tu mluvily. A kdybych i to snesl, co se mé
osoby týkalo, to jsem jí odpustit nemohl, jak zlomyslně
tvé dobré snažení zneuznala, — a pak jsem chtěl, abysi
zaslechla z jejích úst, jak jsme vlastně k sobě dosavád
stáli.

VERUNKA (*vždy více pohnuta*)

Ale Pavle, pozbyl jste rozumu? Hezká Madlenka —

PAVEL

I co hezká! Ty jsi desetkrát hezčí! Ona je jako obrázek, tys ale živá krása; hezká, když tancuješ, hezká, když napomínáš a pro hříšníka do vody skáčeš, — a hezká až hrůza, když se bráníš! Verunko, ještě tě vidím s těma jiskřícíma očima, jak jsi tam v kruhu těch zbabělců stála a jim vzdorovala s tou rozcuchanou hlavou, — ještě tě slyším, jaks mně k večeru tam do duše mluvila, a jak přísná jsi byla, že jsem tě pro živý svět ani políbit nemoh! A přeces mně v hlavě uvázla tak hezká, tak rozumná, tak počestná a tak roztomilá —

VERUNKA (*chvěje se na celém těle*)

Jak to — mluvíte?

PAVEL

Teď teprv vím, jak má žena vypadat, když má muže po celý život upoutat.

VERUNKA (*hluboce dojata*)

Jakže! Mne že by někdo mohl mít rád?

PAVEL (*srdečně*)

A to se rozumí! Verunko, ujmí se mne, já bych byl v stavu (*vztáhne k ní ruce*) sníst tě samou láskou!

VERUNKA (*couvá až k lávce, rukama se brání, pak náhle k srdci sáhne, a dusíc pocit svůj, převalí se bez sebe na lávku o dub opřena*)

Ne — ne, to není možná!

PAVEL

Verunko! Svatý bože, co se to děje s tebou? (*Vezme ji za ruku.*) Ruka jako led! Verunko, takžpak se vzpa-matuj! Verunko!

VERUNKA (*oddychne si zhluboka*)

PAVEL (*tře jí ruce*)

Teď dychla! Verunko! Přichází k sobě. (*Klekne před ní.*)

Můj dobrý diblíku, co je ti?

VERUNKA (*jemně jej odstrčí*)

Nevím — Pavle — nevím — jakživo se mi to nepři-hodilo — bylo mi, jako bych měla umřít! Ach, prosím vás, nechte mne, Pavle!

PAVEL (*vyskočí*)

Ale bože, čímpak jsem ti ublížil?

VERUNKA (*vzpamatujíc se ouplně*)

Nebylo to hezké od vás, Pavle; tak jste mi neměl přijít! Jsou city tak svaté, kterými rozšafný a bohabojný hoch nesmí zahrávat.

PAVEL (*vyjeven*)

Ale Verunko, vždyť nejsem neznaboh, abych takovým slovem hrál! Vyznal jsem ti jen to, co cítím, — miluju tě opravdu nade všecko! (*Chce ji obejmout.*)

VERUNKA (*vytrhne se mu a uteče na druhou stranu jeviště*)

Probůh, Pavle, nechte mne!

PAVEL (*za ní*)

Verunko, takhle tě od sebe pustit nemohu!

VÝSTUP ČTVRTÝ

VÍT, otec BARTÁK, ŘÍHA. PŘEDEŠLÍ.

VÍT (*běží kus před otcem, jako by Pavla chtěl vystřici*)

OTEC (*v svátečním kabátě, s kytkou, zadrží Víta za šos, pohlížeje zlostně na skupení vpředu*)

VÍT (*leknutím celý bez sebe*)

Pavle, neslyšíš?

PAVEL (*polekán pustí Verunku*)

To je pantáta! (*Jde v pravou stranu.*)

ŘÍHA

Vidíte, strejče, Madlenka měla pravdu!

OTEC

Sudť to Pánbůh — vlastním očím těžko věřit, že se tu můj syn s tou poběhlicí obírá! (*Přísně.*) Pavle, proč se škádlíš s tou holkou?

PAVEL (*pokorně, ale určitě*)

Neškádlím se tu s Verunkou, pantáto, mluvil jsem tu s ní ve vší počestnosti důležité slovo.

OTEC (*mrzutě*)

A můžeš nám ty slova ve vší počestnosti tady nahlas opakovat?

PAVEL

Budete-li poroučet — (*zajímavě*) tedy musím, pantáto!

ŘÍHA

A já je musím slyšet, Pavle, nežli vám svou dceru za ženu dám!

PAVEL

Mně? Vaši dceru? Žádal jsem ji od vás? Aneb žádala snad vaše dcera?

ŘÍHA

Místo vás ptal se otec — a místo dcery, které se málo ptám, pověděl jsem sám.

PAVEL

Aj! — A vy, pantáto, ani se mne neptáte, když se tu jedná o ženu, s kterou po celý život mám zůstat v pokoji a v lásce?

OTEC

Vím, že ti Madlenka již hezký čas v hlavě vězí, a poněvadž jsi dosáhl věku, v kterém neradno člověku samotným zůstat — (*ohlídne se po Verunce*) aby jinak neupadl v osidla —, tedy jsem se vydal k strýci Říhovi do Boušina, a tu jsme se se strýcem šťastně shodli. Panna Madlenka přinese tři tisíce tolarů, ty máš s mé strany také tolik — nemáte si tedy co vyčítat, a smlouva je u konce.

PAVEL

Dovolte, pantáto, že odmlouvám. My se k sobě nehodíme — Madlenka mne nemůže vystát, a já o ni také nestojím —, tedy z té smlouvy není nic.

OTEC

Jakže! Ty se otci protivíš, a vzdoruješ svému hospodáři? Poslouchat budeš, jako jsi zvykl od dětinství!

ŘÍHA (*pokojně*)

Jen ne tak zhorka, kmotře! Než půjdem dále, ať poví, co tu s diblíkem vyjednával.

PAVEL (*zkrátka*)

To samé, co asi jednal pantáta s panímámou, než se vzali. Činil jsem námluvy!

OTEC (*celý ustrnut*)

Jakže? Cože?

PAVEL

Řekl jsem totiž Verunce, že ji držím za nejhodnější a nejhezčí holku na světě, že ji z celého srdce miluju a že ji — s vaším povolením — žádám za ženu.

ŘÍHA } Slyšíte?

OTEC } (*najednou*) (*bez sebe*) Pavle!

VÍT } (*chtě otce chlácholit*) Pantáto!

VERUNKA (*dříve pokojná, najednou radostně pohnuta, vzpamatuje se a upadne v předešlou lhostejnost*)

OTEC (*po chvíli dušeným hlasem*)

S mým dovolením, pravíš? Dobrá, že ti ta čarodějnice ještě tolik rozumu nechala. S mým dovolením! (*Vztekle na Verunku pohlédne.*) Ale to dovolení neobdržíš nikdy! Až přijdeš zase k sobě, doufám, nahlídneš sám, že nemohu pro pouhý rozmar zamilovaného chlapce do statku svého přijmout za dceru tu zlopověstnou žebračku.

PAVEL (*stíží se přemáhaje*)

Pantáto, vy —

VERUNKA (*pokorně, ale odhodlaně přistoupí k Bartákovi*)

Žebračku? To právě nejsem, kmotře Bartáku; třeba v hadrech chodila, přece jsem od nikoho ani krejcaru nechtěla, ani nepřijmula. O mou pověst postarali se lidé, za tu málo mohu. Že si ale za dceru nebohého diblíka nepřejete, tomu rozumím; také jsem se posud ani tak nechovala, abych se počestnému muži, jako vy jste, zalíbit mohla. Slibovat vám, že se polepším, nebude nic platno, protože jednu chybu mám, kterou změnit nemohu a která vám as nejmíc (*trpce*) píchá do očí. Neříkám vám to ale, abych si vás naklonila; nenapadlo mi vtírat se do vaší rodiny; mluvím jen, (*bliží se k Bartákovi*) abych vás vyvedla z omylu, že

snad mezi mnou a Pavlem opravdu jsou zamilované pletky, — k těm je vždycky dvou lidí zapotřebí. Právě-li Pavel, že mne miluje, — já zas na to, že dobře vím, že se pro mne nehodí. (*Zkrátka.*) Tak to stojí s námi, kmotře Bartáku; jestliže to váš syn nenahlíží, já za to nemohu; znám svou povinnost a opakuju: Pavle, já se pro vás nehodím! — Syn váš konej teď, co zas jemu přísluší, a tím jsme u konce. Kmotře Bartáku, mějte se dobře! (*Odejde vlevo.*)

PAVEL (*zničen*)

Verunko, poslyš! Ne, tak ty nemyslíš!

OTEC (*chopí ho za ruku*)

Se mnou půjdeš, Pavle!

PAVEL (*zničen*)

Ale kam?

OTEC

K Říhovům na námluvy!

PAVEL (*vytrhne se*)

Raději pod kola! Madlenku si do smrti nevezmu! (*Od-
běhne vpravo.*)

VÍT (*za ním*)

Ale Pavle, Pavle!

ŘÍHA (*spráskne ruce*)

Suď to Pánbůh! Ta holka mu učarovala!

OTEC (*vrtí hlavou*)

Nu, třeba to nebyly čáry, vidím přec, že ten diblík je nejpodivnější stvoření pod sluncem. Řího, ta holka musí pryč! Postarám se o to, že ji odstraníme; to ostatní se pak samo sebou poddá. (*Odejde.*)

ŘÍHA (*vrtě hlavou*)

Uhlídáme! Budu spokojen! (*Odejde.*)

PROMĚNA

Chaloupka Vostřebalky.

VÝSTUP PÁTÝ

VOSTŘEBALKA a MARKYTA *vyjdou z domku.*

MARKYTA

Jen si to hezky rozmyslete, kmotra; pan farář také povídal, že by to holce neškodilo, aby přišla do světa. Tady ji celý svět škádlí a pronásleduje, a vám je beztoho k obtíži.

VOSTŘEBALKA

A kdo vám to řekl, kmotra? Verunka je mi podporou, ať si farář povídá co chce.

MARKYTA

Vy se jen o sebe staráte a o holku nic. V městě by se jí dobře vedlo, a kupec Fiala je rozšafný muž, a jeho ženu, mou sestru, znáte. Lepšího zaopatření do smrti nenajde.

VOSTŘEBALKA

A kdo vám řekl, že hledám takového zaopatření? Nemáme toho zapotřebí!

MARKYTA

Inu pro mne, Verunka ovšem také nechce; vidím, že jí není pomoci. Mějte se dobře! (*Zhlídne Verunku.*) Ale vida, tam přichází — ta umí utíkat!

VÝSTUP ŠESTÝ

VERUNKA *levou stranou. PŘEDEŠLÉ.*

VERUNKA (*uchvácená rychle přiběhne a volá ještě na můstku*)
Kmotra Markyto, neodcházejte; sečkejte, mám s vámi co mluvit! (*Přiblíží se k ní.*) Dej Pánbůh dobrý večer,

paní kmotra! Nemluvila jste s babičkou o té službě v městě?

MARKYTA

Inu ovšem, ona také nechce.

VERUNKA (*rozčilená*)

Milá kmotra, prosím vás, jen na chvílku skočte tam do domku, já zatím s babičkou promluvím.

MARKYTA (*přívětivě*)

I s radostí, já ráda počkám, když z toho vypadne něco chytrého. (*Odejde do domku.*)

VERUNKA (*táhne starou dopředu*)

Babičko, tu službu mně Pánbůh posílá; já musím pryč odtud.

VOSTŘEBALKA (*uleknuta*)

Co to znamená, diblíku? Neslíbilas mi, že u mě zůstaneš?

VERUNKA (*náhle ustanovena*)

Však vy mne sama poženete, babičko, až vám povím, že musím odtud, a to skrz Pavla Bartákovíc.

VOSTŘEBALKA (*jedovatě*)

Co to máš zase s tím Pavlem?

VERUNKA (*chladně*)

Zamiloval se do mne a řekl svému pantátovi, že mne chce za ženu.

VOSTŘEBALKA (*spráskne ruce*)

Zbláznila jsi se? To že povídal pantátovi, tomu nadutému Bartákovi? (*S překvapením.*) Aj, to byla as písnička pro toho pyšného tátu! A co on na to? Neutlouk ho na místě?

VERUNKA (*chladně*)

Pravil jen, že zlopověstného diblíka, tu žebračku z kola čarodějnic, nikdy nepustí do domu.

VOSTŘEBALKA (*zlostně*)

Ovšem, to věřím, to věřím, také se to nestane. Žebračka také nepotáhne do Bartákovíc dvora, hihhi!

VERUNKA (*pevně*)

Toť se rozumí, babičko; ale Pavel si to vzal jednou

do hlavy a nedá mi tu pokoje. (*Lstivě.*) A já konečně —
inu, mám také oči a také srdce a také krev — kdyby
mne pak lítost napadla —

VOSTŘEBALKA (*náhle*)

Jakže, lítost? S Bartákovým synem? Snad bys ho —
(*Odhodlaně.*) Buďsi, máš dobře, jsi rozumná holka;
pustím tě, diblíku!

VERUNKA (*rychle*)

Ale dnes ještě, babičko, vidíte? — Před soumrakem
ještě k Skalici dorazím, tam bude nocleh, a zítra časně
zrána budu na cestě k městu. Bude vám pak všem
ulehčeno; jen to rychle s kmotrou vyjednejte — zatím
se ještě s drůbeží rozloučím.

VOSTŘEBALKA

Dobře máš, můj diblíčku! (*Hladí jí líce.*) Ovšem že tě
všude pohřeším, že tu pak budu zcela samotna, (*s trpkou
radostí*) ale ta potěcha mi zůstane, že na toho Bartáka
také jednou došlo, a ten Pavel mu nadělá starostí.
(*Temně jí hučí do ucha.*) Musíš vědět, že to trpce bolí,
když se někomu vezme, co má rád; to hryže na srdci,
to život užírá, a ten starý to dávno zasloužil, tomu to
přeju. Dobře tak na něho, hihih! (*Odejde do domku.*)

VERUNKA (*hledí za ní*)

Z té babičky jde strach; bůhví co jí Pavlův otec asi
udělal. (*Chce odejít za domek.*)

VÝSTUP SEDMÝ

VÍT. VERUNKA.

VÍT (*přiběhne levou stranou bez dechu*)

VERUNKA (*uleknuta, pro sebe*)

Vít? Co ten tu chce? (*Nahlas.*) Co dobrého, Víte?

VÍT

Já, já —

VERUNKA

Snad se mne nebojíš?

VÍT

To ne. Ale přišel jsem — (*Náhle.*) Inu, chtěl jsem se tě ptát, Verunko, jestli to, cos řekla pantátovi, ti šlo od srdce?

VERUNKA

Na to se spolehni, Víte!

VÍT (*váhavě*)

Tedy opravdu nechceš Pavla za muže?

VERUNKA

Nechci. Nelíbí se ti to snad?

VÍT (*naivně*)

Inu, což o to! Mně by se to líbilo, ale prosím tě, kam to s tím Pavlem dojde? Tam pod strání leží, rve si vlasy a přísahá, že pod střechu nepůjde a že tě nenechá.

VERUNKA (*s nepokojem*)

Je to snad má vina? Já mu to neporoučela.

VÍT (*v nesnážích*)

Inu, lidé myslí, že je to tvou vinou.

VERUNKA (*s opovržením*)

Myslejí, že jsou v tom čáry, není-li pravda?

VÍT

Tak alespoň povídají, a protože vím, že máš dobré srdce, tedy tě hezky prosím, abys mu pomohla.

VERUNKA

A mu něco předepsala proti lásce?

VÍT (*vždy více v rozpacích*)

Inu, něco takového, a kdybysi zrovna musela mít nějakou oběť z naší rodiny, protože máš na nás namířeno, tedy bys mohla na mne nalíčit.

VERUNKA (*se smíchem*)

Mejlíš se, Víte! Neměj strachu, nemusí to být zrovna nikdo z vás; já vím, že to dobře myslíš, (*klepá mu na rameno*) jsi ale hrozně zpozdilý, když na tak hloupé řeči dost malou váhu kladeš. Na štěstí vím přirozenější a jednodušší prostředek Pavla vyhojit.

VÍT (*rychle*)

A jaký, prosím tě?

VERUNKA

Zvíš to zejtra.

VÍT (*polo s pochybností*)

A jsi jista, že to spomůže?

VERUNKA (*rozsmárně*)

Inu, nepomůžu-li já mu, není mu vůbec pomoci. (*Ohlídne se.*) Avšak hle, tamto přichází babička — odejdi rychle, víš, že z vás nikoho nemůže vystát.

VÍT

Jakže! Takhle mne odháníš a ani dost malou útěchu jemu nevzkážeš?

VERUNKA (*pokojně*)

Zejtra vám všem už bude spomoženo; teď ale už běž! (*Obrátí se k domku.*)

VÍT (*vzdorně posadí si klobouk na hlavu a odchází, po prvních slovech Vostřebalky se ale zastaví a poslouchá s podivením*)

VÝSTUP OSMÝ

VOSTŘEBALKA. MARKYTA. PŘEDEŠLÍ.

VOSTŘEBALKA (*vyjde z domku s uzlíkem*)

Nu, Verunko, už jsme v pořádku, hned se můžeš vydati na cestu; dostaneš dva tolary závdavku, s tím pohodlně vyjdeš.

VÍT (*pro sebe*)

Propána, ona jde do světa; toť je zoufalý prostředek! (*Odběhne.*)

MARKYTA (*přívětivě*)

Nu, Verunko, doufám, že se vám v městě dobře povede. — Přijďte tedy jen za mnou, kmotra, tam vás hned vyplatím. (*Odejde vpravo.*)

VOSTŘEBALKA

Hned přijdeme; musím jen ještě k představenému pro domovní list. — A teď si rychle spořádej uzlíček, Verunko, u kmotry čekám na tebe.

VERUNKA

Hnedle budu hotova.

VOSTŘEBALKA

Jen si pospěš, diblíku; nerada bych, aby tě někdo zdržel, rozumíš?

VERUNKA

Nebojte se, babičko; já chci pryč, a tu mne žádný nezdrží. (*Odejde do domku.*)

VOSTŘEBALKA (*hledí za ní*)

I to vím, to vím, rarášku! Máš mladou hlavu, ale tvrdou jako já. To už tak vězí v rodině. Chvála Bohu, že je tak pevná ta holka.

VÝSTUP DEVÁTÝ

Otec BARTÁK. VOSTŘEBALKA.

OTEC (*rozčilen, ale vzdorný, aby svůj nepokoj nevyzradil, přijde jí právě vstříc*)

Stůjte, stará, na slovíčko!

VOSTŘEBALKA (*cowne*)

Chval každý duch! — To je Barták s tělem s duší!

OTEC (*ostře*)

Jak vidíte, ani bez duše ani bez těla, a hledá vás.

VOSTŘEBALKA

Myslela jsem, že jen tam nahoře opět se shledáme, Bartáku, — tam, kde na vás ještě jeden čeká.

OTEC

Nechte toho — poslyšte rozumné slovo. Nepřišel jsem v zlém oumyslu.

VOSTŘEBALKA (*spráskne ruce*)

I vida, ukazuje snad ta kytka na kabátě ten váš úmysl?

Přicházíte snad pro diblíka, pro tu žebračku?

OTEC (*odhodí kytku*)

Vem ji rarach! Ta je té vši mrzutosti příčina! (*Od-*

hodlaně.) Slyšte, kmotra, je tomu už dlouho, co jsme byli přátelé.

VOSTŘEBALKA

Hihih, ani se na to nepamatuji.

OTEC

Já ale jen to ještě vím, že peníze jsou vaším životem.

VOSTŘEBALKA

Znáte mne jako sebe samého, kmotře Bartáku!

OTEC

Také dobře! Budete vědět, že se Pavel, můj syn, do vašeho vnoučete zbláznil.

VOSTŘEBALKA (*s chladným vztekem*)

To vím.

OTEC

Ona mu, jak se říká, udělala.

VOSTŘEBALKA

Možná; vždyť je mladá a je z mého rodu.

OTEC

Ona ho tak zbláznila, že —

VOSTŘEBALKA

— že si ji chce vzít za ženu, — to už vím, to už vím.

OTEC

Nu, a u všech rohatých, snad si nemyslíte, že to dovolím?

VOSTŘEBALKA

Inu, myslím si, že jsem také bývala jednou mladá a také měla srdce, a že jsme se s vaším bratrem Antonínem také milovali, a že jsem byla také chudá, jako ten díblík, a bratr Antonínův že se vztekal a hrozil, že raději statek i celou ves vypálí, než aby žebračku za švegruši přijal, hahaha! Antonín byl dobrák, a vy, jeho starší bratr, měl jste ho v rukou, vám k vůli mne opustil a oddal se chlastu, až bídně zahynul; vy pak zůstal jste živ a dědil jste. Je tomu čtyřicet let, Bartáku, a přece mi to ještě z hlavy nevyšlo, jako že mi to z hlavy nevyjde, i když se tam v očištění spolu shledáme. (*Třesoucím hlasem.*) Ale vašeho Antonína měla jsem ráda.

VERUNKA (*okáže se u dveří s uzlíčkem a poslouchá*)

OTEC (*znepokojen upomínkou*)

Nechte ty smutné historie; co jsem tenkrát učinil, mohu sám před sebou zodpovídat, s vámi se o to hádat nebudu.

VOSTŘEBALKA

Také nemusíte. Chtěla jsem vás jen upomenout, že teď na svém synovi také poznáte, co nešťastná láska znamená. Máme to v krvi, kdo si s námi začne, ten upustit nemůže, a jako můj Antonín skonal, rovněž tak se utrápil Verunčin otec, když mu žena utekla. (*Vítězně.*) A vašemu synovi se také lépe nepovede, když se jednou s tím diblíkem zapletl. (*Směje se.*) Uhlídáte, přesvědčíte se a poznáte, jak nešťastná láska žere, a přitom bude vám syn váš a můj Antonín stále před očima.

VERUNKA (*spráskne ruce*)

OTEC (*ustrášeně a se vztekem*)

A proto právě chci, aby to vnoučátko z vašeho pokolení nám přišlo z očí, a proto jsem se přemohl a přišel k vám, stará, abych vás po čtyřeceti letech —

VOSTŘEBALKA (*ousměšně*)

Snad uprosil — ne?

OTEC

Uprosil — vás? Ne, ty dračice, leda bych se byl zbláznil! Chci se tu vykoupit, rozumíte? Vaše lakomství chci podplatit, měšci vašemu chci lichotit.

VOSTŘEBALKA

To byl dobrý nápad, Bartáku! Dobře jste věděl, že když jste mně lásku vzal, že mně nezbylo nic než láska k penězům.

OTEC

Nu, zkrátka, dám sto tolarů, jestli diblíka vyženete či provdáte.

VOSTŘEBALKA

Jakže, sto tolarů? Vyť jste se stal marnotratníkem na svá stará kolena. Ale to mně nestačí.

OTEC

Tedy dvě stě.

VOSTŘEBALKA

I vida, hihhi! Ale i to je mi ještě málo.

OTEC (*dupne*)

Babo, tedy pět set!

VOSTŘEBALKA

Není možná! Ta pýcha tu starou lakomost ve vás docela přehluší. Hm, nebyla by to zlá koupě. Hm, pět set — tisíc — dva tisíce? Jděte si třeba ještě dál, přece jen se vám vysměju. Tak lacino s vámi stará čarodejnice vyjednávat nebude. Kdybyste mi statek i děti i dobytek přepustil, nebyla by to přece žádná náhrada za Antonína a můj ztracený život. Vidím vás, že ještě ke mně přilezete a mne sepjatýma rukama pro svého Pavla o diblíka poprosíte, a stará Vostřebalka vám do očí řekne: „Raději si chalupu nad hlavou zapálím, než abych —“ a tak dále. Udělal jste ze mne zlou čarodejnici, zůstanu tedy zlou až do smrti. A teď jsme pro tenhle svět kvit, Bartáku. Na shledanou tam nahoře! Hihhi! (*Odejde vpravo.*)

OTEC (*dupne*)

Dáble ty, což nejsi k usmíření?

VERUNKA (*přistoupí k němu*)

Kmotře Bartáku!

OTEC

Hrome, tu je zas ta mladá!

VERUNKA

Všecko jsem vyslechla, kmotře, co jste s babičkou mluvili.

OTEC

Tím lépe; tedy snad nahlídneš — a přijmeš, co ona zamítla.

VERUNKA

Nic o penězích, kmotře, nemocné srdce tolary nevyplácejte. Ale zkrátka vězte, že jsem přijmula službu v městě (*chvějícím hlasem*) a že, jak mne tu vidíte, jdu

do světa, abych vašemu Pavlovi víc na očích nebyla. Máte to tedy zadarmo, co jste chtěl penězmi koupit.

OTEC

Diblíku, jestliže si ze mne blázný neděláš —

VERUNKA

Inu, vždyť snad brzy uvidíte, kmotře, půjdu-li čili nic.

OTEC

Půjdeš-li, jsi věru nejrozumnější holka na světě, a bude mně hrozně líto, že jsem ti kdy ublížil.

VERUNKA

Nic nedělá, kmotře, — zvykla jsem už tomu. Jen za to vás prosím, ze začátku hezky svého Pavla hlídejte, (*pohnuta*) ať první zprávu pokojně přeslechne — za pár neděl, (*sklopí hlavu*) doufám, vykouří se mu nebohý diblík beztoho z hlavy. (*Jde si pro uzlík, který dříve upustila.*)

OTEC (*pro sebe*)

Dejž to Pánbůh! Ale tak tuze lehké to přec nebude — ta holka má něco do sebe — tak něco — (*Hladí si čelo.*) Na mou věru, byl bych v stavu ji politovat! (*Odhodlaně.*) Nuže, Bůh tě opatruj, diblíku, na všech cestách tvých, a jestli budeš slovo držet a jestli doopravdy od něho upustíš, rád pak všecku tu trampotu zapomenu. Přeju ti, aby se ti dobře vedlo v cizině. (*Odejde vpravo.*)

VERUNKA (*hledí za ním, s trpkým smíchem*)

Aby se mi dobře vedlo? Inu ovšem, huř se mi tam v cizině nepovede než tady mezi těmi penězožrouty, jenž citu ani srdce neznají. — Nebohý bohatý Pavle, kýž by ses byl na diblíka jakživ nepodíval! (*Se sklopenou hlavou odchází vpravo do pozadí.*)

VÝSTUP DESÁTÝ

PAVEL. VERUNKA.

PAVEL (*bledý, celý bez sebe, s vyježenými vlasy atd., přeběhne můstek a volá udušeným hlasem*)

Verunko! Verunko!

VERUNKA (*leknutím pustí uzlík*)

Spravedlivé nebe, to je Pavel!

PAVEL (*jako ve snách se jí blíží a padne před ní skoro beze vší síly, takže jí v cestě leží*)

Verunko, nechod — nesmíš jít a nepůjdeš — leda přes mou mrtvolu!

VERUNKA (*třesouc se spráskne ruce*)

Ale ty můj bože! Pavle! (*Namáhá se jej pozdvihnout.*)

Takžpak přece vstaň! (*Třese ním.*) Cožpak jsi pozbyl rozumu?

PAVEL (*polo vztyčen*)

Možná, možná! Neboť od té chvíle, co na mne zvolal Vít: „Verunka chce pryč!“, myslím, že se všechno vůkol mne propadá! Jestli mne nespasíš slovy: „Tedy zůstanu!“, tak se zblázním!

VERUNKA (*přemáhajíc se*)

Nešťastný hochu! Cožpak sám nenahlížíš — zapomínáš tak docela, že máš otce a matku — a já že jinak jednat nemohu?

PAVEL

A proč? Na to odpověz. Proč musíš odtud?

VERUNKA

Když ty nemáš tolik síly mne opustit, musím se sama o to pokusit, protože musíme od sebe — a *musíme*, jestliže nemáme oba zahynout. Jen měj strpení, až krátký čas uplyne — všechno zahojí — ani bolest ani myšlenka tvá nebude více tak silná. Žít nám spolu nedají, tedy je tak lépe.

PAVEL

Ale co já si počnu, Verunko! Stále na tě mysle, zahynu

proto přece. A ty zatím tam v městě si uděláš známost kdožví s jakým pánem a na bídného synka z Bartákovíc dvora zapomeneš, který zatím tvou vinou přišel o rozum!

VERUNKA (*odhodlána*)

Slyš mne, Pavle! Uspokojíš se zatím, jestli ti při všem, co mi svatého, slíbím, že když mne teď pokojně necháš odejít a v městě pronásledovat mne nebudeš, za rok se na tom samém místě opět uhlídáme? — Já ti na to dávám své slovo, že tě tady ode dneška za rok budu očekávat a že nebudu mít krom tebe žádného přítele na tom světě.

PAVEL (*podíven*)

Inu ovšem — ale jestli mne jen chceš uchlácholit?

VERUNKA (*vloží ruku k srdci*)

Za sebe stojím — diblík ještě nikoho nepřelhal a nikomu nezrušil slovo!

PAVEL

Ty se pořád usmíváš, Verunko, a přece ti pořád slze po tváři kanou. (*Vežme ji za ruku.*) Všecko ti slíbím, dáš-li mně památku — dost malý závazek —, abych tě měl jistší, abych mohl být pokojnější!

VERUNKA (*vytrhne se mu a uškube za řadry medalion*)

Dám ti památku, dám ti závazek. Hle, to je všecko, co mám; před tou zlou chatrou jsem to ovšem skrýt nemohla — je to ale nejdražší můj klenot na světě, jediná památka po mé ztracené matce, a za tuto památku jsem v stavu stokrát život odvážit. (*Podá mu peníz.*) Vem si ji, Pavle, a uschovej tam, kde já to nosila, — nikdy daleko od srdce; budeš-li hodný, bude ti při tom vždy volno. Za rok si tu památku tady zase od tebe vyžádám — kdybych se ti ale měla zpronevěřit, do smrti pod žádnou výmínkou mi ji nevrátíš. Jseš spokojen, Pavle?

PAVEL (*s jiskřícíma očima uschová medalion*)

A když se tu za rok dostavím a svěřený klenot s do-

brým svědomím a věrným srdcem zase navrátím, —
pak, Verunko — ?

VERUNKA (*s radostnou tváří*)

Nu, pak ti řeknu: „Pavle, tys věrný a statný hoch!
Dokázal jsi, že —“ (*Zajikne se, aby se neprogradila;
rukama si tělo tiskne a vyrazí, slze dusíc, z hloubí duše.*)
Vždyť potom dobrý Pánbůh tu ještě bude — a ten se
o nás dva jistě dobře postará. (*Zdvihne uzlík.*) A nyní
sbohem, Pavle! Buď hodný, a Pánbůh tě neopustí!
(*Odběhne vpravo ani se neohlídnouc.*)

PAVEL (*roztouženě za ní ruce vztáhne, s trpkým bolem*)

Tedy ode dneška za rok, Verunko?

VERUNKA (*za kulisou*)

Ano, Pavle, za rok!

PAVEL (*zakryje si obličej*)

Opona rychle spadne.

JEDNÁNÍ PÁTÉ

O rok později. Jiná sednice na statku Bartákově, s prostředními a dvěma postranními dveřmi. V popředí vlevo veliký kulatý stůl, vpravo malý stolek a vedle něho veliká lenoška.

VÝSTUP PRVNÍ

Otec BARTÁK. Matka BARTÁKOVÁ. VÍT.

Otec (*sedí v lenošce opřen o stolek a kouří z krátké dýmky*)
Cožpak jste všickni oněměli? Proč nic nemluvíte? —
Víte!

Vít (*sedí na beranu a řeže násadu, vzdorně*)
A co poroučíte, pantáto?

Otec
Co tam kutíš vzadu?

Vít
Zlámal jsem topůrko, kroužím si jiné.

Otec (*kouří bez dýmu*)
A co tomu říkáš, že na Pavla při rekrutýrce padnul los?

Vít
Nebylo by se to stalo, kdybyste ho před rokem byl oženil. Teď hledejte, koupíte-li za něj jiného.

Matka (*prádlo rovnajíc*)
Vždyť snad se někdo najde.

Otec (*po marném namáhání z dýmky kouř vyvodit*)
Kozla se najde! V celé vsi nemá nikdo chuť na vojnu než jediný Beneš, a toho zas komise nechce. I aby do toho — zas mi nehoří! (*Praští dýmku o zem.*) To ví kozel, proč nejsem v stavu ani své dýmky držet v pořádku! Pořád mně to zhasíná, pořád mne to dopaluje.

Matka
Ale také jste nebyl už dávno tak mrzutý a nepokojný.
(*Odnese prádlo do truhly.*)

VÍT (*pořád krouže*)

A to už po celý čas, co se ten diblík zase domů vrátil.

OTEC (*vyskočí*)

Na moutě věru, všechno se mi zas od té chvíle mate, celý rok jsme měli pokoj a mír v domě. Pavel byl tak moudrý a pracovitý —

VÍT

A to proto, že to Verunce slíbil.

OTEC

I drž svou prostořekou hubu, já mluvím s panímámou. — Od těch dob, co se ta holka vrátila, je Pavel celý jako vyměněný, nemluví, nepracuje, nejí ničeho —

VÍT

A také nespí; já to vím, pantáto!

OTEC

A také nespí — slyšíš, matko? A proto tak špatně vyhlíží. Je to k zbláznění! Všecko to, aby jenom svou hlavu prosadil. Jen abych pískal, jak on chce tancovat. Hahaha! Ale však on se ve mně zmejlí — teď zrovna ne! Kdyby ten diblík byl v městě zůstal, kdo ví, co bych byl neudělal. Ale ta potutelná žába vzdor pěkných řečí přece slovo nedržela.

MATKA

Nu, nu, pantáto, jen se tak do toho vzteku nenuťte! Víte, že si pro tu nebohou ta stará na smrtelné posteli poslala, a tato se po celý čas až k její smrti od ní ani nehнула, s nikým nemluvila, jen s kmotrou Markytou, a od této vím, jak tu starou ošetřovala, jak den i noc u rakve probděla, modlíc se za tu babičku, která jí přece nikdy nic dobrého neudělala. Pobožná je ta holka, to se jí musí nechat.

VÍT

A včera při pohřbu ani si nikoho nevšimla, od rakve a od velebného pána ani oka nespustila.

OTEC

O, to jsou jen tak manýry, známe to, těm se jistě v městě přiučila — to jen, aby Pavla tím víc dopálila,

protože se obává, že za ten rok Pavel trochu zchladnul.
VÍT (*rozzloben*)
Pantáto, teď nemluvíte, co myslíte! Za tak špatnou holku ji nemáte, ale jen si to tak vymejšíte, abyste se ve vzteku udržel.

MATKA

Propánakrále, Vítku!

OTEC (*vztekem ustrnulý*)

Kluku, co se to opovažuješ? (*Zdvihne pěst.*) Mám snad být svým vlastním dětem pro posměch?

MATKA (*blíží se k otci*)

Ale pantáto!

VÍT (*postaví se před otce*)

To ne, pantáto! Bože chraň! Chci vás jen pozorna učinit, že diblíkovi křivdu děláte. Verunka je hodná, z gruntu srdce rozšafná holka; kdyby byla jen prstem kývla, byl by za ní Pavel třeba na kraj světa utíkal. Ona ale jej napomenula, a on se vrátil k své povinnosti a k rozumu. A co mne se týče, jestliže už nejsem tak svévolný, lehkomyšlný chlapec, co jsem jindy býval, čemu to děkuji než její domluvě? Ona ze mne udělala člověka, a jestli Pavlovi tu Verunku nedáte, tak se již s náma oběma rozžehnejte. Pavel uteče do světa, a já za ním, a kdyby ho i Verunka tak ráda neměla a ho nechala, tedy se já začnu o ni ucházet. Pavlovi ji přeju, ale nikomu jinému na světě. Teď to víte a nyní si rozložte, můžete-li nám všem spomoci.

MATKA (*spráskne ruce*)

Tu to máme, teď už také ten začíná!

OTEC (*v největším vzteku*)

Není potřebí mnoho rozkládat; vidím, že jste oba posedlí, a že vám bude nejlíp spomoženo, když vás oba zabiju a vyženu.

MATKA (*kýne Vítovi, aby se odstranil*)

VÍT

Když jedno uděláte, nebude druhého zapotřebí, a pomoc to také žádná nebude. (*Odejde.*)

OTEC (*chce za ním*)

MATKA (*zastaví ho*)

Ale pantáto, jen pak mějte rozum!

OTEC

Chceš se jí zastávat? Smiluj se, svrchované nebe, mou starou už ti kluci také přemluvili! Chceš-li diblíkovi také snad dělat advokáta? Chceš se přimlouvav za tu poběhlici, na kterou celá ves prstem ukazuje?

MATKA (*vloží mu ruku na rameno*)

Jen u vás budu se přimlouvav, jen mezi náma to povím, že chci raději tu Verunku za dceru uvítat, a kdyby se nám i celý svět smál, než abych se na synovi dočkala, že by počal ze zoufalství do hospod chodit a kořalku pít, až by zahynul jako váš bratr Antonín, kterému se také bránilo přivést žebračku do domu.

OTEC (*bez sebe*)

Cože, ty mně už také s takovou přicházíš? Nech mrtvých s pokojem; jednal jsem tak, jak jsem za dobré uznal, a nyní s živými také jinak jednatí nebudu.

MATKA

A já vám něco povím, pantáto. Když jste jindy své věci býval jistý, jednal jste vždycky pokojně a rozvázně; v téhle záležitosti ale chováte se jako pravý blázen, (*hrozí mu*) a ponejprv ve světě máte tajnosti přede mnou.

OTEC (*zaražen*)

Co to mluvíš o tajnostech?

MATKA

Vy mne nepodvedete, pantáto; vím, že jakmile se diblík ve vsi zase ukázal, že jste šel k panu faráři a jej požádal, aby v městě u kupce Fialy co nejpřísněji po Verunce se vyptal; vím také, že vám včera přines odpověď.

OTEC (*mrzutě*)

A co z toho, co dál? Chtěl jsem jen vědět —

MATKA (*skočí mu do řeči*)

— jestli jste jí ublížil čili nic? A kdybyste byl na ni zaslechl něco zlého, jistě byste tak tichý a podpálený nebyl.

A teď, abyste jen vnitřní hlas v sobě přehlušil, dokazujete a křičíte se, místo abyste tu hezkou příležitost použil, za to všechno zlé, co jste Vostřebalce způsobil, nevinnému vňoučeti zase dobrým skutkem se odměnit. Ale vzpouzejte se jak chcete, člověk přec jen musí, co Pánbůh chce. (*Oddychne si.*) Tak — teď jsem si konečně odlehčila; nyní víte, co myslím, a dělejte si teď, co chcete. (*Odchází k prostředním dveřím.*)

OTEC (*patrně pohnut, přemáhá se, dupá nohama, tluče pěstěma nad hlavou, chce mluvit a spolkne to zase; konečně zvolá*)

He, stará!

MATKA (*rychle radostně se ohlídne*)

OTEC

A teď, abys to věděla, teď zrovna ne! (*Chce vlevo odejít.*)

MATKA (*zlostně otevře dveře a chce odejít, vtom vejde*)

VÝSTUP DRUHÝ

PAVEL. PŘEDEŠLÍ. *Později* VÍT.

PAVEL (*bledý a zasmušilý*)

Dobrý den!

MATKA

Aj, Pavle, vrátil se již kmotr Říha? Našel někoho, kdo by šel místo tebe na vojnu?

PAVEL

I co mi po tom! Povězte mi raději —

OTEC (*zastaví se ve dveřích*)

Jak? Že ti po tom nic není? Je ti to jedno, budeš-li vojákem nebo ne?

PAVEL (*podívá se na otce, vzdorně*)

Všecko mi jedno, ať budu nebo ne!

VÍT (*rychle prostředkem*)

Strýc Říha se vrátil, večer prý k nám zavítá!

OTEC (*rychle*)

Nuže, našel někoho?

VÍT

Tři za jednoho. Kmotr Klíma je viděl, jsou prý to ale samí lazaři — komise si sotva z nich vybere.

OTEC

Tu to máme! Hned jsem věděl, že ten Říha nic nepořídí, — musím sám do města.

PAVEL (*odhodlán*)

Poslyšte, pantáto! Praskni již oko nebo zub — dovolte mi pár upřímných slov: Los na mne padl, a já půjdu; nepotřebujete se po jiném ohlížet — je to vůle boží, a zdejší živobytí mám pod krk.

OTEC

Jakže? Tak se s námi mluví? A proto jsi byl po celý rok tichý a přičinlivý, abysi, jak se tu ten diblík zase ukáže, znovu se nechal poštvat proti nám?

PAVEL

Že Verunka nikoho neštve, to vám myslím dost jasně dokázala. Ostatně jsem s ní celý rok ani nemluvil.

OTEC

Jakže? Tys ji ani nevyhledal, když se vrátila?

PAVEL

Musel bych být špatný chlap, abych se po své holce nesháněl. Chtěl jsem jí říci, že jsem plnoletý, a že budem spolu podělkovat, a že se snad užívíme bez těch proklatých peněz.

OTEC

A to bez mého svolení a bez mého požehnání?

PAVEL

Ach, ani obojí mně víc nespomůže — a kdybyste byl desetkrát povolnější. Verunka nechce. Třikrát jsem tam u ní byl a tloukl na dvířka — a prosil a zapřísahal ji — a slyšel její krok a její vzdechy, ale ona mně neotevřela. Vím to, že je hrdá, a vy jste jí tak ublížil, že již ani o mně více slyšet nechce. Ani se neozvala.

OTEC (*zvědavě*)

I vida, to je slušné od ní! Je vidět, že se v městě naučila manýry, — nahlíží sama, že z toho nic být nemůže.

PAVEL

Nevím, co nahlíží; já jen vím, že je Verunka pro mne ztracena, a já jsem ztracen s ní! Nemáte více syna; jsem rád, že na mne los padl, — já se dostavím.

OTEC (*leknutí přemáhaje*)

A ty myslíš, že to budu trpět?

PAVEL

Podle zákona mám být vojákem, a ten se vás nebude ptát, pantáto!

OTEC (*zarazí se, polekán*)

PAVEL

A já půjdu bez bolesti! Vojna a jistá smrt mne minout nemohou. Tam najdu pokoje, a vám ho tu také připravím — staň se vůle Páně! (*Odejde vpravo.*)

VÍT

Otče, snad Pavla nepustíte doopravdy?

OTEC

A proč ne? (*Po chvíli.*) O takového tvrdohlavce není co stát — ať si táhne, takového syna neoželím!

MATKA (*polekaná*)

Pantáto, to není možná, tomu nepřipustíte!

OTEC

A proč ne? Mám si od takového chlapce nechat předpisovat? I toť aby do toho raději tisíc láter nejklikatějších, nejjedovatějších — (*Slyšeti klepání na prostřední dvěře.*) Eh, kdo to klepá? (*Křičí.*) Kdo je to? Vejděte!

VÝSTUP TŘETÍ

VERUNKA. PŘEDEŠLÍ.

VERUNKA (*v smutečních šatech slušně a čistě, ale jednoduše oblečena; je na ní pozorovat městské zpusoby; řeč její je nelíčená, ale odměřená, celá bytost pokojnější, ale v tvářích spíše příjemnějšího vzezření*)

VŠICKNI (*uleknuti cownou*)

OTEC } Jakže! Diblík?
VÍT } (*najednou*) (*radostně*) Aj, Verunka!
MATKA } I ty můj dobrý bože!

VERUNKA (*pokojně*)

Dobrý večer, kmotře Bartáku! (*K ostatním.*) Dobrý večer všem vespolek!

MATKA (*skoro srdečně*)

I vítám tě, Verunko!

OTEC (*nemoha se vzpamatovat*)

Cože? Vítáme? My — v našem statku? — Hledáš-li Pavla Bartákovíc, mohla sis ho dát vyvolat!

VERUNKA

Kdybych to chtěla, byl by mne Pavel v mém domku našel; nemám však s ním co dělat — hledám vás, pantáto.

OTEC

Cože? Mne?

VERUNKA (*skromně*)

Ráda bych s vámi něco mezi čtyrma očima vyjednala.

OTEC (*v rozpacích*)

Není možná! — Nu, vždyť si to mohu pomyslit, a protož ti radím napřed, uspoř mně i sobě mrzutosti.

VERUNKA

Myšlénky nikdo vědět nemůže. A když vás jen o malé vyslechnutí žádám, když vám zjevím, že mi rady a pomoci rozšafného muže potřebí a že velebný pán to, který mne k vám, pantáto, posílá, — (*prívětivě*) tedy mne snad přece chvilčinku vyslechnete.

OTEC

Nu, když je to velebný pán, tedy spánembohem — ale — inu dobře — vy ostatní se tedy klidte ven!

VÍT (*k matce*)

Vidíte to, matko! Já bych tu ale raději zůstal.

MATKA

Ne, hochu, pojďme! Zatím doskočím sama k panu faráři a tam se s ním poradíme. (*Pozdraví prívětivě Verunku a odejde s Vítem.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

Otec BARTÁK. VERUNKA.

OTEC (*stírá si pot s čela, trochu sem tam popojde, pak zakašlá a konečně usedne do lenošky*)

Nu, a co tedy dobrého?

VERUNKA

Ačkoli vím, že na mne sočíte, kmotře Bartáku, a to vlastně bez mé viny, myslím přece, jako též všickni lidé ze vsi, že jste rozšafný a správný muž, na kterého se každý může spolehnout, tím spíše pak opuštěný sirotek, jenž na širém světě duše nemá, a který mi snad neodepře, když jej ve vsí uctivosti požádám, aby se stal mým poručníkem.

OTEC (*s náramným podivením na ni pohlíží*)

Jakže! Já tvým poručníkem? Kdo tě přived na takovou myšlénku?

VERUNKA

Velebný pán mne poučil, že sirotek, jenž plnoletým není, musí mít poručníka, a k tomu že se nikdo lépe nehodí než právě vy, pantáto. To bylo totiž mínění velebného pána.

OTEC (*poněkud samolibě*)

Hm, velebný pán mně sice velikou čest proukazuje, ale —

VERUNKA (*jako by nebyla slyšela*)

Velebný pán myslel, že když vás osobně požádám, hněv, který jste na babičku měl, že na vnouče nepřenesete, jakož i já hněv její na vás nepřenáším. Mám vás tedy poprosit, abyste se mé pozůstalosti trochu ujmul.

OTEC (*úsměšně, poněkud litostně*)

Nu, ta asi nedá mnoho starostí.

VERUNKA

Bylo by tím lépe; tolik ale jisto, že já si v těch věcech žádné rady nevím.

OTEC

Nu, a co dál?

VERUNKA

Když se mé pozůstalosti ujmete, byla bych bez starosti a mohla bych pokojně s Pánembohem jít do světa.

OTEC (*podíven*)

Jakže? Ty tu nechceš zůstat mezi námi?

VERUNKA (*vrtí hlavou, jemně*)

Myslím, že tak bude nejlépe. Neokusila jsem tu v mém rodišti mnoho dobrého; našla jsem tu jen hněv a nenávist, kmotře Bartáku!

OTEC (*v rozpacích*)

Nu, tak zle snad nebude. Byla jsi sice divoká a nezkrocená holka, za zlomyslnou tě ale nikdo nedržel, jenom tak za malou —

VERUNKA (*s úsměvem*)

— čarodějnici? Není-li pravda, kmotře Bartáku?

OTEC (*ji nepokojně prohlíží, pak se mimovolně usměje*)

Bůh mne trestej, skoro to věřím až dosavád!

VERUNKA (*s úsměvem*)

Nu, tedy vám bude tím spíše vhod, když se odklidím. (*Přísně.*) Vidíte, pantáto, v naší krajině i nejrozšafnější lidé, třeba se neptali, zdali to zasloužím, tak tuze mne pomlouvají —

OTEC (*patrně se přemáhaje*)

Nu, co se pomluvy dotýče, kdyby tu jen o to šlo, když já bych se o to zasadil, tak bych, myslím, hnedle všecko uvedl do pořádku.

VERUNKA (*radostně*)

Jakže! Vy byste chtěl — vy sám, kmotře?

OTEC (*pot si s čela stíraje*)

Inu, bylo by to jen mou povinností — povinností každého rozšafného člověka; neboť i největší tvůj odpůrce nesměl by se pravdě opřít a musel by ti dát svědectví, (*s přemáháním, ale pevně*) že jsi se na příklad v městě příkladně chovala, a že se na příklad kupec Fiala o tobě vyjádřil, že pracovitější a počestnější a bohabojnější

děvče jakživ neviděl. A co myslíš, Verunko, mně by přece museli dát víru, či ne?

VERUNKA (*jiskří očima*)
Vám? — A to věřím!

OTEC

Nu tedy, diblíku, zůstaň spánembohem ve svém starém domku; věř mi, domov zůstane přece jen vždycky domovem.

VERUNKA (*vážně*)

To nejde, pantáto; svobodné děvče neušlo by nikdy pomlouvám.

OTEC (*žertem i vážně, aby ji zkoušel*)

Nu, abysi všemu rázem ušla, tedy se vdej.

VERUNKA (*hledíc naň pevně s přesvědčením*)

Ráda bych se vdala, nebudu to zapírat, ale myslíte, že s tím „ráda“ je už všecko odbyto? Upřímně řečeno, nechci tak ledakoho, a zkrátka: mám v tom také svou hlavu. (*Předstoupí až k němu.*) A znáte snad pantátu či panímámu, kteří by si to za hanbu nepokládali, zlopověstného diblíka přijmout do domu?

OTEC (*s trpkým smíchem*)

I kdopak se za našich dnů po panímámě a po pantátovi ptá! Najdeš jich dost, kteří si tě beze všeho požehnání přece vezmou.

VERUNKA (*pevně*)

Takových ale já zase nechci; komu není čtvrté přikázání svato, toho bych si vzít nemohla a nesměla, a kdyby mně srdce nad tím puklo.

OTEC (*přechází, chvilčkama ji zpytavě pozoruje*)

Na mou věru, diblíku, to ti věřím, ty bys to byla v stavu dokázat. (*Odhodlaně.*) Buďsi tedy! Poručnictví přijímám, (*podává jí ruku*) a o tvou maličkou pozůstalost bude postaráno.

VERUNKA (*potřásá mu rukou*)

Pěkně děkuji, pane poručníku! — Velebný pán se přece nemejlil!

OTEC

Ale teď mi také pověz, (*lstivě se usmívaje*) byla to jediná věc, pro kterou jsi přišla, — he?

VERUNKA

Ne, pantáto! Přišla jsem vám také říci, že před rokem, když jsem odtud odcházeti měla, jednomu chudákovi ve své ouzkosti svatý slib jsem učinila, že na něj za rok před naším domkem čekat budu, nebude-li mne totiž po celý ten čas pronásledovat a vyhledávat. Ten ubohý svému slovu dostál; já mu musím taktéž dostáti. On mne vyhledá, on mne najde. Nuže, teď to víte, pane poručníku, abyste se na mne nehoršil, že za vašemi zády něco počínám. Bránit si v tom nedám, a tak bude tedy nejlépe, když chtěj nechtěj svolíte.

OTEC (*směje se*)

Inu, když „chtěj nechtěj“ a když si bránit nedáš, — (*mrká očima*) ale jen jedno bych rád zvěděl, co tomu chlapci asi říci hodláš?

VERUNKA

Inu, řeknu mu, že z naší lásky přece nic nebude, protože mne jeho starej dokonce nechce za dceru.

OTEC (*potměšile*)

A pročpak ten starej nechce?

VERUNKA (*hledí mu přímo do očí*)

Inu, to je jeho věc; jsem mu nejspíše tuze chudá.

OTEC

I kozla! Bohatá ovšem nejsi, ale domek máš přece — na diblíka vždy ještě velký dost.

VERUNKA

Nu, když nejsem chudá, tedy snad proto, že jsem škaredá.

OTEC (*horlivě*)

No, poslouchej, co se toho dotýče, (*se zalíbením na ni pohlíží*) škaredá právě nejsi. Musím se ti upřímně vyznat, že jsi se tam v městě tuze ku svému prospěchu změnila; a ty tvoje očka, to jsou dvě trnky v hlavě. Přisámboh, není potřebí čarování, nejen holobrádkům, i zkušeným

lidem se to musí líbit. A pak jsi také hodná, rozšafná holka.

VERUNKA (*s radostným překvapením sepne ruce*)

Inu, když ani chudoba, ani nehezkost mu nevadí, a když konečně sám nahlíží, že nejsem lehkomyšlná, ba že jsem počestná, tedy dokonce nevím, proč svému hodnému synovi brání?

OTEC (*jiskří očima, aby slzi zatajil*)

Na mou duši, já to také nevím! Inu, myslím, měla bys ho snad přece poprosit — kdož ví, zkus to.

VERUNKA (*s náhlou přísností*)

Já poprosit — já? I bože chraň, pantáto, toť by byl obrácený svět! Kdo se o mne uchází, musí ke mně přijít; kdo mne chce za dceru, ten podle starých, vzácných zvyků musí ke mně na námluvy přijít, jinak mne nedostane.

OTEC (*zaražen*)

I vida, vida! Ale holka, tyť jsi nesmírně zpyšněla!
(*Sem tam přechází.*)

VÝSTUP PÁTÝ

PAVEL. VÍT. PŘEDEŠLÍ.

PAVEL (*za scénou*)
Jak? Ona je u nás? (*Vrazí do síně.*) Pusťte mne, pusťte!

VÍT
Ach, nerozhněvej zase otce!

PAVEL (*vytrhne se*)
Co mi po tom; déle se neudržím! Pojdi z toho co chce, a kdyby celý svět mne slyšel a celý svět mne zdržoval, na jednu věc musím se ještě ptáti, než se rozejdeme.

OTEC (*pokojně*)
Ptej se, synu, ptej se — já ti bránit nebudu.

VÍT
Aj, u kozla!

PAVEL (*s podivením*)
Pantáto, jakže?

OTEC (*urputně*)

Nu, co chcete? Co se na mne tak díváte, kluci! (*S nuceným vztekem.*) Jsem-li tu v cestě, mohu jít! Nu ovšem, ovšem, já musím jít. (*Polohlasně k Vítovi.*) A tys tu také zbytečný. Musíš o všem vědět, má-li tu Pavel s diblíkem co řídit; musíš do všeho omočit? (*Odejde vlevo.*)

VÍT (*pro sebe*)

Ne, ta panímáma, ta se podiví!

PAVEL (*hledí za otcem*)

Pozbyl jsem rozumu? Cožpak se s ním přihodilo?

VERUNKA (*jemně*)

Chtěl jste se mne na to ptáti, Pavle?

PAVEL

Ne, ne, Verunko; ale chtěl jsem — (*Zajikne se.*)

VÍT (*po špičkách se krade ku dveřím*)

VERUNKA

Nuže, proč nemluvíte?

PAVEL (*s přemáháním*)

Víte o tom, Verunko, že co jste se z města vrátila, že jsem po třikrát vás vyhledal?

VERUNKA

Vím o tom, Pavle; poznala jsem vás po hlase; ale v přítomnosti umírající babičky nesměla jsem vás vyslechnout.

PAVEL (*s úctou na ni pohlédne*)

Vyť jste hodné, pobožné dítě, Verunko!

VERUNKA

Učinila jsem také slib, že vás bez vědomí otce vašeho nevyhledám.

PAVEL (*lekne se*)

Verunko!

VERUNKA

A proto jsem přišla, abych mu řekla, že se dnes sejít musíme; neboť dnes tomu rok a den, Pavle, (*s vroucím*)

úsměvem) a ty jsi ve všem tak statně v slově dostál.
PAVEL (*chvěje se*)

A ty, Verunko, smíš ty svou památku zpět žádati?

VERUNKA (*blíže k němu přistoupí*)

Nosil jsi ji věrně při sobě?

PAVEL (*vytáhne medalion z pod košile*)

Až po tu chvíli zrovna na srdci, a nikdy mne netlačila, protože jsem vždy na tě vroucně vzpomínal a tebe s myšlénkou i skutkem hoden zůstal, Boha prose, aby ses pohnula mou láskou.

VERUNKA (*se sklopeným zrakem*)

Ach, co jsi to učinil, Pavle? Od Boha jsi to vyprosil, a já ubohá teď musím —

PAVEL

Musíš, probůh, co?

VERUNKA

Musím vyznat, že jsem tě od dětinství měla ráda. Soužila jsem hezkého chlapce, pronásledovala jsem ho, jen aby se mnou mluvil. Když pak jsem dorůstala, tu jsem ve dne v noci po jeho cestách slídila; a proto když se topil, byla jsem tak nablízku, uvnitř plesajíc, že mu k pomoci přispíšit mohu. A konečně vidouc, že jsem lásku jeho získala, ulekla jsem se náhlého štěstí svého, a nevěříc neočekávaně krásné lásce, s těžkým srdcem do světa jsem odešla. (*Spráskne ruce radostně.*) Jak ráda jsem, že v zkoušce své obstál, že rozmilý hoch nebohého diblíka dosud miluje, — a proto jen si mne vezmi, jsem s tělem i s duší na věky tvá! (*Vrhne se mu k srdci.*)

VÍT (*pohnut, bije se v čelo a odvrací se polo v smutku, polo v radosti*)

PAVEL (*chvěje se a tiskne ji s radostí k sobě*)

Verunko, diblíčku! Nejsvětější bože, (*mezi pláčem a smíchem*) to je příliš radostí a příliš blaha! Ale nyní pojď, pojď, holka, opusťme ten práh nesrdečné pýchy a hrdosti. Rychle za mnou, ať dokážeme všem mamonářům, jak nesmírně šťastný i bez peněz může člověk být.

VERUNKA (*potutelně*)

Tiše, Pavle, nelaj tak na peníze. Babička jen přece měla pravdu; je to přec podivné, když je člověk má, jakou kuráž potom nabyde!

VÝSTUP ŠESTÝ

Otec BARTÁK, později matka BARTÁKOVÁ. PŘEDEŠLÍ.

OTEC (*v svátečním kabátě, s kytkou, kloboukem a holí se zlatým knoflíkem, vážně vstoupí před Verunku*)

Panno Verunko, vnučko nebožky Vostřebalky, diblíku dobře nám známý, vidíte tu před sebou starého Bartáka, který vám dosavád, želbohu, mnoho ubližoval. Odpustíte mu snad, když teď ve jmenu syna svého, zde přítomného Pavla, který navzdor svého táty a vzdor celému světu tak věrně a vytrvale miloval, jakožto otec nadřčeného syna ve vši uctivosti co pravý starosvětský námluvčí hezky poprosím a požádám, abyste mu podle srdce svého na své dobré svědomí pověděla, jestli chcete Bartákovíc Pavla za muže a zde přítomného starého hříšníka za pantátu.

MATKA (*jež byla díl řeči vyslechla*)

Dobrá, starý, tak se mně líbíte!

PAVEL

Ale matko, copak se tu děje?

MATKA (*se smíchem*)

Inu, vidíš, pantáta se musel poddat.

OTEC (*urputně*)

Nu, a je to k divu? Ta holka za to nemůže; ale čarovat přece umí.

MATKA

A má taky peníze!

VERUNKA

Ale mlčte, prosím vás!

MATKA

I proč! Velebný pán to už spočítal. — Slyšte, starý, ta holka má deset tisíc stříbrných tolarů!

OTEC (*leknutím padne do židle*)

Deset tisíc, povídáš? Propána, diblíku, tyť jsi nesmírný boháč! (*Náhle polekán, vyskočí.*) Pavle, a tys věděl, že je tak bohatá?

PAVEL

I což, věděl jsem, že je bohatá jako láska, která se žádnému králi nevyrovná, třeba krejcaru v kapse neměla; jen za to vás prosím, aby vám vždy drahá byla, ta má Verunka, která vám i bez peněz hojně štěstí i požehnání do domu přinese!

OTEC

Bude naší dcerou!

MATKA (*žehná Verunku*)

A zůstane na věky!

Opona spadne.

PRAVZOR TARTUFFA

*Historická hra o pěti jednáních
od Karla Ferdinanda Gutzkova*

OSOBY

LUDVÍK ČTRNÁCTÝ, *král francouzský*
LIONNE, *ministr*
DELARIVE, *komoří*
LAMOIGNON, *president*
LEFÊVRE, *parlamentní rada*
DUBOIS, *králův osobní lékař*
CHAPELLE, *akademik*
MOLIÈRE
ARMANDE } *herečky*
MADELEINE }
MATHIEU, *měšťan pařížský*
GERMAIN, *sluha Chapelův*
LOINSON, *ve službě u Armandy*
LOKAJ KRÁLŮV
SLUHA MINISTRŮV
DŮSTOJNÍK
DVA KOMISAŘI
SLUHA DIVADELNÍ
VYSLANEC

Děj koná se v Paříži roku 1667.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Pokoj v bytu Chapellové.

VÝSTUP PRVNÍ

GERMAIN. LEFÊVRE.

LEFÊVRE

Dobré jitro, milý Germaine. Je Chappelle doma?

GERMAIN

Lituji, pane parlamentní rado, pan' Chappelle zrána již odešel. Ale paní Chapellová? — Nelíbí se vejítí? — Snídání přichystáno.

LEFÊVRE

Neobmeškám. Mám panu Chappelovi zprávu dáti, která mu veliké potěšení způsobí. — Je snad v Akademii?

GERMAIN

Akademie má prázdniny. Šel cestou k Palais Royal.

LEFÊVRE

Tedy šel do královského divadla, aby přítomen byl zkoušce své truchlohry. Jakže se jmenuje?

GERMAIN

Nebukadnezar.

LEFÊVRE

Podivný titul truchlohry. Pomalu bude jedna. Snad nebude jeho kus příliš rozvláčný?

GERMAIN

Bude-li se líbit, musí pan Chappelle jen vám, pane parlamentní rado, z toho děkovati.

LEFÊVRE

Ano, já jsem zachoval možnost existencí tomuto Nebukadnezarovi. — Molière nechtěl, aby se kus ten představoval. Myslím, že se bál, aby se herec hlavní role v pátem aktu nezdráhal po jevišti lézti a trávu žráti. Já ale upíral Molièrovi právo truchlohru akademika zavrhnouti a obžaloval jsem smělého toho samovládce našeho

dívala. Já žiju jen v zákonech. Právník jsa tělem a duší dovedl jsem před soudem, že Molière alespoň k čítací zkoušce přivolití musel. A myslíte, že zkouška ta dnes se odbývala?

GERMAIN

Nemýlím-li se, slyším pana Chapella — an se již vrací.

VÝSTUP DRUHÝ

PŘEDEŠLÍ. CHAPELLE.

LEFÊVRE

Dobré jitro, dobré jitro, milý Chapelle!

CHAPELLE (*přichází zamyslen, počítaje na prstech*)

GERMAIN

Pan Chapelle tuším počítá verše. (*Stranou.*) On je tak skoupý, že se i jeho veršům vždy několik stop nedostává, nikdá jich ale přes počet nebývá. (*Odejde.*)

CHAPELLE (*probere se ze zamýšlení*)

Kdo tu mluvil? Ah milý příteli, já tě nepozoroval.

LEFÊVRE

Zdalo se, jako bys v jakémisi poetickém vidění se vznášel —

CHAPELLE

Díky tvému namahání přicházím od zkoušky mého kusu.

LEFÊVRE

A jak se dařilo?

CHAPELLE

Když všechna vyjádření herců uvážím, smím ve vší skromnosti se vyznati — velmi skvěle! —

LEFÊVRE

Přijmi přání mé. — Přicházím, bych s tebou jiný výsledek sdělil, který né tak tvé podivuhodné skromnosti, ani mé zákonné znalosti, jako více tvému štěstí co děkovati máš. Obávání tvoje stranu choulostivosti biblického obsahu tvého kusu šťastně je odstraněno.

CHAPELLE

Ty přicházíš — ?

LEFÊVRE

Od almužníka králova! Vyjádřil se mně, že se zřídka kdy stává, aby se jistá strana proti zpracování biblických předmětů opírala. — Nebezpečno že jen to, vzbuditi nelibost jistých osob, kteří za našich časů s náboženstvím v důvěrnějším spolku žijí než my světáci, ba než sami kněži. Z osob těch jmenoval mně onen šlechetný a vpravdě nábožný kněz všemohoucího muže, který možná že by jedině volbu látky k tvé truchlohře nepřiznivě posuzovati mohl.

CHAPELLE

President Lamoignon?

LEFÊVRE

Ano, presidenta Lamoignona! Já k němu, zkoumám, poslouchám, prohodím to, ono, a dosáhnu potěšitelného výsledku, že se hlava našich všemohoucích pobožníků, vrchní správce všech dobročinných spolků a chudých pokladnic, strašný odsuzovač všech hříšníků a hříšnic našeho hříšného století nejen milostivě o tobě vyjádřil, ale i hotov jest navštíviti tebe, by ti štěstí přál k skvělým výsledkům tvého ducha. Musím ti říci, že se hlásiti hodlá o první příště uprázdněné místo v Akademii.

CHAPELLE

Že přijde ke mně Lamoignon? Bohatý, všemocný Lamoignon. — Já hlas mu dám. Nuž, vše se výborně daří. — Jak vidím, nebude Molière déle samovládce vkusu. Při dnešním zkušebném čtení seděl jako pěna. — Viděl jsem to na něm, že ho výtvořný můj duch zničil. — Ostatní herci četli role svoje s tichou oddaností. Bylať to slavná, od úřadu poručená zkušební zkouška!

LEFÊVRE

A konečný výsledek a mínění výboru, zdali se ten kus provozovati může či nemůže, jakéže bylo?

CHAPELLE

Výbor byl by jistě úsudek svůj hned po přečtení pronesl, ale Molière boje se, že dojem ještě v příliš čerstvé paměti, odložil hlasování na několik hodin. Bude mně však co nevidět zaslán. Příteli, zvítězili jsme! — Nyní pojďme k snídání!

VÝSTUP TŘETÍ

GERMAIN *rychle přichází s listem.* PŘEDEŠLÍ.

GERMAIN

Pane Chapelle, právě přinesl posel, a nemýlím-li se, je to tentýž divadelní posel, co vám předešle zápornou —

LEFÊVRE

Ticho!

CHAPELLE (*otevře list a čte*)

LEFÊVRE

Právo se ti musí přiřknouti. Není zákona proto, aby se obcházel.

CHAPELLE (*vrávorá k sedadlu, na něž padne*)

LEFÊVRE (*zdvihna na zemi ležící list, dává Germainovi na srozuměnou, aby odešel*)

Co je? —

GERMAIN

Tajnosti rodinné? (*Odejde.*)

LEFÊVRE (*čte*)

Protokol, sepsán o zkoušce truchlohry Nebukadnezar od pana Chapella, spoluúda Francouzské akademie: An tato báseň zpracována není ani dle dávných pro drámu určených zákonů, aniž si může vystavováním nových pravidel, jak se zdá — (*zdá podtrhnuto*), nárok na původnost aneb zajímavost osobovati, dále, že provozováním této jak v celku, tak v jednotlivostech nepodařené práce obecenstvu příjemné zábavy by se neposkytlo, spíše kase ke škodě sloužilo, tedy zní jedno-

hlasný výrok veškerého výboru: „*Nepřijmouti!*“ Po-
depsán: Výbor královských divadelních herců pro
zkoušky dramatických výtvorů. Sekretář La Grange. —
Nebyl La Grange onen umělec, který jednomu z tvých
veršů přílišnou délkou vytýkal?

CHAPELLE (*mlčí*)

LEFÊVRE

Kolik osob jednalo v tvé truchlohře?

CHAPELLE (*neodpovídá*)

LEFÊVRE

Nebyl bych se nadál, že tvůj kus tak tragického konce
se dočká. — Zdá se, že jsi oněměl?

CHAPELLE

O já se pomstím! Odhalím nestatečnost herců těch,
vniveč uvedu Molièra, udám nynější tu dramatickou
literaturu Akademii — — nepřijmuto! —

LEFÊVRE

Nejlepší pomsta byla by ta, abys napsal lepší truchlo-
hru. —

CHAPELLE

Lepší? — U histrionů těch i Sofokles by propadl, kdyby
náhodou je byl urazil.

LEFÊVRE

Že máš více ducha než Molière, není pochybnosti.

CHAPELLE

Bohužel!

LEFÊVRE

A více vtípu.

CHAPELLE

Bohužel!

LEFÊVRE

Více síly máš ve výrazu!

CHAPELLE

Ba právě!

LEFÊVRE

Poraz tedy Molièra na vlastním jeho poli! — Vy páni
akademisté! Já jsem jen notář, jen právník. — Zním

vaše veliké zásluhy, ale neumíte jich ve smyslu času přiměřeném použití. — Divadlo má býti prostředníkem mezi uměním a životem, a naopak mezi životem a uměním. Proč opisujete vždy jen děje minulých století a hrdiny vybíráte z národu assyrského a babylonského? Proč nelícíte děje nynější doby, nevybíráte si osob vám blízkých? — Chappelle, napiš kus — co bych tak řekl — o —

CHAPELLE

O právnících?

LEFÊVRE

To by bylo příliš narážlivé. Vol nějakou nectnost aneb některou pošetilost našeho věku, na příklad samolibost učenců?

CHAPELLE

To by též bylo příliš narážlivé.

LEFÊVRE

Tedy lakomství —

CHAPELLE

Použil již Molière.

LEFÊVRE

Ovšem — a chloubu též i žárlivost. — Ale co mně napadá! — (*Polohlasně.*) Pokrytce uveď na divadlo!

CHAPELLE

Pokrytce?

LEFÊVRE

Ano *pokrytce*, lišku v beránčí kůži, potměšilce, který se vkrádá do rodin, obrací oči vždy jen k nebi, mluví o lásce a pokoře — pakli se na něho ale při světle podíváš, — poznáš, že to pokrytec.

CHAPELLE

Myšlénka je dobrá.

LEFÊVRE

Děj se musí zakládati na nějaké intrice —

CHAPELLE

Ovšem, ovšem —

LEFÊVRE

Musí v tom jednati lidé rozličných povah —

CHAPELLE

Dobře, dobře —

LEFÊVRE

Celek musí býti obrazem našeho věku a osoby v tom vylič tak, aby na ně mohl prstem ukázati.

CHAPELLE

Výborně.

LEFÊVRE

Vím, že to dokážeš, máš k tomu dosti ducha i znalosti lidí. Vylíčením takovéhoho obrazu, který nazvati můžeš Pokrytec, — dokážeš cosi velikého —

CHAPELLE

Možná, možná.

LEFÊVRE

Mně ta myšlénka jen tak napadla, a nemíním, Chapelle, právo na ni si přiosobovati.

CHAPELLE

Vím, vím, tys nejduchaplnější člověk v celé Paříži. Ty máš ideji, máš látky. Šťastný básník, kterému popřáno s lidmi zacházeti, kteří mají praktickou zkušenost života, kteří nás povzbuzují, dřímající naše vlohy budí! To je vždy moje řeč — jediného jen přítele míti, jediného jen spolupracovníka, a ukázal bych našemu století! — Nelíbí se ti moji paní navštívit? — Posnídáme vespolek. Při sklenici vína promluvíme si ještě jednou o této záležitosti. Nemluv prozatím před mojí paní o nehodě s mým Nebukadnezarem, kdyby to ale tušila, potěš ji, příteli, prosím tě; kdyby plakala, tedy zatím spolu posnídejte a potěš ji! (*Provází ho ke dveřím.*)

LEFÊVRE

Jen nezapomeň, že snídání přichystáno. (*Odejde vlevo.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

CHAPELLE *sám, potom* MATHIEU *a* MADELEINA.

CHAPELLE

Ha, pomstím se ti, Molière, pomstím, kusem psaným ve tvém vlastním způsobu! Slyšíš, Molière? Pomstím se! (*Někdo klepá.*) Kdo to klepá? Snad president?

MATHIEU (*vstrčí hlavu do pokoje*)

Nikdo zde? Ah (*vejde*) pan Chappelle! Jen dále, budoucí umělkyně! Sem vstup! Sem do svatyně velikého muže!

(*Madeleina vstoupí.*)

MATHIEU

Pane Chappelle, pamatujete se na vašeho krajana, kramáře v kořeni Mathieua, Rue du Coq, v přízemí —

CHAPELLE

S čím mohu sloužiti, pane Mathieu?

MATHIEU

S udělením mně milosti, o kterou někdy i nejznamení-
tější básníci prositi musí, totiž abyste mne vyslechl.
Madeleine, pojd' sem!

CHAPELLE

Co má být s tímto mladým děvčetem?

MATHIEU

Madeleine, přístup s největší uctivostí blíže k tomuto velikému muži! Podívej se na něho a pamatuj si, to je básník!

(*Madeleine udělá nešikovnou poklonu.*)

CHAPELLE

Vám, jak vidím, pane Mathieu, s bohatstvím přibývá i komičnosti. Co zavdalo příčinu, že jste mne poctil svou návštěvou? (*Stranou.*) Dramatický básník nemůže se nikdy státi dosti populárním. —

MATHIEU (*k Madeleine*)

Mluv směle! Jak se jmenuješ?

MADELEINE

Madeleina Bėjartova ze Chalonsu.

CHAPELLE

Ah, naše krajanka! —

MATHIEU

Ano pane Chapelle, Chalons má čest, že my tři, jak tu stojíme, v jeho zdech jsme se narodili.

MADELEINE

Chalons nemá zdí.

MATHIEU

I mlč! To je rétorická figura! Uč se něčemu; tak nazvaný pleonasmus jest to, je-li pravda, pane Chapelle? — Oh já navštěvuji všeka sezení akademická a dobře se znám v těch sezeních akademických —

CHAPELLE

Zdá se, jako byste chtěl návštěvu svou též prodloužiti jako akademická sezení —

MATHIEU

K věci tedy. Víte, pane Chapelle, že jsme po mléku strýcové; kojná vašeho soukojence byla po mléku sestra mé tety. Oba jsme zrození a vychováni v Chalonsu, vy jste vzal na se úlohu výrazy okořeňovati a vtipy osolovati a já zase vedu obchod v soli a koření, v pravém smyslu toho slova. — Vy jste byl vždy laskav ke mně a stálým mým odkupníkem, začez já při veřejných sezeních hleděl, aby se vašim řečím tles —

CHAPELLE

Jste velmi rozvláčný, pane Mathieu.

MATHIEU

Má slabá stránka, rád si pohovořím. Přináší to i náš obchod s sebou. — Musím vám říci, pane Chapelle, že jsem před nedávnem část svých příjmů na romantickou cestu do našeho rodiště vynaložil. O Chalons se velmi změnil!

CHAPELLE

Probůh — žádný cestopis!

MATHIEU

Nikoli, jen fakta. Madeleina Bėjartova je chudý sirotek. Jedna z příbuzných mých se jí ujala, vychovávala ji, avšak neměla tolik prostředků, aby jí čeho po smrti zanechala. Umřela —

CHAPELLE (*nevrle*)

Kdo?

MATHIEU

Příbuzná.

CHAPELLE

Čí? Má zlatá, nechtěla byste převzít roli pana Mathieu? —

MATHIEU

Roli, pane Chapelle! Trefil jste! Ano roli, roli! Madeleine stala se mou svěřenkou. Zpozoroval jsem v milém tom dítěti znamenité vlohy — vlohy —

CHAPELLE (*vzpurně*)

K čemu?

MATHIEU

Hlas má —

CHAPELLE

Nestojím s operou v žádném spojení. Lituji, pane Mathieu, — ale moje snídání — paní moje — domácí přítel —

MATHIEU

Vy nám nerozumíte, pane Chapelle. My patříme k ctětelům her dramatických a nezameškáme žádné představení vyhlášeného Molièra, pravím, žádné, a poněvadž tato malá mně svěřená ukazuje tak krásné vlohy k deklamací, určil jsem ji s dobrým svědomím pro divadlo.

CHAPELLE

Mnoho štěstí! Jděte jen k vašemu věhlasnému panu Molièrovi. Co chcete *ode mne*?

MATHIEU

Pane Chapelle, vy jste akademik! Vy patříte ústavu, v kterém se tajnosti řeči studují. Pane Chapelle, kdybyste mne, svého krajana a strýce po mléku, a toto

malé stvoření za hodné uznati chtěl a dáti jí jednu roli
ve vašem Nebukadnezaru —

CHAPELLE (*hněvivě*)

Dejte mi pokoj s Nebukadnezarem!

MATHIEU

Engažovaná je již při herecké společnosti králově, ale
začátečnice. —

CHAPELLE

Engažována? U Molièra? Necht' ať jí tedy pan Molière
roli dá —

MATHIEU

Jednu již dostala na zkoušku, pane Chappelle, ale já jí
řekl: Madeleine, půjdeme k velikému Chappelovi, ten
tě roli naučí a krásy její ti objasní —

CHAPELLE

Já z kusu Molièrova roli učiti?

MATHIEU

Teprv jednu jedinou roli, ubohá! Ovšemť ale v novém
kusu Molièrovu.

CHAPELLE

Již zase nový kus od Molièra? Vážné dráma, je-li
pravda?

MATHIEU

Nikoli; velmi veselé. Madeleina, plaché to dítě, byla
již jedné zkušebné zkoušce přítomna — o kom se v tom
jedná?

MADELEINE (*ostýchavě*)

O pokrytci!

CHAPELLE

Jakže?

MADELEINE

Ano, člověku pokrytci, lišce v berančí kůži —

CHAPELLE

Cože?

MADELEINE

— potměšilci, který se do rodin vkrádá, vždy jen oči
k nebi obrací — o lásce a pokoře mluví, pakli se na něho

ale při světle podíváš, — poznáš, že to pokrytec. —
CHAPELLE

Toť jest — to má — ?

MATHIEU

Vyslov se zřetelněji!

MADELEINE

Roztomilé intriky — pikantní charaktery — a celek obraz našeho věku — mohlo by se prstem na ty pokrytce ukázat.

CHAPELLE (*vrhne se na sedadlo*)

Ha!

MATHIEU

Co je vám?

CHAPELLE

Umírám!

MATHIEU

Nepochopuji —

CHAPELLE

Moje látka!

MATHIEU

Lekáte nás —

CHAPELLE

Látka jest mně ukradená. Pane, jak se jmenuje ten kus?

MADELEINE

Moje role jmenuje se Dorina.

CHAPELLE

Jakže se ten kus jmenuje?

MATHIEU

Ubohá se co začátečnice při zkoušce třásla a bezpochyby jen na svoji roli pamatovala —

CHAPELLE (*vyskočí a uchopí Matheina za prsa*)

Titul — titul!

MATHIEU

Když vám na titulu tolik záleží — roli má již v hlavě — ale titul — najmu fiakra — a v pěti minutách jsem zase zde s odpovědí. Pane Chapelle, upokojte se — zkou-

šejte to děvče — jen jediný výstup! No začněte! Jednání první, výstup první — naučte ji mimice! Zapřísahám vás — v pěti minutách jsem opět zde! (*Odejde.*)

VÝSTUP PÁTÝ

CHAPELLE. MADELEINA.

CHAPELLE

Oh, má tento den můj poslední býti? Vidíte, má milá, jak nebezpečná je dráha divadelní! Rozmyslete se včas a vraťte se, pokud není pozdě. — Víte-li, co to při divadle znamená, látka?

MADELEINE

Myslím, že mojí garderobou vždy k zdaření celku přispěji.

CHAPELLE

Látka! Látka! Vy mně nerozumíte!

MADELEINE

Ah, myslím, že rozumím. — Nevím, bylo-li mně při mém narození souzeno, že se herečkou stanu, ale pan Mathieu tak usoudil. Dosud se mi to líbilo. — Po čtyry týdny, co jsem v Paříži, vodil mne pan Mathieu každý večer do divadla. — Chování jeho je sice velmi nápadné, tleská ustavičně —

CHAPELLE

Molièrovi?

MADELEINE

Jemu nejvíce, ale také i dámám, a bojím se, že první můj pokus přehojným svým tleskáním pokazí. — Varovali mne již, abych se co nejvíc chránila přátelského takového tleskotu.

CHAPELLE

Má milá, pochvala je pochvala. Pochvala jest ta jediná jsoucnost v společnosti, na jejíž původ se dnešního dne nikdo neohlíží. Pochvala je vždy vítaná, v každé třídě, jak v šlechtické, tak v měšťanské, nechť přichází již

zdola (*ukazuje na parter*) nebo shora (*ukazuje na galerie*).

MADELEINE

Prosím, pane Chapelle, řekněte mi, zdali to dle pravidel umění, když v novém kuse Molièrově asi takto hráti budu —

CHAPELLE

Jakoupak roli představujete?

MADELEINE

Duchaplnou, roztomilou komornou, která všechny nitě intrik v ruce drží a nejvíce k odhalení pokrytce přispívá.

CHAPELLE

Zcela moje idea!

MADELEINE

Pokrytec přichází ale teprv v třetím jednání.

CHAPELLE

Aby se napnutost zvětšila. Docela moje idea!

MADELEINE

Při vstoupení přikazuje svému sloužícímu, aby řekl, že šel do trestnice, by rozdělil svou skrovnou majetnost s chudými.

CHAPELLE

To je roztomilé!

MADELEINE

Tu spatří pokrytec mne. — Zprvu se na mne utrhne, potom se pase na mojí krásu — opravdu na mojí krásu — tak to výslovně v roli stojí —

CHAPELLE

Jako bych již slyšel hlučný potlesk obecnstva.

MADELEINE

Co chce ona? — zeptá se mne pokrytec. Já se zajíknu, jsem v rozpacích, on použije toho a vytáhna kapesní šátek —

CHAPELLE

Kapesní šátek?

MADELEINE

Ano, kapesní šátek a hodí mně ho na šíji — takto asi. Vezměte váš šátek!

CHAPELLE (*vytáhne šátek*)

Jak — jak myslíte?

MADELEINE

On praví — totiž pokrytec: Bože na nebesích, běda, to je nesnesitelné; ach vzala si, vzala si, než promluví, tento šátek! — Nato pravím já: K čemu? Nato on: Zakryla si, o mámení smyslů, šíji, neboť snadno podlehne duše hříšným myšlénkám. — To dořekna, hodí mně, napolo ode mne odstrkován, napolo ke mně se kloně, šátek — hodte pak! — a přitom se na mne s takovou tváří dívá, s takovým výrazem — Výborně!

CHAPELLE

Co, já hraji v Molièrově kuse?

GERMAIN (*stojí mezi dveřmi*)

Pane Chapelle, snídání vystydne. —

CHAPELLE

Je mi líto, slečno — (*ve vedlejším pokoji slyšet hřmot padajících talířů*). Padouch! Cožpak mám na vše strany o majetek svůj připraven býti? Moje drámy, moje talíře! Loupežníci! Vrahové! (*Odběhne.*)

VÝSTUP ŠESTÝ

MADELEINE. *Sluha zdvořile otvírá. LAMOIGNON vchází.*
Lamoignon je pravzor Tartuffa Molièrova i v oděvu i v způsobech
a tak musí ho herec představovat.

MADELEINE

Taková je tedy domácnost básníkova? O jak ošklivá!
Nyní tu stojím samotná — (*stranou*) kdopak je to asi —

LAMOIGNON (*mluví ze dveří ven k sluhovi*)

François! Kdyby se po mně kdo ptal, řekni, že jsem šel do trestnice, bych tam dle svého obyčeje skutky milosrdenství vykonával.

MADELEINE

Můj bože, co je to? Ten proměnuje moji roli v prózu.

Toť jest pravdivý obraz onoho pokrytce — toť on sám!
LAMOIGNON (*mluví ještě ven*)

François! Ulož můj zíněný oblek a kajičnou košili a
pros, aby tě Bůh osvítiti ráčil!

MADELEINE

Na mou věru, doslovný opis mé scény. Přísný pan
Chapelle chce mne bezpochyby zkoušet?

LAMOIGNON (*předstoupí, ohlíží se a po krátkém pomlčení pravi*)
Co chce ona? Kdo je ona?

MADELEINE (*stranou*)

Můj bože, docela jako v tom kuse! (*Nesměle stavi se,
chtíc hráti komedii.*) „— vám říci“ —

LAMOIGNON

Rád bych s panem Chapellem mluvil. — Kdo je ona?

MADELEINE (*stranou*)

Co si mám o tom mysliti?

LAMOIGNON (*stranou*)

Rozkošné děvče! Cožpak mne neohlásili? (*Ohledává si
kapsy.*)

MADELEINE

Proboha, vytahuje šátek —

LAMOIGNON

Vzrůst má v nadný, šíjí půvabně klenutou. — Použiji
obyčejného svého prostředku. (*Vytáhne šátek.*)

MADELEINE (*stranou*)

On zná scénu tak, jak ji Molière popsal — Jest to vy-
slanec Akademie, který mne chce zkoušet. —

LAMOIGNON (*nahlas*)

Bože na nebesích, dítě, jak můžeš chodit tak obnažená
— kterak může kdo s takovou osobou mluvit, která
vnady svoje tak na odiv staví —

MADELEINE (*stranou*)

Smysl slov jeho je pravý, — ale slov naznačných se
nedrží. Já mu dám slovo naznačné: (*hlasitě a úsečně*)
Pane, co chcete? K čemu?

LAMOIGNON (*stranou*)

Roztomilá to malá čarodějnice! (*Hlasitě.*) Přikryla si

ním — o mámení smyslů! — krásnou (*bližší se k ní se šátkem víc a více*), ošklivou, vнадnou, černou, bílou šíjí, (*chce ji šátkem zakrýti*) malá Evo!

MADELEINE

Pane, vy přidáváte k vaší roli tolik slov, že vám již nemohu vyhověti.

LAMOIGNON

Mojí roli? — Já nevidím nežli skutečnost.

MADELEINE

Já vím předobře, vy mne, chudé, venkovské děvče, chcete jen zkoušeti, ale musíte se také slov držeti, které vám pan Molière předepsal. —

LAMOIGNON

Mně slova? Pan Molière že by mně slova byl předepsal? Hehe! Tedy jste vy, rozkošná dámo, bezpochyby komediantka najmutá v službě krásného hříchu. —

MADELEINE

Jsem Madeleina Bėjartová ze Chalonsu, engažovaná u královského divadla na zkoušku, na šest měsíců. Gáže mám týhodně deset livresů, rukavičky darmo. Pan Chappelle slíbil, že se mého dalšího vzdělání ujme, pan Chappelle je ale příliš zaneprázdněn. Ach, snad vy vzděláváte herce?

LAMOIGNON

Já herce vzdělávat? A kdo nevzdělává v nynějším čase herce! Vždyť chce všechno komedii hráti, a kdo sám nehraje, vzdělává k tomu jiného. — Moje estetické zásady, moje vědomosti v deklamaci a akci (*přibližuje se k Madeleině víc a více*) kvůli tak roztomilému zjevu upotřebiti, jako jste vy, panno Bėjartová ze Chalons, engažovaná na královském divadle na šest měsíců, na zkoušku s týdně gáží dvaceti livresů —

MADELEINE

Deset, jen deset, pane!

LAMOIGNON

Proč ne dvacet, z privátních prostředků, andílku? — Rukavičky — hedbávné šaty — krásný byt v prvním

poschodí v Rue Richelieu, lahůdky na tabuli obstarám
já, paštiky — trüffle —

MADELEINE

Jak tomu mám rozumět?

LAMOIGNON

Mé krásné dítě, to by byly začátky mé dramaturgie —
přísahám ti, že jen umělecký cit k takovému tvoru
jako ty — (*Obejme ji.*)

VÝSTUP SEDMÝ

PŘEDEŠLÍ. CHAPELLE a LEFÊVRE.

LEFÊVRE (*venku*)

Kde je ta malá — ha! Co je to?

LAMOIGNON (*lekne se*)

CHAPELLE

Nemejlím-li se —

LEFÊVRE

— bylo to obejmutí!

MADELEINE

Tento pán chtěl moje vlohy zkoušeti.

LEFÊVRE

A ne také vaši ctnost?

LAMOIGNON

Tato mladice prosila mne, bych s ní jednu roli pro-
studoval.

LEFÊVRE

Tak tak! Vy se krásně zdokonalujete, byste byl přijat
do Akademie krásných umění. (*Stranou k Chapellovi.*)
Škoda, tuto scénu bys mohl byl upotřebiti. No upokoj
se, příteli, myslím, že se ti látek vždy dostávat bude,
ku příkladu domácí přítel aneb korunovaný básník a po-
dobné ze života vzaté charaktery. (*Pokloní se s usměchem
Lamoignonovi.*) Dobré jítro. — (*Odejde.*)

CHAPELLE

Můj budoucí pane kolego, prosím tisíckrát za odpuštění — byl jste úmyslu —

MADELEINE

— držeti dramaturgické přednášky —

LAMOIGNON (*stranou*)

Mlčte. (*Hlasitě.*) Velice lituji osudu vaší truchlohry, tím více, an jsem se dověděl, že vám náhoda v této mladé dámě umělkyni přivedla —

MADELEINE

Pomyslete, pane Chapelle, tento pán umí celé scény z Molièrova nového kusu nazpaměť.

LAMOIGNON

Nazpaměť? Který to kus?

CHAPELLE

Ah, nový kus od Molièra, v kterém všechny ty vlky bičovat chce, co se pod pláštěm ctnosti mezi námi vlekou.

LAMOIGNON

Takovéto předměty chce pan Molière na divadlo přivádět?

MADELEINE

Pan Chapelle sám chtěl pokrytce takového vylíčit —

LAMOIGNON

Koho? Vy? —

MADELEINE

Jednu z mocných osobností z nejvyšších stavů, muže, který titule a úřady rozdává jen takovým lidem, kteří si na pobožné hrají.

CHAPELLE (*stranou*)

Ta zatrolená žvástalka!

MADELEINE

Arcinepřítele osvěty a zdravého rozumu.

CHAPELLE

Nevěřte jí, pane kolego! Naopak, jen Molière předmět ten zpracoval, a sice s takou hořkostí, že narážlivost jeho na Aristofana upomíná. Pomyslete již první výstup

pokrytec! — Komorná stojí na jevišti — pokrytec vystoupí — zhlédne dívku — chtivě k ní potměšilec ten přistoupí, pase očí svých na vlnadné její šíji a konečně, aby se nasýtil pohledu, přistoupí k ní a hodí šátek —

LAMOIGNON

Šátek? (*Hra stává se napnutější.*)

MADELEINE

Výborně, právě tak líčil Molière při zkušebné zkoušce okamžení, kde pokrytce odhalí!

LAMOIGNON

Že ho odhalí? V posměch vydá spoluhercům, Paříži, Francouzsku, ba celému světu? (*Úzkost jeho vzrůstá.*)
Jak, pan Chapelle —?

CHAPELLE

Snad nepohrdnete, můj budoucí pane kolego, s skrovným snídaním? Pojdte, vím, že milujete trüffle, ty malé trüffle z Languedocu, které hluboko v zemi leží —

LAMOIGNON (*v rozčilení*)

Ano, ano — ty malé, hluboko ukryté — ale ten kus, co je to za opovržlivý kus? —

CHAPELLE

Moje paní dostala malou zásilku trüfflí — ale tyto mají zvláštní název, nejmenují se truffes — (*táhne ho s sebou*).

LAMOIGNON

Ne, ne, tento druh jmenuje se *Tartuffes*, milý pane Chapelle, — ale jak se jmenuje ten popudlivý kus?

CHAPELLE

Máte pravdu — ale pojdte — moji paní bude to těšiti, když vám bude moci zamilované vaše jídlo předložiti.

VÝSTUP OSMÝ

MATHIEU *vraží do dveří*. PŘEDEŠLÍ.

MATHIEU

Stůjte! Tu jsem! Pane Chapelle, — od zamilovaného

jídla pokrytce, malých trufflí z Languedocu, — má ten nový, podivuhodný, od celé Paříže již zbožňovaný kus jméno *Tartuffe!* Přicházejte k divadlu, potkal mne oznamovač zkoušek. Dnes večer po představení první zkouška. V osmi dnech musí se šestnácte zkoušek držeti a potom ven s *Tartuffem*. Celá Paříž s napnutostí provozování kusu toho očekává. Všechny lóže jsou již na deset představení zadány. Obecenstvo div že kasu nezteče. Jeť to Molièrův mistrovský kus. *Madeleino*, nemáme času k zmaření. — Tvůj první pokus! Tvoje sláva, tvoje vítězství je s vítězstvím *Tartuffa* spojeno!
(*Táhne Madeleinu s sebou.*)

MADELEINE (*se pokloní*)

Dobré chutnání, pánové, k malým vašim *tartuffkům!* —
(*S Mathieuem odejde.*)

CHAPELLE (*všecek ztrnulý dívaje se na Lamoignona*)

Tartuffe?

LAMOIGNON (*těž tak na něho se dívá*)

Tartuffe? —

Opona spadne.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Předstí u ministra Lionna. V pozadí koridor. V popředí stůl a několik seslí.

VÝSTUP PRVNÍ

ARMANDE. LEFÊVRE *vchází.*

LEFÊVRE

Je-li možná, slečna Armande, první umělkyně našeho století, zde v předpokojí? Mám Jeho Exelenci panu ministroví —

ARMANDE

Nechte, pane parlamentní rado! Jestli ale jen jedna z kytic, které jste mně za moji hru nejednou z vaší lóže na jeviště hodil, z upřímnosti dána byla, tedy bych vás prosila, abyste na místě mém záležitost jednu mu přednesl, která mne velice znepokojuje. —

LEFÊVRE

Celá Paříž ví, jak i ve vyšších kruzích každého zajímáte. — Víím, že pan ministr žádné příležitosti neopomine, by vám posloužil. Mám snad —

ARMANDE

Ne, ne, pane Lefêvre! Mluvte za mne! (*Stranou.*) Molière žarlí s celým světem —

LEFÊVRE (*stranou*)

K čemu jí třeba ministra, když král její příznivec?

ARMANDE (*hlasitě*)

Známo vám, pane Lefêvre, že má Molière úmysl novou svoji veselohru ve třech dnech provozovati.

LEFÊVRE

K návratu krále — Tartuffa, o němž celá Paříž mluví. Jeho Majestátnost bude se velmi těšiti, až vás zase uvidí —

ARMANDE

Bude vám povědomo, že mistrovské to dílo o předmětu jedná —

LEFÊVRE

— který mému nešťastnému příteli Chapellovi ukraden byl. Jste snad kvůli té krádeži zde?

ARMANDE

Chapelle, o tom ničehož nevím. Přicházím ale vskutku za příčinou jedné krádeže.

LEFÊVRE

Snad vám bylo srdce ukradeno? To by krále velmi nešťastného učinilo —

ARMANDE

Ale nikoli chudšího, než jest, pane Lefêvre. — Dvoření vaše mne nutí, bych sama s ministrem promluvila. *(Chce k němu jíti.)*

LEFÊVRE

Prosím, popřejte mně své důvěry. Pan ministr je churav, osobní lékař Jeho Majestátnosti je u něho. Vaše krásné oči —

ARMANDE

— přispějí snad k uzdravení pana ministra. — *(Chce vejíti.)*

LEFÊVRE *(žertovně)*

Mejlíte se, tamto není kabinet ministrův. Což nejsem vaší důvěry hoden, rozkošná Armande?

ARMANDE

Nebudete-li zacházet z pravé cesty, chci to s vámi ještě jednou zkusiti —

LEFÊVRE

Jsemť celý v sluch proměněn.

ARMANDE

Tedy slyšte! Víte-li pak, co je v divadelním světě kniha napovědova?

LEFÊVRE

Kníha napovědova? I vím! Měch je to, kterým se rozžehuje zhaslá paměť, ochraňující stroj a hromosvod pro nahodilé těžké nesnáze. —

ARMANDE

Znepokojuje to celou divadelní společnost, že nepochopitelným způsobem včera zrána při páté zkoušce Tartuffa kniha napovědní s pultu napovědova odcizena byla.

LEFÊVRE

Herec La Grange, který se prý velmi špatně učí, bude nad tím v zoufalství!

ARMANDE

Nejen on, my všickni. Nikoli, že bychom neměli více exemplárů toho kusu, o to není starost. Považte ale, co to znamená, když se napovědní kniha veselohry, proti jejíž tendencí by tu a tam intriky povstati mohly, z divadelních prostor nepochopitelným způsobem ztratila. Především nesmí Molière o této případnosti ani slova se dověděti.

LEFÊVRE

A čeho by se bylo báti?

ARMANDE

Molière je nevýslovně dráždivý a citlivý. — Všude vidí nepřátele, všude strašáky. Kdyby se dověděl, že kniha Tartuffa napovědovi ukradena, řekl by: nyní se donese k arcibiskupu pařížskému a uvede do podezření dílo, které jsem psal jen z ohledu na dobré mravy a náboženství.

LEFÊVRE

Příhoda je vskutku povážlivá. Nemáte nikoho v podezření?

ARMANDE

Od nějakého času pozoroval se jistý člověk, který se každé ráno a každý večer ke zkouškám Tartuffa tajně do tmavých prostor pro diváky loudíval. Někteří z pracovníků, kteří čistí parterní lóže, pravili, že při zametání chvošťaty o něco živého zavadili, co tajně shrbeno tam sedíc se vyplašilo a rychle přes opěrku do parteru skočilo. — Nechtíce dělat výtržnost při zkoušce, strašidlo to dále nepronásledovali. Když ale napověda

po krátkém odstranění se v třetím jednání do budy se navrátil a knihy na pultě nenašel, tu teprv pracovníci k chybě své se přiznali a jeden z nich pravil, že domnělého zloděje poznal.

LEFÊVRE

A kdo to má býti?

ARMANDE

Bezpochyby Mathieu, kramář v koření z Rue de Coq.

LEFÊVRE

Jakž aby se obydlí pana Mathieu prohledalo, aniž by se přitom jaký ohled na Molièra bral —

ARMANDE

O vy, který jste tak vřelým přítelem Mus, odvrátte bouři, která nad hlavou Molièrovou stojí, a kdyby vypuknouti měla, by ho zdrtila! (*Ohlédne se.*) Co vidím? — On to, Molière! — Dověděl se snad již? — Nesměle se ohlíží. — Zde mne nesmí viděti —

LEFÊVRE

Co ho as přivádí do paláce ministra?

ARMANDE (*stranou*)

Stopoval mne — nedůvěra jeho nezná mezí — jak ujdu?

LEFÊVRE

Tamto, Armande! (*Ukáže na východ vpravo.*)

ARMANDE

A ta umluvená záležitost —

LEFÊVRE

Přednesu neprodleně ministrovì — stává přísných zákonů proti lupičům rukopisů. — Já sám jich několik vynašel — spolehněte se na mne — Mathieu, Rue de Coq — rozkaz k jeho zatknutí musí se vydobýti. Tudy, tudy — rozkošná Armande! (*Odvádí ji stranou ven a vyprovádí.*)

VÝSTUP DRUHÝ

MOLIÈRE *sám. Později* LEFÈVRE.

MOLIÈRE (*rozčilen*)

Mám se dále odvážiti? Vždy již pozoruji, že chová tajnosti. — Co král ve Versaillesu mešká, doufal jsem, že těmto záhadným věcím konec bude. — Všechny, všechny jsou falešné, samá přetvářka, jakmile si tváře lícidlem natrou! Klam *na* jevišti, klam *za* jevištěm — žádný pravý cit nemá stálosti v jich prsou — tu věrné ještě v naší náruči a jen krok dále na jeviště a — ha, již patří zraky jejich celému světu, tu pokukují zamilovaným okem tam — onam — nahorů — dolů, a to jmenují umělectvím, to jmenují vnikati v ducha svých rolí!

LEFÈVRE (*vraceje se*)

Dobré jítro, pane Molière. — Jak přichází básník, který co nevidět úřad bezpečnosti nepotřebným učiní, do domů jeho? Neboť Molière to záhy tak daleko přivede, že nebude zločinu.

MOLIÈRE

Jest slečna Armande u ministra? Viděl jsem ji do palácu jednoho z jejích ctitelů vkročiti.

LEFÈVRE (*oknem ukazuje*)

Vizte! Tamto kráčí rozkošná ta sylfida po náměstí.

MOLIÈRE

Vskutku, je to ona. Co zde dělala — okradli ji?

LEFÈVRE (*stranou*)

Jaké to tváření! Jako by hral v roli lakomce. (*Hlasitě.*)
Okradena? Vy to jste, pane Molière!

MOLIÈRE

Já? —

LEFÈVRE (*stranou*)

Zrovna jako by v Lakomci hrál. A já vidím to bezplatně.

MOLIÈRE (*stranou*)

Což mně nějaká krádež zatajena byla? Co mně bylo odcizeno?

LEFÊVRE

Viděli člověka, který se do zkoušek vašeho nového kusu vetřel, a mezitím co všickni s napnutou pozorností s úlohami svými se zanášeli, v šatnici jednu z vašich nejlepších vlásenek ukradl!

MOLIÈRE

Tak, tak! Haha! Snad onu vlásenku, kterou mívám v kuse Nenávistník? — To chtěla Armande udat? Tedy vlásenku mně ukradli!

LEFÊVRE (*stranou*)

Lehkověrný, jako dítě!

MOLIÈRE

Vsadil bych se, že zloděj ten nějaký herec je z provincie, který tam v mém kuse Nenávistník lidu pohostinsku hráti má a peněz nemá, aby si k tomu vlasy koupil.

LEFÊVRE

Aneb je to jeden z obdivovatelů Molièrových, který v provincii na cedule oznámí dá: Ponejprv: „Nenávistník lidu, veselohra v pěti jednáních od Molièra. Pan Adam bude hráti roli Alcesta ve vlastní Molièrové vlásence.“ — Jaký to lomoz? —

VÝSTUP TŘETÍ

MATHIEU *veden od dvou sluhií*. PŘEDEŠLÍ.

MATHIEU (*za scénou*)

Toť je neslýchané — měštana pařížského — jak může kdo obdivovatele Molièrova — pane Molière — ustrňte se, jak se může kdo domýšleti, že bych se já opovážil na váš majetek sáhnouti! Já Jean Pierre Mathieu, Rue de Coq — opatrovník a divadelní matka Madeleiny Bėjartové —

MOLIÈRE

Mathieu, jste vy ten zloděj vlásenky?

LEFÊVRE (*stranou*)

Proklaté setkání! —

MATHIEU

Zloděj vlásenky?

LEFÊVRE

Odvedte vězně do vyslychárny!

MATHIEU

Pane, já *chtěl* právě do vyslychárny. Vyslychám Madeleinu Bėjartovou, která má nevyrovnatelnou roli v kuse, jehož manuskript jsem odciziti měl —

MOLIÈRE

Jakže?

LEFÊVRE

Pryč, pryč s ním!

MOLIÈRE (*zbledna*)

Rukopis Tartuffa ukraden? —

MATHIEU

Já, který jsem s nadšením při všech zkouškách kusu toho tajně přítomen býval a nazpaměť se ho naučil, —
já měl bych napovědovi knihu Tartuffa odciziti? —

MOLIÈRE

Co slyším?

LEFÊVRE

Molière, prosím — upokojte se. — Slečna Armande sdělila mně zprávu, že se nepochopitelným způsobem psaný exemplár Tartuffa ztratil. Následkem udání toho nemohlo se jinak souditi, nežli že osoba, která tak podezřivým způsobem divadlo prolízá —

MATHIEU

Molière mne zná, Molière ví, co moje ruce v stavu jsou pro umění dokázati. — Ale dílo odciziti, které světu tajným zůstatí mělo až k otevření opony —

MOLIÈRE (*rozčilen*)

Pane Lefèvre — propusťte pana Mathieu. Statečný ten muž jest nevinný! Bylť mně Tartuffe odcizen — hledělo se, aby mně odcizen byl, by ho před provozováním odsoudili. — O vy neznáte ty spády závisti a úkladů —

pád podobného způsobu se ještě nepříhodil — a zne-
pokojuje mne tak velice, že —

VÝSTUP ČTVRTÝ

DUBOIS *vychází rychle s listkem v ruce z pokoje ministrova.*
PŘEDEŠLÍ.

DUBOIS (*vede Lefèvre stranou a povážlivě dává mu otevřený list*)
MATHIEU

To je tělesní lékař králův, nechť mne vyšetří, jsem-li
jakého zlodějství schopen —

LEFÈVRE (*s listem k Molièrovi*)

Molière, bylo by to lehkomyšlně od nás jednáno, kdy-
bychom vám obsah tohoto anonymního listu zatajovat
chtěli, který byl právě ministr obdržel a mně pan Dubois,
tělesní lékař králův, sdělil. Čtete! —

MOLIÈRE (*čte s velikou rozčileností*)

Pane ministr! Roznáší se pověst, že se o to jedná,
svobodu divadla na neslýchaný posud způsob zneuží-
vati. — Pan Molière ve své vášni, chtěje se pomstíti
vzdělané třídě obecnstva za to, že stav herců není
prvním ve Francouzsku, — karáním jejich tak zvaných
pošetilostí a nepravostí dotknul se drzou rukou i ctnosti.
— Pod jménem Tartuffe zamýšlí vystaviti na jeviště
charakter, kterému nábožnost první ctností života
platí. — Dobrá věc očekává od ministra, že on
provozování takového paskvilu zamezí a beztoho
skleslou již morální čest Francouzsko před očima
křesťanstva zachrání. — Jistý počet ctnost milujících
lidí. (*Stojí zaražen.*)

MATHIEU

Jedna z těchto duší ctnost milujících kus ten ukradla!
Ale upokojte se, pane Molière, já jdu domů a z paměti
vám ten kus sestavím. — Neotírala se o mne nadarmo
chvošťata lóžních klíčnic, Tartuffe nebude zabaven;

Tartuffe bude žítí, Tartuffe znovu k životu povstane z mé paměti a věčně žítí bude! (*Odběhne.*)

(*Úřední sluhové následují.*)

DUBOIS

Pane Molière, vaše osobní přítomnost bude panu ministrovi velmi vítaná. Jeho Exelenci!

VÝSTUP PÁTÝ

LIONNE. PŘEDEŠLÍ.

LIONNE

Ah, dobré jítro, Lefèvre! Co říkáte tomu listu?

LEFÈVRE

Jest to věru potěšitelné, že Molière právě přítomen jest.

LIONNE

Jakže, pan Molière, on sám?

MOLIÈRE (*v zimničném rozčilení*)

Ano Exelenci, já sám, všecek ještě rozčilen a ohromen dojmem denunciace, kterou v třesoucí se ruce držím.

LIONNE

Nový kus, který zamýšlíte co nejdříve provozovati, uvádí se v podezření.

MOLIÈRE

Nikoli, Exelenci, v podezření. Zhanobivše lživě pravý záměr kusu toho, chtěli napotom odpovědnost provozování vložiti na svědomí muže, který ale příliš spravedliv a právamilovný jest, než aby věc umění obětoval pokrytcům —

LIONNE

Ale umění, milý Molière, nesmí obecným ústavům příčinu k pohoršení zavdati. Avšak sdělte mně upřímně obsah Tartuffa a uvidíte, zdali umím satiru od paskvilu rozeznati. Posadme se! (*Posadí se.*)

DUBOIS (*stranou*)

Již jedenáct hodin — avšak — Molièra poslouchat —
(*Vezme sesli.*)

LEFÈVRE

Zmeškám sice soudní sezení — ale takového cos se
hned zase nepříhoda. (*Vezme sesli a sedne.*)
(*Sedli všickni.*)

MOLIÈRE (*ačkoliv velice rozčilen, nezapomíná, s kým mluví*)

Exelencí, dovozte, abych nejprve připomenul, jakou
úlohu jsem francouzskému divadlu vytknul. Za času
mých předchůdců byly veselohry nemravné, rozpustilé
frašky. Pokusil jsem se s slabými svými silami o to,
dátí jí hlubší a ušlechtilejší význam. — Ano Exelencí,
umínil jsem si hájiti osvětu proti lži; zbraň k boji tomu
našel jsem v poesii. Osmělil jsem se na jevišti představití
soběctví, marnost i podvod ve všech jeho způsobech
a byloť mně svědectví dáno, že jsem divadlu alespoň
větší vážnosti dobyl.

LIONNE

Co se toho týče, uznal nejen národ, ale i Jeho Majestát-
nost Ludvík Čtrnáctý vši chvály hodné snahy Mo-
lièrovy —

LEFÈVRE (*stranou*)

Štěstí, že chvále té Chappelle přítomen není. —

MOLIÈRE

Dokončiv řadu komických charakterů představujících
vášně lakomství, nedůvodnou žárlivost — marno-
libost — umínil jsem si vylíčiti jednoho z druhu nej-
nebezpečnějších podvodníků naší společnosti, a sice
ctností se honosícího pokrytce. Daleko budiž ode mne
chtíti opravdu ctnostné duše žertem divadelním urážeti
a dobré věci na újmu býti, ale nedusí-li jako můra
lidskou společnost ona falešná nábožnost, která by ráda
všeobjemnou, všemocnou lásku boží co výsadu malé
jedné strany k dosažení svých záměrů použila? Těmto
nepřátelům společnosti lidské, kteří pronásledují, jak
praví, z útrpnosti, — nenávidí, jak praví, z lásky, těm,

Exelencí, jsem vypověděl v Tartuffu boj, boj poctivý, a očekávám ode všech, kteří jsou čistého svědomí, že při mé straně státi budou —

LIONNE

Ukažte, jaký jste naznačil si rozměr bitvy?

MOLIÈRE

V Tartuffu vylíčil jsem zmatek jisté rodiny, která obětí se stala takového pokrytce. — Otec můj spřízněn byl s jistým mužem, který nejpoctivějším způsobem znamenitého jmění nabyt. Chtěje jmění toho i k své rozkoši použítí, odstěhoval se Duplessis s krásnou a spanilou svojí ženou a dvěma malými roztomilými dceruškami, jedinými to dítkami, na venek, kde po nějaký čas šťastně s nimi žil. — Tu přivedl v lůno této rodiny zlý duch muže, který pod rouškou ctnosti zkázou celé rodiny se stal. — Získaje si nejprve lásku staré matky Duplessovy, stal se v krátkém čase přítelem bohatého onoho muže, jehož důvěru z počátku jen k nadvládnutí jeho samého upotřebil, až konečně celým domem vládl. Přátelství, láska duševní bylo každé druhé jeho slovo. — Duplessis, jsa povahy zádumčivé, ztratil všecken smysl pro praktický život a konečně odevzdal i správu svého jmění licoměrnému příteli. — Výborně toho uměl zločinec ten použítí. — Darmo varovali Duplessa, slepá důvěra poutala ho k člověku, který vždy jen o ctnosti mluvil. Konečně ze svého klamu strašným způsobem vytrhnut byl. — Seznal, že hanebník ten falešnou, smyslnou svojí filosofii i jeho ženu Adélu omámil, ale tak seslablý byl již jeho duch nepřirozeným ctnostkováním, že v okamžení, kde se přesvědčiti mohl o hanebnosti ženy i přítele, místo co by se byl pomstítí měl, v úchvatu omrzelosti a v zmatení smyslů život si vzal. — S jměním, o které byl rodinu oloupil, opustil podvodník dům, zanechaje znectěnou ženu a ubohé děti v největší bídě. Matka umřela žalem a děti dostaly se do cizích rukou. Nemožno bylo z tisíců, které jim patřily, dostati pro ně jen almužnu z rukou podvodníka toho. Proti právnímu

stíhání ohradil se klausulemi, stupoval od stupně k stupni a nyní stojí — ale ne! Není již osobou, jen ideou, kterou k mému Tartuffu použití jsem si dovolil.
(*Lionne vstal, druhí též.*)

LIONNE

Molière, Ludvík Čtrnáctý ustanovil mě na toto místo, abych proti nepřátelům mravního pořádku v jeho zemi bojoval. — Takovým ale není básník, který krásné svoje vlohy k prospěchu nynějšího a budoucího pokolení vynakládá! — Při takovýchto okolnostech nemám proti provozování vašeho Tartuffa ničehož k namítání.

DUBOIS a LEFÈVRE

Výborně, Lionne!

MOLIÈRE

Cítím se zahanbena, Exelenci; z čeho jsem, dlužím umění mému, které miluji a které — toť pýcha moje — za to i mne miluje.

LIONNE

A kdo je pravzor vašeho Tartuffa?

MOLIÈRE (*vyhýbavě*)

On — snad již — nežije. A mimo to, pane ministr, vidět běhati v každé ulici Tartuffů rozličného druhu, že by jich na jedno máchnutí ruky deset na každý prst nacytal.

LIONNE

Nevyhýbejte mně, Molière! Řekněte upřímně, mohl by někdo Tartuffa, nehledě na zemřelý jeho pravzor, zvláště na svoji osobu potahovat?

MOLIÈRE

Přiznávám se, že jsem se přičiňoval tu a tam jednotlivé tahy takovýchto pokrytců vyzkoumati. — Mezi jiným slyšel jsem také následující anekdotu. K arciotcovi tohoto temnomilovného spolku přišlo mladé selské děvče z Limoges, roztomilé, mladé, svěží stvoření, které službu hledajíc, se nadálo, nikde že lépe schována nebude jako v takovém domě. — Kráska ta vesnická měla na krku bavlněný, červeně kostkovaný šátek. —

I přitočil se Tartuffe k ní, jako by prohlížeti chtěl, z jaké látky ten šátek. — Vezma roh šátku do ruky, nejdřív polehounku, potom ale silněji za roh tahal, a když mladé děvče couvati před ním začalo, následoval jí, až mu konečně šátek v ruce zůstal. V tom okamžení vstoupí do dveří přítel Tartuffa. „Pro umučenou hodinu, co tu děláte, Tartuffe?“ — ptá se ho přítel. — Leknutím zbledlý pokrytec vzpomíná se praví jektajícím hlasem: „Milý bratře v Pánu, právě jsem chtěl poučiti se o průmyslu bavlnářském v Limogese.“ —

(*Všickni se smějí.*)

LEFÊVRE

Vida! Nedávno jsem i já kohosi v podobných průmyslných studiích překvapil. Snad to není president Lamoignon?

MOLIÈRE

Lamoi — ? (*Zamlčí se.*) Já nelíčil v Tartuffu — jednotlivou jen osobu — nýbrž jistý druh lidí.

LIONNE

Molière, není-li ve vašem Tartuffu nic takového, co by státu nebezpečné býti mohlo, buďtež bez starosti. — Tartuffe smí existovat pro francouzské divadlo — máte-li ještě jakých lóží k zadání, — prosím o jednu. Nejsrdečnější moje přání k předvídanému slavnému výsledku!

MOLIÈRE

Oh, jak se prsa má šíří při myšlénce, že básník ruku v ruce s moudrostí knížat a rozvážnou mírností státníků kráčetí smí a velkému svému povolání se věnovati — vznášeti se nad zemí a červánky rozžehati lidem v spánku pohříženým! Tato hodina, Exelenci, dodává mně smělosti s radostnějším citem dále na trnité mojí dráze kráčetí. — Čas jest, bych do zkoušky šel. Odpusťte, že se poroučím. (*Rychle odejde.*)

LEFÊVRE (*bere klobouk*)

Jsou to přece jen rozdílné látky, z nichž je dobrý můj Chapelle a tento Molière utvořen.

DUBOIS (*těž klobouk bera*)

Škoda, že naši Tartuffové divadlo nenavštěvují; scéna, kde by se co napomahatele průmyslu limogeského viděli, způsobila by jim zvláštní potěšení.

LIONNE

Král Molièra miluje, nechci (*roztrhne list*) více ponoukání taková přijímati. —

SLUHA (*ohlašuje*)

Pan president Lamoignon!

(*Všickni s podivením na sebe pohlédnou.*)

DUBOIS

Uvidíme část výjevu z Tartuffa dříve než obecnstvo na divadle.

LIONNE

Co asi chce?

LEFÈVRE

Tu je.

V Ý S T U P Š E S T Ý

LAMOIGNON. PŘEDEŠLÍ.

LIONNE

Přítel president, vzácná to čest!

LAMOIGNON

Odpusťte, milý bratře, nejsemť pánem svého času. — Tu jsou milosrdné spolky, dobročinná nadání, opravy universitní, zřizování škol, a co vše do života muže sahá, který by rád budovu státu na mravní základ postavil —

DUBOIS

Jak viděti, jdou vám starosti ty k duhu.

LAMOIGNON

Myslíte, doktore? — Ohledejte mi puls! — Avšak ne — nechte — nevěřím již lékařům.

DUBOIS

Vy, který tak oplýváte věrou? Kdopak vás o ni připravil?

LAMOIGNON

Naši satirikové! Doktůrku, nyní si v Paříži ze všeho posměch tropí.

LEFÈVRE

I ze studium průmyslu bavlnářského.

LAMOIGNON

Bavln — jak přicházíte na bavlnu?

LEFÈVRE (*stranou*)

Hle, hle, jak se zarazil. (*Hlasitě.*) Ovšem, co se ve Francouzsku tolik ovčí ostříhuje, nemůže o bavlně řeči býti, je-li pravda?

LAMOIGNON

Tím narážíte na advokáty, pane parlamentní rado! Od té doby, co nám naši moderní satirikové pověděli, jací notáři jsou, nedá se ovčí stříž k ničemu lépe přirovnati nežli k procesům! — Nechme toho! — Milý Lionne, přináším vám nepříjemné vyřízení.

LIONNE

Přítel Lamoignon bývá vždy jen poslem míru!

LAMOIGNON

Nerad převzal jsem zaležitost, která vám mrzutost způsobí. — Požívání všeobecné důvěry má také své zlé stránky.

LIONNE

Jen předneste svoji žádost!

DUBOIS

Soukromná záležitost? — (*Sahá po klobouku.*)

LAMOIGNON

O nikoli doktore, veřejná! Až příliš veřejná! — Jistý počet ctihodných měšťanů pařížských, počtem dvě stě sedmdesát, uložili mně, abych vám podal tuto prosbu a za příznivý rozsudek se přimluvil. (*Vytáhne z kapsy veliký závítek papíru.*)

LEFÈVRE

Snad si přejí, aby z červených šátků limogeských clo se platilo? —

LAMOIGNON (*stranou*)

Co jen chce ustavičně s těmi červenými šátky limogeskými?

LEFÊVRE (*stranou*)

Onen přítel průmyslu není jiný než Lamoignon.

LAMOIGNON

Dvě stě sedmdesát měšťanů pařížských žádá v onom listu — nepamatuji se dobře — myslím, že je to hříšná záležitost divadelní — žádají —

LIONNE (*byl zatím četl*)

Maličkost! Záповěd Tartuffa!

LEFÊVRE a DUBOIS

Je-li možná?

LAMOIGNON

Záповěd — co je Tartuffe?

LIONNE, LEFÊVRE, DUBOIS

Tartuffe!

LAMOIGNON

Tartuffe — pravda — divadelní kus! — Myslí se, že by ve Francouzsku velké pohoršení to způsobilo, kdyby se mělo dovoliti provozování kusu, v němž všickni přátelé pořádku v posměch se uvádí.

LEFÊVRE

Všickni, pane presidente? Jen jeden!

LAMOIGNON

Kdo to? Ovšem jen jeden —

DUBOIS

— který ale celou stranu representuje.

LAMOIGNON

Oněch dvě stě sedmdesát měšťanů vidí v zlomyslném tom kuse mnoho urážlivého a prosí pana ministra, aby provozování Tartuffa zapověděl.

LIONNE

Jedno jméno pohřešuji v tomto seznamu, a sice jméno vaše, Lamoignone.

LAMOIGNON

I co mně do takového světáctví? — Dle *mé* víry, která

je skalopevná, spočívá dobrá věc na příliš pevných základech, než aby jí mohl takový modloslužebník Baalův v čem uškoditi.

LIONNE

Výborně, Lamoignone! Tutéž odpověď dejte vašim klientům. — Ve třech dnech bude se Tartuffe Molièrův provozovati.

LAMOIGNON

Že bude — ve třech — ve třech — — dnech —?

LEFÈVRE

Herci byli tak pilní, že třeba jen několika ještě zkoušek. Zvlášť dobře daří se jim scéna se šátkem —

LAMOIGNON

Která?

LEFÈVRE

Která? — Což je více podobných?

LAMOIGNON

Pánové, ještě jednou opakuji vám, co jsem i oněm (*s důrazem*) dvě stě sedmdesáti z nejprvnějších a nejváženějších měšťanů pařížských byl řekl, totiž že dobrá věc posměchu kejklířova báti se nemusí, ale —

DUBOIS

— ale kejklíř ten má prý mnoho ducha a znamenité vlohy k napodobování.

LAMOIGNON

O tom se vy co nejdříve přesvědčíte —

DUBOIS

Kdo? Já —?

LAMOIGNON

Ovšem že vy. Nevíte, že po šťastném výsledku Tartuffa příští jeho nový kus se bude jmenovat Nemocný v důmnění?

DUBOIS

Molière si nebude z nemocných posměch tropiti.

LAMOIGNON

Z nemocných nikoli, ale z lékařů.

DUBOIS

A co by medle mohl na lékařích haněti?

LAMOIGNON

Dejte si ukázati první dvě jednání veselohry, kterou u Ninon de Lenclos předčítal. V několika měsících nebudou jen Tartuffové, ale i Diafoirusové posměchu Paříže vydáni.

DUBOIS

Diafoirus? Kdo je to Diafoirus?

LAMOIGNON

Diafoirus je největší nedouk mezi všemi lékaři, co jich kdy bylo, mastičkář bez smyslu a rozumu, který purgancemi lidi ubíjí, nesvědomitý pěstovatel kuchyňské latiny, který obdržel pochvalu od fakulty montpelliérské za nový druh pilulek, z chleba uválených, za tinkturu z vody studničné a za flastr z obyčejné smoly. Pane, za rok budou lékaři kočáry prodávati, a jak se lékař u nemocného ukáže, ze dveří ho vyhodí.

DUBOIS (*dívá se na hodinky*)

Klábosím — klábosím a hodiny utíkají. — Právilo se mně, že bylo u Ninony při těch dvou jednáních Molièrových mnoho uštěpačného smíchu, — ale nedbejte na to, Exelencí, — divadlo musí míti svobodu!

LAMOIGNON

Ještě jeden lékař je v té veselohře, jistý Purgon, a potom lékárník, jménem Fleurant — Květoucí, poněvadž lékaři spolu s lékárníky nejlépe květou a se spravují, když nemocní na mizinu přichází. Purgon a Diafoirus úhlavní jsou nepřátelé, bojující spolu o nemocné tělo ubohého Arganta pilulkami a lekvařemi. — Nevím, kterému z nich Dubois více podoben bude, či Diafoirovi či Purgonovi. Jisto ale, že si lékaři přispíšiti musí, aby si bohatou svoji praxis ujístili, neboť po vydání Molièrova kusu Nemocný nebudou Pařížané vědět, jak rozeznat lékaře od dryáčníka.

DUBOIS

Měly by se přece jen, Exelencí, divadelní svobodě jisté

meze vytknouti, jež by takový člověk jako Molière, který jak se mi zdá, na slezinu trpí, zkrátka hypochondrista, překročiti nesměl. — Ovšem — *arci* — Je to jen tak moje prosté mínění. — Dobré jitro! — (*Rozmrzen odejde.*)

LEFÊVRE (*dívá se na ministra, který čte přípis*)

Přípis účinkuje. — Pane presidente, má Molière ve svém stolku také nějaký kus proti právníkům? — Mne tak snadno neobráťte.

LAMOIGNON

Pane parlamentní rado, bylo by mně líto, kdybyste myslil, že jsem Molièrův protivník a že zapovídání kněh a divadelních představení schvaluji.

LEFÊVRE

V čem se dotýká Molière právníků? A byť i právníků, já jsem notářem a prvním huissierem u nejvyššího soudu.

LAMOIGNON

Molière *nebude* se právníků dotýkati, on se jich *již dotknul*.

LEFÊVRE

V čem?

LAMOIGNON

V Tartuffu.

LEFÊVRE

V Tartuffu?

LAMOIGNON

Četl jsem Tartuffa.

LEFÊVRE

Zdalipak víte, že byl básníkovi jeden exemplár ukraden?

LAMOIGNON (*lekne se*)

V shromáždění — oněch dvou set sedmdesáti měšťanů — ležel exemplár jeden otevřen. — Jak tam přišel, nevím. — Zde je! (*Vytáhne z kapsy knihu v malém čtverci.*)

LIONNE

Jakže? To je ono dílo, které nás počíná tak zajímáti?

LEFÊVRE (*rozčilen*)

Jsem žádostiv, kde Molière právníky a notáře směšnými činí.

LAMOIGNON

Dovolte! — Ve čtyrech jednáních platí jásoť obecnstva jen pokrytci, v pátém béře děj jiný obrat. — Tartuffe přivlastniv si cizé dědictví podvodem —

LEFÉVRE

— stojí podvodem?

LAMOIGNON

Čtête — Tartuffe, přivlastniv si cizé dědictví podvodem, zaopatřil si kodicil —

LEFÉVRE

Kde tu stojí kodicil?

LAMOIGNON

— zaopatřil si kodicil, kterým oprávněn majetníkem se stal značné části Orgonova jmění. — Soudnictví — slyšíte, soudnictví v spojení s pokrytstvím představuje se v osobě jistého pana Loyala —

LEFÉVRE

Kde tu stojí pan Loyal?

LAMOIGNON

Loyal, právník, notář a první huissier u nejvyššího soudu v Cařihradu nebo Kalkutě, kde chcete — haha, kdopak by při tom na Paříž myslil? —

LEFÉVRE

Ukažte mně, o čem mluví loyální ten pan Loyal?

LAMOIGNON

Jednání páté, výjev čtvrtý. Čtête, co pan Loyal o sobě povídá: Já jsem pan Loyal z Normandie —

LEFÉVRE

Jakže? Já *jsem* z Normandie!

LAMOIGNON

Nechci vás tím popouzeti. K vám se obracím, Exelencí. — Pan Loyal vykládá tuto celou svou soustavu ničemných úskoků, pro kteréž stav notářský, jak sám víte, v nevelmi dobré pověsti u pařížského obecnstva stojí. Myslíte, Exelencí, že bude parter plakati při takových místech jako to, když ubohý ošizený Orgon řekne:

Dal bych sto louisdorů za to, kdybych směl dáti tomu panu Loyalovi ránu, kterou by cítil do smrti.

LEFÊVRE

To je příliš! Nebyl bych věřil, že Molière i stav notářský směšným učiní. Exelencí, musí se divadlu vytknouti jisté meze — meze, které by muž jako Molière — muž, který se zlobí, když při prohraje, překročiti se neopovážil.

LIONNE

Přejete si tedy, aby se Tartuffe zapověděl?

LEFÊVRE

To nikoli — nižádným způsobem — jestliže — avšak — přeji dobré jitro! (*Rozmrzelý odejde.*)

LIONNE

V mnohém vám dávám za pravdu, Lamoignone; já sám nenáležím k těm, kteří rozpustilost krásné literatury schvalují. Avšak víte, jakého nadělá povyku taková záповěd, a znáte i to, že král zaujat vojnou, správou země a stavbami, což ho od čtení zdržuje, nicméně udržel neobyčejně živý smysl pro umění. Molièra miluje —

LAMOIGNON

Provozování Tartuffa bude Jeho Milosti králi velmi lichotit —

LIONNE

Lichotit? Jak to?

LAMOIGNON

Poněvadž se na konci tohoto kusu pikantně na něho samého poukazuje.

LIONNE

Na Jeho Majestátnost?

LAMOIGNON

Jedna z jednajících v tomto kuse osob počíná si tak směle, že drží Ludvíku Čtrnáctému chvalořeč.

LIONNE

Podivno. K tomu ho zavedlo jen dobré srdce jeho. —

Chvalořeč ta, jak myslím, platila jen citu spravedlnosti knížete?

LAMOIGNON

Nikoli, Exelenci, na konci jeví se radost nad tím, že je Ludvíku Čtrnáctému milejší skromná nábožnost než řádění licoměrných Tartuffů —

LIONNE

Hm, hm! — To prozrazuje málo taktu!

LAMOIGNON

Jeho Majestátnost je až podnes v pochybnosti, co asi o boji jansenistů, o misiích v provinciích, o bratrských spolicích mysletí má, — tu — bohudíky, osmělí se divadelní herec a ukazuje mu před celým Francouzskem, co si má o nynějším boji dobré věci proti světáctví naší doby mysletí!

LIONNE

Král cítil by se velmi uražena, kdyby si kdo dovolil prohlašovati ukryté v jeho nitru theorie a zásady. —

LAMOIGNON

Jmenovitě prostředkováním jistého ministerstva —

LIONNE (*dívá se na knihu*)

Lamoignone, oznamte těmto ctihodným měšťanům pařížským, že se cítím nakloněna pomýšletí na blaho člověčenstva. — Knihu tuto můžete Molièrovi zaslati s podotknutím, že přece jen provozování Tartuffa zapověděti musím. (*Odejde.*)

LAMOIGNON (*jásaje*)

Ha, všickni jsou Tartuffové! Všickni! Všickni! (*Odejde.*)

Opona spadne.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Pokoj u Ludvíka Čtrnáctého.

VÝSTUP PRVNÍ

DELARIVE. *Potom lokaj a* LIONNE.

DELARIVE (*sám u okna*)

Minuta po minutě ubíhá a toužebně očekávaná odpověď nepřichází. — Sotva tuší Armanda, jak velice se jí obírá královský její ochrance. Zdá se, že Versailles na obrazovnost právě tak působí jako světlo svítilen v —

LOKAJ

Jeho Exelenci pan ministr. (*Odejde.*)

LIONNE (*vchází*)

Dobré jitro, komoří, — dlouho jste se zdrželi ve Versaillu.

DELARIVE

Dost časně jsme se vrátili, abychom se srdečně zasmáli. — Pojdte, Lionne! Král vás obejmě, připravil jste mu veselé ráno — hahaha! (*Táhne ho směje se stranou.*)

VÝSTUP DRUHÝ

MADELEINA *sama v oděvu pážete.*

MADELEINE

Tu jsem! — Začínám svou divadelní dráhu s přestrojováním. Tartuffe je zapovězen, musíme tedy komedii hráti na ulici! Armande pravila mně, abych tento lístek pánovi odevzdala, který ani starý ani mladý není, ani ošklivý ani hezký, muži, který se jmenuje komoří Delarive.

VÝSTUP TŘETÍ

DELARIVE. MADELEINE.

DELARIVE

Páže, kterého neznám —

MADELEINE

Pane, že nejste ani mladý ani starý, ani hezký ani ošklivý, to vidím, ale jste-li muž a jmenujete-li se komoří Delarive —

DELARIVE

Byl jsi přijat, ty prostořeký chlapče, u Jeho Majestátnosti v čase, co se zdržoval dvůr ve Versaillesu?

MADELEINE

Nemohu za to, pane, že přijímajíce mne, dříve se vás nezeptali. Tento lístek má se Jeho Majestátnosti králi odevzdati vaší vlastní rukou.

DELARIVE

Od koho?

MADELEINE

Jeho Majestátnost zajisté ruku pozná —

DELARIVE

Nevíte, že nemáte přijímati žádného listu, dokud se vám odevzdatel jeho nejmenoval? — Jak dlouho nosí to chlapčisko ten oděv?

MADELEINE

Teprv hodinu.

DELARIVE

Aniž byste byl představen komořímu službu zastavajícím. — A ten hrubý samet — a špatné prýmy —

MADELEINE

Z toho poznáte, pane komoří, jakých šmejdů dovoluje dozorství královské šatnice —

DELARIVE

Slyším přicházeti Jeho Majestátnost — pryč —

MADELEINE

Listek, pane, je od dámy. Pro příhodu zůstanu ve

vedlejší pokoj, kdyby mne snad Jeho Majestátnost co posla zpáteční odpovědi upotřebiti ráčila —

ELARIVE (*strkáje Madeleinu stranou*)

Jaká to hrubá uniforma! Člověk by mohl myslet, že si intendant oděvy pro pážata vypůjčuje z Molièrovvy divadelní šatnice —

MADELEINE (*v odchodu*)

Anebo naopak že divadelní šatnice od intendanta kupuje odložené livraje. — Neznáte ten příběh o těch štěbetavých nůžkách? Byly jednou jedny nůžky —

DELARIVE

Vari! Klid se! Král!

(*Madeleina vpravo rychle odejde.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

LUDVÍK ČTRNÁCTÝ. LIONNE. DELARIVE.

LUDVÍK

Hahaha, Lionne! To je veselá historie! —

LIONNE

Vaše Majestátnost, ráčíte —

LUDVÍK

— býti velmi nemilostivým! Sotvaže jsem jen na tři dni z Paříže se vzdálil, již přicházím do takového zmatku.

LIONNE

Myslil jsem, že jedním ve smyslu pořádku, zapovídaje provozování kusu, který se podobá více paskvilu než dílu uměleckému.

LUDVÍK

Vy jste záповědí vaší celou Paříž pobouřil a vládu moji v takovém světle ukázal, jako by se před veršem divadelního herce trásti musela. Tím nabývají oni, jichž potlačiti chcete, mučnické slávy a ti, co se bojí, vyhlížejí proti nim jako dětinové.

LIONNE

Kdybyste ráčili, Sire, kus ten čísti — ?

LUDVÍK

Proboha, Lionne, co myslíte! K tomu potřeboval bych tři prázdné hodiny a tolik nazbyt jich není na francouzském trůnu! (*Stranou k Delarivu.*) Jak je s Armande? Poptával jste se?

DELARIVE

Bude následovat společnost, která se odebere do Lyonu, kamž Molière mezi prázdninami k pohostinským hrám zván jest.

LUDVÍK

Ty prázdniny, ta dovolená, všechno to zapovím. — Nech si Lyon vystaví divadlo. Delarive, velmi si přeji, bych se opět sešel s Armandou!

DELARIVE

Dary, co jí Vaše Majestátnost poslala, přijala.

LUDVÍK

Můj milý, to nic neznamená! Herečky nejsou hloupé. My je zbožňujeme — ony si to nechají líbit — ničehož nám nedovolí — dary ale naše přijmou.

DELARIVE

Tak se mně skoro zdá, jako by tuten listek od Armandy — od dámy je. —

LUDVÍK

Listek (*otevře jej*) od Armandy! „Sire, píšu Vám v největší žalosti. — Záповěd Tartuffa (*čte jako pro sebe*) — jak může panovník — vznešených zásad — roli Elmíry — dovolte, abych Vám dnes, vzdor zákonům divadelním, v loži Vaší Majestátnosti — (*nahlas*) velkomyslnou ochranu umění a vědám — záповěd kusu — Armandy vděčnost — úcta — láska — !“ (*S komickou indignací.*) Lionne, nepochopuji, jak se mohl kus zapověděti, který obsahuje tak výtečných rolí! — Neslýcháno, jak se jméno moje činí nepopulárním, — já považuji záповěd tuto za nepříthodnou, ošklivou a nepochopuji, proč by se měl ohled bráti na pokrytce, k čemu a proč o té věci

tolik se zvonilo a proč konečně já donucen býti mám o věcech rozhodovati, které se měly zanechati přirozenému jich běhu. —

LIONNE

Když poroučíte, Sire, postarám se ihned o to, aby zapověď k provozování Tartuffa se odvolala. — (*Pokloní se a chce odejít.*)

LOKAJ (*přichází*)

LUDVÍK

Je tu ještě někdo k audiencí?

LOKAJ

Pan president Lamoignon.

LUDVÍK

Lamoignon? Cožpak přivádí nábožného toho muže k světáckému Ludvíku?

LIONNE (*stranou*)

Nyní se ještě pozdrím —

VÝSTUP PÁTÝ

LAMOIGNON *vejde.* PŘEDEŠLÍ.

LUDVÍK

Nejste v kostele, presidente? V tuto dobu vás tam obyčejně najíti může.

LAMOIGNON

Přivedlo mne, abych Vaši Majestátnost z Versaillu se vrátivší ve zdraví a v mladistvé kráse kvetoucí spatřil —

LUDVÍK

Nepřihodilo se nic nového za mé nepřítomnosti v parlamentu?

LAMOIGNON

Zřízení zemské stojí na tak pevných základech, že málo i změn i novin.

LUDVÍK

A pomyslete, Lamoignone, přece zapověděli moji radové a ministr nevinnou komedii, která pro vyrazení

obyvatelstva pařížského se měla na mém divadle představit!

LAMOIGNON

Vaše Majestátnost míni —

LUDVÍK

Tartuffa míním, od Molièra, básníka, kterého si vážím a vyznamenávám. Může-li to urazit jedinkou pobožnou duši, když se falešná ctnost na pranýř staví?

LAMOIGNON

Že se při té příležitosti čeho o Tartuffu dozvídám, mám jen Vaší Majestátnosti co děkovati. Divadlo je zcela mimo obor oněch věcí, na které hříšné moje oči pohlíží —

LIONNE (*stranou*)

Šibal!

LUDVÍK

Neuznáváte, jak trefná to látka, jak poučná a nevinná?

LAMOIGNON

Velice nevinná. Lituji jen ubohé deputace, které čekají v předsíni, aby Vaší Majestátnosti díky všech věrných poddaných vzdaly za potlačení Tartuffa —

LUDVÍK (*podiven*)

Delarive!

DELARIVE (*jde ke dveřím a otevře*)

LUDVÍK

Deputace — mně štěstí přáti, že jsem Tartuffa zapověděl? Haha! Ať vejde ten směšný průvod gratulantů! Kdyby tu byl Molière, zajisté udělal by z toho komedii!

VÝSTUP ŠESTÝ

DUBOIS. LEFÈVRE. CHAPELLE. PŘEDEŠLÍ.

LUDVÍK

Buďte vítáni, pánové, v Paříži. Dobrý Duboise, jak vy jste se octnul mezi těmito deputacemi? Jsem zdráv,

cesta mně dobře sloužila. Co pohlížíte tak vážně, Dubois? Snad mně nepřicházíte také děkovati, že jsem Tartuffa zapověděl?

DUBOIS

Sire, ve jménu všech lékařů pařížských —

LUDVÍK

Haha, Dubois? Zdá se mi, že jste se umluvili nikoli proti Molièrovi, — ne — s ním, abyste *mně* žert připravili.

DUBOIS

Sire, bez žertu, kam to má vésti, když si divadlo smí dovoliti v posměch uváděti každý stav, každou živnost, každé umění i vědu?

LUDVÍK

Dubois, vy co lékař chcete brojiti proti smíchu? Smích jediný jest lék, který z lékárny předeptsati se nedá!

DUBOIS

Molière, jak ze všeho viděti, má v úmyslu zponenáhla snížití každé umění, každou vědu. — Právě zase pracuje satiru proti lékařům. — Když klesne důvěra v lékaře, potom, Sire, přestane všecken mravní pořádek v státu. — Lidé budou padati jak muchy a špatně to bude potom vypadat s armádou Vaší Majestátnosti. —

LUDVÍK

Kde je Condé, kde je Turenne, aby mně na to odpověděli, zdali Molièrovy veselohry zbaví Francouzsko obyvatelstva! O! O! O! — A vy, Lefèvre, bojíte se, že se Molièrovými veselohrami zavede ve Francouzsku nebezpečná móda, by se nevedly pře?

LEFÈVRE

Sire, přicházím co poslanec rozhněvaného sboru soudnického. Právníci pařížští po mnoho let již cítili jedovaté šípy, které Molière ve svých komediích na ně metával. Ačkoliv těmito hádkami praxe jejich mnoho trpěla, mlčeli proto přece. — V Tartuffu zapomíná se ale Molière tak dalece, že strážníkům bitím vyhrožuje, když tito ve jménu zákona majetnost nedbalých dlužníků

právem zabavují. — Žádný stát, Sire, neobstojí, kde se strážím bitím hrozí. —

LUDVÍK

Pánové, kam to přicházíme? Nemusel-li jsem do omrzení se naposlouchati, že Racine, Corneille, Molière, Boileau a já, my dohromady že obnovujeme věk Augustův? — Kdo je tento pán?

DELARIVE

Chapelle, spoluúd Akademie.

LUDVÍK

Dost zle pro slávu akademika, když se na první pohled hodnost ta na něm nepozná. — Nepřicházíte snad ve jméno Aristotelovo?

CHAPELLE

Sire, když se Musám jednoho dne dostalo cti, že směly obléhati vznešené sny Vaší Majestátnosti —

LUDVÍK

Já líhám velmi nízko, milý Chapelle.

CHAPELLE

Když se Musám té cti dostalo jednoho dne sny vaše —

LUDVÍK

Já nespávám mezi dnem, Chapelle, — no a co se stalo tenkrát?

CHAPELLE

Tenkrát založila Vaše Majestátnost Akademii —

LUDVÍK

Ovšem, ovšem, pročpak jste do ní ještě nezvolili Molièra?

CHAPELLE

Sire, divadelního herce! Básníka frašek, který se pravidel nedrží. — Ve jménu těchto pravidel, ve jménu věčných těch zákonů krasomných stojím před Vaší Majestátností a prosím co nejvřeleji a nejpokorněji, aby milostivě oka svého obrátiti ráčila na zkažený nynější vkus a vznešenou ochranu a přízeň svoji odejmula literatuře, která se osměluje držeti více španělských, anglických a italských nežli věčně krásných pravzorů

řeckých a římských. — Ano Sire, tento Molière, místo co by ideálu sloužiti měl, sbírá látky svoje — na ulici, lidi, jakýchž každou chvíli potkáváme, uprášené, nečisté, tak je staví na jeviště a mluvíti je nechává řeči, Sire, řeči, které víc a více k obyčejné próze života klesají. O Majestátnosti, v Tartuffu přichází jedna scéna, kde licoměrný ten podvodník jedné ženské osobě šátek—

LAMOIGNON

Držte se věci!

LUDVÍK

Šátek?

CHAPELLE

Ano Sire, Tartuffe přibližuje se Elmíře s dvojsmyslným úmyslem —

LUDVÍK (*stranou*)

To je role Armandy!

CHAPELLE

Elmíra ho odstrkuje, on jí ale vysvětluje, že se Elmířina šátku jen proto dotknul, aby průmysl bavlnářský —

LAMOIGNON

Přicházíte do podrobností —

LUDVÍK

Jen ho nechte, presidente! Scéna zdá se býti originální —

CHAPELLE

Nebudu o scéně mluvíti, Sire, ani o vynálezu bavlny, ale o rýmu, který si autor přitom dovolil udělati a který je proti všem pravidlům metriky — vynechal totiž v jedné sloce devátou — né — ne — sedmou — né — přece devátou — nebo — né, ne, sedmou slabiku. Akademie napsala o tomto předmětu zvláštní památní spis, v němž se o tom obšírně jedná a který tuto Vaší Majestátnosti co nejpokorněji podávám a k brzkému přečtení doporučuji.

LUDVÍK (*vezme podávaný mu foliant a položí ho na stůl*)

Oh, já přečtu malou tu brožurku, co nejdřív začnu číst! Jsem velký přítel čtení! — Tedy celá armáda proti jedné

veselohře! Pane presidente, obracuji se k vám. Pohružte se v duši vašeho pána, rozvažte postavení moje k času, prozkoumejte nejtajnější myšlenky moje a potom rozhodněte jednoduše nad osudem Tartuffa — tak, jak si to sám přeji —

LAMOIGNON

Sire — já — o Tartuffu?

LIONNE (*stranou*)

Obrací se na Lamoignona! Postavení mému co ministr hrozí nebezpečností —

LUDVÍK

Mám zde ještě některé záležitosti. (*Hledá v papírech a mluví přitom s Delarivem.*)

LAMOIGNON a LIONNE

Majestátnosti!

LUDVÍK

Mluvte s těmi pány, Lamoignone!

LIONNE

Pánové, — slyšíte —

LUDVÍK

Nikoli, Lionne, Lamoignon! Já začínám Lamoignonovi důvěřovat —

LIONNE (*stranou*)

On obdrží moje místo —

LAMOIGNON (*stranou*)

Ministr — samovraždou!

LIONNE (*rychle*)

Sire, já rozumím nyní úplně vašim úmyslům. — Pánové, slyšíte, že Jeho Majestátnost jest příliš velikým ctitelem — krásných umění —

LAMOIGNON (*těž rychle*)

— a komedie, než aby zvědavosti obecnstva —

LIONNE (*opravuje*)

— vyražení obecnstva —

LAMOIGNON

— vyražení obecnstva představení odepřel, které —

LIONNE

— kterým —

LAMOIGNON

— od toho —

LIONNE

— skrze které —

LAMOIGNON

— od kterého —

LUDVÍK

Chválabohu, mám ještě rádčů, kteří hloubí mého srdce prozkoumali! Slyšeli jste, pánové, že záповěd ministra neschvaluji. Radím vám, radím i všem těm, kteří vás zplnomocnili, abyste směle do prvního představení Tartuffa šli a pochybnosti vaše vyrovnali hojným potleskem, zároveň s obecenstvem. A vy pane presidente, mějte mne omluvena, *já* Tartuffa zapověditi nemohu. Neboť, pamatujte si, pánové, ve všech dobách od chvíle, kdy království začalo nudit, počaly se republiky. A nezapírám, pánové, že je krásné býti králem Francie!
(*Odejde vlevo.*)

DELARIVE (*za ním*)

DUBOIS (*pohlíží dlouze na Lefévra, pak stručně*)

Dobré jitro! (*Odejde.*)

LEFÈVRE (*právě tak pohlíží na Chapelta*)

Dobré jitro! (*Odejde.*)

CHAPELLE (*právě tak na Lionna*)

Exelence, dobré jitro! (*Odejde.*)

LIONNE (*pohlíží na Lamoignona*)

Pane nástupce, — dobré jitro! (*Odejde.*)

LAMOIGNON (*sám a necítě se*)

On zůstane ministrem a vše je ztraceno! Zničen, obětován výsměchu Paříže a celého světa! Tartuffe jsem já! Orgon je Duplessis, Elmíra je Adéla — Molière, kdo tě uvedl v říši mrtvých? Svatý Rozume! Dej mi radu, (*sepne ruce*) snažně tě prosím, zchytralost rysí, moudrost hadí, mrštnost kočičí, shod' mi smyčku, třeba jen tenkou smyčku, a spletu z ní intriku —! Modlil-li jsem se kdy

falešně, kéž dnes upřímný pohled k nebesům mi přinese pomoc.

VÝSTUP SEDMÝ

MADELEINE. LAMOIGNON.

MADELEINE (*stranou*)

Vida, tu je opět můj Tartuffe! Je, probůh, vskutku do té role zblázněn!

LAMOIGNON (*mumlá, jako by se modlil*)

Kdybych mohl nějak vzbudit u krále nenávisť proti Molièrovi!

MADELEINE (*stranou*)

Hraje šestou scénu třetího jednání! Doznává nyní své hříchy a chce svého přítele Orgona dojmouti pokorou.

LAMOIGNON (*jako dříve*)

Satane, pomoz!

MADELEINE

Bravo, pane Tartuffe! Znamenitě —

LAMOIGNON

Co jest? Modlím se!

MADELEINE

Haha, právě tak Molière naznačoval při zkoušce toto modlení.

LAMOIGNON

Kdo jste? Nerušte mne v mé pobožnosti!

MADELEINE

Vedle Molièra jste nejznamenitější herec v celé Paříži. (*Stranou.*) Ale co to činím! Vždyť se prozradím — pozná-li mne —

LAMOIGNON

Hledme! To je — jako že jsem živ — Madeleina —

MADELEINE

Pst! Prst na ústa. Mlčet!

LAMOIGNON

Jak jste se sem dostala, milé dítě?

MADELEINE

Ve věci našeho obapolného přítele Molièra. Víte-li pak, že představení Tartuffa je zakázáno?

LAMOIGNON

Oh utěšte mne — (*opraví se*) — utěšte se, Jeho Veličenstvo právě ráčilo provozování té veselohry opět dovolit —

MADELEINE

Co říkáte, dovolit? To váš hlas —

LAMOIGNON

— vymohl odvolání zákazu! Nyní můžete dobýt všech srdcí v Paříži, vy — čertíku!

MADELEINE

Teď bych vás mohla líbat, objímat — nezdá se mi již, že jste tak hrozně ošklivý, — Tartuffe se bude hrát — vám k vůli?

LAMOIGNON

Lichotnice! Ale jak jste se dostala do těch šatů?

MADELEINE

Do těch šatů? — Nu, poněvadž jste pravý přítel Molièrův a protože milujete umění, poslyšte! Děvče, řekla mi Armanda, na scéně se ti asi sotva ještě podaří vystoupit, vezmi si tedy alespoň tenhle oblek královského pážete! — Ale — co to dělám — sedmý paragraf divadelního zákoníka zakazuje vynášení zákulisních tajemství!

LAMOIGNON

A psala — Jeho Veličenstvu — není-liž pravda — Jeho Veličenstvu — jenž Armandu ochraňuje — který ji laskyplnou paží ochraňuje — asi tak, jako já zde tebe objímám — ty můj zlatoušku!

MADELEINE

Chraň bůh! Nač to myslíte? — Něco takového by si pan Molière vyprosíl.

LAMOIGNON

Molière? Molière tě protežuje?

MADELEINE

Mne? Co to říkáte? To by si slečna Armanda vyprosila!

LAMOIGNON

Armanda — Molière — důvěrná korespondence —

MADELEINE

Ale nesmím mařit čas — můj pěstoun Mathieu má v úmyslu shromáždit všechny kořenáře z Paříže, aby slavnostním způsobem žádali Jeho Veličenstvo, aby odvolalo zákaz! Nyní má přijít a králi provolat slávu! Musím vidět přátele Molièrovy a Armandiny a o vás chci vypravovat, že jste zachránil Tartuffa! A až ho Molière zahraje po pětadvacáté, řeknu mu, že znám herce ze staré školy, který Molièra vystřídá a přijme jeho úlohu, a muž ten se pokládá za šťastného, že se mu budou jako Tartuffovi obdivovat nikoli čtyři stěny, nýbrž lidé z celého světa. (*Rychle odejde.*)

LAMOIGNON (*sám*)

Myšlenky tohoto dítěte jsou tak naivní, že by člověk mohl její hloupost považovat téměř za duchaplnost. A kdo to je? A kdo je Mathieu? Kdo jsou ti moji zrádci? Pobouřit lid — Což už není Bastily?

VÝSTUP OSMÝ

DELARIVE. LAMOIGNON.

DELARIVE (*ohlíží se*)

Vy ještě zde, pane presidente? (*Jde ke dveřím, otevře a dívá se do předsíně po Madeleině, ale nevidí jí.*) Podivno — odešel. —

LAMOIGNON

Hledáte to pážátko, barone? —

DELARIVE

Ovšem. Viděl jste je? —

LAMOIGNON

Byla to herečka Madeleina Bėjartová, nově engažovaný úd královského divadla.

DELARIVE

Jakže — jsem překvapen.

LAMOIGNON

Což jste to nepozoroval — na konturách její livroje?

DELARIVE (*stranou*)

Oh — jaké mají bystré oči ti ctnostní lidé!

LAMOIGNON

Malému pážeti byla tu dlouhá chvíle. Když slyšel, že Tartuffe dovolen, pravil mně: „O jak šťastný bude Molière! (*S důrazem.*) Příjmy z Tartuffa určeny jsou k sňatku našeho ředitele se slečnou Armandou.“ — Já neznám Armande, ani Molièra, povídám, aniž mne zajímají účely divadelní kasy, ale on dále ještě vypravoval, že druhý den po provozování Tartuffa Molière se slečnou Armandou se zasnoubí, dámou to, co hraje v Tartuffu Elmíru.

DELARIVE (*překvapen*)

Jakže? Molière s Armandou?

LAMOIGNON

Slyším zvoniti. — Musím odejíti a Boha za odpuštění prositi, že jsem se obíral tak dlouho světskými záležitostmi. Zdalipak i vy hříchů svých litujete? Jdu a vzpomenu na vás v modlitbě. (*Odejde.*)

VÝSTUP DEVÁTÝ

LUDVÍK ČTRNÁCTÝ. DELARIVE.

LUDVÍK

Přece konečně pokoj! Dostal posel dobrá ponaučení?

DELARIVE (*stojí zaražen*)

Sire, podíváte se, jako já se podivil. — Právě nyní jsem slyšel, představení Tartuffa že má zvláštní účel —

LUDVÍK

Jedná se tu o peníze?

DELARIVE

Má to býti věno, které Molière Armandě k jejímu sňatku darovati chce —

LUDVÍK

K jejímu sňatku? — Jakže? S kým?

DELARIVE

S Molièrem.

LOKAJ (*ohlašuje*)

Ředitel královského divadla žádá o milost, aby směl Vaší Majestátnosti poklonu složit —

LUDVÍK (*v rozpacích*)

Molière — Armande —

SLUHA (*otvírá*)

VÝSTUP DESÁTÝ

MOLIÈRE *radostně dojat.* PŘEDEŠLÍ.

LUDVÍK (*indignýrován*)

Molière! Co slyším? Molière, vy zamýšlíte —

MOLIÈRE

— Vaší Majestátnosti se poděkovati za zprávu, která mne nejšťastnějším člověkem učinila.

LUDVÍK (*rozmrzelý*)

Jak, Molière, je to pravda, že s představením Tartuffa tajné účely spojujete?

MOLIÈRE

Sire, jen zřejmý účel, ctnost ospravedlniti a pokrytství odkrýti.

LUDVÍK

To jsou jen řeči, fráze, nic než fráze! Já mám zcela jiné zprávy, a sice, že jste psal Tartuffa jen proto tak narážlivě, abyste si hodně lidí přilákal! —

MOLIÈRE

Dobře bylo by, Majestátnosti, kdybych si byl při všech svých kusech chvalitebný takový účel vytknul. — Sire, Tartuffa proto zapověděli, an prý je trůnu nebezpečným —

LUDVÍK

Já nemluvím o trůnu —

MOLIÈRE

— že je závadný proti pravidlům Aristotela —

LUDVÍK

Já nemluvím o Aristotelovi —

MOLIÈRE

Vaše Majestátnost odvolala záповěd — celá Paříž je v pohnutí —

LUDVÍK

Paříž by si mohla pokoje dáti.

MOLIÈRE

Obec pařížská přijde, aby Vaší Majestátnosti slávu provolala.

LUDVÍK

Obec ať ušetří mých uší! Molière, já si vás vážím, ale nelíbí se mně, že se mně do všech záležitostí mícháte. — Vy — nikoho nešetříte! — Půjde-li to tak dále, nejsem ani já před vámi jist!

MOLIÈRE

Majestátnosti!

LUDVÍK

Ano! — Můžete zapřít, že s provozováním Tartuffa jen proto tak spěcháte, poněvadž —

MOLIÈRE

— poněvadž do Lyonu jeti zamýšlím a že bych rád novým kusem s Paříží se rozloučil —

LUDVÍK

To není jediná příčina — vy máte hlubší zámysly — zamýšlíte okolnosti vaše jinak změnit —

MOLIÈRE

Jakže, Majestátnosti, vědomost toho že by vás již byla

došla? — Ano, Sire, já miluji, miluji nejvěrnější, lásky nejhodnější učenci Mus, miluji žákyni moji Armandu a pokládám se za šťastna, že jsem zase milován —

LUDVÍK

Že jste milován? — Z příjmů Tartuffa chcete si domácnost zříditi — jak prozaické! Pro básníka jak prozaické! —

MOLIÈRE

Sire, všechny francouzské peníze mají na sobě obraz velmi poetického krále.

LUDVÍK

Molière, já vzal Tartuffa vašeho pod ochranu, proti lékařům, právníkům, akademikům, já i to připouštím, že se knězstvo kusem vaším uraženo cítit nemusí — — ale nyní přece jen slyším —

MOLIÈRE

Majestátnosti, odkud ta náhlá nedůvěra —

LUDVÍK

K čemu ten úchvat — ten spěch! — Jsou místa velmi choulostivá, ba závadná v Tartuffu.

MOLIÈRE

Majestátnost, v celku bude výborný —

LUDVÍK

Jak? I v scéně, kde s Elmírou hrajete? Jen se přiznejte — když vy Tartuffa hrajete a Armande Elmíru — s tím šátkem —, to je přece jen neslušná scéna — scéna, která přesahuje meze divadelní svobody. — Ano, chci se zasmáti, a rád se v divadle zasměji — ale nikoli na útraty (*zajíkne se*) — slušnosti.

MOLIÈRE (*usměje se*)

Sire, slušnosti?

LUDVÍK

Ano, scéna ta má cosi pikantního — připustím, že i vtípná, — ale je to přespříliš — a zkrátka, já ji nacházím — (*zajíkne se*) — nemravnou —

MOLIÈRE (*jako by s oblak spadl*)

Majestátnost — nemravnou?

LUDVÍK

Ano! — Kdopak se může podívat na takovou scénu bez zastydnutí? Není divadlo proto, aby se přítomné paní urážely dvojsmyslnostmi. Musíte uznat i sám, Molière, když se ku příkladu Armandě blížíte —

MOLIÈRE

Elmíře, Majestátnosti —!

LUDVÍK

Když jí řeknete: Já Molière, já —

MOLIÈRE

Já Tartuffe, Majestátnosti! —

LUDVÍK

Tartuffe nebo Molière, Molière nebo Tartuffe — je to přece jen v Paříži v roku 1667 — je to skutečný — šátek, jsou to skutečné ruce —

MOLIÈRE

Moje hra, Majestátnosti, bude tak slušná, jak jen možná!

LUDVÍK

Slušná nebo neslušná — já mám v takových věcech zkušenost, která mne neklame. (*Slyšeti zdáli hudbu.*) — Od kterého času trvá důvěrný váš poměr s Armandou?

MOLIÈRE

Dvě léta, co jsme si slovo dali.

LUDVÍK (*prudce dupne nohou*)

Dvě léta — to není pravda! — Ta falešná, licoměrná — —

MOLIÈRE

Sire —

LUDVÍK

Jděte! — Strojte svatbu! Svatbu prozaickou! — (*Stranou zlostně.*) — Dvě léta! —

MOLIÈRE

To nemohu dříve učiniti, až uvidím, jaký bude příjem z Tartuffa.

LUDVÍK

Lituji vás — počkáte si ještě!

MOLIÈRE

Jakže, Majestátnosti!

LUDVÍK

Nezapovídám Tartuffa, ale — co znamená ta hudba?

DELARIVE

Měšťanstvo pařížské blíží se Louvru, aby Vaší Maje-
státnosti za odvolání záповědi Tartuffa díky vzdalo.

LUDVÍK

Díky! Díky! To nemiluji. — To nechci! Přenáhlené to
jednání! Demontrace, které dělají zlou krev! — Ú-
toky na stát byly by mně lhostejné, neboť stojí pevně
můj stát. — Útoky na soudnictví opomítám, neboť
miluji spravedlnost, — církve se to netýká, neboť ne-
ochraňuje pokrytce, — na Aristotelu mně nezáleží,
toho ať si hájí Akademie — ale na čem mně záleží,
to je mravnost! — Ano, Molière, mravnost! Já ne-
zapovídám Tartuffa — to nikoli — ale — (*stranou*) co
dělat, abych času nabył? —

MOLIÈRE (*stranou*)

Co asi uslyším! —

LUDVÍK (*stranou*)

Ano, tak. (*Nahlas.*) Molière, pošlete mi exemplár vaší
veselohry a řekněte Pařížanům, že Ludvík Čtrnáctý
provozování Tartuffa ani nezapovídá, aniž dovoluje,
aby se ale spravedlnosti zadost učinilo, odhodlal se
Ludvík Čtrnáctý k nejtěžší pro něho oběti — on bude
Tartuffa čísti! — (*Pokyne Delarivu a odejde.*)

DELARIVE

Ubohý Molière, král rychle jedná, ale pomalu čte!
(*Odejde.*)

MOLIÈRE (*zavravorá, jako by do mdlob padnouti měl*)

Co asi krále — proti mně — popudilo?

(*Venku troubí se tuš a slyšeti je volání „sláva“. Obě křídla dveří
se otevrou. Je viděti poslanca.*)

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

MATHIEU *v polovojenské uniformě.* MOLIÈRE. *Naposled*
DŮSTOJNÍK.

MATHIEU

Sire, ve jménu měšťanstva pařížského (*vážně kročí ku-
předu a pokloní se*). Ah vy jste to, pane Molière! Kde
je král?

MOLIÈRE

Čte Tartuffa.

MATHIEU

Dovolen, nebo zapovězen? —

MOLIÈRE

Ve dvou letech se to snad rozhodne!

MATHIEU

Ve dvou letech? O zlomyslnosti! (*Jde k oknu.*) Vrátime
se tedy ihned domů. — (*Volá oknem.*) Pánové, ticho!
Král čte!

MOLIÈRE

Chcete se dostat do Bastily? — Jděte do divadla,
Mathieu, a vyřídte ve jménu mém, aby se dnešní diva-
delní cedule vydaly s černým okrajem. A když se budu
muset před obecnstvem ospravedlnit, proč jsem to
udělal, vstoupím před ně na jeviště, do záře světél
— a se slzavým okem jim vypravovat budu —

MATHIEU (*vytahuje šátek*)

Budeme — plakati —

MOLIÈRE (*vstoupne až k samým svítilnám*)

Současníci moji! Pařížané! Černé mocnosti zvítězily! —
Tartuffe, ve kterém jsem vám chtěl ukázat obraz po-
krytce, je zapovězen. Čí to ruka, v temnu se kradoucí,
černou rouškou nedůvěry zastřela nejjasnější oko Fran-
couzka, vím — vím i to —

MATHIEU

— že musíme zvítěziti — já roznítím galerie k vzteku —
dobydu hlavního svícnu —

DŮSTOJNÍK (*vešel a položil mu ruku na rameno*)

Pane!

MATHIEU

Co pravíte?

DŮSTOJNÍK

Co buřič a popuzovatel lidu pojďte se mnou —

MATHIEU

Na zavřené sedadlo? —

DŮSTOJNÍK

Ano pane, do Bastily!

MATHIEU

Jakže?

MOLIÈRE

Na čí rozkaz?

DŮSTOJNÍK

Na rozkaz pana presidenta Lamoignona —

MOLIÈRE

Lamoignon? — Ano! — Nyní nechť se to rozhodne!
Na dvěře vašeho vězení, Mathieu, na divadelní oponu,
do knihy dějin napíšu dnes večer co počátek boje tato
slova: Pařížané, chtěl jsem vám představití Tartuffa,
ale pan president nechce viděti na jevišti — (*s důrazem*)
— *sebe samého!* (*Všickni odejdou.*)

Opona spadne.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Byt Armandy v divadle. Vůkol leží všeliké toaletní a divadelní potřeby a maličkosti k obleku náležící, mezi jiným i turban a plášť turecký. V pravo a levo visí na rohatinách (Ständer) dvěma řadama pěkné šaty, které z obou stran opony tvoří, tak aby se mohl za ně schovati.

VÝSTUP PRVNÍ

LOUISON. LAMOIGNON. *Vejdou.*

LOUISON

Madeleina Bėjartova bydlí nyní zde u mé slečny.

LAMOIGNON

U Armandy — nevěsty velikého Molièra? Obydlí to je blízko divadla —

LOUISON

S dovolením, pane, je v samém divadle. Odtud vede chodba přímo do šatnice herců.

LAMOIGNON

Her —? — Ale slečna Madeleine nehraje snad dnes večer —?

LOUISON

Čeká dosud s prvním svým pokusem na Tartuffa. — Tu je! (*Odejde.*)

VÝSTUP DRUHÝ

MADELEINE. LAMOIGNON.

MADELEINE (*přichází z boční jedné strany, nesouc přes rámě šaty*)

Co vidím? — Přicházíte k Molièrovi, abyste vstoupil mezi královské divadelní herce?

LAMOIGNON

Vždy ještě ten podivný omyl chováš, roztomilé dítě!

MADELEINE

Co vás sem přivádí? — Chodíte sbírat na chudé herce? — My jsme ve velikých nesnázích. — Obecenstvo chce jen Tartuffa vidět a nenavštěvuje ani divadlo. Kdybych zítra vystoupila v jiném kuse, bylo by v divadle snad dvacet recesentů, ale ani pět lidí zdravého úsudku.

LAMOIGNON

Molière a Armande jsou v divadle? Četl jsem je na ceduli.

MADELEINE

Obecenstvo pozůstává z pětadvaceti osob. Ani útraty za osvětlení se tím nezapraví. Co žádáte?

LAMOIGNON

Rozmilá Madeleine, nehoda, která potkala vašeho přítele i vás, dojíámá mne velice.

MADELEINE

Spisy Mathieuovy jsou zabaveny.

LAMOIGNON

Smutné!

MADELEINE

Dům náš je zavřen.

LAMOIGNON

Velmi smutné!

MADELEINE

Kdyby mne nebyla Armanda velikomyslně přijala pod svoji ochranu —

LAMOIGNON

— byl bych já vás vzal do náručí a připravil vám krásnější los, takový, jakého jste hodna.

MADELEINE

Poníženě děkuju.

LAMOIGNON

Dovolte mně, Madeleino, abych se vás na něco zeptal. Jmeno Bėjart je vaše pravé?

MADELEINE

Jak vám to přišlo na mysl? Pokud se pamatuji, říkali mi

vždy Madeleina Bėjartová; bylo to ale také jméno příbuzné, která mne přijala za vlastní.

LAMOIGNON

Rodiče vám záhy umřeli — jak se jmenoval váš otec?

MADELEINE

To je tajemstvím, pane, které nemohu vyzradit.

LAMOIGNON (*stranou*)

Ona mne zradila Molièrovi, aniž mne znala. (*Nahlas.*)

Otec tvůj nezemřel přirozenou smrtí —

MADELEINE

Jak? —

LAMOIGNON

Matka tvoje zemřela za krátký čas po něm, a tvoje jméno je Madeleine Duplessisová.

MADELEINE (*plačíc kvapí k němu*)

Spravedlivý bože, vy znáte moje jméno, znal jste moje nešťastné rodiče?

LAMOIGNON

Ano, Madeleine, znal jsem otce tvého i matku tvou —

MADELEINE

O pročpak jste mi to hned neřekl? Otec můj než padl do zádumčivosti, velice miloval divadelní herce —

LAMOIGNON (*hněvivě*)

I jdi s tvými herci! Avšak (*lichotně*) povídej jen dále!

MADELEINE

Otec měl mnoho přátel. Já a sestra moje byly jsme ještě děti, když otec umřel; ale povídalo se nám, že byl milován a zbožňován od celého světa. Měl hodné i daremné přátele, neboť byl nesmírně bohat. — Jeden ale z jeho pochlebníků byl nejzlomyslnější, nejpodvodnější ze všech — bydlel v našem domě u rodičů — omámil je svým pokrytstvím a přetvářkou a konečně okradl otce o jmění i o život. — Potom, zanechav nás v bídě a zoufalství, odešel pryč. — Nyní má býti v Paříži velemocným státním úředníkem.

LAMOIGNON

A to všechno vypravovala jsi Molièrovi —

MADELEINE

Já? Molièrovi?

LAMOIGNON

Tys mu líčila svůj život, když tě přijímal k divadelní společnosti —

MADELEINE

Jak přicházíte k takové důmínce?

LAMOIGNON

Tys vypravovala mu příběh své rodiny a on z toho udělal v Tartuffu mravní obrázek nynějšího věku —

MADELEINE

Já že bych původkyní byla Tartuffa? Nikoli! Nikdy se Molière neptal po mém rodu —

LAMOIGNON

Nelžeš? —

MADELEINE

Takový nezpůsob! Co vám to napadá?

LAMOIGNON

Odpust, Madeleino, dcero mého nezapomenutelného přítele, — já patřil k nejvěrnějším přátelům tvého otce! Jak často jsem tě na kolenou houpával, tě líbal, když tvoje matka, tvoje krásná matka —

MADELEINE

Jak si můžete jen mysliti, že v Tartuffu osud mých rodičů vylíčen! Moji čistou matku nemůžete rovnat k Elmíře —

LAMOIGNON

Chraň bůh — — (*stranou*) Elmíra je celá matka, každé její hnutí. (*Nahlas.*) Ale pověz mi, dítě drahé, pamatuješ-li se ještě na jméno zlého nepřítele otcova?

MADELEINE

O dobře! Jmenoval se Jean Baptiste Lamoignon.

LAMOIGNON

Jakže — ty znáš —

MADELEINE

Ale mlčte, žádnému je nezjevte! Bojíme se, aby nás nevypátral. — Když rodiče umřeli, zavedla se proti

podvodnému tomu příteli pře. — Ale on vyhrál ve všech instancích. I obrátilo se potom za nás dvě sestry několik dobrých duší k zlému tomu muži, ale darmo. Namíste co by se byl starati měl o naše vzdělání, rozloučil nás a přenechal bídnému osudu. O sestře mé neslyšela jsem více a já seděla bych podnes v mé chalupě v Chalonsu, kdyby si mne nebyl bohatý měšťan pařížský, dobrý pan Mathieu, oblíbil a do Paříže s sebou vzal —

LAMOIGNON

Tak snad seznámil Molièra s látkou k tomu kusu Mathieu —

MADELEINE

Kam to myslíte, Mathieu zná mne jen co Madeleinu Bėjartovu, schovanku mé i jeho příbuzné —

LAMOIGNON (*stranou*)

Molière, Molière, s kým jsi v spojení? (*Hlasitě.*) Jsme sami?

MADELEINE

První kus je dohrán. Molière vždy odpočívá zde v Armandiném pokoji.

LAMOIGNON

Cože? V tomto pokoji?

MADELEINE

A právě přichází po schodech nahorů. —

LAMOIGNON

Pane na nebesích — ! —

MADELEINE

Čeho se bojíte?

LAMOIGNON

Setkání se zde s Molièrem. Mám své příčiny straniti se právě Molièra, a dokonce dnes. Probůh, skrejte mne!

MADELEINE

Ale jen kam? — Tamto za šaty. Jestli to oblek Armandy k Tartuffu —

LAMOIGNON

Jestli nás slyšeli! (*Hrozí jí.*) Mlčte, sice — (*vz. pamatuje*)

se) ne, ne, nikoli, můj sladký malý ochránce! (*Schová se za šaty.*)

VÝSTUP TŘETÍ

MOLIÈRE *v oděvu urozeného Siciliána.* PŘEDEŠLÍ. *Potom*
ARMANDE.

MOLIÈRE (*vchází volným krokem a umdlen*)

Kde je Armande?

MADELEINE

Chtěla se tam přestrojiti, pro poslední kus. — Balet již počal? Ah, vždyť je tu!

ARMANDE (*přestrojena za arkadickou pastýřku*)

Ah, Molière! Jak se daří dnešního večera?

MOLIÈRE (*posadí se a podepře hlavu o ruku*)

Právě tančí více noh na jevišti, než osob je v divadle. Smutný to večer. Nikdy neviděl jsem ještě tak prázdné divadlo.

ARMANDE

Oh, nezdá se být tak příliš prázdné —

MOLIÈRE

Toho jsou příčina bezplatné lístky, ani jeden zaplacený. Známt' já své příjmy.

LAMOIGNON (*stranou*)

I já mám bezplatný lístek, ale přijde mi draze.

MADELEINE (*opravuje na šatech*)

Jsem jako na trní —

MOLIÈRE

Ani spočísti se nedají všechny nesnáze, které jsou následkem takové záповědi. — Zvědavost obecenstva upne se na tento jediný předmět a vše, co mimo něj, nemá již pro ně té zajímavosti —

LAMOIGNON (*stranou*)

Chce ohlušiti svůj cit.

MOLIÈRE (*sedí*)

Ano, ano, povolání dramatika! Jaká to směsice radostí a bolesti, blaha a nevýslovného zoufání! Každému aby se zachoval, a lidé jsou tak rozdílní! Jinou žádají stravu vzdělanci nežli obecný dav, ale bez jednoty celku není prospěchu, není povzbuzení. — Závist divadelních básníků je sama v sobě zahanbující. — Na sta jich vyvěšuje výtvary své křičíce: Já, já, můj kus! Ne, můj kus! A z těch set sotva upotřebiti můžeš dvanáct kusů do roka! — — A odmrštění? — Mstí se! — Spolky jejich roztroušené jsou v učených společnostech, při časopisech, v kavárnách, v koridorech divadla i parteru, a běda jestli chybičku najdou v díle šťastnějšího soka! No, to bylo by ještě k snešení, poněvadž nám někdy přichází na pomoc zdravý úsudek obecnstva. Ale jak nestálé je i to někdy! S ohromným namaháním proklestit si musí nový kus cestu. Jednání za jednáním, výjev za výjevem dobýti musí bojem, a když je u konce, může jediný nepřítel celou tu namahavou práci spisovatelovu zmařiti.

ARMANDE

Molière, maluješ velmi černými barvami —

LAMOIGNON (*stranou*)

Nepiš Tartuffy!

MOLIÈRE (*vstane*)

Nech mne! Či jsem nedožil se toho, že lidé kusy moje vypískali proto, že jsem pozdraviti jich opominul? — Není-liž lidí, kteří se zlobí, že nenosím takový klobouk jako oni, takových, jimž ani nos můj nezdá se býti na pravém místě? — Vše na mně nenávidí, chod, oděv, i výraz tváře praví že mám nelidský. — A ke všemu tomu zármutku ještě ta záповěd! —

LAMOIGNON (*stranou*)

Jestli mne v tom vzteku tu najde, jsem ztracen.

MADELEINE

Až se trochu zotavíte, začnete jinou práci a zapomenete na Tartuffa.

MOLIÈRE

Milé dítě, přes mrtvoly kráčí se nevesele. A vůbec —
LAMOIGNON (*stranou*)

Přes mrtvoly? On mne ještě zabije.

MOLIÈRE (*ke šatům se obrací*)

Co je to za oděvy? Pamatuji se. Šaty smuteční jsou to
k pohřbu Tartuffa.

MADELEINE (*stranou*)

On ho najde. — Bože — nyní —

DIVADELNÍ SLUHA (*volá rychle dveřmi*)

Právě přišla Jeho Majestátnost do lóže. (*Odběhne.*)

VŠICKNI

Král?

MOLIÈRE

Do prázdného divadla? — No, nechť vidí, co se stane
z divadla jeho, když poslouchati bude návody pokrytců.
Aneb Armande — Nikoli, ne, nechci na to myslit. —
Ach, žerty tropiti, když srdce krvácí, — smáti se, když
oko slzy lije, — to patří také k oněm uměleckým vý-
tvorům, za něž se u kasy neplatí, a k tajnostem, jež
nevyzkoumal ještě žádný kritikus. (*Chce odejít. — Někdo
klepá.*) Jako by někdo klepal?

ARMANDE (*prosebně*)

Molière!

LAMOIGNON (*stranou*)

Na mou věru. — Společnost se rozmnožuje. — (*Zase
je slyšet klepání.*)

ARMANDE (*stranou*)

Moje tušení! — Madeleine, podívej se, kdo to je!

MADELEINE

Mně je tak ouzko — (*Zase klepá.*)

MOLIÈRE

Armande? — Kdo překvapuje tě návštěvou tak tajem-
nou?

ARMANDE (*stranou*)

Kdyby to — (*Odhodlaně.*) Molière! Já bych si přála,
aby to byl jeden z mých někdejších zbožňovatelů —

MOLIÈRE

Armande!

ARMANDE

Proč ne? Lionne nebo Lefèvre!

MOLIÈRE

Ha, nebo král!?

LAMOIGNON (*stranou*)

Nebesa!

ARMANDE

Ano, abych tě potrestala za tvoji žárlivost, přála bych, aby to byl král! Schovala bych tě tamto za moje šaty —

LAMOIGNON (*stranou*)

Já vlezu do některé z těch znesvěcených sukni —

MOLIÈRE

Armande? — Tedy ještě!

ARMANDE

Otevři, Madeleine, a odejdi! Molière, nekonečnou tvoji žárlivost — já ji musím zhojiti. (*Schovává Molièra mezi šaty na levé straně.*)

MOLIÈRE (*zdráhaje se*)

O, nyní se mi vše vyjasnuje!

ARMANDE

Otevři, Madeleine, a odejdi! —

MADELEINE (*jde pomalu, ohlížejíc se, a otevře*)

Zmatek nad zmatek. To vezme zlý konec!

VÝSTUP ČTVRTÝ

LUDVÍK. PŘEDEŠLÍ.

LUDVÍK (*bez pláště, jen v šatu, vejde*)

MADELEINE (*se lekne, udělá poklonku a odběhne*)

ARMANDE (*stranou*)

Král! — To jsem očekávala.

LAMOIGNON (*stranou*)

On to!

MOLIÈRE (*stranou*)

Tedy přece! Haha! O hadí plemeno!

LUDVÍK (*ještě v pozadí*)

He! Co tu děláte? Jdeme po návratu svém zase jednou do divadla, hledáme Molièra, nudíme se v prázdném domě, nikdo nás nevítá, musíme tedy sami přijít k vám.

Armande, jakkoli to nemilé snad bude paní Molièrové

ARMANDE (*málo si ho všimá a koketně obírá se jen svojí garderobou stranou*)

Velkou vzala jsem na sebe úlohu! (*Nahlas.*) Vaše Majestátnost zachovala v paměti znalost místnosti, jako každý polní vojevůdce —

LUDVÍK

Pamatujete mne na ztracené bitvy — paní Molièrová.

ARMANDE

Majestátnost vždy předstíhuje čas. — Název paní Molièrová dostávám také před časem.

LUDVÍK

Posadím se, milá Armande; je to táž sesle, v níž jsem sedával a zkroušeně poslouchával, když jste mi držela kázání. — Je to vpravdě stolice starosti! —

MOLIÈRE (*stranou*)

Ba věru — stolice starosti!

LAMOIGNON (*stranou*)

Myslím, že tam Molière sedí, a já zde musím stát.

LUDVÍK

Armande, po mé poslední porážce nebyla byste asi očekávala, že mne zde uvidíte?

ARMANDE (*odvrátí se od něho; úsečně*)

Byla bych se domnívala, že se Vaše Majestátnost zabývá čtením Tartuffa —

MOLIÈRE (*stranou*)

Ani se naň ještě nepodíval!

LUDVÍK

Přečetl jsem již titul, seznám osob a první scénu! Zdá se, že je ta veselohra jedna z lepších vašeho pana manžele —

MOLIÈRE

Armande!

ARMANDE

Proč ne? Lionne nebo Lefèvre!

MOLIÈRE

Ha, nebo král!?

LAMOIGNON (*stranou*)

Nebesa!

ARMANDE

Ano, abych tě potrestala za tvoji žárlivost, přála bych, aby to byl král! Schovala bych tě tamto za moje šaty —

LAMOIGNON (*stranou*)

Já vlezu do některé z těch znesvěcených sukni —

MOLIÈRE

Armande? — Tedy ještě!

ARMANDE

Otevři, Madeleine, a odejdi! Molière, nekonečnou tvoji žárlivost — já ji musím zhojiti. (*Schovává Molièra mezi šaty na levé straně.*)

MOLIÈRE (*zdráhaje se*)

O, nyní se mi vše vyjasnuje!

ARMANDE

Otevři, Madeleine, a odejdi! —

MADELEINE (*jde pomalu, ohlížejíc se, a otevře*)

Zmatek nad zmatek. To vezme zlý konec!

VÝSTUP ČTVRTÝ

LUDVÍK. PŘEDEŠLÍ.

LUDVÍK (*bez pláště, jen v šatu, vejde*)

MADELEINE (*se lekne, udělá poklonku a odběhne*)

ARMANDE (*stranou*)

Král! — To jsem očekávala.

LAMOIGNON (*stranou*)

On to!

MOLIÈRE (*stranou*)

Tedy přece! Haha! O hadí plemeno!

LUDVÍK (*ještě v pozadí*)

He! Co tu děláte? Jdeme po návratu svém zase jednou do divadla, hledáme Molièra, nudíme se v prázdném domě, nikdo nás nevíta, musíme tedy sami přijít k vám.

Armande, jakkoli to nemilé snad bude paní Molièrové

ARMANDE (*málo si ho všimá a koketně obírá se jen svojí garderobou stranou*)

Velkou vzala jsem na sebe úlohu! (*Nahlas.*) Vaše Maje-
státnost zachovala v paměti znalost místnosti, jako
každý polní vojevůdce —

LUDVÍK

Pamatujete mne na ztracené bitvy — paní Molièrová.

ARMANDE

Majestátnost vždy předstíhuje čas. — Název paní Mo-
lièrová dostávám také před časem.

LUDVÍK

Posadím se, milá Armande; je to táž sesle, v níž jsem
sedával a zkroušeně poslouchával, když jste mi držela
kázání. — Je to vpravdě stolice starosti! —

MOLIÈRE (*stranou*)

Ba věru — stolice starosti!

LAMOIGNON (*stranou*)

Myslím, že tam Molière sedí, a já zde musím stát.

LUDVÍK

Armande, po mé poslední porážce nebyla byste asi
očekávala, že mne zde uvidíte?

ARMANDE (*odvrátí se od něho; úsečně*)

Byla bych se domnívala, že se Vaše Majestátnost zabývá
čtením Tartuffa —

MOLIÈRE (*stranou*)

Ani se naň ještě nepodíval!

LUDVÍK

Přečetl jsem již titul, seznám osob a první scénu! Zdá
se, že je ta veselohra jedna z lepších vašeho pana
manžele —

MOLIÈRE (*stranou*)

On četl již *jednu* scénu!

ARMANDE

Ve dvou hodinách přednesl by Molière Vaší Majestátnosti celý kus.

LUDVÍK

Ne, ne! Nemiluji předčítání — mám příliš nepokojnou krev. Ne, ne, avšak doufám, že uhlídám Tartuffa jednoho dne na jevišti —

MOLIÈRE a LAMOIGNON (*stranou*)

V den soudný!

LUDVÍK

Nejste sama?

ARMANDE

Nejsem, Majestátnosti! Šaty moje okolo mne vzdychají a žalují — tu těch pět skvostných oděvů, co se měly skvíti zejtra v Tartuffu.

LAMOIGNON (*stranou*)

Kdyby se raději držela své role a nemluvila o šatech!

LUDVÍK

Škoda, věru škoda! Vyhlížela byste v nich rozkošně a líbila se —

ARMANDE (*chladně*)

Vaše Majestátnost asi malou pozornost na to obraceti bude, jestli se komu líbím neb nelíbím —

LUDVÍK

Jak to?

ARMANDE

Živé účastenství, jakého před časem — jak se mi zdálo — u Vaší Majestátnosti jsem vzbudila, mělo, jak vidím, krátkého trvání —

LUDVÍK

Řekněte city lásky a přátelství? —

ARMANDE

Oh, kdy by byl v srdci vašem cit takový pro mne býval, Sire? —

LAMOIGNON *a* MOLIÈRE (*stranou*)

Jaká to koketerie!

LUDVÍK

Armande, vy jste jednala se mnou tak chladně, že mne to konečně muselo urážet. — Před dvěma roky vystoupila jste, když byl Molière schopnosti vaše vzdělal, poprvé na divadle. — Hra vaše mne okouzila. — Hledal jsem osobní vaši známost. — Milostnost vaše upoutala moje srdce. Někdy se mi zdálo, že vám není lhostejnou láska králova, — někdy zase splácela jste vroucí moji oddanost příkrou chladností — a když jsem znovu, osmělen vámi, doufati počal, — tu stanete se vy paní Molièrovou —

ARMANDE

Kdo to praví?

LUDVÍK

Armande, nerozhodlo srdce vaše, nejste ještě odhodlaná?

ARMANDE

Když mne Molière poznal, byla jsem chudý, opuštěný sirotek. On se mne ujal, vychoval mne, vzdělal a později zamiloval. Jediná chyba u něho je — nesmírná žárlivost —

LAMOIGNON *a* MOLIÈRE (*stranou*)

Jak se zdá — není bezdůvodná! —

LUDVÍK

Jak nepokojné je to obydlí! Že Molière žarlí a na koho? Snad na všechny, na mne ale stěží? —

ARMANDE (*koketně*)

Ubližujete mi, Majestátnosti!

LUDVÍK

Že ubližuji? Armande, je dnes cosi ve vás, co mně více smělosti dodává, než jsem kdy k vám míval —

MOLIÈRE (*stranou*)

Ona mne zblázní!

LAMOIGNON (*stranou*)

Kdybych jen v jistotě byl, — zde bych se mohl něčemu
přiučit.

LUDVÍK

Ptám se vás na dobré vaše svědomí: je mínění vaše
opravdivé státi se Molièrovou chotí?

ARMANDE

On je takřka můj poručník — přeje si toho — pro-
následuje mne — stojím osamělá na světě —

LUDVÍK

O Armande, zachovejte se těm, kteří vás milují! Buďte
mně tou, kterou býti tolikráte jste mi již odepřela! —
Mlčíte? —

MOLIÈRE a LAMOIGNON (*stranou*)

Ona mlčí!

LUDVÍK

Proč neodpovídáte, Armande? O mluvte! U koho na-
jdete mocnější ochrany, než je ochrana králova? —
Váháte? —

MOLIÈRE a LAMOIGNON (*stranou*)

Ona váhá!

ARMANDE

Sire, náhlé překvapení — změna okolnosti —

LUDVÍK

Nechte si na čas — rozmyslete si moje přání. — Slyším
šumot — nejsme zde jistí?

ARMANDE

Druhé jednání baletu začíná — co nevidět mne Molière
zavolá —

LUDVÍK

Odejdu; ale dejte mi zítra znamení, abych věděl, zdali
vás po představení zde najdu —

ARMANDE

Zítra budu celý den zaměstnaná zkouškami. Molière
trápí mne ustavičně svými rolemi —

LUDVÍK

Stavte se nemocnou!

ARMANDE

To jmenuje divadelní nemocí. — Ale něco mi napadá —
dám vám znamení mezi hrou —

LUDVÍK

Mezi hrou?

ARMANDE

Ano. Obecenstvo kolikráte netuší, že herec na jevišti
dvě role hraje — jednu pro obecenstvo, druhou sám
pro sebe se známou osobou v divadle.

LUDVÍK

Znamenité!

ARMANDE

Zítřka po představení, budu-li jista, že Molière nepřijde,
— budu očekávati Vaši Majestátnost zde. — Musím
Molièra pozlobit, aby nepřišel.

LUDVÍK

Výborně!

ARMANDE

Než se počne hráti, začnu hádku skrze obleky; a když
máme nějakou rozepři spolu, to nikdy nepřijde. —
Když se mi lest podaří, mohla bych —

LUDVÍK

— dát mi znamení něčím na vašem obleku. — Modrým
šátkem — kdybych se měl šťastným státi — nemyslíte
modrým?

ARMANDE

To nemůže být — v té roli, co zítřka hraji, nemůže se
šátku upotřebiti —

LUDVÍK

Tedy něco jiného —

ARMANDE

Šátek byl by ovšem nejvhodnější a nejpohodlnější —

LUDVÍK

Cožpak není kusu, kde by se šátku upotřebiti mohlo?

LAMOIGNON (*stranou s úzkostným výrazem*)

Šátku?

ARMANDE

V kuse Škola paní mohlo by se šátku upotřebiti, ale kus ten nemůže se dávat pro některé mezery v naší společnosti. — Někdo přichází — bože!

LUDVÍK (*dupne*)

Navrhněte tedy přece kus, který by se hned dávatí mohl a v němž by modrý šátek byl.

ARMANDE

Sire, Tartuffe!

LUDVÍK

Tartuffe? —

ARMANDE

To je jediný kus, ve kterém šátek upotřebiti mohu. Již zvonili — ani okamžení nemám času. — Vidíte, Sire, že to nemůže býti —

LUDVÍK

Co nemůže býti — Tartuffe? Hm, hm, Tartuffe je hotov — každou hodinu se může dávat —

ARMANDE

Tartuffe? — Sire, rozvažte, Tartuffe!

LUDVÍK

Ovšem — ovšem, Tartuffe — Molièrova zpropadená řeč k obecnstvu — Lamoignon — ctnostné spolky — ale Turkyně, arkadické pastýřky nemají šátků — kvůli tomu šátku musel by se dávatí přece jen Tartuffe —

LAMOIGNON (*ztrne; stranou*)

Cože? —

MOLIÈRE (*sleduje hru Armandy s blaženou napnutostí*)

ARMANDE

Ale považte, Sire, Tartuffa?

LUDVÍK

Ovšem, ovšem — pamatuji se — jsou v tom některé závady! — No, nechťsi! Či přestanu proto býti králem francouzským, když se hráti bude Tartuffe?

ARMANDE

Lékaři —

LUDVÍK

Ah lékaři —

ARMANDE

Právníci —

LUDVÍK

Ah právníci —

ARMANDE

Nemravná scéna s šátkem —

LUDVÍK

S šátkem? — Na to jsem zapomněl! Toť je nejlepší scéna v celém kuse. Tu máte nejlepší příležitost všechno mi říci, aniž byste si potřebovala jakého násilí činiti. Bude-li šátek žlutý, tedy zítra večer nepříjdu! Bude-li modrý, tedy se podařila vaše lest, Molière nepříjde, večer bude náš a já stanu se nejšťastnějším člověkem! A nyní vás opustím, Armande, milostný můj anděli! (Odejde.)

ARMANDE (*vyprovází ho velmi laskavě až ke dveřím. Jak za ním zavře, pustí se do smíchu tleskajíc rukama*)

MOLIÈRE (*radostí a zahanbením zardělý vyjde ze skrytu*)

Armande! Je-li možno! Tys zachovala Tartuffa —

ARMANDE

No, žárlivče?

MOLIÈRE

Radost přemáhá mne — jsem u vytržení! — Armande! Rozkošné, spanilé ty stvoření! (*Okamžení drží ji v objetí.*)

A nyní ven k shromážděné naší společnosti, bychom jí oznámili radostnou zprávu, že je Tartuffe zachráněn — zachráněn láskou! (*Oba odejdou.*)

(*Lamoignon vymotá se z šatů a ztrnule okolo sebe se ohlíží. — Delší přestávka.*)

LAMOIGNON (*všecek u vytržení*)

Co zosnovalo moudré vypočtení všech okolností, co společná práce učenců a oprávněných stavů celého Francouzka — státní událost —, zmařilo kus fulárdu — koketerie divadelní herečky!

MADELEINE (*rychle otevře*)

Tuť jste! Co jsem se nastrachovala o vás. V divadle je plno plesu a jásání. — Tartuffe je zachráněn. — (*Slyšeti za scénou hučení hrozících hlasů.*) Slyšíte ten hřmot?

LAMOIGNON

Co to znamená?

MADELEINE

Pracovníci viděli muže, který před týdnem napovědovi knihu Tartuffa ukradl. — Je prý v domě — hledají ho všude. (*Hřmot stává se hrozivějším.*)

LAMOIGNON

I to ještě —

MADELEINE

Nebesa — jaké to tušení! — Nyní pochopuji, jak jste mohl nazpaměť uměti Tartuffa — nešťastníku! —

LAMOIGNON (*třesa se*)

Zbožňování Molièra — úcta k jeho veleduchu — studium zdrojů —

MADELEINE

Upokojte se. Vysvobodím vás za to, že jste byl přítelem mých rodičů! (*Sejme mu vlásenku.*) Tuto vlásenku může potřebovati Molière zítra k Tartuffu! Zde je plášť! Zde turban. (*Oblékne do toho Lamoignona.*) Nyní budou myslet, že jste divadelní herec. Provedu vás co muslima přese všechna nebezpečství!

LAMOIGNON (*co Turek*)

Ach! Daleko to přišlo ve Francouzsku! Křesťanství je vyhlazeno a spravedliví se musí odříkati víry! (*Oba odejdou.*)

Opona spadne.

JEDNÁNÍ PÁTÉ

Jevišťe představuje předpokojí královské lóže. V popředí pokoj — skoro jak koridor — osvětlen korunním svícem. Zrcadla. — Sesle. — Zadní stěnu tvoří opona ze dvou dílů, uprostřed stažená. — Když se rozevře, viděti v zdělené perspektivě podprsni zed (Brüstung) lóže královské — a za ní, docela v dáli, do divadla. Opona u lóže z počátku je stažená.

VÝSTUP PRVNÍ

MOLIÈRE.

MOLIÈRE (*ustrojen již pro divadlo co Tartuffe a nápadně podoben Lamoignonovi, vstoupí a dívá se do zrcadla*)

Podařila se ta natvářka! — Kde jen Madeleina tu vlásenku vyslídila! Jako by schválně dělaná byla pro Tartuffa. — Přiblížilo se tedy okamžení, na které jsem s toužebností čekal, okamžení nikoli pomsty, ale — odplaty. — Od třech hodin již tlačí se obecenstvo v ulicích a při kase sotva že komisaři pořádek udrží. Tak je mi tesklivo, jako vojínu před bitvou. — Kdyby Armande přece modrý šátek měla — ne ne, ona pomůže mi vítězství dobyti v boji, který jsem jen kvůli ní podnikl. — Ona! Ona je dcera Duplessiova! Jí děkuju za látku k Tartuffu. — Tamto je lóže princů — tuto lóže královská. V několika minutách shromáždí se tuto v předpokojí — milostníci královští. — (*Rozevře oponu.*) Tu odtud bude se dívati král na Elmíru Duplessovu a třásti se bude — jako já. — Odpočinu si ještě trochu — zde mne nikdo vytrhovati nebude! — Proč by nemohl také jednou divadelní herec odpočinouti si na sesli královské, když neopovrhne král odpočinutím na sesli divadelní herečky! (*Vejde do lóže, opona lóže zavře se za ním.*)

VÝSTUP DRUHÝ

DUBOIS. LEFÊVRE. *Potom* CHAPELLE. *Konečně* LIONNE
a DELARIVE.

DUBOIS

Člověk musí utéci do koridoru — aby dýchatí mohl.

LEFÊVRE

Dívaldo naplňuje se pod samý strop —

DUBOIS

U kasy přišli prý lidé k pomačkání a rozličným úrazům —

LEFÊVRE

Důkaz to, že lékaři neměli příčinu stěžovati si na Tartuffa —

DUBOIS

Při satiře na právníky očí z vás nespustím —

LEFÊVRE

Král vzal deputace, které proti Tartuffu byly, všechny do své lóže. Neštěstí naše dopomohlo nám k veliké cti.

Aha! Vidíte váženého našeho přítele Chapella?

DUBOIS

Zdá se býti pohroužen v hlubokomyslném rozpočítání.

CHAPELLE (*hluboce zamýšlen počítá na prstech*)

LEFÊVRE

Vypočítáváš Molièrův příjem, vážený příteli? —

DUBOIS

Či počet hlav — já počítám ke dvěma tisícům lidí —

CHAPELLE

Vypočítávám, kolik let ještě francouzský vkus trvati může, když se takto pokračovati bude.

DUBOIS

Dokud básnit budou akademikové, není k očekávání, abychom častěji viděli tak plné divadlo jako dnes. —

LEFÊVRE (*ironicky*)

Pomyslete, Dubois, látka Tartuffa je Chappellova — on první měl myšlenku vystaviti na jeviště pokrytce.

CHAPELLE

Ano, to je pravda. Byla to moje původní myšlenka.

DUBOIS

Ministr a komoří! —

(*Lionne a Delarive vstoupí.*)

DELARIVE

Jeho Majestátnost nezdrží se již dlouho —

LIONNE

Podepisoval jen ještě nařízení k propuštění oněch nepokojníků, kteří pykali v Bastile vášnivé zastávání Tartuffa, který že se přese všechno to přece dává, pochopiti nemohu —

CHAPELLE

Na štěstí je kramář v koření Mathieu na rozkaz presidenta Lamoignona vyjmut. Tento Mathieu je jeden z nejhorších tleskačů, lidí to pravému umění velmi nebezpečných —

LEFÊVRE

Lamoignon? — Je to tedy pravda, že od té doby, co Molière držel řeč k obecnstvu, Tartuffa na sebe potahuje. — Ve spisech Mathieua našel se dokument, v němž se dokazuje, že pravé jméno Madeleiny — Duplessis je.

LIONNE a DUBOIS

Duplessis?

LEFÊVRE

Jméno oné nešťastné rodiny, o níž nám Molière s neobyčejnou vášnivostí vypravoval. — Tyto dni přehledávaje staré úřední spisy, našel jsem v nich, k nemalému překvapení — velmi urputně vedenou při, kterou vedly děti Duplessovy před dvanácti as neb čtrnácti léty — proti Lamoignonovi —

VŠICKNI

Lamoignonovi!

DELARIVE (*u opony*)

Jak nepokojné je obecnstvo! — Jak hlučné! Člověk by myslel —

VÝSTUP TŘETÍ

MOLIÈRE *vystoupí*. PŘEDEŠLÍ.

VŠICKNI

President!

LIONNE

Věru on! — Divím se, vy v divadle?

DELARIVE

Nedostalo se ještě divadelním hercům královským cti, aby kdy byli přivábili pana presidenta Lamoignona —

LEFÊVRE (*stranou*)

Není pochybnosti, on je Tartuffe!

MOLIÈRE (*v rozpacích*)

Oblékl jsem vskutku presidenta?

DUBOIS (*stranou*)

Mluví zmateně.

CHAPELLE

Pane presidente, ubezpečuji vás, že všechny síly svoje vynaložím, abych tuto satiru Molièrovu jak náleží ve všech časopisech rozebral. Přesvědčíte se, že je ve Francouzsku ještě pér —

MOLIÈRE

— husích —

CHAPELLE

Husích?

LIONNE (*stranou*)

Opravdu — zdá se, jako by nebyl při sobě. (*Hlasitě.*)

Pane presidente, záleží vám mnoho na osudu rodiny Duplessisové —

Duplessisové —

LEFÊVRE

Bezpochyby vám známo bude, že Madeleina, mladá herečka, co dnes poprvé vystoupiti má, jedna z dcer Duplessisových je?

MOLIÈRE (*užasne*)

Jakže?

LEFÊVRE

V spisech Mathieuových, kterého jste zatknouti dal, —

dokazuje se, že jste v domě rodičů tohoto děvčete —

MOLIÈRE

Rodičů? Madeleina byla by sestra Armandy? — Nebesa! — Slyším zvonec napovědy — první znamení — zpráva o Madeleine — Ha! — V třetím jednání, pánové, se uvidíme! (*Odběhne.*)

VŠICKNI (*pustí se do smíchu*)

Molière!

CHAPELLE

Molière jakožto Tartuffe!

LIONNE

Podivuhodný! Vtělený president!

LEFÊVRE

Není pochybnosti, Lamoignon je Tartuffe — Lamoignon je (*stranou*) podvodný přítel Duplessisův!

DELARIVE

To bude největší Molièrova role! — Podívejte se jen na to lidem přeplněné divadlo! Pojdte! Na okamžení! (*Rozevře oponu.*)

VŠICKNI (*kráčeji pozvolna do lóže, zůstanou ale v pozadí. Opona se za nimi zavře.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

LAMOIGNON *vstupuje opatrně. Později PŘEDEŠLÍ.*

LAMOIGNON

Již tedy uzavřeno a bez zázraků odvoláno nebude. — Celá Paříž je v pohnutí — každý viděti chce ctnostné pokrytce na jevišti! — Narážlivá slova jízlivé té satiry — zaznamenávají se a při jistých příliš do oka padajících scénách vypukne přenesmírný jásot! Interdikt nemine všecy ty, co na komedii šli, — ale pro dnešní večer přijde již pozdě. — A všechno to — rád byl bych vyradil králi intriku, kdybych ji nebyl slyšel na tak nebezpeč-

ném místě. — Tudy musí jíti — kdybych se odvážil —
zde jediné bezpečné je místo v celém domě —
(*Předešlí vycházejí z lóže.*)

LIONNE

Ah Molière! Dejte si na čas!

DELARIVE

Pohled na tak plné divadlo, Molière, má cosi okouzlu-
jícího —

DUBOIS

To množství očekávajícího lidu, Molière —

LEFÊVRE

Zdáte se býti všecek zaražen nad tím, že Madeleine
Béjartova vlastně Madeleine Duplessisova je. —

LAMOIGNON (*stranou*)

Nebesa! Oni mne drží za Molièra!

CHAPELLE

Ovšem, pane Molière, vy jste si látku k Tartuffu ne-
vymyslí, slyším, že je to opravdivý příběh, který nám
v něm ukazujete —

LAMOIGNON

Za koho mne držíte?

DELARIVE

Za největšího básníka, kterého má Francouzsko v ko-
medii, za nejpravdivějšího mravolícítele svého času,
za vzor pozdějším věkům —

LIONNE

Ano Molière, kdybyste chtěl šetřiti úradů —

DUBOIS

Molière, kdybyste chtěl šetřiti lékařů —

LEFÊVRE

Molière, kdybyste chtěl šetřiti notářů —

CHAPELLE

Molière, kdybyste chtěl šetřiti akademiků!

LAMOIGNON

Pánové, já jsem president Lamoignon!

LIONNE

Podoben jste mu nápadně —

DELARIVE

Věrná jeho kopie!

DUBOIS

S jáсотem vás přijmou!

LEFÊVRE

Strach a rozpačitosť zlosyna tak pravdivě se odznačuje ve vašem obličejí, jako byste vskutku stál vedle mladé selky z Limoges a s ní rozprávěl o průmyslu bavlnářském —

LAMOIGNON

Chcete mne zblázniti?

DUBOIS

Takovýto výbuch zlosti bude vám náramně slušeti, až se hanebnosti, kterých jste natropil v domě ubohého Duplessis, odkryjí, až duch vámi zklamané Adély a hlasy opuštěných dětí, které jste donutil, že si výživu hledati musely při divadle —

(*Začíná se hrát ouvertura za scénou.*)

DELARIVE

Ouvertura počíná —

VŠICKNI (*stranou*)

Král! —

VÝSTUP PÁTÝ

LUDVÍK. PŘEDEŠLÍ, *kterí se všickni hluboce pokloní.*

LUDVÍK (*přichází se založenýma rukoma [armverschränkt] a rozčileně přechází sem tam*)

Dobrý večer, pánové! Ah Lamoignon — dobrý večer, Lamoignone — Jak vy sem přicházíte? — Není pamětníka, aby vás kdo byl v divadle viděl.

LIONNE

Sire, je to Molière jakožto Tartuffe —

LAMOIGNON

Já zajdu —

DUBOIS

Všickni jsme hotoví dle vznešeného příkladu Vaší Ma-
jestátnosti s Tartuffem se smířiti, co jsme Molièra v pře-
strojení viděli.

LAMOIGNON

Sire —

LUDVÍK

Pravda — jakpak by také přišel president do hříšného
divadla! Podivuhodná šalba! — (*Stranou.*) Je to Mo-
lière, nemohu se podívat mu do očí. — (*Hlasitě.*) Pá-
nové, pojdte do mojí lóže!

CHAPELLE

Sire, — jaká to čest!

LUDVÍK

Všickni, všickni, kteří jste byli protivníci Tartuffa! —
Molière, vy jděte k dílu! Jste jaksi rozmrzen? — Měl
jste snad malou hádku za kulisemi? Pojdte, pánové!
Příkladem svým, Molière, donutím nepřátele vaše, že
vám budou tleskati. (*Vstoupí do lóže až k samé podprsní
zdí [Brüstung] a v tom okamžení strhne se ohromný jásoť.
Overture ukončí se tušem a potom umlkne.*)

DUBOIS

Aha! Vítají ho proto tak hlučně, že záповěd odvolal —
(*Následuje krále.*)

CHAPELLE

Připojme se, aby se tleskalo i nám! (*Všickni vstoupí
do lóže, zůstanou ale více v pozadí, blíže k jevišti. — Záclona
zůstane rozhrnutá.*)

LAMOIGNON (*zůstane sám a vypukne v zoufalý smích*)

Hahahaha! Oni mne drží za Molièra! Duplessis je mezi
nimi — a zámky u truhel mých se otvírají a svědčí proti
mně! Již počala scéna — slyším již ty vražedné verše —
nyní vystoupí Elmíra — ha, tu je! Král nahýbá se dolů
— šátek —

LUDVÍK (*se náhle zdvihne se sesle a přichází pomalu k popředí.
Všickni uctivě se rozstoupnou na obě strany, a když projde,
v slušné vzdálenosti státi zůstanou.*)

LAMOIGNON (*uhně se zcela na stranu*)

Šátek — byl žlutý! —

(*Dlouhá přestávka.*)

LIONNE (*stranou*)

Urazilo krále některé místo? —

DUBOIS (*stranou*)

Snad nějaká osobní narážka —

CHAPELLE (*stranou*)

Aneb špatný rým —

LAMOIGNON (*pro sebe*)

Šátek byl žlutý!

DELARIVE

Vaší Majestátnosti, — ráčíte poroučeti — směl bych —

LIONNE

Řeč v tom kuse zdá se Vaší Majestátnosti snad přece příliš svobodnou?

CHAPELLE

Já napočítal již šest špatných rýmů!

LIONNE

Přeje si vaše Majestátnost, aby se vydal protest —

LEFÈVRE

Nebo mandát?

LUDVÍK (*sedne a opře hlavu o ruku*)

Nehezké, nehezké — jestli mne klamala!

LAMOIGNON (*zlostně stranou*)

Haha! Obleky nejsou dobře voleny v kuse tom. — —

Ten žlutý šátek! — —

(*Slyšeti tleskání.*)

LIONNE

Přeje-li si Vaše Majestátnost, poručím, aby se opona spustila —

CHAPELLE

Oh Ludvík Čtrnáctý je přece jen Ludvík Čtrnáctý.

LUDVÍK

Chapelle, to byla nejhlubokomyslnější myšlénka, kterou jste kdy vyslovil. Co vidím? Molière ještě zde? —

(*Všickni obrátí se na Lamoignona.*)

LAMOIGNON (*zmuží se ; odhodlaně*)

Sire, kdybych se odvážit směl a pověditi vám zprávu —
LUDVÍK

O čem? —

LAMOIGNON

Týká se to oděvu. — O šátku Elmříně!

LUDVÍK

Jak — vy víte? Pánové, (*ukazuje na lóži*) vstupte! —
Zanechte nás o samotě!

(*Všickni se pokloní a odstoupí v pozadí.*)

LAMOIGNON

Sire, zprostěte mne ukrutného toho omylu. Já jsem
president Lamoignon!

LUDVÍK

Vskutku! Jste Lamoignon — co víte o Elmře —

LAMOIGNON

Ludvíkova ušlechtilá mysl a důvěra zklamána je ženskou
koketerií — aby vymohla provozování Tartuffa, vy-
nalezla lest —

LUDVÍK

Jakže? — *Proto* žádala Armande —

LAMOIGNON

— modrý šátek na znamení!

LUDVÍK

Ošemetné! Ošklivé! Ale odkud víte —

LAMOIGNON

Náhodou seznámil jsem se s onou mladou herečkou,
která dnes poprvé vystoupí — (*Slyšet tleskání za scénou.*)

LUDVÍK

Komu to zase tleskají?

DELARIVE (*z pozadí*)

Vystoupila poprvé malá Bėjart-Duplessisova.

LAMOIGNON

Zajisté si nyní Vaše Majestátnost přeje, aby se před-
stavení ihned ukončilo —

LUDVÍK

Zklamán — zrazen! Podivno, že mně tu malou Made-

leinu nepředstavili (*potlesk*). Zdá se, že se líbí. — Delarive, má schopnosti?

DELARIVE

Výborné!

LAMOIGNON

Má se opona spustit?

LUDVÍK

Ještě ne, až po prvním jednání —

LAMOIGNON

Je-li pravda — zítra oznámí se v žurnálech, že se kus jen do konce prvního jednání dohrál, Jeho Majestátnost ale že opustila svoji lóži již po první scéně?

LUDVÍK

Bezpochyby! To je ten pravý prostředek!

(*Tleská se.*)

LAMOIGNON

Ďábelské ruce!

LUDVÍK

Delarive, líbí se?

DELARIVE

Všeobecně!

LUDVÍK

Jak je oblečená?

DELARIVE

Modrý šátek —

LUDVÍK (*vstane*)

Modrý šátek? Hm, hm, musí býti vlnadná ta Madeleine! Zdá se býti svěží — zajímavá — tak něco — čeho posud nebylo —

LAMOIGNON

Sire, poroučíte kočár?

LUDVÍK

Presidente, — rád pozoruji vyvinování mladých schopností — (*tleská se*) musí výborně hráti. — Nechci býti takovým ukrutníkem, abych jí odchodem svým ubližoval. — Presidente, — nechte ještě ten článek pro žurnály!

LAMOIGNON (*u vytržení*)

Sire, dobrá věc!

LUDVÍK

Delarive, (*Delarive přijde z požadí*) když jsme již zde — a jinak stráviti večer nevíme, myslím, abychom se podívali na ten kus až do konce. Myslíte? Půjdeme? —

DELARIVE

Jaká něžnost, jaká to velkodušnost! — Madeleine zvítězí nad Armandou — totiž v její roli —

LUDVÍK

Já přeju štěstí celému světu — a byť to šlo i na moje útraty. — Madeleine musí býti znamenitý talent! — Od nynějška budu jen ochrance umění, a nikoli jen umělkyně. — Pánové, pojdte, chci viděti kus až do konce! — (*Vejde do lóže. Všickni ho následují, mimo Lamoignona. Záclona se za nimi shrne.*)

VÝSTUP POSLEDNÍ

LAMOIGNON. *Později* MOLIÈRE. *Potom* ARMANDE, MADELEINE a MATHIEU. — *Naposled* LUDVÍK a OSTATNÍ.

LAMOIGNON (*sám*)

Všecko ztraceno! Všecko to tam! Odsouzen jsem za posměch sloužití nejpozdnějším ještě věkům. — Mám prchnouti? — Mám zůstat? — Mám se dívat sám na sebe? —

MOLIÈRE (*jakožto Tartuffe, rychle vkročí*)

LAMOIGNON (*vidí v Molièru sám sebe*)

Ha! Kdo jsi, člověče? — Pryč ode mne — příšero! —

MOLIÈRE

Znáš mne? — Cítíš, kdo jsem? — Jsem tvoje svědomí! Tebe a stín obětovaného tebou nešťastníka chtěl jsem ukázat světu. Viz! Tam dole stojí Duplessis co Orgon, Elmíra co žena jeho, tebou zavedená k nejhanebnější nevěře! — Čisté hlasy panenské, které zaznívají k tvým

uším, jsou hlasy dětí tvého přítele, tebou do bídy vyhnaných, sester to, které teprv nyní, v okamžení, kde zlo-synství tvoje najevo vyjítí má, co sestry se poznaly. — Věz! Jak tuto před tebou stojím — stín tvůj, podoba tvá —, tak vystoupím nyní na jeviště a jásoť obecenstva nepřivítá Molièra, ani Tartuffa, ale presidenta Lamoignonona! —

MATHIEU (*po jedné straně vede Madeleinu, po druhé Armande, která nese v ruce rusou vlásenku a přes rámě některé jiné kusy oděvu, což Molière později potřebuje, jmenovitě modrý šátek*)

Chválabohu, Molière, že přicházím včas! Stálo mne to ale tři tisíce livresů kauce! —

MADELEINE

Vám tedy máme co děkovati zápovědi, ukradenou knihu napovědovu, Bastilu i mimická navedení? — Špatný člověče, kdybyste nebyl spolu příčinou, že jsem sestru našla — (*Ovine rámě okolo pasu Armandy.*)

MOLIÈRE

Zde stojí dědičky oněch peněz, o něž jsi oloupil otce jejich, oběť tvého pokrytství a potměšilosti! — Slíbíš, že chceš pojistiti Madeleině třicet tisíc livrů? —

LAMOIGNON

Třicet ti — Co by mně to nyní pomohlo?

MOLIÈRE

Za podíl Armandy, který též třicet tisíc livrů obnáší — kterého se ale moje Armande odřekla, poněvadž já, díky Muse, užíviti ji mohu z mých prostředků —, za ten podíl zřídíš divadelní školu, akademii pro vzdělání umění hereckého, aby schopnost vyličováním a představením odkrývati nešlechtnosti pokrytců ve Francouzsku nevymřela. Slíbíš, že tak uděláš?

LAMOIGNON

Jaké to rouhání!

MOLIÈRE

Slyš — pakli tak učiníš, co já učiniti chci. — Vděčen za ideu, kterou jsi mně mimovolně k tomuto kusu

dal, — nechci přece, aby se na tebe ukazovalo a volalo :
Vidíte, to je president Lamoignon! — Molière dokáže
ti, že má šlechetnější srdce než ty! Zde šátek, jaký ty
nenosíš! — Zde hlava, která není tvojí! — (*Dává si
přitom rusou vlásenku na hlavu a modrým šátkem ovine se
okolo pasu.*)

LAMOIGNON

Jak? — Cože? — Znáti že mne nebudou?

MOLIÈRE

Tvoje skutky ano, ale osobu tvoji chci ušetřiti. (*Venku
hlučný potlesk.*) Slyšíš — jak tě již očekávají. — Přísahaj,
že vyplníš, co jsem od tebe žádal, a já vyjdu, jak zde
stojím!

LAMOIGNON

Přísahám při světle pravdy!

MOLIÈRE, ARMANDE, MADELEINE

Výborně, Tartuffe!

LUDVÍK (*který byl již dříve záclonu trochu rozhrnul, — vejde
s pány z lóže*)

Ne, tak ne, Lamoignone, přísahajte při lži, černé jako
noc! Co jsem to musel slyšeti! — Molière, vy proka-
zujete velikomyslnost muži, který jí hoden není.

LAMOIGNON (*stranou*)

To bude poslední den mého života!

LUDVÍK

Nic mi neušlo z toho, co se zde mluvilo, a čemu jsem
nerozuměl, vysvětlili mi tito pánové. — Lamoignone,
tací jsou ti muži, kteří nejen Francouzsko, ale i mne
opanovati chtějí. — — Vy — pravzore Tartuffa, nikdy
nepřiblížujte se k knížeti, který pokrytce navždy vypo-
věděl od vesla svého státu. Netřeba mi již další vaší
služby —

LAMOIGNON

Sire, milost —

LUDVÍK

Nikdy! — V tom okamžení složte svoji důstojnost!
(*Obrátí se k druhým.*) Tedy dvě sestry? (*Jde k Madeleině,*

kteřou zvědavě prohlíží.) Krásná Madeleino, přeju, abyste tak velkou umělkyní se stala, jakou je Armande, ale umělkyní na jevišti, nikoli — *(s vytýkavým pohledem na Armande)* za kulisemi!

ARMANDE *(prosebně)*

Sire —

LUDVÍK

Dobře, dobře. Já beřu Madeleinu pod svoji ochranu. A vy Molière — moji pánové, zvláštní mi to činí potěšení, — že právě nyní mohu ukázati Francouzsku — z hlavní lóže — v Moliètu že umění, v odkrytí pak a vypovězení jeho nepřátel *(podívá se na Lamoignona)* že svobodu myšlének a svědomí ctím! Následujte mne! *(Odejde vpravo od herce.)*

CHAPELLE

Do velké, hlavní lóže! *(Kvapně následuje krále. Delarive, Lionne, Lefèvre a Dubois jdou za ním.)*

MATHIEU

Ah, pane expresidente, nyní půjdu pod hlavní svícen a hojným potleskem při každém místě, které se na vás potahuje, pomstím se za Bastilu!

MOLIÈRE

Nezapomeňte na vymínky! Sice zítra, při druhém představení Tartuffa, ukážu vlka v pravém jeho kořichu. — Přítelkyně, moje sestřy, nyní na jeviště! —

MATHIEU

A já na svoje stanovíště, pod hlavní svícen! *(Všickni čtyři v jednu stranu odejdou.)* —

LAMOIGNON *(sám)*

Jděte, jen jděte! Na jevišti jsem napolo vyhrál — v životě jsem prohrál — ale počkejte — počkejte —! *(Odejde.)*

Opona spadne.

VLÁDA A LÁSKA
aneb
MATKA V ZÁPASU S DCEROU

Činohra v pateru jednání od Karla Edmonda Chojeckého

OSOBY

Maršál D'ANCRE (45 let)

KAREL D'ALBERT, *jenerální kapitán královského zámku Louvru*
(35 let)

GASTON DE LA FORCE (25 let)

THEMINES (48 let)

RAYMUND DE TOURS, *astrolog* (65 let)

RIZZI, *ve službě Eleonorině* (40 let)

XAINTRAILLES

SABRAN

NANGIS

VITRY

PÁŽE

} *dvořané, šlechtici*

POSEL, *ve službě paní maršálové*

PETR, *služebník Raymundův*

KAPITÁN GARDY

PAN ARMAND DE RICHELIEU

PRESIDENT NEJVYŠŠÍHO HRDELNÍHO SOUDU

ELEONORA CONCINOVA, *choť maršála d'Ancre* (36 let)

BEATRIX

MARKÉTA, *opatrovnice Beatricina*

Soudcové. Šlechticové, dvořané, dámy. Pážata. Gardy. Stráže. Lid.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Raymundovo laboratorium.

V pozadí, kamž oko obecnstva uniknouti nemůže, jsou peci. — Veliká sednice středověkého alchymisty, astrolaby, veliké knihy, pergamentové závitky, alembiky, křivoly, teleskopy, čiše a podobné náčiní. Tu a tam vázy s květinami a jiné předměty osvědčující přítomnost ženské.

VÝSTUP PRVNÍ

BEATRIX. MARKÉTA. PETR. (*Beatrix pracující jehlou — Petr je zaměstnán u pecí.*)

PETR (*běží k oknu*)

Co je? — Ah, není to nic. Kdykoli slyším jaký křik z ulice, zdá se mi, že tam chtějí zabít našeho pána.

MARKÉTA

Budeš mlčet?

PETR

O, na mou věru — alchymista — co tomu ten hloupý lid rozumí — ti mu říkají sprostě čarodějník.

MARKÉTA

Budeš-li pak mlčet?

BEATRIX

Co praví Petr?

MARKÉTA (*jdouc se usaditi s prací svou vedle Beatrix*)

Pravil jen, že by měl mistr Raymund aspoň se nasnídat, prve než vyšel.

PETR

Baže. To já bych se takové neprozřetelnosti jakživ nedopustil — já né!

BEATRIX

Můj ubohý otec —

MARKÉTA

On se živí vědou.

PETR (*stranou*)

Ano — zároveň ale ovšem také dryáky, kouzelnými nápoji a amulety, jež prodává a za něž se pořídí něco na zub. Dobře říká náš pán: blud musí živit pravdu.

MARKÉTA

Co z tebe bude za prostomilou nevěstu! (*Ukazujíc jí ozdobu pro hlavu, již právě připravuje.*) Za mých dob nosili jsme širší čepení.

PETR

Ba právě, celé stodoly; člověk se mohl pod tím ukrýt před deštěm.

MARKÉTA (*dadouc se znova do šití*)

Nečiním ti komplimentů, ale nevím, je-li při dvoře mnoho děvčat, aby měly tvou ušlechtilost a tvé způsoby! Bůh ví — když jdeš a své malé nožky ukazuješ jako v poletu, aneb když ty své ručky při šití tak úhledně pohybuješ, — což divu, když se tím některým až hlava splete. — Je to vidět na tom ubohém Gastonu — prve tak rozpustilý jonák a ty jsi z něho udělala svatého — a jak ten tě miluje!

PETR

Ten je věru ubohý.

BEATRIX

A proč by mne nemiloval? Což by jej mohl kdo více milovati nežli já?

MARKÉTA

A jak na nás kvapí s tou svatbou. Člověk sotva může od práce odhlídnout!

BEATRIX

Dobře má, že pospíchá štěstí vstret; vždyť nás beztoho zřídka kdy potká!

MARKÉTA

Nechci říci — Ale svatba se nepřichystá tak snadno jako oběd — jen tak — zhurta s večera do rána.

PETR (*stranou*)

Ta Markéta je k smíchu!

MARKÉTA (*pokračujíc*)

Na štěstí je zítra dvanáctého; a jak mistr Raymund praví, dvanáctka je složená z pětky a sedmičky a to jsou svatá čísla.

PETR (*ukazuje na Gastona, jenž přichází*)

O paní Markéto, — vida, vy máte přece jen pravdu — hle, dvě ruce — dvě nohy — jedna hlava, dohromady pět. — Svaté číslo!

GASTON (*vstupuje*)

VÝSTUP DRUHÝ

TITĚŽ. GASTON.

GASTON (*tiskne Beatrice ruce a jde k Markétě, již obejmě*)

Markéto! Beatrix!

BEATRIX

Dobrý den, Gastone.

GASTON

Nu dobrá, Markéto.

MARKÉTA (*k Beatrix*)

To je hubička, jež se mi zdála, jako by byla zamýšlená pro tebe, holoubku můj; po svatbě ti ji vrátím.

GASTON (*k Beatrice, skloniv se k její sesli*)

Víte-li pak, že pracujete jako víla?

MARKÉTA (*stranou*)

Dobře tak, jak se ty malé ručky do toho ženou.

GASTON (*usadí se k nohous Beatrice*)

Potkal jsem u dveří vašich Duplessis Mornaie s princem Condé. Jsouť od několika dní v Paříži.

BEATRIX

Princ Condé?

GASTON

Veliké to jméno, vidte — ale taktéž veliká duše, milá

Beatrice. Několik předků mých zemřelo pro šlechtitou tuto rodinu. Princ mi tisknul ruku tak laskavě. — Ah to tím, že jsem nyní — co vás znám, Beatrice — přátelství jeho hoden. Vám to ani na mysl nepřišlo — vám — ale já, pomním-li, jaký jsem byl, prve než jsem do tohoto domu vstoupil, — lehkomyšlný — ba snad horší ještě marnotratník, blázen, — jenž vyhazoval život svůj plnými rukami — dle rozmaru a náhody!

BEATRICE

Šlechtité srdce vaše, Gastone, nalezá ve mně podnět proměny, k níž by vás byla přirozená povaha vaše přivedla. Vy pak snažíte se tím oprávniti lásku svou a vyplniti propast, již vyryl osud mezi synem de la Force a chudou dcerou Raymunda de Tours.

(*Mezi touto scénou přichází a vychází Petr, kterýž na pece dohlíží.*)

GASTON

Nikoli Beatrice — Vy jste mne naučila pochopit, že život náš má jiný úkol a jiné vděky než to nezřízené řádění našich vášní. Já musil dobýti míru svědomí, než jsem se mohl povznésti k vám; vy jste to jediná, jíž jsem povinován za své šlechtitství —

BEATRICE (*dadouc mu ruku*)

Já pak vám budu povinována za své štěstí!

GASTON (*s vroucností*)

Ah Beatrice, já vás miluju co první a jedinou lásku svou.

BEATRICE

Gastone můj, vid' že opustíme Paříž? V tomto domě mne jakýsi strach obchází! Celý dvůr umlouvá se sem na setkanou. Bůh sám zná všechny tajnosti, jež se tu odkrývají, všechny pikle, ježto se zde kují. — A ti lidé říkají otci mému „čaroději“ — jemu, kterýž je přece učec, — a jak na něj, ubohého starečka, dorážejí! Ne-ní-li pravda, že nás odvedete odsud? Já nejsem ctižádostivá — já — skromný domek, někde pod strání na vysluní, kde bych mohla s ptactvem zpívat a se slunečkem se usmívat — dýchat vonným vzduchem luč-

ním — k tomu starého otce mého — vás — a mou milou Markétu. A což mi do ostatku?

GASTON

Drahé dítě!

PETR (*vyhlídne do galerie*) (*Hluk smíchu.*)

Ah — ah. Je tomu hodina, co nikdo nepřišel, — již mi to začínalo být ku podivu.

GASTON (*k Petrovi*)

Očekáváš někoho?

PETR

Co nevidět nahrne se sem hejno větroplachů. (*Nápodobí kupce.*) Dejte mi flastr — chci mít mast — nápoj lásky — (*Ke Gastonovi.*) Však uslyšíte sám — jako by člověk mohl tolika lidem najednou vyhovět — našinec je magikem — ale proto člověk přece neumí čarovat.

GASTON

Pojďte, Beatrix, — již pouhá přítomnost těchto mužů je pro dámu potupou.

MARKÉTA (*zvedá se a sbírá dílo své*)

Vskutku — také se musím postarat o oběd. — Přines nám dříví, Petře.

PETR

Již jdu. (*Stranou.*) Ona poroučí učenému jako nějakému nosiči.

GASTON, BEATRIX a MARKÉTA (*odejdou*)

PÁNOVÉ (*přicházejí*)

VÝSTUP TŘETÍ

PETR, NANGIS, SABRAN, VITRY, XAINTRAILLES
a JINÍ PÁNOVÉ.

NANGIS (*vchází splašeně, jako by chtěl uhánět za Beatricí, kteráž v tom okamžení zmizí*)

Eh — eh — (*vrace se k ostatním pánům, ježto přicházejí*).
Což tu lidé před námi utíkají?

XAINTRAILLES

To je tvá chyba — hrome!

PETR (*předstoupiv*)

Tu jsem, krásní pánové.

NANGIS (*obrátil se*)

Ah — tys tu? A ty se teda také počítáš za někoho?

PETR

Ale milostpane —

NANGIS

Nu buďsi. — Platí. — Jsi člověk — mluv, co je to za holubičku, kteráž před námi utíká ustrašená!

PETR

Já jsem učeň mistra Raymunda!

NANGIS

Jak stará je?

PETR

Je mi dvacet let.

XAINTRAILLES

Je sirotek — na vdaní — nebo vdaná?

PETR

Já jsem svobodný.

NANGIS (*ukazuje mu dukát*)

A jmenuje se?

PETR

Ona se jmenuje Beatrix, je to dcera mistra Raymunda a má osmnáct let.

NANGIS (*dá mu dukát*)

Vida, tys vtipný hoch — kde je pán tvůj?

PETR

Hnedle tu bude, milostpane!

SABRAN

Zdalipak na mne nezapomněl ten balbous?

XAINTRAILLES

A na mne, ten čarodějník?

NANGIS

Hrome — a na mne?

PETR (*stranou*)

Ti jsou čistě zdvořilí. (*Nahlas.*) Ano pánové, ano.

NANGIS

Můj nápoj?

XAINTRAILLES

Můj horoskop?

SABRAN

Můj amulet?

(*Mezitím zjeví se d' Albert na jevišti.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

TITÉŽ. D'ALBERT.

D'ALBERT (*v pozadí*)

Eh! No — no pánové, — vždyť pak toho chlapce udáváte.

NANGIS

Ah pan d'Albert.

XAINTRAILLES

Generální kapitán Louvru!

PETR

Ten se dobře nahodil. (*Odejde.*)

D'ALBERT (*předstoupne*)

U všech všudy — Netřeba být ani ďáblem, ani kouzelníkem, kdo by vám chtěl osud váš předpovědět. Tvůj horoskop, Xaintrilles? Ještě se po něm ptá, ježto Concinové vládnou a ježto mu hlava vězí mezi sekerou a špalkem — jako nám všem. — Spravedlivý bože — ježto trneme všichni strachem a hrůzou blednem.

SABRAN

On má pravdu, na mou věru — my se usmíváme pod sekyrou.

XAINTRAILLES

Oh ti Concinové!

D'ALBERT

Ty se chceš právě oženit s krásnou slečnou de Montluçon, kteráž ti má přinést za věno náměstnictví v Dauphiné? — Jest to krásný skvost, kterýž zdobí výbavu nevěsty tvé, — ale radím ti, pospěš si — tvůj dekret se má právě vyhotovit — ale pro Saint-Luca.

XAINTRAILLES

Proklaté duše ti Concinové!

D'ALBERT

Kýho ďábla! Sabrane, ký čert vám to také vlezl do hlavy, že jste unesl dceru starého židovského lichváře! To jen hříšek mladosti — není-li pravda — ale považte si, povídají, že si ten starý lotr dal vydrat skrze pana maršála a šlechtou jeho choť ohromné sumy peněz — a že — a že opatrný dlužník by mohl snadno na to pomyslit, jak by se dluhu zprostil, kdyby dal spálit na jedné hranici unosce židovky — i židovku ovšem i věřitele —, nestoupá vám do nosu čoud hořících otypek, Sabrane?

SABRAN

Vždy a všady ti Concini.

D'ALBERT

Ti, Nangis, o tobě vědí, žes se mnou jedna duše, žes můj nejlepší přítel, vědí, žes povolán nastoupiti po mně v kapitánství královského hradu — vznešené to místo, kteréž člověku dává v každou dobu přístup ku králi. Monseigneur d'Ancre a Eleonora Galigai, jimžto se zalibiti se ti nepodařilo, posadí tam někoho ze svých přívrženců. Příteli Nangis, nejlepší ty příteli můj, za první příležitosti dají ti místo služby dyku nebo provaz. (*Obrátiv se ke všem.*) Nu teda, co říkáte mému proroctví?

NANGIS

Tropíš šašky? — Ale ty sám?

D'ALBERT

Já? — Já se dám do boje.

XAINTRAILLES

To se mi líbí!

D'ALBERT

A svolám okolo sebe všechny lidi dobré vůle!

NANGIS

Tu nás máš, Sabrana, Xaintrilles, Nangis.

SABRAN

Ano — učinme hon na ty Concini!

NANGIS

Ano a za jasného dne! Zanechme již temné úklady
těmto dobrodruhům — a vzhůru — kordem kupředu!
Při nich je lest, při nás je síla!

D'ALBERT

Síla? — A kde ji vzít? — Kdež máte velmože Francie
od té chvíle, co sekera Tanneguy-Duchâtela přeřala žití
Karla Burgundského?

NANGIS

A ty soudíš?

D'ALBERT

Já soudím, Nangis, že moudře zvednout zbraň, kterouž
jsi pohrdl. Ano lest proti lsti. Štveme chytře Condéa
proti d'Ancrovi a d'Ancra proti Condéovi: nenávidít
se oni již tolik, že se sražením navzájem rozdrtí, a my
jich doděláme nadobro, sebranými ostatky.

XAINTRAILLES

D'Ancra proti Condéovi? — Ale vždyť pak udělali
alianci — jdou teď pospolu — snad proti nám?

D'ALBERT

Nikoli. To je tak naoko. Minulost jich je obtížena vzte-
kem a nenávisť. Těm Concinům nelze zapomenout
na drzost ševce Picarda, jemuž pan Condé ochrancem.
Konečně nechte mne jen jednat. Mluvte jen pro mne.
Až bude chvíle tasit meč, dám vám vědět.

XAINTRAILLES

Chválabohu, já se postarám o maršála.

D'ALBERT

O maršála! Což je o toho, jeho ženy třeba se báti!

D'Ancre není než povyšenec štěstí — ale Eleonora Galigai je sama o sobě ideou, soustavou politickou! — Ona ví, že první síla krále je autorita, a první ctností národu poslušnost, — ona se snaží o sjednocenost vlády — ale pro sebe. Muž co do odvahy a žena co do lsti. Italiánka co do mstivosti tají myšlení své pod úsměvem — a ukrývá ruku svou mezi květy. A právě když se vám nejmírněji tváří a usmívá, buďte jistí, že se na vás chystá k zkáze. Když ji vidím usmívati se, tu již se ohlížím po hlavě, která padnouti má. O já ji znám — Máť ona za lubem jakés násilí. Na koho? — (*Ohlédnuv se dokola — šeptem.*) Na Condéa!

NANGIS

Na prince z krve královské!

D'ALBERT

Pomněte sněmu stavů ve Blois.

XAINTRAILLES

Condé je mocný.

D'ALBERT

Guisse ním byl. (*Pausa.*)

SABRAN (*k d' Albertovi*)

Ale proč váhá?

D'ALBERT

Člověk váhá vždy roznítit válku občanskou. Ale oni se k ní dostanou silou věci; pak znáte plán můj —

NANGIS

Dobrý plán to; na mne spolehej.

XAINTRAILLES

Já přišel ze statků svých kvůli spiknutí. Spikněm se, já jsem tvůj.

SABRAN

A já?

NANGIS

Ano zapomněl jsem. Rizzi, důvěrník Galigaiovy, o němž pravili, že je ve Španělsku, je ve Florenci. Teď jsem se toho dověděl.

D'ALBERT

Vím to.

NANGIS

Bah! — Víš-li pak též, že ta pyšná Florenčanka Galigaiova je zamilována střemhlav do Gastona?

D'ALBERT

Vím to.

NANGIS

Ten člověk je k zoufání; nelze mu přinést noviny, leda odevčírka.

D'ALBERT (*stranou*)

Neškodí to, když člověk činí, jako by věděl všecko. Ah — ona tedy miluje Gastona? (*Nahlas.*) Někdo přichází!

(*Dáma maskýrovaná zjeví se v chodbě.*)

VÝSTUP PÁTÝ

PŘEDEŠLÍ. MASKÝROVANÁ DÁMA.

D'ALBERT

Tu je sama naše Florenčanka. (*Nahlas, jde naproti maškarě.*) Jen vstupte, tajuplná dcero Evina, vstupte jen! Snad přichází paní hledat nápoje k ochočení plachého milovníka! Máme jich, balšám pro zahojení těch věčně trvajících ran srdce, máme jich! — Rozličné elixíry sympatické i tajné, kterýmiž se nepřátelé naši z nemoci života vyléčiti dají, také jich u nás můžete dostat —

DÁMA V MAŠKAŘE

Poznali mne! (*Nahlas.*) Pravá dcera Evina, jak jste pravil, pane d'Albert! (*Pozdravuje pány sňavši škerabošku.*) Pozdravuji vás, pánové!

VŠICKNI (*dělají se překvapeni*)

Paní maršálka!

VÝSTUP ŠESTÝ

TITĚŽ. MARŠÁLKOVÁ *v pozadí.*

ELEONORA (*k d' Albertovi s úsměvem*)

Jsme dobře ostřeženi, chválabohu, pan jenerální kapitán Louvru všude dohlíží.

D'ALBERT (*s poklonou*)

Slovičko uznání od paní maršálky je mi nejsladší odměnou.

ELEONORA

Jeho Milost král nemá věrnějšího služebníka nad pána; právě mu to také královna matka pravila.

D'ALBERT (*s poklonou*)

Kromě pana maršála! —

ELEONORA (*stranou*)

Lichotí mně, myslí snad, že moc má se viklá.

D'ALBERT (*šeptem k přátelům*)

Chcete ji vidět zblednout? — Dejte pozor! — (*Nahlas k Eleonoře.*) Ví-li pak paní maršálka, že se princové zbrojí? — Že hugenotové jsou již ve zbrani? Dům rakouský nám krom toho působí veliké nesnáze — zvláště v Itálii, milostpaní, — dnes jsem dostal zajímavé noviny z Florencie.

ELEONORA (*živě*)

Ah — z Florencie — (*Nedbale.*) Ah!

D'ALBERT

Ano z Florencie — drobnůstky osobní —

ELEONORA

Pro vaši osobu?

D'ALBERT (*klada váhu na slova svá*)

Pro mou — a také pro jiné.

ELEONORA (*stranou*)

Měl by znáti moje tajemství?

NANGIS

Co je to?

D'ALBERT (*šeptem k pánům s úsměvem*)

To vám vyložím později.

ELEONORA (*stranou*)

Pro všechno ohradme se napřed. (*Nahlas chladně.*) Víte-li pak, milostpane d'Albert, že od svatby královny s infantkou španělskou všechno tak vypadá, jako by don Juigo Cardenas, poslanec Jeho Milosti krále katolického, vládnul Francii.

D'ALBERT (*zkoumaje ji*)

Kterak, paní?

ELEONORA

Kterak? Můj bože, poněvadž není ni porad ni tajemství státních, o nichž by nebyl zpraven před jinými. Sama noc nemá pro něho tajnosti; pravdať arci, že je zástupitelem mocnáře, v jehož zemích slunce nezachází.

D'ALBERT (*stranou*)

Měla by mít podezření?

ELEONORA

Co o tom soudíte, milostpane, měl by snad někdo vyměňovat naše tajemství za španělské zlato?

D'ALBERT

Ta čarodějnice!

NANGIS

Hle, teď zas d'Albert bledne!

D'ALBERT (*k Eleonře*)

Jakkoli je zkaženost našeho věku veliká, netroufal bych se přece na nikoho takové podezření uvrhnout.

ELEONORA (*stranou*)

Trefila jsem ho. Teď mi třeba důkazů. On zachová moje tajemství, abych jeho nevynesla.

D'ALBERT (*stranou*)

Nesmí se odkládat. (*Nahlas, nabyv svobody ducha.*) Smím-liž si dovolit, milostpaní, politovati netečnost, v nížto trváte při nestydatostech a vzpourách ševce Picarda? Ten ničemník znova předměstí pobouřil.

ELEONORA (*chladně*)

Vím to, křičí: Ať žije Condé!

D'ALBERT

Urážlivým způsobem vypověděli maršála do Lesigny. Ten ubohý si asi zoufá, že nemůže již říkat: moje gubernie Peronnská — neb ten nerozvážený Longueville dobyl prý Peronny křiče jako rebelanti v Paříži: Ať žije Condé! —

ELEONORA

Pan z Longueville se nemá co chlubit svou dobývkou, vloudil se do města toho jako zloděj.

D'ALBERT (*pokračuje v pohoršenosti*)

A ti Amienští se ani nehýbají! A chevalier Concini — váš švagr — tomu zavřou bránu zrovna před nosem! — A vévoda z Bouillonu, jehož poslali na Longuevilla, zapomene cestou na své povstání a zanechá poslancům nejlepší důstojníky své, aby tím bezpečněji město své k obraně přichystali mohli!

ELEONORA

Je zrádce!

D'ALBERT

A hrabě d'Auvergne — ten rozloží jízdu svou po okolních vesnicích, místo co by měl dorazit na Peronnu!

ELEONORA

Ten baba!

D'ALBERT

Ani nemluvím o vojsku Mayennovu, kteréž vyšlo ze Soissonsu a z Noyonu — s rozvinutými prápory na pomoc povstalcům — a vše to s křikem válečným: Condé! Je to věru k neuvěření.

ELEONORA (*hledíc mu do tváři*)

K jakému účelu chcete mne popudit proti princovi?

D'ALBERT

K jakému účelu? Povím to bez obalu, paní, — myslím, — že nyní ještě můžete bojovat i zvítězit, — ale zítra že by bylo již pozdě!

ELEONORA (*utlumeným hlasem*)

A kdybych se vydala v boj — co byste dělal vy?

D'ALBERT

Nabízím vám kord svůj co bojovník.

ELEONORA

Vy jste náčelník mocné strany — pane —, můžete-liž slíbit na čest svou a před Bohem, že vy a vaši zůstanete neutrální. Toť všecko, zač vás prosím.

D'ALBERT

Na mou čest a před Bohem, ano!

ELEONORA

Mám slovo vaše?

D'ALBERT

Slovo šlechtické.

ELEONORA (*dadouc mu ruku*)

Je dobře!

SABRAN (*šeptem k pánům*)

Zdá se, že si libujeme v citech.

XAINTRAILLES (*zřicha*)

Snad se také ještě obejmeme. — Budiž!

NANGIS (*zřicha*)

Ano, as tak jako k smrti odsouzení!

ELEONORA (*k d'Albertovi*)

Pan Condé není ještě vítězem. Tím buďte jist. Jest to hrdopýšek, kterýž o sobě myslí, že je již králem ve Francii. Má prý armádu — lid prý mu poslouchá, ale já, já mám vůli — a sedm tisíc mužů brabantských i lüttichských, kteříž čekají jen na slovíčko ode mne a již potáhnou na Paříž.

D'ALBERT (*stranou*)

Sedm tisíc mužů —

ELEONORA (*stranou*)

Nebudu mít svobodného dechu, dokud tento člověk bude na mé cestě.

D'ALBERT (*stranou*)

Ať mě jen zproští Condéa — však já pak dovedu zprostit krále i jí.

ELEONORA (*k pánům*)

Pánové, dovolujeme si požádat vás, jakož i pána Louvru,

byste nám obětovali několik okamžení svých veselostí.
Já dávám zítra karusel a nelze, aby slavnost moje
postrádala květu mladé šlechty francouzské.

NANGIS (*tiše k d' Albertovi*)

Třeba-li tam přijít ve zbrani?

D'ALBERT (*tiše*)

Ne!

ELEONORA (*tiše k d' Albertovi*)

Princ tam snad také přijde! (*Venku je slyšet zdaleka
hluk a křik.*) Čaroděj — do vody s čarodějem!

D'ALBERT

Ah, to obyčejný průvod mistra Raymunda. (*K Eleo-
noře.*) Dobří obyvatelé pařížští nemohou se dočkat, až
se nový vynos parlamentu proti hvězdopравcům vykoná.

VÝSTUP SEDMÝ

TITÉŽ. *Mistr* RAYMUND.

D'ALBERT (*k Raymundovi*)

Járku Raymunde, psi vám štěkají až do pat — a luza též.
RAYMUND

Netopýři nemilují světla. (*Vida Eleonoru.*) Ah, paní
maršálka! —

ELEONORA (*stranou k Raymundovi*)

Raymunde, — blížím se rozhodnému okamžení svého
života, chtěla jsem se s vámi poradit. Zeptejte se za mne
hvězd nebeských — dejte mi zítra můj horoskop. Zítra,
rozumíte, Raymunde? *Zítra!* Před bálem!

RAYMUND (*tiše*)

Dobře, paní má, — doufám, že tento den bude pro vás
tak šťastný jako pro mne, — já žením dceru svou, paní
má.

ELEONORA

Nuže Raymunde, — (*dává mu náramek*) přiložte toto k její
výbavě — jest to můj svatební dar.

RAYMUND

Mé díky za ni, paní má, díky!

ELEONORA (*k pánům*)

Nuže teda na zítřek, pánové, — těším se, jen ať mi nezapomenete — (*Pokloní se líbezňě.*) Na zítřek. —
(*Eleonora odchází.*)

VÝSTUP OSMÝ

TITÉŽ *bez Eleonory.*

NANGIS (*k Raymundovi*)

Konečně jsme sami u všech —

SABRAN

Mé amulety?

NANGIS

A nápoj, jež jsi mi slíbil?

XAINTRAILLES

Pekelný čaroději, — a můj horoskop?

RAYMUND

Všecko dostanete. — Jen co vejdu do mého laboratoře, myslím, že již dávno tajemství mám hledané; za deset minut jsem zas mezi vámi, milostiví pánové! (*Odejde nalevo.*)

D'ALBERT

Xaintrilles se domnívá posud, že se hvězdy námi zabývají.

XAINTRAILLES

A což by měly lepšího na práci? Nepravím, že by hleděly na sedláky, ale —

SABRAN

Nangis, ten zas věří na sympatické nápoje!

NANGIS

Ah, nápoje — to je jiná!

D'ALBERT (*s úsměvem*)

Dost možná, že má Nangis pravdu a Sabran že nemá

křivdu; o vážné této otázce pojednáme později, pánové!
(*Vytrhne dva listky ze své tobolky, z nichž dá jeden Nangi-
sovi a druhý Xaintraillovi.*) Zde máte své rozkazy.

NANGIS

Bravo! Mám přátele mezi Condéovými lidmi, však já
jich přiměji, aby přivedli prince k nějakému nepřátel-
skému skutku proti Concinům, to bude kapka, níž plná
číše přeteče.

XAINTRAILLES

Já zas si vyhledám Picarda. Ten mně chválabohu věří
— a sadím se, že bude řvát hlasitěji než kdy, že jej princ
Condé chrání a že pod jeho ochranou se nebojí ani čerta
ani Concinů?

NANGIS

Ale to je všechno jen malicherná hra.

D'ALBERT (*jich odváděje*)

V politice, přátelé, — neznám ni malých lidí ni malých
prostředků. (*Odejdou.*) Jen jděte, jděte!

VÝSTUP DEVÁTÝ

D'ALBERT. *Pak* PETR.

D'ALBERT

Oh vy větrné hlavy! Hle s takovými lidmi musím dělat
konspiraci. Co škodí! — Za osm dní bude Ludvík
Ludvíkem XIII. a já králem ve Francii.

PETR (*přiběhne*)

Ah. — Ještě mi to hučí v uších!

D'ALBERT

Co je to?

PETR

Neslyšíte, jak oheň burácí? Jářku, není-li to šílenost,
pod těmi nádobami tak sílně topit? — Toť to musí
prasknout.

D'ALBERT (*směje se*)

O fuj — A ty opouštíš mistra svého?

PETR

Milostpane, já jsem se nezavázal nikdež, že s ním do povětří poletím.

D'ALBERT

Ty chceš tedy vylétnout se mnou — dobře máš! Aspoň budeš v dobré společnosti.

PETR

Oh né, dokonce né! Já nechci vylétnout s nikým — ale slyšte jen! (*Jde ke dveřím.*) Mistře Raymunde! Mistře Raymunde! (*Je slyšet bouchnutí, explozi, Petr skočí nazpět a křičí*). A můj bože! Tu to máme! Nu co jsem vám povídal? — On bude na kousky, ten ubohý mistr Raymund.

VÝSTUP DESÁTÝ

TITĚŽ. BEATRIX. GASTON. MARKÉTA. Pak RAYMUND.

BEATRIX (*běží k otci*)

Otče!

GASTON (*těž tak*)

Raymunde!

PETR (*vstává*)

On není mrtev! (*V tom okamžení vejde Raymund postrašený a upustí paklík.*)

BEATRIX

Co se stalo, otče můj?

PETR

O můj bože! Panno, — stalo se, co se mohlo stát již dávno, ty mašiny se rozstřelily, a div že vám to otce nezabilo!

BEATRIX (*objímajíc Raymunda*)

Ah!

RAYMUND

Upokoj se. — Nejsem chvalabohu ani raněn ani mrtev.

BEATRIX

Ah. — Již tě nenechám samotna. A já tam hovořím pokojně a mluvím o štěstí — oh to je hrůza!

RAYMUND (*ji objímaje*)

Jen se upokoj — dítě —, vždyť nic není.

PETR

Vyť musíte být pravý salamandr, mistře Raymunde!
(*K Beatrici.*) Pomyslete si, panno, — že jsem měl sotva času udělat skok až sem, jinak by mě to bylo i s ním zabilo!

RAYMUND (*s úsměvem*)

A po smrti by ti bylo právě jako mně.

PETR (*v nesnázi*)

Né, já chtěl říci — no nechť — však můžete být rád, že jste tak vyvázl.

BEATRIX (*s výčitkou*)

Zas takovou neopatrnost! —

RAYMUND

Co platno, člověk se jich v každém věku dopouští. Ale nehubuj mne — tato bude má poslední — třeba mi čerstvého povětrí —

GASTON

Je vám již lépe?

RAYMUND

Byl jsem jen trochu omráčen, nic více.

D'ALBERT (*předstoupí, drží v ruce paklík, jež Raymund upustil*)

Tuhle, mistře Raymunde, paklík, kterýž se zdá obsahovati vaši učenost. Ten velký červený kříž vypadá docela kabalisticky.

RAYMUND (*sahaje živě po paklíku*)

Ah — to psaní — dejte, dejte jen!

D'ALBERT (*se smíchem*)

Psaní? Snad zamilovaná dokonce!

RAYMUND (*se přemahá*)

Dovolte, ať vám poděkuji, milostpane!

D'ALBERT (*stranou*)

Kýho čerta může mít v tom paklíku?

RAYMUND (*stranou*)

Já trnu, povážím-li, že tyto listy —!

D'ALBERT (*šeptem ke Gastonovi, bera jej za ruku a veda jej na stranu protější*)

Pane de la Force, nepletu se do vašich tajemství; ale právě jsem vám chtěl říci — mějte se na pozoru — paní maršálka se nerada dělí s jinými v lásce jako v politice.

GASTON

Maršálka? Já vám nerozumím, pane? (*Mluví tiše, procházej se pozadu.*)

RAYMUND (*šeptem k Beatrici, k níž mluvil mezi vyjevem právě předešlým*)

Tato nehoda je snad znamení nebes, dcero má, hle, vezmi tyto listy, jsou tvoje.

BEATRIX (*ve strachu*)

Mám je otevřít?

RAYMUND

Ne, nikoli! (*Stranou.*) Vždyť se po mé smrti všeho dovíš, a to ještě dosti časně, bohužel! (*Nahlas.*) Od šestnácti let strážím co poklad tyto listy, jež mi jakýsi tajný hlas radí dnes vložit do tvých rukou, — ale přisahej mi, Beatrix, přisahej mi, dcero má, že nezlomíš pečeť tuto než po mé smrti, leč by život tvůj byl v nebezpečení!

BEATRIX

Přisahám vám to.

RAYMUND

Díky, díky — teď mi podej rámě své. (*Bere ji za ruku.*)

BEATRIX (*ke Gastonovi, kterýž šeptá ještě s d' Albertem*)

Jdete s námi, pane hrabě?

GASTON

Ano, přijdu za vámi. (*Oni odejdou.*)

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

D'ALBERT. GASTON.

GASTON (*k d' Albertovi*)

Slyšte na mou čest — jest to čirá pravda: Při první zmínce o lásce poukázala mne maršálová velmi jemně k šetrné vážnosti. „Vy jste miloval mnoho žen, Gastone,“ pravila mi, „vám je třeba sestry — chcete mne za sestru?“ Já jí políbil ruku — od té chvíle neviděl jsem v ní jen přítelkyni — a ona ve mně než bratra. Vidíte, že jsem mohl srdce své zadat, aniž bych ji byl zradil.

D'ALBERT

Na věky nebude ženská krásného, elegantního mladého muže opravdu za bratra považovat. Snad že chce poznati rozkoše lásky čisté, dokud nepřijde cos lepšího. Srdce její ukolébává se v spaní při této zastřené vášni, kteráž je pro můj zrak aspoň patrná a mocná. Ještě jednou vám pravím — pozor —, já vidím hloub do srdce lidského, zvláště pak do jejího.

GASTON

Vy jste prý ji miloval.

D'ALBERT (*s úsměvem*)

Já! Já — možná.

GASTON

Nuže můžete mi tisknout ruku bez strachu. Nebyl jsem nikdy sokem vaším a nebudu věčně. Jeden z našich pomohl k pozdvížení maršála d'Ancre a paní d'Ancre toho byla pamětná, nic víc.

D'ALBERT

Věřím rád. Nuže já vás déle nezdržím. Sbohem!

GASTON

Sbohem. (*Odejde.*)

VÝSTUP DVANÁCTÝ

D'ALBERT *sám, pak* RIZZI.

D'ALBERT

Nechtěl mě za důvěrníka — je to jeho škoda — to by byl býval prostředek mně ústa zavřítí. (*Jde naproti Rizzi, jenž vchází.*) Oh — Rizzi, ty mi přicházíš vhod — Bůh ví — dobrá náhoda tě přivedla.

RIZZI (*vejde*)

Pan Nangis, jež potkal jsem, mi pravil, že jste zde.

D'ALBERT

Ty přicházíš z Florence?

RIZZI

Právě v tu chvíli.

D'ALBERT

Předejel jsi kurýrům?

RIZZI

Ano, jel jsem úprkem a přeletěl jsem Savoiji a Burgund jako ve snách.

D'ALBERT

Necestoval s tebou nikdo?

RIZZI

Kdybych byl vyjel s někým, byl bych přece dojel sám.

D'ALBERT

Viděl jsi maršálku?

RIZZI

Posud ne.

D'ALBERT

Jsou noviny tvé dobré?

RIZZI

Vyborné. Manucci byl zajat.

D'ALBERT

Kdo je ten člověk?

RIZZI

Učený ve Florencii, milostpane; tím je pro sebe, jeden z bývalých důvěrníků Eleonory Galigaiové — tím je pro vás.

D'ALBERT

Jaký zločin byl na něho?

RIZZI

Byl obviněn z černé magie. Tři měsíce pobyl v rukou inkvisitorů. Maršálka mne poslala do Florencie, abych vyznáním jeho překazil, — ale já přišel pozdě.

D'ALBERT

Pověděl co?

RIZZI

Dali mu španělské boty — on nic — Vzali ho na štipce — Zpíval jen! Ale — když přišla malá — a pak veliká průba — — —

D'ALBERT

Co řekl?

RIZZI (*dělaje dobráka*)

Snad že křivě nařknul paní maršálku.

D'ALBERT

Jen ven s tím!

RIZZI

Krom toho vypravují ve Florenci plno takových historií. Mezi jinými — vypravuje Manucci, že jednou v noci byl probuzen silnými rány na dveře. Otevře — vstoupí žena — byla to — Eleonora Galigaiova, vrhne se mu k nohám prosíc; on se nechá obměkčit. Slovem: prosička mu složí do rukou dcerušku — svatý závezek — drahé stvoření — sladké ovoce lásky své s Lorenzem, učněm Manucciho.

D'ALBERT

Bylo to po její svatbě?

RIZZI

Ne — před ní — děvčátko pěkně urostlé. — Lorenzo se kochal v nadějích, kteréž nebyly více po chuti ženě, jižto si Marie z Medicis vyvolila za společnici. Dalo se mu to na srozuměnou. Ten nešikovný si troufal pomýšlet na pomstu. Předešlo se mu, jednoho večera našli jej zavražděného na prahu domu jeho.

D'ALBERT

Ta jinak nemohla začít.

RIZZI

Zůstalo dítě. Brzo dostal Manucci rozkaz, by mu dal zmizet. Ten se zhrozil zločinu. Požádáno k tomu jiných — ale pozdě — děcko zmizelo — jakýs neznámý prý ho zachoval, jak se praví.

D'ALBERT (*s polovičným úsměvem*)

A ten neznámý? Jak se jmenuje?

RIZZI

Nevím.

D'ALBERT

Hle, hle, to je divná řeč, mistře Rizzi — Jméno toho člověka.

RIZZI

Snad se ho dovím, milostpane?

D'ALBERT

Když tomu tak, tedy jste zrádce nebo hlupák. Na hlupáka jsem vás posud platil příliš draze; na zrádce zůstávám ještě vašim dlužníkem.

RIZZI

Milostpane.

D'ALBERT (*chladně*)

Vy máte dvojí tvář, mistře Rizzi, — to je věc, o kterou se s vámi nepři, jejížto nepochybnost toliko vyslovuji; vy mi prodáváte tajemství Concinů, vy nemůžete než mě zradit maršálce; netřeba mi na to dokladů — to vězte napřed — já to věřím — na tom dost. Člověk, o němž pochybuji, je odsouzen; muž, jehož se bojím, je ztracen. To vám pravím tak mimojda. Teď dále: jméno toho muže?

RIZZI

Jest Jordán, též učeň Manucciho, — ale Francouz rodem.

D'ALBERT

Dále?

RIZZI

Opustil Itálii.

D'ALBERT

Dále?

RIZZI

Je ve Francii.

D'ALBERT

Tys ho našel?

RIZZI

Přicházeje do Paříže změnil jméno. Je tomu patnáct let. Žádám čtyryadvacet hodin; dříve se v tom nevyznám.

D'ALBERT

Máš tedy po čem jej poznat?

RIZZI

Manucci mu odevzdal paklík s třemi listy. Jeden z nich osvědčuje narození dítěte a druhé dva zavraždění Lorenze a zmizení té dívky. Paklík ten má černou pečeť a na sobě velký červený kříž.

D'ALBERT

Červený kříž?

RIZZI

Ano červený kříž.

D'ALBERT (*dupna nohou*)

Ah! (*Stranou, čině velké kroky.*) Hlupáku — ty všední člověče — mít ty listy v rukou!, tu — v té chvíli — a nic se neozvalo ve mně, že tu držím osud svůj v rukou. Všecko to ať zůstane maršálové tajemstvím!

RIZZI

Já budu němý.

D'ALBERT

O kolik hodin předjel jsi kurýrům?

RIZZI

Nebudou v Paříži leč dva neb tři dni po mně, pro velikou příhodu jsem je podplatil.

D'ALBERT

Tys drahocenný člověk. (*Stranou.*) Tři dni! Ano — do tří dní. (*Nahlas.*) Pojď za mnou! Ne — není rádno,

aby nás viděli pospolu, jdi, jdi! — Oh paní maršálko,
již vás držím konečně! Ale jak? Jak? Ah ty papíry —
Těch se dodělám!

Konec prvního aktu.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Veliká a nádherná galerie v Louvru.

VÝSTUP PRVNÍ

THEMINES, ELEONORA. *Themines stojí, Eleonora sedí u tabule plné písem.*

THEMINES

Ano paní má, — a kdyby byl stokrát princem z krve královské, já markýz Themines zajmu prince Condé! Všecko je nastraženo. Mí lidé jsou zde, lieutenant d'Elbine s gardisty svými tam. Náčelníci sborů střeží vnější brány. Vy zde máte rozkaz k jeho zatknutí od krále podepsaný — račte mi jej dát.

ELEONORA

V tu chvíli — čekám jen na posla — ejhle tu je již (*Rizzi vejda čeká na rozkaz ku předstoupení.*) (*K Theminovi.*)

V tu chvíli, pane z Themines, v tu chvíli.

THEMINES (*pohlédne oknem*)

Princ právě kráčí přes dvůr — vchází do síně poradní.

ELEONORA

Dobře. — Podívejte se, prosím, zdali kapitán San Chiara již přišel.

THEMINES (*se vzdálí a dává Rizzimu znamení, by mluvil*)

VÝSTUP DRUHÝ

PŘEDEŠLÍ. RIZZI.

ELEONORA (*šeptem k Rizzimu*)

Ty ses neloudal, porozuměls mé netrpělivosti; dobře tak.

RIZZI

Já jsem milostpaní tak oddán.

ELEONORA
Viděls Gastona?

RIZZI
Viděl — mluvil jsem s ním — sotva že mi sluchu dopřál,
zdál se jaksi nepokojný.

ELEONORA
Nepokojný? A proč?

RIZZI
Nevím.

ELEONORA
Cožpak by tušil nebezpečí, ježto hrozí princovi Condé-
ovi?

RIZZI
Nikoli, kdyby bylo tak, byl by se chopil meče svého
k jeho obraně. Vždyť víte, ta rodina — —

ELEONORA
Ano, vím, jak jsou princovi oddáni.

RIZZI
A vy jste chtěla předejítí nějakému vybuchu; proto jste
dala prosit pana de la Force, aby na vás doma čekal.

ELEONORA
Uhodl jsi myšlení mé.

RIZZI
Proto jsem také ničeho nezanedbal. Privil jsem mu, že
záležitosti vážné vymáhají, by se s vámi sešel; že jej
prosíte, by na vás čekal a každému jinému dveře své
zamezil, by jste nebyli vytrhováni.

ELEONORA
A co odpověděl?

RIZZI
Že poslechne — ano že by vám sám rád jakési tajemství
svěřil.

ELEONORA (*stranou radostně*)
Tajemství! Svou lásku snad — svou lásku, jižto tají
co zločin nějaký, co jsem mu zakázala na to myslit!
Musila jsem — bylať to povinnost. Ale jak sladký byl
pohled jeho a jak se chvěl hlas jeho zrazující první ruch

jeho srdce! Já vás miluju — Od šesti měsíců žiji jedine
tou vzpomínkou. (*Nahlas.*) Mohu teda jednat?

RIZZI

Můžete.

ELEONORA

Ah Rizzi, kdyby měla ruka moje, bijíc po panu z Condé,
dotknouti se této hlavy šlechtné!

RIZZI

Nemáte se čeho bát. (*Stranou.*) Kdybyste mně byla
platila lépe než pan jenerální kapitán, nebyl bych vás
zradil, milá paní. (*Pausa.*)

ELEONORA

Tys byl jen bídný cikán, prve než jsi stopoval stopu
mého štěstí. Pamatuješ-li na to, Rizzi?

RIZZI

Prorokoval jsem z ruky dívkám a prostopášníkům ve
Florenci; ano, pamatuji se na to.

ELEONORA

Mně jsi tím zavázán, že již nežebráš.

RIZZI

Ano madonna, — (*stranou*) a slabému duchu tvému.

ELEONORA

Povznesla jsem tě ku své duvěře.

RIZZI

Ano madonna, (*stranou*) a až ke tvé pohrdě.

ELEONORA

Zasypala jsem tě dobrodiním, Rizzi!

RIZZI

Ano madonna, (*stranou*) tys mne donutila koupiti
zločinem píď země, v níž žena má spočívá.

ELEONORA

Nuže Rizzi, — za cenu dobrodiní mých — pověz mi
ještě jednou — co mohu očekávat od soudu?

RIZZI

Naučil jsem se vědě své v hoře Titanově. (*Vezme sypací
hodiny, kteréž na stole stojí.*) Život náš je sypací hodiny
a dnové naši co zrnka písečná. (*Vysypá písek z hodin*)

na stole.) Madonna, — vložte levici svou na tento písek — dobře tak. (*Dívá se na písek.*) Váš osud věru královský osud (*stranou*) a na konci záhuba.

ELEONORA

A pak?

RIZZI (*se pozvedne*)

Vidím úspěch!

ELEONORA

Hled jeho se nesrovnává se rty jeho. (*Nahlas.*) Jdi požádat Raymunda o můj horoskop. Nepochybují o tvé vědě — ale dva duchové vidí více než jeden.

RIZZI (*stranou*)

A ta žena spravuje Francii!

ELEONORA

Nač čekáš?

RIZZI

Již jdu, madonna. (*Odchází se zastaví se najednou, když vidí d' Alberta, kterýž vchází se svými přáteli. Šeptem k d' Albertovi.*) Ona váhá!

D'ALBERT (*šeptem*)

Dobře! (*Rizzi odejde.*)

VÝSTUP TŘETÍ

D'ALBERT. ELEONORA. PÁNOVÉ. THEMINES *v pozadí.*

D'ALBERT (*stranou*)

Jak je jednou člověk na sklonu, tož se valí až do hlubiny, paní má. (*Nahlas k Eleonoře, pozdraviv ji pokorně.*) My jdeme k matce králově, nechce ji pozdravit paní maršálka s náma?

ELEONORA

Jen co odevzdám nějaký rozkaz panu de Themines.

D'ALBERT (*šeptem k Eleonoře*)

Rozkaz k zajatí? Nejste-liž spokojena se mnou — na mé

naléhání podepsal jej Jeho Milost král; ano chtěl sám partyzány lidem Theminovým rozdávat.

ELEONORA

Držel jste mi slovo.

D'ALBERT

Hra je začatá. — Teď jen pevně. Nejmenší slabost byla by teď neštěstím.

ELEONORA

Je pan Condé ještě v radě?

D'ALBERT

Ano paní má, kdosi se mu zmínil o slavnosti, již dnes večer dáváte, odpověděl s úsměchem, že k ní snad pošle komornou své paní. Víte ostatně, jak je nadutý a nestydatý k přátelům vašim; a tak mluvil mnoho a jménem královým a jménem veřejné bezpečnosti, kterak je třeba, by se maršál udržel ve vzdálenosti.

ELEONORA

A rada, na čem se usnesla?

D'ALBERT

Pan de Condé je jejím orakulum, vyjímám ovšem pana Armanda de Richelieu, ten drží vždycky s vámi.

ELEONORA

O panu biskupu lučonském jsem ještě nikdy nepochybovala. Vyložte to králi a matce králové, že se mohou na mne bezpečit.

D'ALBERT (*pozdravuje ji*)

Pojďme. (*Šeptem k pánům, s nimiž odchází, a tónem žertovným.*) Mrak se dělí, brzo uslyšíte hromobití. (*Odcházejí rozmlouvající.*)

RICHELIEU (*vchází*)

ELEONORA (*jdouc mu vstřet*)

Pane Richelieu, — buďte mi vítán — (*Všickni odcházejí.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

ELEONORA. THEMINES.

ELEONORA (*stranou*)

Všecky ty tváře kolem mne jsou pochybné — Ah Themines. Nu jak je?

THEMINES

Paní má, San Chiara je s lidem svým na svém stanovisku.

ELEONORA (*přistoupí ke stolu a vezme papír*)

Tu je rozkaz k jeho zajetí — a já váhám! Ve všech koncích vzpoura — ne-li záhuba — a já váhám. — A ten pan de Condé, jehož mám v rukou, — Condé, kterýž je duší vši zrady a vzpoury, Condé, kterýž mne rozdrťí, jestli jej nezhubím: a já váhám! (*K Theminovi.*) Ručíte mi za zdar, Themine?

THEMINES

Ručím.

ELEONORA (*stranou*)

A ten Rizzi mi nepřichází!

THEMINES (*ukazuje oknem*)

Princ se ubírá k matce králové.

ELEONORA (*hledíc*)

Ano, on to je — jako by Louvre nebyl dosti veliký, by pojal jeho pýchu! Veliká to ctižádost — malý duch! — Chtíč nesmírný, ale srdce úzké. Princi de Condé, ne třeba mi než fouknout na tvé slunce a zhasne, pouhým ruky mé vztáhnutím udusím ctižádost tvou.

THEMINES

Nač čekáte? Máte v rukou rozkaz k zajetí. Časové Ligy jsou ti tam, paní má, dejte mi ten rozkaz — o ostatek se postarám.

(*Rizzi vstoupí. Beatrix jej sleduje.*)

ELEONORA (*vidouc jej*)

Ah Rizzi!

VÝSTUP PÁTÝ

TITÉŽ. BEATRIX. RIZZI.

ELEONORA (*jdouc k Rizzimu*)

Co praví Raymund?

RIZZI

Ten čertův čarodějník nechtěl svěřit svou hatlaninu leda tomuto děvčeti.

BEATRIX (*odevzdávajíc Eleonoře zapečetěný pergament*)

Já jsem Beatrix, dcera Raymundova.

ELEONORA (*berouc živě pergament*)

Sem s ním! (*Zlomí pečeť a čte stranou.*) Má hvězda vítězí! — (*Dadouc Theminovi rozkaz k zajetí.*) Tuhle, Themine, rozkaz, jděte!

THEMINES (*zřticha, ale klade váhu na slova*)

Mrtvého nebo živého?

ELEONORA

Nezapomeňte, že to princ z krve královské.

THEMINES

Do Bastily?

ELEONORA

Do Bastily. Hleďte, abyste nešli touto stranou. Nechci ho vidět.

THEMINES

Dobře. (*Odejde.*)

ELEONORA (*k Rizzimu*)

Ty teď jdi na svou hlídku!

RIZZI (*stranou*)

Musím dát zprávu jenerálnímu kapitánu. (*Odejde.*)

VÝSTUP ŠESTÝ

ELEONORA. BEATRIX.

ELEONORA (*k Beatrici, kteráž ji pozdravila a chce odejít*)

Vy jste byla poselkyní dobré zprávy, milé dítě, — vy máte pozdravit první moje vítězství — pozdržte se. Ah to čekání, to čekání! Dala bych jeden z paláců svých, kdo by mi ty minuty zkrátil. (*K Beatrici, podávajíc jí kytaru.*) Pojď sem, milé děvčátko, zazpívej některou píseň z tvé otčiny. (*Přistoupíc před ni ve velikém pohnutí.*) Ne, nikoli — hudba měkčí duši a mně třeba vši síly vůle mé — Ano události mne unášejí. Jsouť poslové, jenž oznamují věci veliké, přicházejíce od Boha a jdouce až k duši naší! Ah, velmožný pane Condé, vy myslíte, že si můžete vzítí Peronnu, — že můžete vyhnat manžela z Paříže, — že si můžete tropit posměch ze mne, a mne, ženskou, urážeti — Ejhle ženská ruka — ruka stvořená pro kužel a vřetenou drží vás — ale ruka smělá, která vás rozdrtí.

BEATRIX

Vy jste velmi pohnutá, milostpaní!

ELEONORA

A vy jste pokojná, ovšem! Vy jste šťastná, milé dítě. Nu hovořme trochu — mohu-liž pro vás co učinit?

BEATRIX

Budtež dobrá a milostivá přemoženým.

ELEONORA (*berouc ji za ruku*)

Máte starost o někoho? Nuže mluvte, co člověk dobrého udělá, přináší nám štěstí — mluvte, mluvte!

BEATRIX

Ti, kteréž miluji, nepřebývají na výšinách, kdežto bouře zuří.

ELEONORA

Vy jste tak krásná a líbezná — kterak jste mohla žíti v temném laboratoriu — ve všelikém nebezpečí, jež otci vašemu nejistá živnost přináší?

BEATRIX

Já se modlím k Bohu.

ELEONORA

Vy kladete náklonnost svou na místo svého zaměstnání?

BEATRIX

Časem kochám se ve snách — a tu mne zanášejí vzpomínky mé, vzpomínky to matné a těžké co sny, do doby vzdálené. Tu vidím jinou oblohu, pod níž jsem co dítě žila, — pak pole a květy — nad nimi jasné slunce — vidím, jak přenášejí obraz nebeské panny po ulicích, slyším zpěvy kněžstva, hymny děvčat, modré kadidlo, ano stoupá k nebi, pak zase tance — a opět a opět zpěvy! Bylo to daleko, velmi daleko — byl to jiný kraj — jiné slunce.

ELEONORA

A jmeno té země?

BEATRIX

Neznám ji — a když se ptám otce mého, odpovídá mi, že sním.

ELEONORA

Ubohé dítě. — Tys po rodu snad měla v jiném kraji žítí, snad v mé Florencii, pod teplým nebem itálským! — Ty sníš o vlasti, již jsi neznala a jež ti byla určena! O krásné ty kraje! Tam zima srdce nikdá nezamrazí — duše se šíří vroucností a prsa oddechují vzduchem vonným. Oko se kochá v šťastném oběhu přírody, žije žitím a těší se z života. Zde pak je všecko šeré a sychravé, člověk živoří, protože horečka nám čivy bičuje, protože duše naše je v ruchu a protože nás ctižádost pohání. Ve strachu, abychom se nezalknuli, — stoupáme tu na výše jako titanové, pohybujeme se, abychom dali důkaz, že žijeme, a zabíjíme se, abychom nebyli zabítí! — Žij ve snách svých, milé děvče, a nech mne v mé skutečnosti.

(Themines přichází kvapně.)

VÝSTUP SEDMÝ

TITÉŽ. THEMINES.

THEMINES

Triumf, milostpaní, úplný triumf.

ELEONORA (*stranou*)

Konečně.

THEMINES

Matka králová pokládá za opatrné, aby se zajal též vévoda de Mayenne a vévoda de Bourbon. Tu je rozkaz, mám jej vykonat?

ELEONORA

Odvedete pana de Condé sám osobně do Bastily.

THEMINES

Tak jsem hodlal.

ELEONORA

Touž dobou vykonáte nové rozkazy Její Milosti. Rozložte dobře kompanii Švýcarů a sbory švališérů.

THEMINES

Již běžím.

ELEONORA (*jej zadržuje*)

Nebylo snad při tom krve prolité?

THEMINES

Jeden z mých gardistů dostal ránu přes rameno od mladého muže, kterýž se vyhrnul jako sršeň na obranu princovu.

ELEONORA (*chvějíc se*)

Mladý muž?

THEMINES

As pět- neb šestadvacetiletý!

ELEONORA (*živě k Theminovi*)

Ať mi ho sem přivedou.

(*Themines vychází, v tom okamženi přichází d' Albert a přátelé jeho.*)

VÝSTUP OSMÝ

BEATRIX, ELEONORA, D'ALBERT a PÁNOVÉ.

BEATRIX (*stranou*)

Můj bože, co se to děje?

D'ALBERT (*pozdravuje Eleonoru*)

Podivuhodně! Výtečně — byl jsem tím sám zražen. Pan de Condé vycházel právě vítězoslavně od matky králové. — „Váš kord,“ — praví mu pan Themines pokloniv se až k zemi takořka. „Můj kord?“ „Tu je rozkaz králův, já vás zajímám.“ V tom okamžení jej obklopujou lidé Theminovi se vši úctou. Já myslel, že ho hned zardousejí.

ELEONORA

Ale mladý člověk jakýsi ho chtěl bránit —

D'ALBERT

Snad jen naoko, jeť on z vašich přátel!

ELEONORA

Z mých?

D'ALBERT (*ukazuje na Gastona, kteréhož strážce právě z pozadí přivádějí*)

Hleďte jen!

ELEONORA (*stranou*)

On to byl!

BEATRIX (*stranou*)

Můj bože! Gaston! (*Jde k němu.*)

GASTON (*šeptem*)

Mlčtež!

VÝSTUP DEVÁTÝ

TITĚŽ. GASTON.

D'ALBERT (*tiše k Eleonoře*)

Neměl jsem pravdu, že to byl jeden z přátel vašich, a to nejdražších?

ELEONORA

Co chcete říci, pane?

D'ALBERT

Chci říci, že pan de la Force se nechal odzbrojit, jakmile viděl, že se jedná jménem královým. Můžete jej po vůli své buď zachovat, neb zkazit; pan de Themines vám je oddán — a já budu němý —

ELEONORA

Já budu vězně sama vyslýchat. (*Pozdravuje pány, kteří před ní zmateni stojí.*)

BEATRIX (*tiše ke Gastonovi*)

Vězeň — slyšel jste?

GASTON (*tiše*)

Všecko vám to vyložím. (*Tiše k d'Albertovi.*) Pane, račtež, prosím vás, odvésti domů toto mladé děvče — budu vám za to povděčen.

D'ALBERT (*tiše ke Gastonovi*)

Prostomilá milka.

GASTON (*těž tak*)

Nikoli — má nevěsta. — Tuto noc měli jsme býti oddáni.

D'ALBERT (*těž tak*)

Tím lépe. (*Stranou k pánům.*) Slíbil jsem vám pletky politické, tu je máte — teď vám slibuju pletku zamilovanou, a to pořádnou. Pletka politická nám uškrtí manželka — pletka zamilovaná nás zprostí manželky. (*Podává ruku Beatrici.*) Slečno —

BEATRIX (*berouc ho za rameno*)

Pan de la Force není snad v žádném nebezpečí, není-li pravda, pane?

D'ALBERT (*tónem posměšným*)

V žádném, žádném — K tomu je paní maršálové příliš milý.

BEATRIX

O, to mi padá kámen s prsou! — Ta oddanost k princovi Condéovi byla by jej málem v záhubu uvedla.

D'ALBERT

Vděčnost k maršálce jej zase z ní vychvátí.

(*Vycházejí rozmlouvající i pánové.*)

VÝSTUP DESÁTÝ

ELEONORA. GASTON.

ELEONORA (*odevzdajíc pážeti listek*)

Králové matce. (*Gastonovi.*) Nešťastný! Co jste učinil?

GASTON

Povinnost svou.

ELEONORA

Měl jste na mne doma čekat!

GASTON

To byla smyčka. Bylať to vůle boží, že jsem dostal zprávu ještě včas, a tu jsem.

ELEONORA

Zdá se, jako byste se chtěl na mně mstít. Já dala jen vykonat rozkazy Jeho Milosti královské.

GASTON

Paní, rcete lépe královy matky.

ELEONORA

Budiž teda, králové matky. Já jsem jí povinna poslušností jako králi samému. — Já jsem ničím —

GASTON

Vy jste vším — Králová matka nemyslí a nejedná leč vámi. Král sám podrobuje se vaší vůli. A pakliže princ Condé nyní v Bastile, — jest to proto, že jste vy jej tam dala odvést, a pakliže král jeho zajetí podepsal, jest to proto, že jste vy mu stála po boku a vedla ruku jeho.

ELEONORA

Gastone!

GASTON

Eh, paní má, mějte smělost vyznat své smýšlení a hrdost

skutků svých — Nejste více ve Florencii — jste ve Francii — Buďtež Francouzkou!

ELEONORA (*s hrdostí*)

Pravdu máte, není to Italiánka ni Florentanka ve mně — jesti to přijatá dcera Francie, kteráž zde jednala. Já chci zachránit Francii! — Já ji chci zachránit autoritou — já ji chci jednotou povznést. Cokoli posláni mému na odpor, je zločin. Já přišla z města, kdežto vzpoury a vyhnanství střídavě vládla, a znám ze zkušenosti, k jaké propasti se dostane národ, nemá-li ramena, jež by jej podporovalo, a pevné ruky, kteráž by jej řídila. Chcete-liž učiniti z Paříže druhou Florencii, z Francie druhou Itálii? Pak ovšem zapřete jednotu, obnovte Ligu, ozbrojte zámky své a cechy, ustrojte vzpouru na základě všelikých tížádostí a marností — Pak nebudete mít více krále, budete mít králíčky — nebude tu více národu povolaneho obnoviti svět, budete míti plno vůdců nájemných a žoldněrů, kteříž budou prodávati sebe i Francii. Voltež!

GASTON

Dílo, o něž se pokoušíte, je veliké a snad opravněné, ale prostředky vaše jsou špatné a cesty, kterýmiž kráčíte, poškrvněné krví!

ELEONORA (*netrpělivá*)

Krví! Krví! — (*Opanujíc se.*) Slyšte, Gastone, my bychom neměli spolu rokovat o takovýchto otázkách. Já jsem ženská — milosrdnost by měla býti první ctností mou. Vím to, příteli můj; — ale události námi vládnou začasté. Tento boj nemohl se skončit jinak. Nezbyvalo mi než vybrati mezi vyhnanstvím — pro sebe, anebo Bastilou pro něho, nemůžete mne kárat, že jsem pamautovala na svou bezpečnost? (*S úsměvem.*) Ne — vidíte že ne? (*Tiskne mu rameno.*) Nuže hovořme raději — posadte se tu vedle mne, milý šlechtici, a promluvme jako jindy láskavě.

GASTON

Jsem vaším vězněm, paní má,

ELEONORA

Ba právě — já zapoměla — Vy jste svobodeni.

GASTON

Jsa vězeň, nebyl bych vám zlořečil, ale pokud je pan Condé na Bastile, nemůže býti pro mne stání v Louvru.

ELEONORA

Vy mne chcete opustit.

GASTON

Netajil jsem vám nikdy oddanost svou k princovi. Můj děd umřel za jeho děda a můj otec za jeho otce, smrt je mezi námi jako povinností rodinnou. Já nemohl umřít — ale aspoň nebudu živ dlouho vedle té, kteráž udeřila tak blízko srdce mého!

ELEONORA

Oh — mlčtež již.

GASTON

Krom toho jsem hugenot.

ELEONORA

Včera jste byl, čím jste dnes.

GASTON

Nikoli paní má. Včera jste pro mne byla Eleonora Galigaiova, dnes jste maršálkou d'Ancre. Včera byl kníže Condé na svobodě, dnes je v Bastile. Včera jsem se vás mohl zastat bez hanby, dnes neumím leč vás nenávidět — Netažte se mne více. Já jsem duch prostřední, budiž, avšak já myslím, že se má člověk rozmyslit dvakrát, než uvrhne národ do propasti válek občanských; a to jste učinila vy — ani nezblednouc, ba s úsměvem, s radostí!

ELEONORA

Gastone!

GASTON

Byl bych sketou, kdybych vám tajil svoje mínění. Stydím se, když pomyslím, co lidé o mně soudit musí; mám toho dost nebýt ničím — aneb něčím skrze vás.

ELEONORA

Vy milujete někoho?

GASTON

Vyčítáno mi již, že jsem nevěrným svému přesvědčení, — brzo by se mi vytýkalo, že zrazuju vlast svou — Již mne téměř považují za rovného vašim drábům, vašim lokajům a najatým služebníkům, ježť vás sledují. Což se stane teprva, až vy povládnete Francii, a král sám vedle vás do stínu přijde. Směřujete-liž k tomu? Zdaliž pan d'Ancre nepřikryl své hlavy před králem? Dojde to tam, že ještě král před ním smekati bude! Nuže! Já chci být svým pánem, abych nemusil hleděti na tyto věci, neb dotknouti se prince z krve královské jest tolik co sáhnouti na veškerou šlechtu! Zneuctíti krále jest tolik co uraziti celou Francii —

ELEONORA

Vy máte milenku, Gastone?

GASTON

Já nikdá neumíval lháti, paní má, — tak jest.

ELEONORA

Jest tomu tak?

GASTON

Mohl jsem zadati srdce své zachovav vám přátelství své.

ELEONORA

Jest tomu tak? — Jest tomu tak?

GASTON

Hrdost vaše neb duch váš udusily ve mně všeliký jiný cit. Vy jste mne opanovala, vy jste mne učinila nevolníkem — jen obdiva naplňuje pro vás srdce mé, právě jako vaše plní jen tížádnost.

ELEONORA

Oh!

GASTON

Žádná oběť nás neváže — žádná přísaha — já mám svou bodu — konečně — Krom toho volím raději ženu vyvolenou pozdvihnouti k sobě než býti pod její ochranou.

ELEONORA (*vypukne*)

Ah! Pro hrdost teda mne tak mučíte! Nikoli však! Jest to nevděk, ježto vás ozbrojil proti mně, — jest to

nejápnost vaše, kteráž vám radí odmítati puvaby vlády! — —

GASTON

Již vidíte sama, že mám pravdu, chtě povznésti vyvolenou svou, již proto, aby mnou nemohla pohrdat.

ELEONORA (*živě*)

Ne, ne! Já ti činím křivdu! Gastone, — já ti činím křivdu!

GASTON

Paní má!

ELEONORA

Miluješ ji tedy opravdu? — O slyš, Gastone, — netrap mne již déle — pravili mi nejednou, že bych byla všeho schopná, — a již tomu teď počínám věřit sama.

GASTON

Paní má, — já jsem z těch, kteří mluví, jak myslí, a kteří myslí, jak mluví.

ELEONORA

Vy jste si učinil divadlo z mých slzí — mějte se na pozoru!

GASTON

Život můj nestojí za lež první —

ELEONORA

Uhlídám, zdali úpor tvůj vytrvá do konce. (*Uhodí na zvonec.*) Sem Rizzi, — sem — (*Rizzi přijde se stráží.*)

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

TITĚŽ. RIZZI. STRÁŽE.

RIZZI

Milostpaní poroučí! Kam mám odvésti vězně?

ELEONORA (*v zlosti*)

Vězně. (*Stranou*). Oh jak slabá jsem! Posud jej miluji — (*Klesne do pohovky.*) O můj bože, můj bože!

RIZZI (*přiblíživ se*)

Nuže!

ELEONORA (*vstanouc*)

Nuže, pan de la Force je svoboden. Vy mi ručíte svou hlavou za jeho život — Jdětež!

GASTON (*stranou*)

Raděj bych volil smrt. (*Odejde se stráží.*)

VÝSTUP DVANÁCTÝ

ELEONORA (*sama usednouc*)

O kterak jej miluji — Jakou milost mi způsobil — ten nevděčník — A já ho milovala celým srdcem, celou duší, a on mne nemiluje! — Oh můj bože!

(*D'Albert vstoupí.*)

VÝSTUP TŘINÁCTÝ

ELEONORA. D'ALBERT.

ELEONORA (*nevidouc d' Alberta*)

Kdyby mně byl děl: Odřekni se ctižádosti, kteréžto žiješ, — této touhy po slávě a této vůle, kteráž z tebe činí takořka bohatýra, — nebyla bych váhala — ah ty můj bože — všecko bych byla zapomněla, vše bych byla obětovala. (*Vstanouc.*) A on mne nemiluje!

D'ALBERT (*stranou*)

Občanská válka mi schází, uhlídám, zdali mě žárlivost nechá sedět!

ELEONORA

Já mít sokyni! — (*Se šíleným vztekem.*) Ale kterou? — Jen kterou?

D'ALBERT (*přichází po jevišti dopředu, čině, jako by Eleonory neviděl a jako by mluvil k sobě*)

Kdyby se mne na to někdo ptal, odpověděl bych, mladá dívka, kteráž nemá za věno víc než svých osmnáct let, ježto nemá více moci než dvě krásných očí.

ELEONORA

Zdaž mluvíte ke mně, pane?

D'ALBERT

Ne, paní má!

ELEONORA (*stranou*)

Oh ten člověk!

D'ALBERT

Chtěl jsem vidět, jak Paříž vypadá bezhlavá — Paříž bez práporu! Nuže — kdo by to uvěřil, paní má, — hle — Paříž je tichá. Matka zajatého probíhala ulice křičíc a bědujíc, že maršál uškrtil jejího syna. Ale sotva že jí lid projevil jaké známky soustrasti, již je vyhráno; moc vaše stojí nyní pevně.

ELEONORA

Sokyni!

D'ALBERT

Vévoda vendômský odjel na koni na stranu de la Terre — pan z Bouillonu do Charentonu a vévoda mayennský jel tam za ním s několika šlechtici svého domu. Lid se díval lhostejně na to, ani odjížděli. Vy nyní opravdu panujete.

ELEONORA (*stranou*)

Sokyni! —

D'ALBERT

Zdá se, jako by mne paní maršálová ani neposlouchala.

ELEONORA (*vstanouc, milostně*)

Mýlíte se, pane, — mám každé slovo vaše v paměti. (*Lhostejně.*) Vy jste mluvil právě o nějaké mladé dívce, co jste chtěl říci?

D'ALBERT

Jest to historie, která se týká jisté paní, mé přítelkyně u paní presidentky Legayové; co na jménu — položme to neb jiné. Já jí pravil: „Paní má, vy milujete, a tajíte mně to.“ Ona neodpověděla. Já jsem od přirozenosti tvrdošijný, já pokračoval: „Vy jste žárlivá — a já znám vaši sokyni.“ Ona se zachvěla — právě tak jako vy nyní. Oh ta žárlivost! Já pocítil jednou tuto zmíji v útrokách;

celé noci strávil jsem bez spaní užírán neviditelným hryzem jejím, snášeje žhavý jed jejího dechu, — o je to ukrutná věc, ta žárlivost. Člověk myslí: já jsem silou — a vtom vám jde okolo muž nebo žena — a člověk vám zařve jako lev aneb zapláče jako dítě.

ELEONORA (*stranou*)

Ah!

D'ALBERT

Člověk myslí, že je již vyhojen, — a hle tu v noci za vlašného letního večera spatříte mihnouti se dva stíny — poznáte je — jdete za nimi, slyšíte je posmívati se vašim slzám a se rouhati zoufalství vašemu svému líbáním. Ze zmíje stane se tu saň — stohlavá saň — kteráž vás užírá — moří — zabíjí —

ELEONORA (*popadne ho prudce za rameno*)

Jméno té ženy?

D'ALBERT

Jméno sokyně paní presidentky?

ELEONORA.

Ne, mé, mé, její jméno, pane, chci, její jméno!

D'ALBERT

Již vidíte, že jsem přec k něčemu dobrý. Teď uvěříte v mou oddanost.

ELEONORA

Ano, již vám věřím.

D'ALBERT

Právě šla odtud.

ELEONORA

Beatrix!

D'ALBERT

Před chvílkou opřela se o toto rameno.

ELEONORA

Beatrix!

D'ALBERT

Pravil jsem vám, že má osmnácte let a krásné oči. Sudte sama —

ELEONORA

Nikoli, já vám nevěřím! —

D'ALBERT

Máte pravdu — člověk se nesmí spolehat leč na své oči, má věřit jen vlastním uším. Kdy vám bude líbo vidět a slyšet, paní má, — budu vám průvodčím.

ELEONORA

Nikoli, pravím, vám jde jen o to, abyste mne potrápil, — nic více! Vy jste krom toho mým nepřitelem.

D'ALBERT

Vaším nepřitelem? Řcete raději, že mne co přítele odmítáte, — v tom bude více pravdy; nikdá se mi nepovedlo vás přesvědčiti o mé oddanosti. A přece jsem já ten, kterýž vás ze všech nejvíce miloval a posud nejvíce miluje.

ELEONORA

Věřím vám. Uhlídám tedy opět tu ženu?

D'ALBERT

Uhlídáte ji opět.

ELEONORA

Uslyším jich?

D'ALBERT

Uslyšíte!

ELEONORA

Hle pane, — od vás mi přichází první radostní chvíle! — Oh — běda jim — běda!

VÝSTUP ČTRNÁCTÝ

TITÉŽ. THEMINES.

THEMINES (*vstoupiv tiše k Eleonoře*)

Pan de Condé je na Bastile.

ELEONORA

Dobrá — dobrá. (*Tiše k d'Albertovi.*) Já musím mít důkazy nevyvratné, to vám povídám!

D'ALBERT

Dám vám jich na místě.

ELEONORA

V záležitostech královských musím se ještě pozdržet
v Louvru — ale — — —

D'ALBERT

Zítra by již bylo pozdě.

ELEONORA

A proč to?

D'ALBERT

Protože než hodina mine, Gaston opustí Paříž, protože
za hodinu již povede od oltáře Beatrix de Tours co ženu
svou.

ELEONORA

Co ženu svou! Nuže pojďme! Počkejte na mne, Themines,
— já se vrátím!

THEMINES

Nedůvěřujte muži tomuto, paní má, dal jsem zajmout
kurýra španělského — jak jste byla kázala. Měl depeše,
kteréz dosvědčujou vinu jenerálního kapitána.

ELEONORA

Kde jsou?

THEMINES (*dává jí papíry*)

Tu jsou.

D'ALBERT (*stranou*)

Ten dobrý Themines.

ELEONORA (*pohlédne rychle na depeše, k d' Albertovi*)

Pojďte!

D'ALBERT (*stranou*)

S náruživostí se daleko dojde, paní má.

THEMINES (*hledí za nimi*)

Ten člověk je zlým duchem Francie. (*Odstoupí, aby
Eleonoře cestu učinil, a jde za ní.*)

Konec druhého aktu.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

U Raymunda z Toursu.

VÝSTUP PRVNÍ

RAYMUND. BEATRIX. MARKÉTA. *Raymund sedí u stolku, prohlíží papíry. Beatrix oblečena co nevěsta. Markéta spravuje její vlasy.*

RAYMUND (*mluví sám k sobě*)

Skupení hvězd je příznivé. Sňatek se může vykonat.

(*Hledí stranou na Beatrici.*) Nech je šťastné to drahé dítě!

BEATRIX (*jdouc k Raymundovi*)

Jak se vám líbím?

RAYMUND (*vezme ji na kolena*)

Jsi velmi krásná!

BEATRIX

Ba právě! Na svatební den!

MARKÉTA

Ani netřeba tolik krásy, co ty jí máš, aby se mužští za jednou plašili. Za mých mladých let, má zlatá, — kdybych byla šla snad do Toulousy nebo do Bordeaux, byli by táhli za mnou.

RAYMUND (*k Beatrici*)

Budeš-li pak trochu pamatovat na starého Raymunda?

BEATRIX

Vždycky, vždycky — Ale vždyť krom toho budeme vždy s tebou žít, leč bys nás nechtěl a nás vyhnal!

RAYMUND (*objímaje ji*)

Má dcero! — (*Stranou.*) Já snad nebudu věčně mít k tomu srdce, abych jí odkryl tajemství jejího rodu. Je to snad sobectví — buďsi, snad zločin — nechť, ale abych neměl již víc od ní slýchati — „otče můj“, — ne — to nesmí být. (*K Beatrici, již bere za ruku.*) Znáš-li mnoho dětí, kteréž by požívaly více lásky než ty ode mne, dcero má?

BEATRIX

Ne, žádné, otče můj!

RAYMUND

A kdyby ti byl Bůh dal na vůli vybrati si otce, byla bys hledala oddanější srdce — byla by sis vybrala jiného než starého Raymunda?

BEATRIX

Vždyť tys ke mně jevil zbožnost, laskavost materskou, opatrnost i oddanost otcovskou — O nikoli.

RAYMUND (*objímaje ji*)

Děkuji ti, dítě. (*Ohlédne se.*) Kdo to přichází?

PETR (*v úsměvu*)

To já jsem, mistře Raymunde, to já jsem — Je tu posel od králové matky, volají vás do Louvru.

RAYMUND

Již jdu. (*K Beatrici, objímaje ji.*) Dokonči již své vystrojení. (*K Petrovi.*) Kde je ten posel?

PETR

Tam je. (*Stranou.*) Ten je tam — (*Odejdou.*)

VÝSTUP DRUHÝ

BEATRIX. MARKÉTA.

BEATRIX

Gaston by myslím již mohl být nazpátek.

MARKÉTA (*končíc strojbu Beatricinu*)

On šel dát dobré jitro panu z Condé na Bastilu. Dobře udělal, jenže to dobré jitro trochu dlouho trvá — to je pravda.

BEATRIX

Naše netrpělivost viděti jej opět nám delí čas; těžko mi přivyknout štěstí svému. (*Slyší se tlouci.*) Někdo tuče, Markéto!

MARKÉTA (*volajíc*)

Petře! (*K Beatrici.*) Paní de la Force! — Ty asi budeš pyšná. (*Volajíc.*) Petře!

PETR (*vcházaje*)

Tu jsem.

MARKÉTA

Někdo tluče — jdi otevřít.

PETR (*stranou*)

Pan jenerální kapitán bude se mnou spokojen. (*Vyjde.*)

MARKÉTA (*k Beatrici*)

Mistr Raymund se radil celou noc se hvězdami.

BEATRIX

On se tolik stará, abych byla šťastná!

MARKÉTA

Ba právě; není každému štěstí přáno (*hledíc na ni*), ale
tys prostomilá.

(*Petr se vrací.*)

VÝSTUP TŘETÍ

TITÉŽ. PETR.

MARKÉTA (*k Petrovi*)

Nu co je?

PETR

Inu vidíte, paní Markéto, — není to hrubě dobrá novina
pro vás —

MARKÉTA

Pro mne. Můj bože, co je?

PETR

Vaše dcera — — —

MARKÉTA

Bože, snad je nemocná.

PETR

Ba právě — shání se po vás — uložila se od rána.

MARKÉTA

Od rána a posud mi nedali vědět. (*K Beatrici.*) Co tomu
říkáš?

BEATRIX

Snad to je jen maličkost. Ubohá si snad přeje, abyste ji upokojila, nic víc. Skočte tam ji políbit a vraťte se zas.

MARKÉTA

Chceš, abych šla?

BEATRIX

Ovšem že chci. — Jeť to sladká věc, míti matku a mít ji při sobě, když člověk stůně. (*Vede ji až ke dveřům, Markéta vychází.*) Příklad brzo zas.

PETR (*stranou*)

Teď mám dva — Ať neřeknou, že jsem jich okradl o peníze.

VÝSTUP ČTVRTÝ

BEATRIX. PETR.

BEATRIX (*usadíc se v melancholii stranou*)

Jak málo třeba, by člověk přešel od veselosti do smutku. Před chvílkou jak jsem to byla veselá; ovšem byl tu otec i Gaston — celý dům se líbezně na mne usmíval — a teď mi je až do pláče: Markéta u karmelitánů, otec v Louvru a Gaston se nevrací — všickni v tuž chvíli! Až na mne padá strach z těchto stěn, mezi nimiž jsem vyrostla, kteréž mě ukrývaly od dětinství. (*Sama.*) Ach Petře, — co to děláte — co to za znamení, nač to?

(*Petr vyklouzne.*)

VÝSTUP PÁTÝ

ELEONORA. BEATRIX.

ELEONORA

Já vám to povím.

BEATRIX

Paní maršálová!

ELEONORA

Ne, Eleonora Galigaiová — vaše sokyně —

BEATRIX

Můj bože!

ELEONORA

My jsme samotny — (*s usměškem*) Gaston je na Bastile u pana z Condé — Raymund je zadržen v Louvru mým rozkazem — Markéta je u karmelitánů. Oh věru vy to máte dobré strážce! Ovšem vy jste se mne nenadála, vidíte?

BEATRIX (*chladně*)

Opravdu — paní maršálová d'Ancre byla by lépe na svém místě v Louvru u svého dítěte aneb v domě v Lesigny u svého manžela.

ELEONORA

Nestavte se nevinnou. — Vy jste mi porozuměla.

BEATRIX

Rozumím vám, když tomu tak chcete; ale já jsem Gastonovi zasnoubená a budu za hodinu jeho ženou.

ELEONORA (*usadíc se*)

Slyšte mne. Vy jste svedla Gastona — svedla — snad že jen svou krásou — buďsi — ale zároveň též — svými čarami — a to je zločin!

BEATRIX

Můj zločin je v mé lásce.

ELEONORA

Váš otec je čaroděj, má zlatá. — On prodává sympatické nápoje — komu libo — a tuším, že as nezapomněl na svou vědu ani neodehnal zlého ducha, kde mu šlo o to, ulovit šlechtice milovníka — a proměnit milovníka v manžela, a to je zločin.

BEATRIX

Můj otec je poctivý muž.

ELEONORA (*vstanouc*)

Z vašeho sňatku nebude nic. — (*Hledíc jí do očí.*) Rozumíte mně?

BEATRIX

Je to hrozba?

ELEONORA

Je-li vám více líbo, jen umluva. Král ví o zločinu Gastonově; — on bude odsouzen —

BEATRIX

On?

ELEONORA

Odsouzen za hodinu, jestli jej někdo nezachrání.

BEATRIX

Oh vy jej zachráníte, milostpaní, — vy jej zachráníte —

ELEONORA

Vy můžete odvrátit osud, kterýž naň čeká.

BEATRIX

Já?

ELEONORA

Vy! — Vybrala jsem vám chotě — muže bezpečného a oddaného — jmenuje se Petrucci. Za dvě hodiny odejde do Itálie. Dám vám věno deseti tisíc pistol a statek v Toskáně — vy odejdete a Gaston zůstane na živu.

BEATRIX

Ke všemu se odhodlám kvůli jeho ochraně! Já odejdu, ale sama.

ELEONORA

To by zbyla naděje, on by šel za vámi.

BEATRIX

Teda zůstanu.

ELEONORA

Chcete jej zatratit?

BEATRIX

Ochotně dám zaň život svůj; své štěstí — svou duši — své spasení — ale jej zradit — zapřít srdce jeho a své přísahy — Oh paní —

ELEONORA

Ty snad myslíš, že se pomsta má pouhou jeho smrtí ukojít? O zpozdilá! — To mi nestačí — zachovám mu

život trapný, život plný muk a smrtelného zápasu —
život, kterýž bude dlouhé umírání.

BEATRIX

Tož — ne — já vám nevěřím — vy jej milujete, vy od-
pustíte.

ELEONORA

Nechsi pak přijde i on sám prose o milost — já proň
budu bez slitování, jakož on byl pro mne bez litosti.

BEATRIX

Já vám nevěřím, vy ho milujete — vy ho nezabijete!

ELEONORA

Nuž pohledni na mne a opakuj, cos řekla, smíš-li!

BEATRIX

Vaše zraky lhou — vaše ústa lhou — vy jej milujete, vy
jej nezabijete, vy jej nezabijete.

ELEONORA

A mohla bys ty jej vidět v náruči jiné, šťastného a ne-
vzplanout nenávisť proti němu?

BEATRIX

Má láska chce jeho štěstí!

ELEONORA

A nemstila bys se?

BEATRIX (*s nadšením*)

Já jej miluji, i kdyby mi řekl: „Štěstí mé je v dáli od
tebe“, — odpověděla bych: „Jdi.“ — „Tvá přítomnost
mne nepokojí“, řekla bych mu: „Straň se mne.“ — „Tvůj
život je mi v cestě“, řekla bych: „Zabij mne.“ — Kdyby
však mi děl: „Já jsem odsouzen — mám umřít, vyrvi
lásku svou ze srdce svého a dej duši svou jinému, bys
mne zachránila“, tu bych mu řekla: „Umři, umři“, a já
bych umřela také — — to se rozumí — —!

ELEONORA

Dosáhnu já mocí, čeho prosbou dosíci nemohu.

BEATRIX

Co chcete říci?

ELEONORA

Mám zde své mužstvo.

BEATRIX (*trnouc*)

Chcete teď na můj život sáhnout?

ELEONORA

Ne — — vy zmizíte, nic víc.

BEATRIX

Vy si počínáte strašlivě a hanebně.

ELEONORA

Odjedete?

BEATRIX

Gaston měl důvěru ve mne — já ho nezradím! —

ELEONORA (*hrozíc*)

Já jsem z oněch žen, co jdou až kraj cíle, — jaknáhle na kterou cestu nohu postaví. Chraňte se! Oh chraňte se! — — —

BEATRIX

Ejhle paní. (*Ukazuje jí láhvičku.*) Kapku této tekutiny — a kdybych byla úklady vašimi zapletena od hlavy do paty, jedinou kapkou se vymknu a jsem na svobodě.

ELEONORA

Na takové vějičky jen mužští sedají.

BEATRIX

Paní!

ELEONORA (*ve vzteku*)

Dočkáme toho!

BEATRIX (*otevře lahvičku*)

Smrt moje padni na hlavu vaši! (*Chce pít.*)

ELEONORA (*zadrží jí ruku*)

Ah! Ona by se vskutku otrávila. — (*Stranou.*) Oh co se to děje ve mně. Jaký to tajný hlas mnou vládne? Jaká to hrůza nepochopitelná mne pojímá! — Je to má sokyně a já ji nemohu nenávidět, jak bych chtěla. (*Poslouchajíc.*) To je Gaston!

BEATRIX

On!

ELEONORA

Ještě jej mohu zachovat; ale vejdi tuto — chci, bys poznala muže, jemuž chceš světit život svůj, — snad

že jen tvoje štěstí chráním, ježto svoje hledám, — jdi —
jdi —

BEATRIX

Já v něho věřím, paní!

ELEONORA

Odpovíš mi, až jej posoudíš.

BEATRIX (*stranou*)

Bože, co uslyším! (*Vejde do kabinetu.*)

VÝSTUP ŠESTÝ

ELEONORA. GASTON. *Gaston káže dvěma služebníkům postaviti koš a kyne jim, by odešli.*

GASTON (*nevida Eleonoru*)

O Beatrix, Beatrix má! Tyto perly budou krásně slušet k jejím vlasům — a tento věnec zvláště.

ELEONORA

Není-li pravda, Gastone?

GASTON

Paní maršálka! — — —

ELEONORA (*s úsměvem*)

Má přítomnost vás překvapuje — ba snad nepokojí. Vida, tak je, když člověk nemá pokojné svědomí. Ale buďte s pokojem — já čekám na mistra Raymunda, kterýž šel s dcerou do vedlejšího kostela. Vy se ženíte, jak vidím?

GASTON

Ano paní má —

ELEONORA (*vytrhuje list po listu z věnce mimovolně*)

Chválím výbor váš. Požádám mistra Raymunda o váš horoskop. Chci vědět, budete-li šťasten; — hle na to právě čekám, proto jsem zde.

GASTON

Avšak, paní, —

ELEONORA

Tak teda — vy se ženíte. — Vy se domníváte, že se dovedete sklonit pod přísné jarmo manželské a spokojíte se štěstím, kteréž vždy napřed znáte — všecko dle úmluvy — v pořádku odměřené —, takovým životem, v němž každý den přináší svou jednotvárnost a nudná každá hodina žádá svou oběť. Jděte mi — buďte upřímný, pane de la Force, přísaha, již složíte před knězem, nebude opravdovější než slovo, kteréž jste kdy ženské dal, — vy se vysmějete církvi, vysmějete se Bohu a svaté svazky sňatku rozváží se tak rychle jak vaše zamilované libůstky.

GASTON

Já miluji Beatrix.

ELEONORA

Kdož v tom pochybuje? — Či snad já, jižto jste miloval s obmyslem! — O neberte tento blaha klam. Vy jste se mnou dal protežovati; vy jste ve mně vzbudil domněnku, že mě milujete, vy jste překvapil srdce mé a láskavost mou; a tak jste vzrostl — obohatil jste se — vzal jste v Louvru postavení, kteréž vám jen oddanost moje uchystala; a pak, když vám peroutky narostly, uletěl jste; vy jste mnou pohrdl, mne potupil — zahodil — ba co více — vy jste mne zradil! — Já jsem nelitostná, není-li pravda?

GASTON

Kterýžkoli muž přijme za podporu ruku ženské, nadějí se, že jej táž jednou bude poličkovat. Ze služby kapitána gard jsem se právě poděkoval. Nový člověk stojím zde před vámi. Dejmež tomu, že jsem byl nejvyšším pošetilcem při vašem bláznění, největším prostopašníkem ve vašem rozpuství; ale srdce mé mi posud náleží; Beatrix je ode mne požádala, jí jsem je dal; její ctností jsem se povznesl, její láskou jsem se očistil! —

ELEONORA

Nový že člověk? Ty? Nový náliček, nic víc! Kterou

bys ty byl posud nezradil? Blanka z Beaumontu je žalobnicí na tebe. — Paní de Chaumes svědkem na tebe. — Zdaž jsi se dosti nemilkoval s těmato? Blanka se pochovala do kláštera ode dne, když jsi ji zanechal — a paní de Chaumes ztratila paměť zrady tvé jen v šílenství a skonala s kletbou na tebe.

GASTON (*hroze*)

Paní!

ELEONORA

Ó, já tě znám — ty — Marnotlach jsi a chloubek co do ducha — sobec a ukrutník co do srdce. Tvé přísaHY — jsou lži, — tvé lásky — marnosti! A v ženě, již miluješ, jen sobě samému se koříš — Oh — hleďte muže poctivého — Ba věru — Ale vždyť jsi se polčil se vší holotou, s cikány na dvoře Zázraků, rovněž jako i s kejklíři na place Maubertsském — všeho se ti chtělo zkusit venkoncem, až i vraždy samé, neb co jiného to bylo než vražda, ona smrt daufinského šlechtice, jehož jsi ponucku rozplašil, zabil v noci —

GASTON (*sáhna po své dýce*) Ah — již dost, již mlčte!

ELEONORA

Ejhle jaký jsi Gaston de la Force! A nyní, může-li, ať se odhodlá nevěsta tvá, která nás slyší, vložiti paněnskou ruku svou v tvou ruku zrádnou — krví zbrocenou.

GASTON

Proklatá!

ELEONORA (*ukazuje k Beatrici, kteráž se zjevila ve dveřích*)

Hleď!

GASTON

Beatrix.

VÝSTUP SEDMÝ

TITÉŽ. BEATRIX.

BEATRIX

Gastone, ruku vaši —

ELEONORA

Co praví?

BEATRIX

Kněz nás čeká — pojdte!

ELEONORA

Ale —

BEATRIX

Já věřím v jeho pokání! — (*Odcházejí.*) Pojdte!

ELEONORA (*vypukne*)

Pane de la Force, váš kord!

(*Gaston a Beatrix se zastaví. Na její znamení vystoupí tři mužové, z nichž jeden ve plášti zahalen. Gaston odevzdá meč svůj jednomu z mužů ozbrojených.*)

GASTON

Tu je!

BEATRIX (*vrhne se ke kolenu Eleonořiným*)

Milost! Paní má, milost!

ELEONORA

Věříš-li nyní v moji pomstu?

BEATRIX

Milost, milost!

GASTON

Vstaňte, Beatrix. Muž musí umět umřítí — vstaňte — vstaňte! (*Obejme Beatrix.*) Sbohem! (*Dva z mužů jej odvedou — třetí zůstává v pozadí, nepohybuje se — ramena na kříž — v plášti zahalen.*)

VÝSTUP OSMÝ

ELEONORA, BEATRIX a D'ALBERT v pozadí.

BEATRIX (*skrývající hlavu dlaní*)

Ah můj bože! Můj bože!

ELEONORA (*chladně*)

Jednu hodinu ti dávám — chceš-li jej zachránit —.
(*Hrdým tónem.*) Jednu hodinu. (*Odejde.*)

VÝSTUP DEVÁTÝ

BEATRIX. D'ALBERT.

BEATRIX (*usadíc se v zoufání*)

Můj bože! — Můj bože! Můj bože!

D'ALBERT (*předstoupiv*)

Ubohé dítě!

BEATRIX (*pozdvihne hlavu a jde k d'Albertovi*)

Ah — vy mne litujete, pane?

D'ALBERT

Ano, já vás lituji.

BEATRIX

Život Gastonův je tedy opravdu v nebezpečí, — pane?

D'ALBERT

Maršálka se na všechno odváží.

BEATRIX

Že by se odhodlala jej králi vydati?

D'ALBERT

Ta se ke všemu odhodlá.

BEATRIX

Že by mohla vidět padnout toporcem katovým tuto krásnou, ušlechtilou hlavu, již milovala?

D'ALBERT

Což jí na tom sejde — ta prodala již duši svou satanáši.

BEATRIX

Což na ni nevstane mstítel — muž na tuto ženu. Lovec vlků, kterýž by Francii zprostil této vlčice florentinské.

D'ALBERT

Kdo ví?

BEATRIX (*uchopíc Alberta za ruku*)

Můj bože — na všechno bych se odhodlala, jen kdyby bylo možná Gastona zachránit.

D'ALBERT (*ji zadržuje*)

I na pomstu?

BEATRIX

Na pomstu! — Oh — především na pomstu.

D'ALBERT

Slyšte — váš otec vám odevzdal včera přede mnou zde zapečetěný paket, na jehož obálce byl červený kříž.

BEATRIX

Ano — nuže?

D'ALBERT

V tomto paketě jsou tři listy.

BEATRIX

To nevím.

D'ALBERT

Jeden z těchto dokazuje vinou poškrvněné narození dítěte, ježto přišlo na svět ve Florenci 1599.

BEATRIX

To snad vinou paní maršálky?

D'ALBERT

Druhý je ortel smrti — kterýmž odsuzuje matka dceru — milenka milence.

BEATRIX

O maršálka! — Maršálka! A třetí list?

D'ALBERT

Ten vypravuje, kterak milovník přišel o život a dcera zmizela.

BEATRIX (*s radostí*)

Ah! (*Běží ke skříni a zaráží se.*) Ty listy jsou zde! Ah — já přísahala, pane, přísahala jsem otci svému, že nezlomím pečeti, leč by mi šlo o život! —

D'ALBERT

Vy byste Gastona nepřežila. Zachráníte jej, zachráníte sebe. (*Stranou.*) Jdi, jdi, milá maršálko, — celou hodinu jsi určila — to bylo příliš mnoho.

BEATRIX

Tu je ten paket.

D'ALBERT

Dejte sem.

BEATRIX (*držíc ještě paket*)

Vy pravíte teda, že ty důkazy jsou zde?

D'ALBERT

Dejte, dejte jen. (*Otevře paket, jež jí vzal.*) Ano, tu je narození její dcery!

BEATRIX (*s radostí*)

Ah!

D'ALBERT (*ukazuje dále*)

Ano — zavraždění milence!

BEATRIX (*s radostí*)

Dobře tak.

D'ALBERT (*dále*)

Ano, ano, všechno tu je. (*Zarazí se najednou.*)

BEATRIX

Co je?

D'ALBERT (*se vzpamatuje*)

Nic, nic — (*Stranou.*) Vojna je — vojna!

BEATRIX

Vy mne pomstíte?

D'ALBERT

Ano!

BEATRIX

A Gaston zůstane živ?

D'ALBERT

Ano, ano! —

BEATRIX (*s výkřikem strašlivým*)

Teď došlo na mne, paní maršálko! Veta za veta!

D'ALBERT (*rychle*)

Hle tu je již; nechte mě s ní sama. (*Schová listy — Eleonora vstoupí.*)

ELEONORA

Proč tu as zůstal?

VÝSTUP DESÁTÝ

TITÉŽ. ELEONORA.

BEATRIX (*se zdržuje*)

Paní, vy jste mi dala hodinu času ztrhat pouta Gastonova — já vám deset minut k jeho zachránění — deset minut, rozumíte, deset minut! (*Odejde a Eleonora ji sleduje očima.*)

VÝSTUP JEDENÁCTÝ

ELEONORA. D'ALBERT.

ELEONORA (*k d' Albertovi*)

To děvče se zbláznilo!

D'ALBERT

Ba zbláznilo, víc než byste se nadála, ona praví, že jakási cikánka ve Florenci, kteráž vyvázla z rukou inkvisice a spletená s jakýmsi Manuccim —

ELEONORA (*trnouc*)

Manucci?

D'ALBERT

Ta prý jí odkryla strašlivé věci proti vám a svěřila prý jí důležité papíry, ježto se vás týkají.

ELEONORA (*stranou*)

Spravedlivý bože! (*Nahlas opanujíc se.*) Cikánka — že odkryla? Nějaké mrzké, hanebné nařknutí — a co může být v těch papírech? — Co o tom víte?

D'ALBERT

Jsou to povídačky z onoho světa.

ELEONORA

Nu, slyšme — já miluji podivuhodné věci!

D'ALBERT

Mluví prý se tam o zamilované pletce, o dcerušce

která zmizela, — o uškrceném milenci — — — samé
nesmyslné věci — to víte.

ELEONORA (*stranou*)

Můj bože!

D'ALBERT

Ale jakkoli nesmyslné jsou ty věci, — jsou lidé, kteří
takové věci roznášejí, jen když to pohoršení obecnému
poskytuje nějakou potravu. A sám pan maršál, kdo ví,
zdali by mu nepřišla chuť uchopiti se věci ve skoku. —
Nu — vždyť znáte beztoho jeho obmysly na sňatek
se slečnou de Vendôme. — Tu by se mohla naskytnout
záminka k rozvedení a vás by vypověděli do vašeho
domu Lesigny ve Brie, ježto by pan d'Ancre — šťastný
manžel slečny de Vendôme — přijal titul vévody alen-
çonského a pak se dvořil k obdivu celé Paříže svým
štěstím. Vím sice, že ten plán není snadný; vím, ja-
kovou moc provádíte nad královou matkou; vím, že
pan d'Ancre jen vámi stojí, — ale pomocí této cikánky —
a opíraje se o tyto listy — mohl by ledacos dokázat.

ELEONORA

A vy jste četl ty listy?

D'ALBERT (*lhostejně*)

Můj bože — kdepak já — — —

ELEONORA (*stranou*)

On je četl. (*Nahlas.*) Vy je snad máte?

D'ALBERT

Nač by mně byly?

ELEONORA (*stranou*)

On je má. (*Nahlas.*) Vy věru nejste všetečný?

D'ALBERT

Zaleží-li vám na nich — mohl bych je dostat.

ELEONORA (*snaží se žertovat*)

Záleží-li mi? Mně? Inu — ano — přiznám se, záleží —
ráda bych přece věděla, jak daleko se lež pustiti může.

D'ALBERT (*s úsměvem*)

Lež! — Lež!

ELEONORA

Či byste chtěl dáti za pravdu nepřátelům mým?

D'ALBERT

Bůh mne uchovej. Ale to je přece jen jistá, že byl ob-
mýšlen ten sňatek mezi milostpánem d'Ancre a slečnou
de Vendôme.

ELEONORA (*stranou*)

On lže. (*Nahlas.*) Což by se mohl pan d'Ancre toli-
kerým nevděkem odsloužit za mou oddanost, jeho
štěstí?

D'ALBERT

Víte, jsou lidé!

ELEONORA

Vy jste mi byl vždycky nepřítelem.

D'ALBERT

Zdaž jsem vás nemiloval vždycky! Tož ten příští manžel
slečny z Vendôme mne tím více dopaluje — Uráží mne
to, když s vámi jedná tak ledabylo, — a slovem já ho
nenávidím vši tou láskou, kterouž jsem míval vždycky
a kterouž mám posud k vám.

ELEONORA (*stranou*)

Kam asi měří?

D'ALBERT

Krom toho nelze mi učinit kroku, abych nezavadil
o jeho marnost — Ani v tom skromném úřadu, jejž
držím, nemám pokoje. Chci prorazit tu železnou síť,
kteráž mne obklopuje. — Chcete-liž tak i vy?

ELEONORA

Zdá se, jako byste mi navrhoval smrt mého muže?

D'ALBERT

Já mluvil o ženichu slečny z Vendôme.

ELEONORA (*stranou*)

On se odvážil mně takový zločin navrhnout!

D'ALBERT

S vámi chci se rád dělit o vládu — ale —

ELEONORA (*stranou*)

Již teda je nadobro odhodlán.

D'ALBERT

Nuže?

ELEONORA (*stranou*)

S tím člověkem musím konec udělat. (*Nahlas.*) A máte důkazy jeho zrady?

D'ALBERT

Zaopatřím je.

ELEONORA

A s ním zároveň ony listy?

D'ALBERT

Kterěž minulost vaši skvrní — ano!

ELEONORA

Jak to teda míníte?

D'ALBERT

Maršál má přijít dnes v noci potají k matce králové.

On půjde o půlnoci vaší galerií.

ELEONORA

Dobře, dále?

D'ALBERT

Dobře teda. — O půlnoci pět šest odhodlaných chlapů — přijde mu tak náhodou v cestu — a —

ELEONORA (*stranou*)

Ten hanebník!

D'ALBERT

Mé pokoje jsou právě naproti vašim, světlo bude hořeti ve vašem okně. Na znamení pro mne je zhasnete — až bude všecko odbyto —

ELEONORA

Když tak chcete!

D'ALBERT

Nezapomeňte — když zhasnete světlo — — —

ELEONORA

Již dobře — —

D'ALBERT

Nezapomenete také na mé depeše ke španělskému vyslanci; já vám za ně dám vaše listy.

ELEONORA

Vaše depeše?

D'ALBERT

Ty, co vám nedávno Themines odevzdal. Ah na mou věru! Jáť mám dobrý zrak. Teď — když vím, že dáváte oloupit kurýry, — budu napříště opatrnější.

ELEONORA

Máte pravdu — my musíme hrát spolu s odkrytými kartami. — Tu máte klíč!

D'ALBERT (*bera klíč*)

Vy jste prostomilá! Já se o vše postarám. — Já vyberu lidi a postavím je sám na stanoviště.

ELEONORA (*živě*)

Nikoli. Tu starost vezmu sama na sebe; mám já lidi oddané.

D'ALBERT (*stranou*)

Rizzi — ah — dobré!

ELEONORA (*stranou*)

Běda vám, pane d'Albert. (*Odejde.*) O půlnoci teda?

D'ALBERT

O půlnoci. (*Stranou.*) Nuže věrný můj Rizzi, do díla!

PETR (*předstoupí*)

Je milostpán spokojen?

D'ALBERT

Jsem, u všech všudy — a chci, abys ním také byl, chlape! (*Podává mu sáček a odchází.*)

Konec třetího aktu.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Komnaty maršálové d'Ancre v Louvru

VÝSTUP PRVNÍ

ELEONORA. RIZZI. POSEL.

ELEONORA (*sedí u stolu pokrytého papíry. Posel stojí před ní. Rizzi v pozadí na ně pozoruje.*)

POSEL (*tíše k Eleonoře*)

Jel jsem cvalem, dohonil jsem maršála za pětadvacet hodin před Paříží — mé poselství je u konce.

ELEONORA

Průvod maršálův?

POSEL

Je četný. Milostpán d'Ancre bude v Paříži o jedenácté hodině.

ELEONORA

Nemluv tak nahlas — o jedenácté hodině; je to možná?

POSEL

Ano, paní má, pospíší-li. — Pan maršál porozuměl důležitosti vašich vzkazů — zvláště toho, by vešel do paláce jen malou brankou.

ELEONORA (*stranou*)

V jedenáct hodin — místo půlnoci — D'Albert může přijít. (*Usadí se podpísujíc kolikero papírů.*)

RIZZI (*stranou*)

Ten posel — ta spokojená tvář paní maršálky! Snad nechce naposled panu d'Albertovi zahrát kousek po italsku?

ELEONORA (*dává poslovi listy*)

Kapitánovi d'Aranches, veliteli Brabantčanů. Dá se v ostrý pochod na Paříž. — (*Dává mu druhý list.*) Veliteli italských stráží. On přijde, on přijde s vojem svým v ustanovenou dobu osadit příchody k Louvru. —

(*Dává mu třetí list.*) Bertrandovi de Montluc, nejvyššímu podkoní králové; za odpověď ať mi pošle zprávu, že má zbrojnici v své moci. Jděte!

VÝSTUP DRUHÝ

ELEONORA a RIZZI.

ELEONORA (*k Rizzimu*)

Ti dva kurýrové odjeli?

RIZZI

Ano paní má. Ale nevěda sám, co se děje, nemohl jsem jim dát určité naučení.

ELEONORA

Dávno-li je to u mne způsobem, ptáti se na víc, než sama pravím? Rozkazy moje jsou vykonány?

RIZZI

Vybral jsem muže, jak paní maršálová pokynula, — chlapy zkušené a odhodlané.

ELEONORA

Vědí, co jich čeká, zradí-li mne?

RIZZI

Šibenice — Ale stojím za to, že žádný nemá chuti se takto povznést.

ELEONORA

Budou hotoví v pravý čas?

RIZZI

Jsou tu — v malé komnatě vedle chodby, ukájíce netrpělivost svou několika sklenicemi malvazu.

ELEONORA

Dal jsi odnést ty svíce na ofěru?

RIZZI

Ano, na oltář nejsvětější Panny.

ELEONORA

Milosrdný bože, jaká to noc! (*Nahlas, hledíc upřeně*)

na *Rizziho*.) Dobřes pověděl mužům svým, co mají na práci? — Porozuměli ti dobře?

RIZZI

Čekají jen na znamení; světlo se zhasne — první člověk, kterýž půjde chodbou —

ELEONORA (*živě*)

Ale až bude znamení dáno, to pamatuj.

RIZZI

Až bude znamení dáno. (*Stranou.*) — Či snad čeká na někoho? (*Nahlas.*) Ten člověk se již cestou svou nevrátí — Ti hoši s tím umějí zacházet, ani o světlo nepožádali. — Oni mají raději šero.

ELEONORA

Oh, pane d'Albert, — dlouho jste bouří vybízeli; již přichází, ale nese blesk na vás. (*Nahlas.*) Viděl jsi ho?

RIZZI

Koho to, paní má?

ELEONORA

Jenerálního kapitána?

RIZZI (*v nepokoji*)

Ne — ano — ano — zahledl jsem ho trochu. Předpokoj jeho je naplněn strážemi a pážaty jak obyčejně — nic víc. Bylo ho vidět, jak v saloně svém hrál se svými chrty; on se smál plným hrdlem.

ELEONORA

On nemá ani zdání. — Ah — kýž máme již zítřek! (*Prohlížeje depeše rozházené po stole.*) Konečně! Brabantčané přicházejí včas. Dobře jsem jim tu noc rozkazy poslala. (*S úsměvem trpkým.*) Abych se tak byla spolehla na d'Ancra! — Oh ten myslí jen na svou svobodu. O nic se nestará než o svou marnost a o své milůstky, ba ani neví, co se v provincii jeho děje. (*Po chvíli rozmyšlení.*) Láska! — Je-liž to pohrda Gastonova — aneb nebezpečí štěstí mého, co utlumilo srdce mé? Nevím sama — ale již jen ctižádost má stojí vzhůru! — — Nuže — ta vzpoura v Peronně! Tím lépe! Samo nebe nám posílá tento prostředek. Pan maršál uhlídá jen

jednu stranu pravdy a dá se tím snáze vzdálit. Tím lépe!

(Slyší se tlouci na malé dveře vpravo.)

RIZZI *(s podivením)*

Tluče se z této strany, paní má.

ELEONORA

Otevřte!

RIZZI *(stranou)*

Maršál! Co to znamená? *(Jde otevřít — a zaráží se před maršálem, jenž vchází.)*

VÝSTUP TŘETÍ

PŘEDEŠLÍ. MARŠÁL.

MARŠÁL *(pozdraví Eleonoru a políbí jí ruku)*

Vaše přání jsou mé rozkazy. Přála jste si, bych byl v Paříži o jedenácté hodině. Tu jsem.

RIZZI *(stranou)*

Již pochopuji všechno; teď dáme d'Albertovi vědět.

ELEONORA *(k Rizzi, kterýž odchází po špičkách)*

Neodcházejte. Potřebuji vás.

RIZZI

Jsem v pasti! *(Nahlas.)* Já myslil, že u přítomnosti pana maršála — já počkám, milostpaní, v dolním sále.

ELEONORA

Ne, čekejte v této chodbě — přímo stoje ve dveřích.

RIZZI *(se kloní)*

K službám. *(Stranou.)* Co se teď stane? *(Postaví se na své stanovisko; Eleonora s d'Ancrem jsou v popředí divadla. Rizzi v chodbě.)*

ELEONORA *(k maršálovi)*

Pane maršále, vy jste, jak se zdá, v svátečním oděvu?

D'ANCRE

Chtěl jsem překvapit slečnu z Vendômu, kteráž mne poctila pozváním na svůj bál.

ELEONORA (*stranou*)

Slečna z Vendôme! (*Nahlas.*) Ano je pravda, ona dnešní noc dává bál.

D'ANCRE

Vy tam nepřijdete?

ELEONORA

Ne, pane, ne. Přiznávám se, že bych v tu chvíli viděla čelo vaše raději zakaboněné starostí než ozářené veselostí.

D'ANCRE

Pah! Má policie se ostražila. — Ta bdí — ta se stará za mne.

ELEONORA

Vaše policie? Ale zdalipak vás zpravila, že se oddávna již proti vám osnuje rozsáhlé spiknutí? Zdalipak vás zpravila, že se již hlasovalo o vaši smrt?

D'ANCRE

Mou smrt?

ELEONORA

Vy nevíte nic? Nuže vezte to ode mne — ano vaši smrt!

D'ANCRE

Kdo by se odvážil?

ELEONORA (*s úsměvem*)

Nikdo. — Není-li pravda? Ale cožpak se neodvážili zajmouti Condéa, prince z krve, uprostřed královského salonu v tu samou chvíli, když odcházel od krále, záře radostí a pýchou? A kdo se toho odvážil? Dobrodružná Italiánka — dcera truhláře Pegonelliho — já!

D'ANCRE

Condé neměl voj po ruce — Já vím, že se nepřátelé naši hýbají, ale my máme čím se jim opřít. Naše zámky Caen, Pont de l'Arche, Quilleboeuf se upevňují — Peronne — — —

ELEONORA

Nešťastníče! Vy jste se teda tak dobře zahrabal v Lesigny, že vám o našich nehodách ani pověst k sluchu

nepřišla! Ale vždyť snad v tu chvíli, co s vámi zde mluvím, král již podpisuje vaše svržení z guvernérství Normandie! Ale vždyť jsou již rozeslány po zemi rozkazy, kteréž všechny snahy vašich straníků vniveč obrátí. Ale vždyť je Peronna vzbouřena a Longueville tam je pánem! Ale vždyť jsou voje vaše obklíčeny bez pomoci, takže rády složí zbraň na vyzvání.

D'ANCRE

Peronna? — To je nemožná!

ELEONORA (*ukazuje mu list*)

Nemožná? Čtete! Caen a Quilleboeuf se vzdávají, Pont de l'Arche nevydrží dlouhé obležení. — Vaši přátelé se viklají. Zbývá vám vašich sedm tisíc Brabantčanů a Lutyšských. Ti ovšem jsou dobře placeni, ti vás nezradí. Ale vraťte se namísto do Normandie, uchopte se znovu vlády, ozbrojte přátele své, sbírejte pole, v tom je jediná naděje udržeti Paříž — — chci říci krále. —

D'ANCRE

Vím, že se mi škodí u Jeho Milosti; připouštím to — ale jediný snad prostředek vynutit respekt od našich nepřátel byl by dosáhnout nejvyšší postavení v zemi — uchopit moc konetabla. Slečna z Vendôme —

ELEONORA (*přerve mu řeč*)

Slečna z Vendôme — A abyste došel cíle svého, nebudete se snad ani rozpakovat před prostředkem nejnesmyslnějším a spolu nejnevděčnějším. Vy byste se chtěl s králem spojit svazky nerozpustnými. Vy sníte o rozvedení, o mém potupném zavržení a o sňatku se slečnou z Vendôme.

D'ANCRE

Paní, který odvážlivec směl vám —?

ELEONORA

O já vím všecko!

D'ANCRE (*stranou s netrpělivostí*)

Oh — — (*Nahlas.*) Vy víte všecko, paní? — A vy mne máte za zrádce, věrolomce, za hanebníka? — Ale proč teda pečujete o můj život?

ELEONORA

Poněvadž osud můj je s vámi spojen.

D'ANCRE

Nic víc?

ELEONORA

Což toho není dost?

D'ANCRE

Nu buďsi — dobře tak. Jáčku teda, že slečna z Vendôme —

ELEONORA

Slečna z Vendôme vám slibuje meč konetabla, pane maršále, markýze d'Ancre! Vězte — já — já držím vaše štěstí — a kdybych od vás ruky odtáhla, sesuje se.

D'ANCRE

Chcete mně hrozit?

ELEONORA

Concini, marnost se pachtí po hračkách; pravá moc nalezá zadostučinění ve své vůli a ve své síle! Nezapomínejte, že jsme Italiáni. Itálie je naoko podrobená, ale vskutku panuje duch její celému světu — a Itálie je naše vlast. Naši učenci, naši myslitelé, naši vznešení umělci jsou jako světla, bez nichž by se noc světem rozložila. My pak — Concini — já a vy —, my neděláme ani kněh ani soch ani obrazů — ale my jsme Italiáni a držíme v poddanství svém celou Francii! Naše panství — spočívá v naší činnosti. Ukažme teda této zemi, kteráž žila posud jako z pudu a maní, — že jsme též my velicí učenci, velicí umělci v umění lidmi vládnouti. Nech nás zprvu dílo naše samo sebou těší, však uhlídáme, co bude dále.

D'ANCRE

Já hledám sílu tam, kde je, — v meči!

ELEONORA

Nikoli, hledejte v duchu! — Ostatek je nic!

PÁŽE (*vejde a odevzdá papír*)

Nejvyšší podkoní obsadil zbrojnici.

D'ANCRE

Možná že máte pravdu!

ELEONORA

A tento meč konetabla, po němž tak toužíte, — slečna z Vendôme vám jej nedá, ale já vám jej dám! —

D'ANCRE

Ah — jakže?

ELEONORA (*nedbale*)

Pomyslila jsem na tuto důstojnost — ale přiznám se, že jsem dříve pečovala o nejnutnější, váš dekret na konetabla je podepsán.

D'ANCRE

Je-li možná?

ELEONORA

Za několik dní vám jej pošlu — schází na něm ještě státní pečeť.

D'ANCRE

Eleonoro! Já k vám byl vždy nevděčným a vás nehodným! — Ale vskutku myslím, že se nazbyt strachujete —

ELEONORA

Já vám přinesla vždy štěstí, věřte mi, příteli! — Za celý můj život plný oddanosti nežádala jsem vás posud o nic; odepřete mi dnes, když vás žádám, abyste dbal o svou bezpečnost!

D'ANCRE

Dosti toho, paní má, — já odjedu.

ELEONORA (*volá*)

Rizzi! (*K Rizzimu, jenž přibíhá.*) Rychle, koně! V tom okamžení — a ať to nikdo v paláci nepozoruje.

RIZZI (*stranou*)

Đábla!

D'ANCRE

Dva sloužící, dobře ozbrojeni, na koni — ať na mne čekají u věže Svatého Jakuba — Ať si pospíší.

ELEONORA (*k Rizzimu*)

Odevzdejte rozkazy tyto pážeti a neodcházejte.

RIZZI (*stranou*)

Proklatá žena! — (*Jde do galerie, dá znamení — páže přiběhne. Šeptá mu do ucha a páže zas odejde.*)

D'ANCRE (*k Eleonoře*)

Jste spokojená, paní má?

ELEONORA

Nejsem — d'Ancre, — a nebudu, až budete pryč pod ochranou nebes. — Počkejte. (*Ona vyjde.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

D'ANCRE. RIZZI.

RIZZI (*stranou*)

Jak? Ona chce, aby odjel — — toť obmyslí zrádu. — Tož ale koho chce dát zmizet. Povede-li se jí jej odstranit, pak je všechno ztraceno. Ale co dělat? (*Vzpomene si něco.*) Nuže — spalme mosty za sebou!

D'ANCRE (*stranou s úsměvem*)

Paní d'Ancre je žarlivá na slečnu z Vendôme, to je patrné. (*Přemýšlí.*) To mi vysvětluje ten návrat její láskavosti — ale proč ten její strach? Mezi řečí se mnou několikrát zbledla? (*K Rizzimu.*) Přistup blíže, co se zde děje? Proč je paní tak nepokojná? Přinesl jsi jí mrzuté zprávy?

RIZZI (*čině, jako by byl v nesnážích*)

Nic milostpane, — nic, co by se mohlo paní maršálové nelíbit.

D'ANCRE

Dostala jaké poselství — nějakou tajnou zprávu?

RIZZI (*zas nepokojně*)

Ne milostpane!

D'ANCRE

Nu slyšme — já tě beru pod svou ochranu! Můžeš mluvit. Dala ti paní maršálka jaké rozkazy? Rozumíš mi, Rizzi, nějaké zvláštní rozkazy?

RIZZI

Jediný!

D'ANCRE

Jaký?

RIZZI (*váhaje*)

Abych se ubezpečil, kdy milostpán odejde.

D'ANCRE (*stranou*)

Chce teda, abych odešel? (*Nahlas.*) Čeká snad na někoho?

RIZZI (*činí, jak by byl v rozpacích*)

Já nevím!

D'ANCRE

Ty lžeš! (*Stranou.*) Snad zamilované shledání! Oh — člověk, kterýž se opovážil povznésti zraků svých k manželce Conciniho — Oh ten musí — (*K Rizzimu prudce.*)

Mluv, jméno toho muže?

RIZZI (*chtě od něho pokojně vzíti sáček*)

Milostpaní čeká pana generálního kapitána.

D'ANCRE

D'Alberta? — Jestli však mne klameš!

RIZZI

Generální kapitán tu bude o půlnoci, má se zhasnout světlo na znamení, že milostpán odešel.

D'ANCRE

O půlnoci!

RIZZI (*ukazuje na svíci, kteráž stojí na stolku blíže okna*)

O půlnoci. A tam je to světlo.

D'ANCRE

A tobě snad je uloženo je zhasnout?

RIZZI

Ano milostpane.

D'ANCRE

Dobře; ty zhasneš. (*Stranou.*) Ano, zhasnem světlo — a má pomsta půjde za znamením rychlostí blesku. — (*Nahlas.*) O půlnoci? — —

RIZZI

Již je chycen. (*Nahlas.*) Milostpan d'Albert přijde touto stranou. Paní maršálová mně odevzdala klíč.

D'ANCRE (*stranou*)

Tak odkrývat hanbu mou přede všemi — před lokaji! Dobře, já zde zůstanu. — Ale ten chlap by mne také mohl zradit! Rizzi!

RIZZI

Milostpane!

D'ANCRE (*nahlas, zadržuje se*)

Chtěl jsem tě zkoušet — a tys mi sedl na vějičku jako hejl. Neškodí nic — tu je tvá odměna. (*Dává mu sáček.*) Paní maršálka mi sama všecko řekla.

RIZZI (*dělá, jako by měl radost*)

Opravdu milostpane? Ah tím lépe. (*Stranou.*) Takový špaček — a myslí, že mne, starou lišku, do smyčky dostane!

D'ANCRE (*tahá jej za ucho*)

Ty trulante, vidíš všude jen zločiny.

RIZZI (*stranou*)

Drahá hloupost, pane maršále; na člověka, kterýž není žárliv, zatahl jste mne příliš prudce za ucho.

D'ANCRE

Paní maršálová má mluvit s jenerálním kapitánem mým jménem. Podivej se, jsou-li koně již pohotově.

RIZZI (*stranou*)

Bude to. (*Jde dozadu, mluví s pážetem na chodbě, kterýž nato odejde; — nato se vrátí.*) Vaše rozkazy jsou vykonány, milostpane.

D'ANCRE

Dobře. (*Stranou.*) Bůh mne slyš, já ji zabiju bez litosti a bez milosrdenství!

(*Eleonora vstoupí náhle.*)

VÝSTUP PÁTÝ

D'ANCRE. ELEONORA. RIZZI.

ELEONORA (*k d' Ancrovi*)

Zde pane můj, — tyto svaté ostatky vás uchrání všeho nebezpečnosti. — Mám je po matce.

D'ANCRE (*bere od ní škapulír*)

Přijímám je vděčně, paní má. — Mějte přísný dohled na počínání našich nepřátel — zvláště (*hledí upřeně na ni*) na pana jenerálního kapitána.

ELEONORA (*se vztyčí*)

O toho se nestarejte nic.

D'ANCRE (*stranou*)

Ona ztrnula! — Víím, jak velikou cenu kladete na slávu a čest našeho domu.

ELEONORA

Brzy se přesvědčíte o tom více než kdy!

D'ANCRE (*bera plášť a klobouk svůj*)

Na shledanou. (*Chce odejít chodbou.*)

ELEONORA (*živě*)

Ne — touto stranou. Záleží mi na tajemství.

D'ANCRE (*stranou*)

Bojí se, abych ho nepotkal. (*Nahlas s úsměvem.*) Budiž teda! (*Eleonora jej doprovází.*)

RIZZI

Drží se ztuha. Ten dobrý maršál — co on tu rozumu vypatlá, aby mohl padnout jako hňup do vlčí jámy.

VÝSTUP ŠESTÝ

ELEONORA. RIZZI.

ELEONORA (*stranou*)

Konečně odešel! (*Otevře okno a vrátí se k Rizzimu.*)
Ti muži jsou ještě zde?

RIZZI

Jsou.

ELEONORA

Je všechno ticho?

RIZZI

Ano — až na ty šiky ozbrojenců, kteří se blíží paláci.

ELEONORA

To jsou naši lidé. — Zítřejší slunce pozdraví jen jediný prápor, jenž bude vzhůru vlát. — Prápor Concinů!

RIZZI (*stranou, pokrče ramenoma*)

Zítř — Oh paní maršálko! Zítř je časem věčnost!

ELEONORA

O, to čekání!

RIZZI

Jak sladké by ti bylo čekání, kdybys věděla, co se ti chystá. (*Nahlas.*) Má se teda to znamení dát tímto oknem?

ELEONORA (*v myšlenkách*)

Ano — on přijde v půlnoci.

RIZZI (*se zhrzojí*)

O půlnoci.

ELEONORA (*se obrátíc*)

Co je?

RIZZI (*nutí se k smíchu*)

Nic, nic, pravila jste o půlnoci?

ELEONORA (*s divokou veselostí*)

Již nám netřeba čekat víc nežli čtvrt hodiny, Rizzi!

RIZZI (*stranou, v úzkostech*)

Půlnoc! Oba přijdou v tu samou chvíli — a ti moji lidé spravují se jen podle nařízení! Oh!

ELEONORA (*jej pozorujíc*)

Ty jsi v nepokoji? Zdá se mi, že se třeseš? Ty se teda umíš bát?

RIZZI

Já? (*Ovládna se.*) Eh — nemá každý vaši smělost — já se třesu pro vás.

ELEONORA

Tož se netřes! — (*Hledíc do protějšího okna.*) Jeho okno se osvítilo — on je tam — on čeká.

RIZZI (*stranou*)

Oh!

ELEONORA (*stranou*)

Stín jeho chodí sem a tam, jako by se nemohl dočkat svého okamžení. (*Půlnoc tluče. Eleonora počítá každý zvuk úzkostlivě.*)

RIZZI (*trna*)

Milostpaní! — (*Stranou.*) Hodina — kdybych tu ženu zabil! D'Albert by byl zachráněn! — — (*Sahá za pas.*)

ELEONORA (*mezi počtem hodin k Rizzimu*)

Zhasni světlo!

RIZZI

Světlo?

ELEONORA (*přejde*)

Nuže — Ty jsi dnes k politování!

RIZZI

Milostpaní, — zadržte — počkejme ještě! — —

ELEONORA

Jdi mi! Jdi mi! (*Zhasne sama světlo.*) Ah — — on odpověděl. (*Naslouchá.*) Slyším ho! — Vidím ho! — Zastavil se. — Oddechl si. — (*Oddechouc.*) Ah ten vzduch je zde těžký. — — On vstoupá! — On toužil tak po postoupení. — Nuže ať vystoupí! Oh — pane d'Alberte — veliteli Louvru! — Včera by bylo čtvrt země neukojilo vaši ctižádost — zítra vám postačí šest stop půdy. — — Udělá se vám hluboké a pevné to poslední vaše obydlí. — Sama je nohou prozkouším!

RIZZI (*stranou se chvěje*)

Hrůza mi jde z ní!

ELEONORA

Slyšíš?

RIZZI

Ano, kroky.

ELEONORA

Slyš, slyš! — —

RIZZI

Ano, dveře chodby se otvírají!

ELEONORA

Slyš dále! (*V chodbě je slyšet lomož, chřest zbrani — a smrtelný křik člověka zabitého.*) Veliký Bože! —

RIZZI (*stranou*)

Již je po všem — Je-li to maršál? Je-li to d'Albert? Ah — já trnu příliš. — To bude d'Albert. (*Spustí se na nohy a skrývá hlavu rukou.*)

ELEONORA

Kterak vykřiknul! Musilť on se bránit! Ah! Jednou konečně za života svého poznal, co je strach! — Již teda je tam prostřen ve své porážce! Chci ho vidět! (*Vežme světlo a spěchá do galerie.*)

RIZZI

Té ženě se všechno povede!

ELEONORA (*vykřikne v chodbě — pustí svícen na zem a vrátí se hledíc hrozně polekána — div že slova vyráží*)

Ah! Ah!

RIZZI

Kterak je bledá!

ELEONORA

Můj Bože! Milostivý Bože! Ne, já dobře neviděla, to je nemožná! (*Běží zas ke dveřím, v okamžení, kde se chce vyhnout do galerie, otevrou se dveře a d'Albert se zjeví s tváří chladnou.*)

VÝSTUP SEDMÝ

ELEONORA. D'ALBERT. RIZZI. *Dveřmi otevřenými je viděti v pozadí halapartníky s pochodněmi.*

ELEONORA (*couvá s hrůzou nazpět*)

Ah! (*A spustí se na sesli.*)

RIZZI (*stranou*)

Kapitán! — Nu tu se za druhého s chutí pomodlím.

D'ALBERT (*k Eleonoře*)

Povedlo se vám, paní?

ELEONORA (*hledíc naň zrakem toulavým*)

To věru on.

D'ALBERT

Ani za vlas jsem se od vašeho plánu neodchýlil — tam v chodbě je důkaz! — Jen se upokojte. — Je to opravdu on, ježto jste viděla. (*Chladně.*) Pochopuji, že taková událost ducha vašeho poněkud pomásti může. — Ale krom toho což může být jednoduššího? Chtěla jste si uspořit hanbu rozvedením a já škandál procesu zavedeného na mých zprávách pro dona Juiga de Cardenas — Byli jsme ztraceni; zítra na Bastile a pozejtří byla by tato hlava má, na níž mi záleží, — padla sekerou katovou. Konečně sázka je vyhrána. Teď jde jen o to, abychom výhru nezmařili.

ELEONORA

Co se opovažujete říci?

D'ALBERT (*ukazuje do chodby*)

Opovažuji se říci, že nás obou nepřítel leží tamto, aby více nevstal, — a že tato krev, kdyby i na mne žalovala, — se nalezne prolitá ve vašem obydlí a že ty dýky, kdyby i proti mně svědectví vydávati mohly, se naleznou vždy v rukou vašich důvěrných mužů, ježto jste vybrala a sama na stanovisko postavila, opovažuju se říci, že jste mou spoluvinnicí — a že vám jsem oddán, — co tomu říkáte?

ELEONORA (*sklácena*)

Oh, já jsem ztracena!

D'ALBERT

Ztracená — Nikoli paní má, vláda je na rozdělenou; zde jsou mé výminky — podávám vám polovici.

ELEONORA

Já abych se s vámi dělila o lup — — —

D'ALBERT

Vy jste byla blahou hvězdou Conciniho — budete i mou — nezměníte nic — než chraněnce svého — i co z toho. Mé depeše, paní má?

ELEONORA

Vaše depeše. — Oh ne. — Je to jediná zbraň má proti vám!

D'ALBERT (*ukazuje jí papíry*)

Ani vyměnou za tyto listy?

ELEONORA

Oh ty listy. (*Chce je vzít.*)

D'ALBERT (*ukazuje na listy*)

Z ruky do ruky, paní. — (*Vymění pakety své; on hledí na papíry.*) Jsem svoboden! (*Spálí je.*) Svoboden, paní má!

ELEONORA (*stranou*)

Je to strašlivá noc!

D'ALBERT (*hlasem slavným*)

Eleonoro Concinova — maršálová d'Ancre! Ve jménu Jeho Veličenstva Ludvíka XIII. — já vás zajímám! —

ELEONORA (*se zaráží. Divadlo se naplní halapartníky.*)

Konec čtvrtého jednání.

PÁTÉ JEDNÁNÍ

Veliký sál v hradbě velikého soudu vedle síně soudní.

VÝSTUP PRVNÍ

D'ALBERT. RIZZI. *D'Albert sedí.*

D'ALBERT

Tys ji odvedl sám do vězení?

RIZZI

Ano. Lid, kterýž nás potkával, ukazoval na ni prstem a křičel: To je ta Galigaiova. To je ta! Z té strany není se čeho bát — jak vidno.

D'ALBERT

Nemluvila s nikým?

RIZZI

S nikým. Po celý čas setrvala v jakési tuposti a — bezdušnosti, kteráž se smrti podobala. Lidé přicházeli a odcházeli, aniž si jich všimnula, a když přišli pro ni, aby ji odvedli sem, pochopila jen stěží, co jí chtěli.

D'ALBERT

Ani to psaní nečtla.

RIZZI

Byla jako ohromená. (*Naslouchá v pozadí, pak se vrací.*) Dobře to jde. Ta malá Beatriská je pravá dcera Evina; zakousla se do lži jako do jablka. Ona žaluje na maršálku s takovou neohrožeností — — Vy jste z ní udělal lutici; když jste jí přísahal, že je Gaston na Bastile a že starý Raymund tam zahyne s ním — —

D'ALBERT

Dobře tak!

RIZZI

Otec i miláček její! Bylo by na jednom dost. Ale také jí to dodalo odvalu neuvěřitelnou, ona mi připadá jako tygřice, jížto ukradli mláďata.

D'ALBERT

Raymund a Gaston jsou zatím v Louvru?

RIZZI

Ano, zavřeni, ale každý zvlášť!

D'ALBERT (*vstane*)

Jak se ortel vynese, pustíš je na svobodu. Ah, paní maršálová (*posadí se*). — Co dělat — všechno to je přec jen šeredné — všechno to je mrzké! Já obmýšlel odpravu pro zločiny proti státu — a mám místo toho odsouzení pro skutky zlopověstné — a mělo to být hrůzné, a to je jen divoděsné, jsem Tristan, a ne Borgia nebo Machiavelli!

RIZZI

Sixtus chodil o berli, než se stal velikým mužem!

D'ALBERT (*neslyše ho*)

Mrzké, všední, malicherné je to!

RIZZI

Milostpán lituje cestu, kterouž jsme šli.

D'ALBERT

Život je boj — běda přemoženému! — Muž proti muži — to jde dobře. Není mi tak o lidskou krev — mně se hlavně to protiví, že stavím štěstí své na mrtvolu ženské; konečně —

RIZZI (*oznamuje*)

Pan Gaston de la Force.

D'ALBERT (*k Rizziimu*)

Svoboden?

RIZZI

To musil podplatit svého strážníka.

VÝSTUP DRUHÝ

PŘEDEŠLÍ. GASTON.

GASTON (*chladně*)

Mé pozdravení, pánové.

D'ALBERT (*vstane*)

Bůh s vámi, pane de la Force.

GASTON

Má nevěsta je zde — pane, kde je?

D'ALBERT (*ukazuje na dvěře soudní síně*)

Ona je tam.

GASTON (*se hne, jako by chtěl ke dveřím*)

RIZZI

Nenamahejte se, pane, — tady se neprochází. Veliká komora, komora Tournelly — a komora ediktův —, všechny jsou shromážděny v slavném sezení.

GASTON

Nezklamali mne teda.

D'ALBERT

Vy jste to věděl? Těší mne, že se shoduji s vašimi vyzvědači. Můžete poslouchat. — Je to zajímavé.
(*Usadí se.*)

GASTON

Ale kterak je do všeho toho má Beatriska zapletená?

D'ALBERT

Kterak, pane? To je věc nadmíru jednoduchá. Ona znala chování maršálové — ona ji překvapila v tajemných piklech a teď to vypovídá. Věděla o tom, že osnovala spiknutí proti králi, — a dokazuje to.

GASTON

Vy jste zleužil důvěry toho dítěte.

D'ALBERT

Nemluvte tak nahlas, sic ji uvrhnete v podezření.

GASTON

Vy jste učinil z dívky, kteráž má dostat moje jméno, nástroj pomsty a hanby, a dotknuv se jí takto, udeřil jste mne v líc. Chcete, abych vám pověděl, kterak o vás smýšlím?

D'ALBERT

Nežádám toho na vás, neb myslím, že byste lítoval své hlavy.

GASTON

Mé hlavy? Já jsem vždy hleděl smrti do tváře, aniž jsem kdy hlavy uklonil, by mne minula.

D'ALBERT (*chladně*)

Nuž teda mluvte; každá urážka platí jedno bodnutí kordem, mluvte!

GASTON

Odpusť mi Bůh — zdá se mi, že mne rouháte.

D'ALBERT

Nikoli pane, já dělám adici.

GASTON

Vy jste se chtěl pomstít na maršálové, na ženské, a vy jste si nastrojil, aby ji udeřila Beatrix, dítě! — Jedná takto muž, který má srdce v těle?

D'ALBERT (*počítaje chladně*)

Jedna!

GASTON

Vy jste tiskl ruku jako příteli, a přece jste mne zradil, nehodně zradil — hanebně zradil! Jedná tak člověk poctivý?

D'ALBERT

Dvě!

GASTON

Pane, udělali vás sokolníkem královským, udělali vás kapitánem gardy — generálním správcem Louvru; — snad že vás v tomto okamžení dělají maršálem francouzským — ale na mou čest, pane, — věčně z vás neudělají šlechtice.

D'ALBERT (*se vztekem*)

Oh — pojďte!

GASTON

Konečně. (*Chtějí odejít.*)

D'ALBERT (*se zastaví, stranou*)

Jsem já hlupák! Král by měl zatím dost času odpustit, mezitím co bych já se dole potýkal.

GASTON

Vy váháte tuším?

D'ALBERT

Ne pane, já jsem se rozmyslil. Když dovolíte, budeme se bít zítra. — Není-li člověk zrovna bankrot nebo bankrotář, třeba mu vždy dělat pořádnost. (*Při prudkém hnutí Gastonově dá d' Albert bříči znamení.*) Odvedte pana de la Force. — Starejte se, bych nebyl vytrhován více.

GASTON

O již tuším úmysl váš. Jde vám o to, abyste dokonal zkázu ubohé ženy a hlavu její sám na špalek položil. Tohoť bohdá nebude — já půjdu k Jeho Milosti — nech pozná všechny vaše hanebnosti — uslyší je ode mne. — Na shledanou! (*Odejde.*)

VÝSTUP TŘETÍ

RIZZI. D'ALBERT.

RIZZI

Vy ho necháte odejít?

D'ALBERT

Čeho se bát?

RIZZI

Král není tak pevný jako vy, milostpane!

D'ALBERT

Král? Ten by sám nejradší celé to plemeno jednou ránou rozdrtil.

RIZZI

To je jiná.

(*Beatrice vejde a vkrátce za ní Eleonora a president.*)

VÝSTUP ČTVRTÝ

D'ALBERT. BEATRIX. ELEONORA. PRESIDENT.

D'ALBERT (*k Beatrice*)

Nu jak je?

BEATRIX

Odsouzená.

D'ALBERT

Odsouzena!

BEATRIX

Jsou otec můj a Gaston již na svobodě?

D'ALBERT (*k Rizzimu*)

Vězňové jsou svobodni. Jděte!

RIZZI (*odejde. V tom okamžení vejdou ostatní*)

ELEONORA (*k d' Albertovi*)

Stalo se k vaší spokojenosti, pane!

PRESIDENT (*podává d' Albertovi pergament*)

Tu je rozsudek. Starejte se o vykonání.

D'ALBERT (*pohleděv naň*)

Počkejte, pane, — schází ještě podpis králův. (*Odejde.*)

VÝSTUP PÁTÝ

BEATRIX, ELEONORA.

ELEONORA

Rozsudek! Můj ortel smrti! A vám je možná slyšet slovo to, aniž se chvějete?

BEATRIX

Proč bych se chvěla?

ELEONORA

Proč? Protože jste mne udala z čarodějství a černo-kněžství, — a že jste lhala! — Protože jste na mne vynesla žalobu, že jsem se spikla proti životu krále, — a že jste to lhala! — Protože jste přísahala na svaté evangelium a před Bohem pravdu svých slov, a že jste lhala!

BEATRIX

Vy paní, jste dala uvěznit otce i ženicha mého, dala jste je uvrhnout do Bastily — vy byste je byla dala dovést i na popraviště.

ELEONORA

Jest to teda pomsta?

BEATRIX (*hledíc na ni*)

Ano! — — —

ELEONORA

Ano!

BEATRIX

Pomsta a trest! — — Nepokoušejte se o to, pochopit, co se děje ve mně, — sama to nevím. Vy jste mne převrátila svým přiblížením. Všecka vaše násilnost, vaše nenávisť se ozývá ve mně. Všechen váš vztek mnou lomcuje. Jest to, jako by vaše krev proudila tělem mým a jako by mne byl Bůh utvořil po obrazu vašem, abych byla bez litosti a milosrdí, jako jste vy byla bez litosti a milosrdí.

ELEONORA (*cowá zstrašená*)

Bože!

BEATRIX

Již vidíte, že teď vy trnete přede mnou! Pravím vám — já jsem trest, jež seslal na vás Bůh. Aha, vy jste uvrhla do žaláře otce i ženicha mého — dva nevinné — a vy jste se nadála, že se budu rozpakovat nad vaší záhubou? Ale nad čímpak jste se rozpakovala vy? Nuže rozpoňte se! — Či jste se zhrozila smrti Lorenza, kterýž vás miloval a jehož jste milovala, Lorenza, kterýž byl otcem vašeho prvorozenátka? — Ne — Lorenzo skončil vraždou.

ELEONORA (*se pohne*)

BEATRIX (*dále*)

Vámi zavražděn!

ELEONORA

Kdo ti to řekl?

BEATRIX

Zda ses rozpáčila u kolíčky dcery své, ježto vztahovala k tobě ručinky své prosíc, ana jméno matčino ve sladkém úsměvu žvatlala? Nikoli. — Militkování její zdálo se ti zločinem a v andělském jejím úsměvu viděla jsi

prokletí — i odsoudila jsi ji — ty Eleonoro Galigai-
ova — co nebezpečí pro budoucnost, co hrozbu minu-
losti!

ELEONORA

Kdo ti to řekl?

BEATRIX

Když se vražedníci k tobě vrátili řkouce: „Kolíbka je
prázdna; dítě zmizelo“, místo co bys byla děkovala
Bohu a se pokála, ozbrojila jsi znova ruce jejich řkouc:
„Jděte“ a oni sledovali dceru tvou z města do města —
z Italie do Španěl, ze Španěl do Francie — Ale Bůh
držel nad ní ruku svou a ona zůstala na živu. Ty špatná
milovnice! — Špatná matko!

ELEONORA

Má dcera — má dcera že žije? — Kdo ti mluvil o mé
dceři?

BEATRIX

Tvé listy, tvá minulost!

ELEONORA

Mé listy? Tys je čtla? Tos ty snad, co je odevzdala?

BEATRIX

Já to jsem.

ELEONORA

Ty? A od kohos je měla?

BEATRIX

Od mého otce.

ELEONORA

Od Raymunda? Raymund? — (*Stranou.*) Ah, jaká to
bouře, jaká hrůza mne chápe! (*Nahlas.*) A ty jsi sirot-
kem?

BEATRIX

Jsem.

ELEONORA

A tys nikda matky neznala?

BEATRIX

Co vám do toho.

ELEONORA

Oh nemluv mi tak krutě! Slyš mne — tys nikda matky své neznala? Rci, mluv, odpověz!

BEATRIX

Nikdá!

ELEONORA (*celá pomatená*)

Ah můj bože — ty listy, vždyť jsou zde!

BEATRIX

Čtěte je teda, máte-li k tomu smělosti!

ELEONORA

Přečtu je. — A kdyby mne i minulost má hromem pro-
razila, přečtu je. (*Prohlíží listy u velikém hnutí.*)

BEATRIX (*jí ukazuje každý list prstem*)

Hle tu je rozkaz, jež jsi dala k usmrcení Lorenza! —
Tu odpověď, na niž jsi čekala — jeho smrt! — Tu
zpráva o záchránění dcery tvé — a jméno tu — tu —
tu — (*Counouc s hrůzou a velikým vykřikem.*) Ah! Ah!

ELEONORA (*čte poslední list*)

Raymund narodil se ve Florenci 1599 a jmenoval se
Petr Jordan! Učen u Manucciho a přítel Lorenzův.
On je ochrancem dítěte — a dítě to je —

BEATRIX (*klesne k zemi a skryje hlavu svou ve dlaních*)

Já! — Ah!

ELEONORA

O, spravedlnost boží! Pojď k srdci mému, dítě, k mému
srdci!

BEATRIX

Ah!

ELEONORA (*vztahujíc ruce k ní*)

Nechceš obejmout matku svou?

BEATRIX

O zlořečte mne, klete mne!

ELEONORA

Již jsem ti odpustila! Kde matka odpouští, — Bůh
odpouští! Ubohá opuštěná! Nebohá oběti! — Pojď —
slyš mne! — Bůh mi učinil z prvního políbení tvého
muku i radost, trest i odpuštění!

BEATRIX

Oh! — —

ELEONORA (*laskavě*)

O neobviňuj se, žes mne zhubila. Věř mi, já jsem ode-
dávna již odsouzena! — Jen zámínku ještě hledali —
a tys náhodou se naskytla — i vzali tě — nic — nic víc.
Já proto neběduji. Bůh nečiní ničeho z náhody; a ježto
nás spojil opět před smrtí, ježto nás postavil tvář tváří
nad hrobem, — snad že mi chtěl přátí tu milost, abys mi
ulehčila poslední hodinku svým odpuštěním. Odpouštíš
mi? Drahá! Obejmi mě — mé dítě, obejmi mne!

(*Dvěře v pozadí se otevřou a všickni vstoupí na jeviště.*)

BEATRIX (*uvrhne se jí v náruč*)

O matko má, matko má!

(*President vrátí se, radové jej provázejí.*)

ELEONORA

Tu jsou! Nabuď ducha, dcero má.

BEATRIX

Můj Bože! Můj Bože!

VÝSTUP ŠESTÝ

PŘEDEŠLÍ. PRESIDENT. RADOVÉ, PANÍ, DÁMY DVORNÍ,
PÁŽATA, GARDY, LID, *pak* GASTON.

GASTON (*vyhrne se na jeviště*)

Zadržte! Zadržte! Král nepodpíše. — Král odpustí. —
Král odpouští! —

BEATRIX

Oh, král dobrý, král je milostivý. (*Obejme matku svou.*)
Pane Bože, buď pochválen! Oh matko, matko má!
Gastone, Gastone, hle ona je má matka.

(*D' Albert se zjeví v pozadí.*)

ELEONORA (*vidouc d' Alberta*)

Bože!

VÝSTUP SEDMÝ

PŘEDEŠLÍ. D'ALBERT.

D'ALBERT (*odevzdá presidentovi pergament*)

Vykonejte ortel!

GASTON (*chce odvést Beatrix*)

Pojďte, pojdte!

D'ALBERT (*s důstojností*)

Rozkaz králův!

GASTON (*snaží se dále ji odvést*)

Ah pojdte, Beatrix, pojdte!

BEATRIX

Ne. Nikoli. (*Vyrve se mu z rukou.*) Oh nechte mne! Nechte! (*K presidentovi.*) Já jsem lhala — já jsem lhala! — — —

D'ALBERT

Pravím vám, vy se zhubíte. — Mlčte!

BEATRIX

O jen mluvte nahlas, pane, — co vám z toho, zkazím-li se! (*Ukazuje d' Alberta soudcům.*) Slyšte, pánové! Tento člověk je hanebný člověk! On mne dohnal ke křivé přísaze — on mi vložil do úst žaloby zlopověstné; já jej udávám vaší spravedlnosti. Já chci ráda umřít, ale on má umřít se mnou. On je mým spoluvinníkem — — —

D'ALBERT (*k soudcům*)

Nový důkaz, jakou moc ta Galigaiova má! Pánové, — zanechali jste furii dychtící po její zkáze a ona z ní udělá anjela, aby ji vysvobodil!

BEATRIX

Maršálová je nevinná, pánové. Ona je nevinná!

ELEONORA (*předstoupí*)

Já jsem vinna. (*K soudcům.*) Vyznávám zločiny své. — Žaloba byla pravdivá.

BEATRIX

Ztracena! Ztracena!

ELEONORA

Maršálová d'Ancre dovede umřít!

BEATRIX (*uvrhnuv se jí v náruč*)

Matko má!

ELEONORA

O — mlč — zhubila bys se, aniž bys mne zachránila. Pronásledovali by mne ještě v tobě. Já chci, bys žila! — Sbohem!

BEATRIX (*ji chce zadržet*)

Oh, neodcházej, matko má! (*Zoufale.*) Ne! Ne! (*Klesne ve mdlobách.*)

ELEONORA (*obejmouc ji na ukrytou*)

Dcero má. (*Odevzdá ji do rukou Gastonovi.*) Ona má vás jediného! (*Zhlednuv Richelieu.*) Ah, pan Armand de Richelieu! Na vás jsem počítala, milostpane.

RIZZI (*stranou k d' Albertovi*)

Nuže, již je vyhráno!

D'ALBERT (*stranou*)

Kdož mi teď vládu vyrve!

RICHELIEU (*kterýž slyšel tato slova*)

Uhlídáme!

ELEONORA (*se chystá vstoupit na popraviště. Richelieu ji podporuje. Beatrix je v náruči Gastonově. D' Albert a Rizzi hledí s potěšením na maršálku, kteráž odchází.*)

Konec.

Z francouzského od Boženy Němcové

Jules Gérard, důstojník francouzský v Alžíru, od Arabů Lvíbjíce nazván, vypravuje následující událost: Bylo to v měsíci únoru 1845; před krátkým časem dostal jsem od vévody z Aumaléu krásnou a dobrou ručnici. Poštěstilo se mi v tom čase, co jsem v oněch krajinách byl, dva lvy zabít, i zachtělo se mi štěstí svého ještě dále zkoušet, nepodařilo-li by se mně výbornou tou ručnicí i třetího ještě zabít. Zimnice, kterou jsem následkem prvních výletů dostal, byla příčinou, že jsem nemohl s ostatními do pole táhnouti, a k upevnění svého zdraví ke konci února do Bonu se odebral, abych zotavil se na zdravém mořském povětrí. Vypravovali mi obyvatelé, že starý lev v sousedství nablízku ležení u Dreánu veliké škody tropí. Zpráva ta nedala mi pokoje; sotva jsem trochu okřál, sebral jsem zbraň svou a odebral jsem se na lov. Druhý den přišel jsem do vesnice Úlád Ben Azizi, půl míle vzdálené od jeskyně lva, který, jak mi staří lidé vypravovali, 30 let již v té jeskyni se zdržuje a den jak den po západu slunce jeskyni s hrozným řváním opouští, v noci do roviny sestupuje a tam škody tropí. Maje jistotu, že lva zastřelím, nabil jsem ostře obě ručnice a vydal se k horám; hospodář můj nechtěl mne ale samotného nechat, nabídl se mi k průvodu a že mi ukáže brod, přes který lev přejíti musí, chtě sestoupiti do rovin. Bylo tma, že jsme sotva několik kroků před sebe viděli, avšak domácím známa byla každá cestka v lese; — bez průvodu hospodáře byl bych se musel vrátiti. Jdouce čtvrt hodiny lesem, přišli jsme k potoku, který teče u paty hory Žbel Vronnega nazvané. Řvání lva rozléhalo se již po lese, přicházelo blíže a blíže a vůdce mého velmi znepokojovalo; došli jsme brodu, pro velikou tmou nemohl jsem ale ničehož kolem sebe rozeznat, a protož hleděl jsem se držet stranou brodu. Když jsem se na kámen, který se mi zdál k mému předsevzetí nejpohodlnějším, pevně byl postavil, posílal jsem hospodáře svého

nazpět, aby kvůli mně do nebezpečí nepřišel, on mi ale začal domlouvát, abych se i já s ním vrátil, že je lov při takové tmě skoro nemožný, a když jsem si říci nedal, zůstal i on, popošeď as padesát kroků vzdálí do hustého lesíka, a v něm se schoval. Ještě jsem za ním volal napomínaje jej, aby se mi nepřibližoval, ať slyší co slyší; pak jsem zbraň svou přichystal a zavřel na několik okamžení oči; když jsem je otevřel, viděl jsem po pravém boku spádny výmol a po levém že mám brod, a tam jsem ústí ručnice obrátil. Postavení mé bylo dobré, a myslil jsem hned, budu-li tak šťasten a na první vystřelení lva těžce poraním, tím výmolem že se budu moci poněkud uchránit, kdyby nebezpečí příliš hrozilo. Kdo nikdy vzrostlého, starého lva v divokosti neviděl, nemůže si ani představit, jak hrozný to boj člověka s tímto zvířetem, tělo proti tělu; byť i zbraň v ruce měl, člověk se tu podobá myšce v drápech kočky. Já byl již dva lvy zabil, z nichž menší 500 liber vážil a jediným uhozením mohutné tlápy koně v běhu zastavil a v okamžení i s jezdcem na kusy roztrhal. Od té doby poznal jsem jejich ohromnou sílu a měl jsem se na pozoru. Dýku jsem nikdy nepovažoval za tak platnou zbraň, aby mne mohla jedinečným vysvobodit, avšak když se člověk hotoví k boji na život a na smrt, má si všechny možné případy na mysl uvést, i to, jak se pak zachová při tom, a protož jsem i já vytáhl dýku a zarazil vedle sebe do země, abych v čas potřeby po ní sáhnouti mohl. Stává se někdy, že bývá lovec tak šťasten a lva na jednu dvě rány zabije, jestliže ho ale jen poraní, tu se s hrozným vztekem proti němu obrátí a ke skoku hotoví; má-li lovec dost přítomnosti ducha a síly, aby se jeho mocné tlápě ubránil, může mu hlaveň ručnice do otevřeného chřtánu vrazit, aneb má-li dýku při sobě a ruce svobodné, přímo do očí neb do srdce mu ji vbodnouti. Takovéto a podobné pády v duši jsem přemítal, maje přitom oči upřené na potok, loket podpíraje o koleno a ručnici položenu maje na rameno; bylo as k deváté hodině, když se ozvalo řvání as padesáte sáhů ode mne z protějšího břehu. Zanedlouho slyším zcela nablízku těžký, sténající chropot, jako by z hrdla umírajícího člověka vycházel,

a vidím právě naproti sobě dva svítící se punkty jak žhavé uhly, — byly to oči lva. Pohled ten tak mne zalekl, že mi krev v žilách stydla a studený pot na čele vyvstával. Tu jsem zpozoroval, že se oči lvovy ode mne podél řeky obracejí; vzpamatoval jsem se, poručil sebe a všechny své drahé do vůle boží, rozloučil se v duchu se všemi, když jsem ruku na kohoutek položil, byl jsem zcela pokojný. Potok bystře šumě tekl, přece však slyšel jsem, jak lev pomalu, opatrně vodou krácel, najednou však neslyším nic mimo šumot vody. — Co to, myslím si, zůstal stát? Či tě pozoroval a chystá se ke skoku? — Tak se ptám sebe samého a snažím se, abych černý závoj noci zrakem proniknul, ale nadarmo. Tu slyším opět, a sice po levém boku zcela nablízku lehký šum — lev vystoupil z vody a plížil se bahnitým břehem — při mém pohybnutí se, jehož jsem nemohl v tom okamžení zdržet se, zůstal stát. Byl jen as pět kroků ode mne, malý skok, a byl bych ztracen; i vystřelil jsem nazdařbůh; — v záři ohně zamihla se přede mnou ohromná, neforemná jakási spousta — a povětřím rozléhl se hrůzoplýný ryk; pak následovalo bolestné, hrozivé řvání. Slyšel jsem, jak sebou v bahně hází, pak náhle umkl. — Měl jsem za to, že je, ne-li mrtev, jistě tak těžce raněn, že ani k boji, ani k další chůzi dosti silen nebude, a odebral jsem se radostně se svým průvodcím, který též mínění moje, že nám lev už neuteče, sdílel, do vesnice nazpět. Každý ale, zvláště kdo sám lovcem, snadno pochopí, že jsem nedočkavostí oka ani nezamhouřil, sotvaže svítat počalo, byli jsme už zase u brodu — ale lva tam nebylo! Kost, velikosti prstu, kterou jsme v louži krve našli, přesvědčila mne, že jsem lva těžce ranil a nejspíš plec mu roztránil. Velikánský strom nablízku místa, kde jsem byl na kameně seděl, byl ze země vyvrácen a proti mělčině v brodu vymrštěn; ostatně nezanechal tam nepřítel žádných známek po sobě, ba i krvavá stopa ztratila se v potoce, v jehož oužlabí se nejspíš kus cesty brouchal. — Druhého dne nabídli se podolští Arabové, kteří o mém lovu slyšeli a nejvíc příčin měli sobě na strašného toho hosta stěžovati, že mi jej pomohou hledat; oni se domnívali, že je lev mrtev, sice by

nebyli přišli. Bylo nás šedesát, dílem na koních, dílem pěší; po několika hodinách marného hledání vracím se do vsi nazpět, bych si trochu odpočinul, neboť jsem zamýšlel do Bonu se vrátit, — tu slyším rány z ručnic a volání hurá! — Nebylo pochybnosti, našli lva. — Já rychle koně obrátím a v jednom trysku k horám kvapím; tam byl největší zmatek! Arabové, kteří pěší byli, rozutíkávali se na všechny strany a křičeli jako blázni, několik jezdců stálo před potokem v rozpačitosti nevědouce, co dělati mají, a jen deset nejsrdnatějších pustilo se za lvem, který s velkým namáháním k horám se vlékl. Vida ho, přebředl jsem rychle potok a slezl s koně, tu ale již přední jezdcové v divém kvapu se vraceli; lev se byl totiž na své pronásledovatele obrátil a s hrozným zařváním za nimi pustil, skákáje o třech jen nohách přes skaliska a kořání. Kdyby i jezdcové byli chtěli na odpor se postavit, koně řváním lvím tak zděšeni byli, že je opanovat nemohli; letmo s nimi uháněli k domovu, lev pak zůstal v jedné výsece pyšně a hrozivě státi. Otevřený chřtán hrozil každému, kdo by nablízko mu přišel, smrtí, hřívu černavou zježil a ocasem zlostně z boku na bok šlehal; krásný byl v tom okamžení mohutný ten král zvířat. Od místa, kde jsem stál, mohlo ke lvu as 300 kroků být; několik Arabů shromáždilo se okolo mne, mezi nimi hospodář můj, který mne věrně všude následoval. Vidouce, že se chystám k pochodu za lvem, zdržovali mne a mocí chtěli mne na koně vsadit, já ale nechaje jim koně i svrchník, za který mne táhali, utíkal jsem rychlým krokem kupředu. Jediný mne neopustil, a to byl můj hospodář. „Já tě přijal ve svůj stan,“ pravil ke mně, „jsem za tebe Bohu a lidem odpovědným, chci tedy s tebou vytrvat, byť bych i umřítí měl.“ — Tiskl jsem šlechtnému muži ruku; zatím byl lev výseku opustil a zašel do houšti. Opatrně postupující, já vždy pohotově, abych vypálil, hledali jsme šlépěje lva, za výsekou se nám však ztratily, neboť byla půda kamenitá a lev krve více neztrácel. Prohledávali jsme stromy a houštiny, tu šeptá mi Arab: „Pane, zde za tím houštím je lví jeskyně, jsme u cíle, on zajisté do ní zašel.“ „Dobře, tedy ho vyplašíme,“ pravím a kážu Arabovi, aby

hodil kámen do jámy, prohlížeje zatím svou zbraň, aby ch zcela ujistěn byl. — „Pane,“ řekl Arab, než kámen vyhodil, „tys byl lvu tak nablízku, žeš ho rukou dosáhnouti mohl, oči tvoje potkaly se s jeho očima a neklesl jsi mrtev na zem, ba měl jsi síly k vystřelení, věřím, že se na tebe smrt neodváží.“ — Věřou touto posilněn hodil kámen do jámy a skočil za mne. — V okamžení po vyhození kamene lámaly se větve protějšího hustého stromoví a mezi ním, deset kroků od nás, ukázal se lev; ocas vztýčen jako prut, hřívu zježenou, krk vypnutý, přichystán ke skoku — my už seděli a Arab křičel: „Palte! Palte!“ — Lev udělal krok kupředu, ale než druhý udělat mohl, svalil se k zemi — kulka moje vlítla mu as na palec pod oko. Arab zavýskl a už chtěl děkovat nebi, tu se nepřítel náš zvedl, sedl na zadní nohy, pak vypnul se vzhůru jako kuň, než ale skočit mohl, trefil jsem ho zrovna do srdce, a tu teprv mrtev klesl. — S jásáním odnesli ho Arabové do vesnice a s velikou úctou a díky byl jsem ode všech obyvatelů vítán; lva odvezl jsem si do Bonu. Když jsem potom mrtvolu prohlížel, shledal jsem k nemalému podivení, že druhá kulka, která trefila čelní kost, pranic jí neuškodila; ležela na ní v plochu zšíří dlaně a ztloušťky desíti listů papíru, rozmáčkuta.

VOLKSSAGEN AUS DER ALTSLOVINISCHEN MYTHOLOGIE

*Aus dem Volksmunde um Mengs und Laibach mitgeteilt von
Iv. Trdina (Narodne povjesti iz staroslovinskoga bajoslovja priobtuje
Iv. Trdina)*

I

Die Erschaffung des Menschen (Odkuda čovjek)

Im Anfange war nichts als Gott (bog) allein und Gott schlief und träumte. —

Jahrhunderte lang dauerte sein Traum. Endlich kam die bestimmte Zeit (nu sudjeno bi) seines Erwachens.

Kaum erwacht aus dem Traume, warf er den Blick um sich her und aus jedem Strahl seines Blickes wurde ein Stern.

Stauend darüber stand Gott auf und begab sich auf den Weg, um das durch seine Augen Erschaffene zu übersehen.

Er wandert weiter und immer weiter, denn es nimmt nirgends ein Ende, noch fand sich eine Grenze.

Auf seiner Wanderung kam er auch auf unsere Erde; und da war er schon müde geworden, der Schweiß (znoj) rann ihm von der Stirn.

Einer dieser Schweißtropfen fiel auf die Erde, der Tropfen belebte sich (se oživi), und siehe da — erschaffen war der erste Mensch.

Er ist göttlichen Ursprunges (božja mu rodbina), doch nicht zur Wollust (za rozblude) bestimmt; er ist aus Schweiß erschaffen und von Beginn her bestimmt, sich im Schweiß zu nähren und zu quälen.

Wie entstand die Erde
(*Odkuda nam zemlja*)

Nichts war außer Gott, Sonne (sunce) und Meer (more). Die Sonne brannte glühend (sunce pripicaše).

Gott wurde es heiß, und er tauchte ins Meer, um zu baden.

Als er wieder auftauchte, blieb ihm ein Sandkorn hinter dem Nagel. Das Sandkorn fiel heraus und blieb im weiten wüsten Meere (na pučini); denn anfänglich blieb alles da liegen, wo es hingefallen.

Dies Sandkorn nun ist unsere Erde und der Meeresgrund ihre Heimat.

3

Die Sage von dem göttlichen Hahne
(*Povjest o božjem kokotu*)

Die Erde (zemlja) war wüste, nichts war zu sehen als Felsen (kamen).

Dies tat Gott leid, und er schickte seinen Hahn hinab, um die Erde nach eigenem Gutdünken zu befruchten.

Als der Hahn herabkam, auf die wüste, weite Erde, legte er ein Ei wunderbarer Größe und Umfangs (čudne snage i namjene).

Als nun das Ei aufbrach, floßen heraus sieben Flüsse.

Diese Flüsse bewässerten das ganze Land, und bald fing die Erde zu grünen an. Blumen und Obst gab es überall, der Weizen wuchs auf den Feldern ohne Zutun der Menschen, und die Bäume gaben nicht nur Äpfel und Feigen, sondern auch das weißeste, süßeste Brot.

In diesem Paradiese (u tom rajju) lebten die Menschen sorgenlos und nur das arbeiteten sie, was ihnen Kurzweil und Vergnügen machte.

Das Paradies war rund herum von hohen Gebirgen be-

grenzt, daher war weder ein Andrang (nasilja) zu befürchten, noch waren böse Stürme (bjesne bure) zu scheuen.

Was wollten sie mehr? Damit die Menschen, ganz nur sich selbst lebend (inače svoji i slobodni), aller Freiheit genießend, aus Unwissenheit (iz neznanja) nicht zu Schaden kämen, gab ihnen tagtäglich der göttliche Hahn (božji kokot) vom hohen Himmel durch Krähen ein Zeichen, wann sie aufstehen, wann essen und wann sie arbeiten sollten.

Das Volk (ljudi) war glücklich — nur durch das ewige Gekrähe (vjekovječnim kukurikanjem) des göttlichen Hahnes wurde es verdrießlich.

Da fingen die Leute an zu murren und Gott zu bitten, er möge sie von dem unruhigen Tiere (nemirne životinje) befreien, und sagten: „Wir werden es uns schon selbst bestimmen, wann wir aufstehen, essen und arbeiten sollen.“

Gott erhörte ihre Bitte. Der Hahn bewegte sich vom Himmel (micaše se), doch krächte er noch einmal ihnen zu: „Hütet euch vor dem See!“ (Čuvajte se jezera!)

Die Menschen jubelten, wie nie vor dem; niemand konnte ihnen mehr die Freiheit trüben. Sie standen auf, sie aßen, arbeiteten, alles in bester Ordnung nach altgewohnter Art, wie es sie der Hahn gelehrt.

Nach und nach aber wurden sie anderen Sinnes, ein jeder meinte, es wäre eines freien Volkes unwürdig (da nije pristojno slobodnu narodu) dem Gekrähe eines Hahnes sklavisch (robski) zu gehorchen, und darum fing jeder an zu leben nach eigenem Sinne, ohne sich an irgend eine Ordnung zu halten.

Durch dieses entstanden verschiedene Krankheiten und Bedrängnisse. Sehnsüchtig (želino) sahen die Menschen wieder zum Himmel, aber umsonst (nu zaman), der göttliche Hahn war für immer verschwunden.

Nun gedachten sie erst seiner letzten Worte, und wollten wenigstens die beachten — aber der Sinn war ihnen unbegreiflich. „Hütet euch vor dem See!“ sagte der Hahn, und doch gab es im Tale kein anderes Wasser außer den sieben Flüssen, die aus dem Ei hervorgebrochen seitdem ruhig in ihren Betten (koritom) dahinflossen.

Da meinten die Menschen, dieser gefährliche See (opasno jezero) liege wahrscheinlich jenseits der Berge, und schickten daher jeden Tag einen Menschen hinauf (na glavicu) auf die Wache.

Eitel war ihre Furcht — von keiner Seite zeigte sich irgend eine Gefahr (pogibli), umsonst wachte der Wächter.

Die Menschen wurden wieder ruhig; aber ihre Hoffart (oholija) wuchs von Tag zu Tag. Aus den Weizenähren machten sie Besen, und das Männervolk (muškarci), zu träge, nach dem Brote hinauf zu langen, brannte die Bäume an, damit es herabfalle und sie es ohne Mühe auflesen könnten.

Als sie sich gesättigt hatten, lagerten sie am Flusse, böswillige, verkehrte Reden führend. Einer gaffte (izbuljio oči) in den Fluß, nickte mit dem Kopfe (poklimao glavom) und sprach: „He, Bruder (braćo), es ist doch wunderbar (čudno čudo) und gerne wollte ich es wissen, warum des stets gleichen Wassers in dem Flusse nie mehr, nie weniger wird?“

„I,“ sagte der Andere, „das ist auch so eine Grille (mušica) des Hahns! Schlecht genug, daß wir auf seine Worte so viel achten und vor dem See uns fürchten, der nie bestand und nie bestehen wird. Ginge es nach mir, würde der Wächter heute seine letzte Wacht gehalten haben. Was den Fluß anbelangt, denke ich, es wäre besser, wenn das Wasser höher stünde.“

Der Nachbar stimmte der ersteren Ansicht bei, aber in Betreff des Wassers meinte er, es sei hinlänglich genug. Ein Anderer, und zwar ein Dickbäuchiger (trbušina), fügte hinzu: „Ihr beide habt recht, es wäre das Gescheiteste (najpametnije), wenn wir das Ei zerschlugen und uns dann des Wassers so viel ins Land leiten würden als nötig, dann können wir auch des Seewächters entbehren.“

Kaum verbreitete sich diese Rede, als sich ein Geschrei im ganzen Tal erhob und alles zu dem Ei sich drängte, um es zu zerschlagen. Das Einzige bedauerten sie, daß die verhaßte Wache erst den anderen Tag abgestellt werden könnte, da der Wächter (stražar) schon hinaufgegangen war.

Das Volk stellte sich nun um das Ei herum, und der

Dickbäuchige ergriff einen Stein und schlug damit in das Ei.

Mit Donnergetöse zersprang (gromom se razbilo) das Ei, und es floß so eine Menge Wasser aus demselben, daß beinahe das ganze Menschengeschlecht untergegangen wäre. Das Paradies füllte sich mit Wasser und ward zu einem großen See. Der göttliche Hahn warnte nicht umsonst, aber das ausschweifende (rozpušteni) Volk wollte ihn nicht verstehen.

Die Flut (poplava) reichte bis zu den höchsten Bergen, bis dahin, wo der Wächter stand, welcher der Einzige vom Verderben gerettet wurde. Als er das Steigen des Wassers sah, fing er an zu laufen. — Was mit ihm weiter geschah, sagt eine folgende Erzählung.

4

Die Sage von Kurent
(*Povjesti o Kurentu*)

(Es gibt viel Sagen von Kurent in Krain, überhaupt um Mengs und Laibach herum. In Mengs nennen sie ihn „sveti Koront“ und halten ihn für einen Heiligen, „da je svetac“. Er gilt für eine Art Gott des Weines und des Vergnügens.)

Durch die Sintflut ging das Menschengeschlecht zu Grunde, bis auf einen, und der war ein Krainer! Immer höher und höher stieg er, bis auch der letzte Berg vom Wasser umflutet war. —

Der Arme sieht, wie die Eichen und Tannen schon unter Wasser standen, nur eine einzelne Weinrebe (vinova loza) stand noch auf trockener Erde. — Zu dieser lief er und hielt sich an ihr fest in der größten Angst. —

Wie soll ihm aber diese helfen, die so dünn und schwach ist? Kurent sah ihn, denn ihm diente die Rebe als Stab (biaše mu loza palicom) bei seinen Wanderungen durch die weite Welt (kad širim svjetom prolaziaše). Es war ihm lieb, wenn der Mensch in der Not seine Hilfe suchte (da čovjek tobože u njega pomoći traži).

Wahr ist's (istina), daß Kurent ein großer Spaßmacher (velik šalivdžija) war, dabei aber guten Gemütes (nu i blage čudi) und gerne half er jedermann aus der Not. —

Als er daher den Krainer wehklagen hörte, stellte er die Rebe (sravni lozu) aufrecht und streckte sie bis über die Wolken hinaus.

Neun Jahre waren nach der Sintflut (poplave nestalo) verflossen und die Erde wurde wieder trocken. — Der Krainer, an der Rebe hängend und mit Weintrauben und Wein sich ernährend, wurde gerettet.

Als es trocken wurde, stieg er hinunter und dankte Kurent, seinem Erlöser (spasitelja). Dies war aber nicht nach Kurents Sinn. „Die Rebe befreite dich,“ sprach er zum Krainer, „der Rebe danke (hvali lozu) und mache mit ihr einen Vertrag (ugovor) und verschwöre dich und deine Nachkommenschaft (za se i za svoje potomke), daß ihr sie stets ehren wollt (da čete ju uvijek slaviti) und ihren Wein mehr lieben wollt als alles Essen und jeden anderen Trank!“ —

Gerne leistete den Schwur für sich und seine Nachkommen der dankbare Krainer, und es sind ihm bis heutigen Tag die Enkel im Schwure treu geblieben, und wie man erzählt, lieben sie den Wein über alles und freudig denken sie an Kurent, ihren alten Wohltäter (starog dobrotnika)!